

**T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI**

**KADINLAR ÜZERİNE BİR HİKÂYE KİTABI: MEKR-İ ZENÂN
(METİN - İNCELEME)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Meltem Deniz

Danışman

Prof. Dr. İlhan GENÇ

Düzce 2018

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında oy birliği / oy çokluğu ile YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan Prof. Dr. İlhan GENÇ

Üye Prof. Dr. Metin AKKUŞ

Üye Dr. Öğr. Üyesi Orhan KAPLAN

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

19/06/2018

Doç. Dr. Ali ERTUĞRUL
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
1. GİRİŞ	1
2. ESER	6
2.1. Eser Hakkında Genel Bilgiler	6
2.2. Hikâyelerin Özet ve Olay Örgüleri	10
2.3. Dil ve Üslup Özellikleri	35
2.3.1. Dil Özellikleri	35
2.3.2. Tahkiye Özellikleri	39
2.3.2.1. Başlangıç Kalıpları	39
2.3.2.2. Hikâyelerde Nasihat Verme İşlevi	41
2.3.2.3. Üslup ve Seci'ler	42
2.4. Alıntı, Atasözü ve Deyimler	45
2.5. Eserin Muhteva Özellikleri	51
2.5.1. Karakter Özellikleri	51
2.5.1.1. Kadın Karakterler	51
2.5.1.2. Erkek Karakterler	72
2.5.1.3. Dekoratif Karakterler	79
2.5.2. Mekân Özellikleri	85
2.5.3. Zaman Özellikleri	91
2.5.4. Kıraat Meclisleri ve Mektû-i Zenân	98
2.5.5. Metinler Arası İlişkiler	101
3. SONUÇ	116

4. KAYNAKÇA	118
5. METİN	124
5.1.Metnin Teşkilinde İzlenen Yol	125
5.2.Metin	126
5.3.Tıpkıbasım	170

ÖN SÖZ

Anlatma esasına dayalı edebî türlerin en önemlilerinden olan hikâye, Eski Türk edebiyatının önemli türlerinden birisidir. Modern hikâye Tanzimat’la birlikte başlatılsa da edebî bir tür olarak hikâyenin varlığı en eski yazılı edebiyat ürünlerine kadar gitmektedir. Bu hikâyelerde asıl amaç insanı iyiye ve doğruya yönlendirmektir. İslâmiyet’in kabulünden sonra da öğüt verme işlevi ön planda tutulmuştur. Klasik Türk edebiyatındaki hikâye türünün özellikle konuları itibariyle çok sayıda ve farklı bakış açılarıyla tasnifleri yapılmıştır. Bu tasnif denemelerinde hikâyeler genellikle kaynaklarına, şekillerine ve konularına göre ayrılmıştır. Hasan Kavruk hikâyeleri kaynaklarına göre; çeviri hikâyeler, telif hikâyeler ve uyarlama hikâyeler olmak üzere üçe ayırmıştır. Müstakil hikâye kitaplarının yanı sıra hikâye mecmuaları da bulunmaktadır.

Hikâye konusuna, tezimin ilk danışmanı Doç. Dr. Osman Ünlü Hocamın teşvik etmesiyle yöneldim. Hocamın çalışma alanı hikâye olduğu için de bu hikâye alanında çalışmamı istemişti. Literatür taraması yaptıktan sonra ortaya çıkan alternatifler içinde, bu teze konu olan *Mekr-i Zenân*’a, Osman Hocamın önerisi üzerine başladım. Eserin tek nüshasının Bibliothèque Nationale’de olduğunu öğrendim. Bundan sonra elektronik ortamda Bibliothèque Nationale ile yazışmalar yaptım. Eseri Fransa’dan Türkiye’ye ancak Milli Kütüphane vasıtasıyla getirilebileceğini öğrendikten sonra Milli Kütüphane’deki dış ilişkiler birimiyle bağlantıya geçtim. Birkaç aylık yazışmalar sonucunda eserin bir kopyasını CD formatında gönderdiler. Tezin metni bu CD üzerinden ortaya çıkarıldı. İlk olarak metnin transkripsiyonlu metni çıkarıldı. Eserin tek nüsha olması nedeniyle her satır numaralandırılarak bilgisayara geçirildi. Sonrasında metin birkaç defa okundu ve görebildiğimiz ve fark edebildiğimiz imla ve okuma yanlışları düzeltildi. Metnin son hali ortaya çıkarıldıktan sonra tezin yazımına başlandı.

Tezin Giriş bölümünde Eski Türk Edebiyatı'nda hikâye ile ilgili genel bilgiler verildi ve özellikle kaynakları açısından hikâyelerin tasnifi, belli başlı hikâye metinleri hakkında kısa bilgiler verildi. Bunlardan yayımlanan veya tez çalışması yapılanların künyeleri tespit edildi.

İnceleme kısmında ilk olarak eser hakkında genel bilgiler verildi. Nüsha tavsifleri ve elde olan tek nüshanın genel özellikleri verildi. Arkasından hikâyenin geniş özetleri ve olay örgülerinin şemaları çıkarıldı. Hikâyelerin özetlerinin geniş tutulmasındaki amacımız, hikâyelerin muhtevasının anlaşılmasında kolaylık olmasıydı. Bundan sonra eserin dil ve üslup özelliklerine geçildi. Dil özelliklerinden, şimdi günlük dilde kullanılmayan arkaik kelimeler tespit edildi ve hikâyelerdeki tahkiye özellikleri; hikâyelerin başlangıç kalıpları, seciler, alıntı, atasözleri ve deyimler hakkında bilgi verildi.

Eserin şekil özellikleri tamamlandıktan sonra muhteva incelemesine geçildi. Muhteva incelemesinde hikâyelerde temel iki karakter olan kadın ve erkek karakterlerin genel özellikleri ortaya çıkarıldı ve bu özellikleriyle hikâyelerdeki karakterler sınıflandırıldı. Bunun yanında kadın ve erkeklerin dışında yer alan diğer karakterler de dekoratif karakterler başlığı altında incelendi. Hikâyelerdeki mekân ve zaman özellikleri hakkında bilgi verildi.

Eserde sayfaların derkenarlarında ve zahriyesinde bulunan çok sayıda kaydın kıraat kaydı olduğu görülmüştür. Bu nedenle önce kıraat meclisleri hakkında bilgi verildi, sonra da eserdeki kıraat kayıtlarından okunduğu dönemin edebî muhitleri, okur veya dinleyici profili, okuma mekânları ve sokak isimlerine varıncaya kadar dönemin İstanbul'u hakkında ilginç bilgiler tespit edildi.

Eserin içinde yer alan hikâyelerin metinler arası ilişkiler açısından eski gelenekte yaşayan hikâyelerden bir derleme olduğu ortaya çıktı. Yaptığımız okumalardan *Mekr-i Zenân*'daki birinci, beşinci, yedinci ve dokuzuncu hikâyelerin *Binbir Gece Masalları*'ndan, ikinci hikâyenin *Kırk Vezir Hikâyeleri*'nden, dördüncü hikâyenin de Taberî'nin *Milletler ve Hükümdarlar Tarihi* adlı eserinden alınmış olduğu tespit edilmiştir. Görüldüğü üzere dokuz hikâyeden altısının kaynak metni tespit edildi fakat geri kalan üçü tespit edilemedi. Ancak geri kalan üç hikâyenin de başka kaynak metinlerden alınmış olduğunu tahmin ediyoruz.

Tezin Sonuç bölümünde ise tezin inceleme kısmındaki verilen bilgiler değerlendirilip toparlanmış ve ulaşılan sonuçlar verilmiştir. Metin kısmında ise transkripsiyonlu metin ve arkasından metnin orijinalinin kopyası yer almaktadır.

Çalışmamızın konusu olan bu esere ulaşmamda vesile olan Milli Kütüphane Dış İlişkiler Şube Müdürü Sacide Gülsoy Hanımefendiye, manevi desteklerinden dolayı Dr. Öğr. Üyesi Fatih Özçelik Hocama, katıldığım yüksek lisans derslerinde yılların birikimini bizlere sunup ufukumuzu açan Prof. Dr. Metin Akkuş Hocama, yoğun idari görevleri arasında bana ve tezime zaman ayıran tez danışmanım Prof. Dr. İlhan Genç Hocama, lisansüstü eğitimim boyunca yanımda olan, desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen ve bu zorlu süreçte akademik çalışmalara yönlendiren Doç. Dr. Osman Ünlü Hocama sonsuz teşekkür ederim. Ayrıca maddi manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyip benimle birlikte aynı stresi yaşayan, gerekli çalışma ortamını bana hazırlayan ve her zaman yanımda olan çok değerli anneme, babama ve kardeşlerime teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Meltem Deniz

İstanbul, 2018

KADINLAR ÜZERİNE BİR HİKÂYE KİTABI: MEKR-İ ZENÂN
(METİN - İNCELEME)

ÖZET

Paris Biblioth que Nationale Supplement Turc b l m  1407 numarada kayıtlı olan Meker-i Zen n, kadınların hile ve tuzaklarına dair hik yelerin yer aldığı bir eserdir. İçinde dokuz hik yenin yer aldığı eser, kıraat meclislerinde okunmak için kaleme alınmıştır. XVIII. y zyılın ikinci yarısında d zenlenen eserin dili, yazılış amacına uygun olarak sadedir. Hik yeler Binbir Gece Hik yeleri ve Kırk Vezir Hik yeleri gibi kaynaklardan alınarak bazı değişikliklerle esere alınmıştır. Hik yelerde temel olarak iki karakter bulunmaktadır. Bunlardan biri aldatan ve tuzak kuran kadın tipi, diğeri de aldatılan ve tuzağa d şen erkek tipidir. Bunun yanında yardımcı karakterler de bulunmaktadır. Zaman ve mek n, hik yelerde çok y zeyssel olarak yer almaktadır. Metnin çeşitli sayfalarının kenarında yer alan kıraat kayıtları aynı zamanda d nemin g nl k hayatıyla ilgili bilgiler verir. Bu açıdan eser sosyal hayat tarihi açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Hik ye, kadınlar, erkekler, hile, kıraat meclisleri

A STORYBOOK ON WOMEN: MEKR-İ ZENAN

(TEXT-INVESTIGATION)

ABSTRACT

Mekr-i Zenân which is Paris Bibliothèque Nationale, department of Supplement Turc number 1407, is a collection of stories about the tricks and traps of women. The work in which nine stories were included was taken to be read in the reading councils. The language of the work which was edited in the second half of the XVIIIth century, is simple for the purpose of writing. The stories were taken from sources such as The One Thousand One Night Stories and Forty Vizier Stories and taken with some changes. There are basically two characters in the stories. One of them is the type of woman who is deceiving and trapping, the other is the type of male who is deceived and falls into the trap. In addition to this, secondary characters are also available. Time and place are very superficial in stories. The reading records at the edge of the various pages of the text also give information about the daily life of the period. In this respect, the work is important in terms of the history of social life.

Keywords: Story, women, men, wile, reading councils

1. GİRİŞ

Anlatma esasına dayanan türlerin en önemlilerinden birini tanımlayan “hikâye” kelimesi Arapça kökenlidir. Kelime, Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük’te “*Bir olayın sözlü veya yazılı olarak anlatılması; Gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düzyazı türü, öykü; Aslı olmayan söz, olay*”¹ anlamlarına gelir. Ferit Devellioğlu Osmanlıca-Türkçe Sözlük’te kelimenin anlamları “*Anlatma; Roman; Masal; Olmuş bir hadise*”² olarak verilmiştir. Kâmûs-ı Türkî’de ise “*Nakl etme, bir vak’a ve sergüzeşti sırasıyla anlatma, rivâyet; hakikî veya uydurma ve ekseriya hisse kapmağa mahsus sergüzeşt ve vukuat, kıssa, mesel...*”³ anlamlarına yer verilmiştir.

Hikâye türü hakkında kaleme alınan yazıda modern hikâye Tanzimat’la başlatılır. Başlangıç ve ilk metinler olarak çeşitli zamanlarda ve kişilerce *Muhayyelat, Karabibik, Küçük Şeyler, Müsamere-name* gibi eserler gösterilmiştir⁴. Hâlbuki edebi bir tür olarak hikâyenin varlığı en eski yazılı edebiyat ürünlerine kadar gitmektedir. Türk edebiyatının ilk hikâye örnekleri Budist Uygur metinleri olarak görülebilir. Bu hikâyelerdeki asıl amaç insanı iyiye ve doğruya yönlendirmektir. Hikâyelerdeki bu öğüt verme işlevi İslamiyetin kabulünden sonra da uzun bir süre ön planda tutulmuştur. Bunun sebebi Budizmin öğretilerindeki iyiye ve doğruya yönlendirmenin benzer bir şekilde İslamiyetteki iyiliği emretme ve kötülükten uzak tutma anlayışına benzemesidir. Buna benzer bir durum da batı edebiyatlarındadır. Batının ilk hikâye örneklerinde önce Yunan destanlarını sonra da Tevrat ve İncil’deki kıssaların etkisinin açık bir şekilde hissedilmesidir. Bundan dolayı hem doğu hem de batı hikâyesinin ilk amacı öğüt vermektir. Ferdin iç çatışmalarına ve dış tasvir unsurlarına pek fazla yer verilmemiştir⁵.

Arap, Fars ve dolayısıyla Türk edebiyatında hikâye türündeki örnekler için “hikâye” kelimesinin yanı sıra çok sayıda kelime ve ibare kullanılmıştır. Destan, kıssa, tarih, mesel, rivayet, latife, nadire, esmâr bunlardan sadece birkaçıdır.

¹http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=hik%C3%A2ye&uid=22916&guid=TDK.GTS.5a8c2175d6de81.90400727 (ET: 20.02.2018)

² Ferit Devellioğlu (1998). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara, Aydın Kitabevi, s. 369.

³ Şemseddin Sami, (1996). *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul, Çağrı Yayınları, s. 554.

⁴ Osman Ünlü (2011), “Modern Araştırmacının Klasik Hikâyeye Bakışı Üzerine Değerlendirmeler, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Y. 16, S. 29, s. 465-466

⁵ Hüseyin Yazıcı, “Hikâye”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C.17, İstanbul, 1998, s.480.

Klasik Türk edebiyatındaki hikâye türünün özellikle konuları itibariyle çok sayıda ve farklı bakış açılarıyla tasnifleri yapılmıştır. Mustafa Nihat Özön,⁶ Hasibe Mazıoğlu,⁷ Agâh Sırrı Levend,⁸ Hasan Kavruk⁹ ve Şerife Yağcı¹⁰ tarafından tasnif denemeleri ilk akla gelenlerdir. Bu tasnif denemelerinde hikâyeler genellikle kaynaklarına, şekillerine ve konularına göre ayrılmıştır. Hasan Kavruk hikâyeleri kaynaklarına göre üçe ayırmıştır.

1. Çeviri Hikâyeler: Bu tür hikâyeler çoğunlukla Arapça ve Farsçadan, nadiren de başka dillerden yapılan tercümelere aittir. Bu tercüme eserlerinde Farsçadan yapılanların fazlalığı dikkat çekicidir. Farsçadan Türkçeye yapılan çevirilerin en eskisi Kelile ve Dimne'dir.¹¹ Hint kökenli bir hikâye kitabı olan Kelile ve Dimne'nin ilk çevirisi Aydınoğlu Umur Bey (ö. 1347) adına yapılmıştır. Ali Vasi Çelebi'nin Hümâyûn-nâme adıyla yaptığı çeviri ise en meşhur Kelile ve Dimne çevirisidir.¹² Bunun yanında Farsçadan Türkçeye tercüme edilen bir papağan ile sahibesi arasındaki olayları anlatan Tûfî-nâme,¹³ Kelile ve Dimne'nin yolunda giden Marzuban-nâme, Kahramân-nâme,¹⁴ On Vezir Hikâyesi olarak da bilinen Bahtiyâr-nâme, iki cariye anlatıldığı hikâyelerden oluşan Hikâye-i U'cûbe ve Mahcûbe¹⁵ gibi eserler de yüzyıllar boyu okunagelmiştir.¹⁶

Arapçadan Türkçeye çevrilen hikâyelerin başında *Binbir Gece Hikâyeleri*¹⁷ gelmektedir. Eser Arapçadan çevrilmekle beraber ihtiva ettiği birçok hikâye Hint ve İran kaynaklıdır. Türkçeye en eski çevirisi II. Murat adına Abdi Musa tarafından

⁶ Mustafa Nihat Özön (1985). *Türkçede Roman*. İstanbul, İletişim Yayınevi.

⁷ Hasibe Mazıoğlu (1992): "Divan Edebiyatında Hikâye", *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*, s. 19-36.

⁸ Agâh Sırrı Levend (2016). "Divan Edebiyatında Hikâye" *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları C. II*, s. 161-214

⁹ Hasan Kavruk, *Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikâyeler*, Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul, 1998.

¹⁰ Şerife Yağcı (2002). "Klasik Türk Edebiyatı Geleneğinde Hikâye" *Türk Dünyası Araştırmaları*, S.141, s. 147-160.

¹¹ Tuncay Bülbül (2009). *Hümâyûn-nâme (İnceleme-Tenkitli Metin)*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.

¹² Hasan Kavruk, *Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikâyeler*, Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul, 1998, s. 22-23

¹³ İbrahim Sona (2012). *Türk Edebiyatında Tûfî-nâme Hikâyeleri (İnceleme-Tenkitli Metin)*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.

¹⁴ Hikmet Günbattı (1998). *Kahramân-nâme (İnceleme –Metin)*. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Malatya.

¹⁵ Eflak Malgaca (2006) *Sıdkî'nin Hikâye-i Ucube vü Mahcûbe Adlı Eseri ve Eserdeki Eğitimle İlgili Unsurların Tespiti*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

¹⁶ Hasan Kavruk, age, s. 22-50.

¹⁷ Âlim Şerif Onaran (2013). *Binbir Gece Masalları*, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları. (8 cilt)

1430'da yapılan *Binbir Gece Hikâyeleri*'nin sadece Türk edebiyatına değil birçok batı edebiyatı metnine ilham kaynağı olması onu evrensel bir eser haline getirmiştir. Arap kaynaklı bir başka eser de *Ferec Ba'de's-Şidde*'dir.¹⁸ “Sıkıntıdan sonra feraha erme” anlamına gelen bu ad bir eserden ziyade bu tür konunun işlendiği edebi türe verilen isimdir. *Ferec Ba'de's-Şidde* çevirileri Türk edebiyatında büyük tesir bırakmış ve sonraki dönemlerde birçok metne kaynaklık etmiştir. Bu iki eserin yanında *Kıssa-i Yusuf*, *Mikdat ile Miyase*, *Antere-nâme* gibi birçok eserin Arapçadan Türkçeye tercüme edildiğini görmekteyiz¹⁹.

Farsça ve Arapça dışında başka dillerden Türkçeye tercüme edilen tek eser ise Aisopos'a ait olan ve çeşitli hayvan masallarını içeren *Hikâye-i Esepos*'tur²⁰.

2. Türk edebiyatındaki telif hikâyelerin tespit edilebilen en eskisi *Hikâyet-i Anabacı*'dır. XVI. yüzyılın ortalarında Vahdî Cafer Çelebi tarafından kaleme alınan bu eserden hemen sonra Cinânî'nin *Bedâyi'ü'l-âsâr*²¹ adlı hikâye külliyyatını görmek mümkündür. Sonraki yüzyılda Veysî'nin *Hâb-nâme*'si,²² Nergisî'nin *Nihâlistân*²³ ve *Meşâkku'l-uşşâk*²⁴ adlı eserleri, *Evhad Çelebi Hikâyesi*, *Hançerli Hanım Hikâye-i Garibesî*, Tıflî'nin kahramanı olduğu hikâyeler,²⁵ *Hikâye-i Sipah-ı Kastamoni*,²⁶ *Cafer Paşa Hikâyesi*, *Hikâye-i Mekk-i Zenân* başlıca telif hikâye metinleridir²⁷.

3. Uyarlama Hikâyeler: Klasik edebiyatımızda “adaptasyon” anlayışı bugünkü şeklinden farklıdır. Günümüzde bu terim bir eseri yerli dile, isimlere ve hayata uydurarak çevirme anlamı taşısa da klasik edebiyatta diğer edebiyatlardan alınan bir konunun yeniden telifi, yeniden biçimlendirilmesi olarak değerlendirilmelidir. Bu gruba giren hikâyelerin en önemlileri *Şeyh-i San'an Kıssası*,

¹⁸ Hasan Kavruk, Kazım Yoldaş, Süleyman Çaldak (2004). *El-Ferec Ba'de's-Şidde*, Malatya.

¹⁹ Hasan Kavruk, *Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikâyeler*, Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul, 1998, s. 51-68

²⁰ Hasan Kavruk, age, s. 69

²¹ Osman Ünlü (2009). *Cinânî Bedâyiü'l-âsâr*, Harvard University, Harvard.

²² Mustafa Altun (2011). *Hâb-nâme-i Veysî*, MVT, İstanbul.

²³ Süleyman Çaldak (2010). *Nergisî ve Nihâlistân'ı*, Kesit Yayınları, İstanbul.

²⁴ Bahir Selçuk (2009). *Meşâkku'l-uşşâk (İnceleme – Metin)*, Salkımsöğüt Yayınevi, İstanbul.

²⁵ David Selim Sayers (2013). *Tıflî Hikâyeleri*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

²⁶ Suzan Balkanlı (2010) *Hikâyet-i Sipahi-i Kastamoni Tuti-i Şekeristan (vr.1-27) (inceleme-transkripsiyon-metin-dizin)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul; Hasan Gevrek (2010) *Hikâyet-i Sipahi-i Kastamoni Tuti-i Şekeristan (vr.28-54) (inceleme-transkripsiyon-metin-dizin)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

²⁷ Hasan Kavruk, age, s. 70-102.

Kırk Vezir Hikâyeleri,²⁸ *İbret-nümâ*, *Hikâye-i Hoca Said*, *Gencîne-i Hikmet*, *Hikâyet-i Tûfî ve Meker-i Vezir ile Muhayyelât*²⁹ olarak sayılabilir³⁰.

Müstakil hikâye kitaplarının yanı sıra kütüphanelerde büyük bir yer kaplayan hikâye mecmuaları da bulunmaktadır. Değişik türdeki hikâyelerin rasgele veya belli bir düzen içinde toplanan hikâyelerin bulunduğu mecmular da iki kısma ayrılmaktadır. Bunlar küçük hikâye mecmuaları ile letaif-nâmelerdir. Bu mecmualardaki hikâyeler genellikle müstakil olup diğer hikâyelerle fazla bir bağlantısı yoktur. Bazı mecmualardaki hikâyeler gruplandırılarak konularına göre fasıl, bâb veya kısım gibi bölüm adlarıyla birbirinden ayrılır. Ancak bunların da konuları dışında birbirleriyle bağlantısı yoktur.³¹

Küçük hikâyeleri ihtiva eden mecmuaların büyük çoğunluğu “*mecmua-i hikâyât*, *hikâyât*, *kitâb-ı hikâyât*, *mecmua-i rivâyât*” gibi genel adlarla kataloglara kaydedilmiştir. Bunların birçoğunun müellifi ve ne zaman yazıldığı da belli değildir. Bu türden tespit edilen en eski hikâye mecmuası en geç 15. yüzyılda kaleme alınan Muhlis bin Hafız el-Kâdî’ye ait *Câmiu’l-hikâyât* adlı eserdir. Süheylî’nin *Acâ’ibü’l-me’âsir ve Garâ’ibü’n-nevâdir*’i,³² İsmail bin Ali³³ ve Hezarfen Hüseyin Efendi’ye ait aynı adlı *Câmiu’l-hikâyât* adlı eserler bu konuda ilk akla gelen eserlerdir.

Klasik edebiyatımızda nükteli, mizahi, güldürücü, aynı zamanda düşündürücü, ibret verici olayların anlatıldığı, kısa kısa ve öz hikâyelere latife, bu tür küçük hikâyelerin toplandığı mecmualara da “*letâif-nâme*” veya “*mecmua-i letâif*” adı verilir. Letâif-nâmeler birbiriyle ilişkisi olmayan müstakil genellikle tek bir olayın anlatıldığı küçük hikâyelerin toplandığı mecmualardır. Bunların en ünlüsü ise Bursalı Lamîî’nin *Mecmau’l-letâif*’idir.³⁴ 16. yüzyılın önemli şairlerinden Zâtî’nin de

²⁸ Mübeccel Kızıltan(1991). *Kırk Vezir Hikâyeleri İnceleme-Metin-Dizin-Kaynakça, Sözlük*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul; Aziz Birinci(2012). *Kırk Vezir Hikâyeleri İnceleme-Metin-Sözlük*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul.

²⁹ Hüseyin Alacatlı (1999). *Muhayyelât-ı Aziz Efendi*, Akçağ Yayınları, Ankara.

³⁰ Hasan Kavruk, age, s. 103.

³¹ Hasan Kavruk, age, s. 135

³² Şerife Yağcı (2001). *Süheylî’nin Acâ’ibü’l-meâsir ve Garâ’ibü’n-nevâdir’i –Metin ve Küçük Hikâye Üzerine Teorik Bir İnceleme-*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi İzmir.

³³ Tuncay Bülbül (2011). *İsmail b. Ali Câmi’ü’l-Hikâyât*, Grafiker Yayınları, Ankara.

³⁴ Çalışkan, Yaşar (1994). *Latifeler*, Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul.

bir letâif-nâmesi bulunmaktadır.³⁵ Şairin, devrindeki diğer edebi şahsiyetleriyle münasebetlerini içeren eser bu yönüyle de önemlidir³⁶.

Başka türden eserlerin içinde de hikâye metinlerine karşılaşmak mümkündür. Bunun sebebi, temelde öğüt verme olan dinin bu öğüt vermeyi hikâyeler yoluyla vermesidir. Bundan dolayı birçok dini metin içinde konuya uygun hikâyeler yoluyla vermek istenilen mesajlar hem pekiştirilir hem de kolay anlaşılır bir hale sokulur. Sadece dini eserler değil, tarihlerde, tezkirelerde ve günlük hayatla ilgili başka eserlerde de yer yer hikâye ve latife tarzında metin parçalarıyla karşılaşılır.

---

³⁵ Mehmed Çavuşoğlu (1970). “Zâtî’nin Letâifi”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, S. XVIII, s. 25-51.

³⁶ Hasan Kavruk, age, s. 149.

2. ESER

2.1. Eser Hakkında Genel Bilgiler

Mekr-i Zenân, adından da anlaşılacağı gibi kadınların hilelerine dair hikâyelerden meydana gelmiş bir hikâye mecmuasıdır. “Mekr” kelimesi sözlükte “aldatmak, hile yapmak suretiyle birinin amacına ulaşmasını engellemek” anlamında mastar ve “hile, aldatma” manasında isim olarak kullanılır. Allah’a nispet edildiğinde “kötüleri hilelerinden dolayı cezalandırmak, tuzak ve düzenlerini etkisiz hale getirmek” manasına gelir³⁷.

Klasik Türk edebiyatında telif edilen birçok hikâye külliyyatında “mekr-i zenân” ve benzeri isimler verilmiş bölümlerde kadınların özellikle erkeklere yaptıkları oyunlar, kandırmalar, aldatmalar yer almıştır. Bu açıdan bakıldığında kadınların hilelerini işleyen belli bir hikâye türünden söz edilebilir. Bu tür konuları işleyen eserlerden biri de “Mekr-i Zenân” adını taşır. Şu anda bilinen tek nüshası Paris Bibliothèque Nationale’de Supplement Turc 1407 numarada kayıtlı olan eser hakkında Türkiye’de yapılmış bir çalışmaya rastlamadık. Eser hakkında ilk bilgiler Hasan Kavruk tarafından verilmiştir. Kavruk, *Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikâyeler* adlı kitabında sadece “Kadınların hile ve düzenbazlıklarıyla ilgili, ilginç hikâyelerin toplanmasıyla meydana gelmiştir. Yazarı belli değildir”³⁸ ifadelerini verdikten sonra dipnotta eserin nüshasının bulunduğu kütüphane ve numarayı verir. Ardından “bir nüshası da A. Sırrı Levend’den Atatürk Üniversitesi kütüphanesine geçmiştir No. 424” bilgisini ilave eder. Agâh Sırrı Levend de *Divan Edebiyatında Hikâye* adlı makalesinde bu eseri mensur küçük hikâyeler arasında “yazarı bilinmeyen Hikâye-i Mekr-i Zenân” şeklinde saydıktan sonra dipnotta “bir nüshası bende” açıklamasını yapar³⁹. Ancak bu eser, elimizdeki eserden farklı bir hikâye kitabıdır ve isim benzerliğinden dolayı böyle bir karışıklık olmuştur.

Eserin adı metin içinde özel bir şekilde geçmemektedir. Ancak ilk hikâyenin ilk cümlesinde “mekr-i zenân” ifadesi geçmektedir: *Râviyân-ı aḥbâr ve nâkılân-ı âşâr ve muḥaddişân-ı rûzgâr öyle rivâyet eder ki şehr-i Mısrda meşhûr bir ‘as‘es*

³⁷ Bekir Topaloğlu, “Mekr” *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 28. 2003, s. 580

³⁸ Kavruk, Hasan (1998). *Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikâyeler*, Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul, s. 74

³⁹ Levend, Agâh Sırrı (2016). “Divan Edebiyatında Hikâye” *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları* C. II, Türk tarih Kurumu, Ankara, s. 212

başı var idi. Nice müddet 'as'esbaşı olup mekr-i zenân hakkında çok şey'i tahşil etmiş idi. (1b) Eserin bu şekilde adlandırılması da büyük ihtimale hem bu cümle hem de içinde yer alan hikâyelerin konusundan dolayı olmuştur. Eser hakkında ilk bilgiler Fransız oryantalist Jean-Adolphe Decourdemanche'nın, 1896 yılında yayımladığı *Les Ruses des Femmes (Mikri-Zenan) et Extraits du Plaisir Après La Peine (Feredj Bad Chiddeh) (Kadınların Hileleri (Mekr-i Zenân) ve Sıkıntidan Sonra Ferahlık'tan Seçmeler (Ferec Ba'de's-şidde)* adlı kitabında yer almaktadır. Yazar bu eserin ilk bölümünü *Mekr-i Zenân*'da bulunan altı hikâyeyi Fransızcaya çevirerek oluşturmuştur. İkinci bölümde de *Ferec Ba'de's-şidde*'de bulunan hikâyelerden üçü yer almaktadır⁴⁰. Bu tercüme daha sonra *The Wiles of Women* adıyla İngilizceye de çevrilmiştir⁴¹. Eserin "Mekr-i Zenân" olarak adlandırılması da bu şekilde yapılmış olabilir. Eser hakkında diğer bilgiler, Paris Bibliothèque Nationale'de bulunan Türkçe yazma eserlerin kataloğunu hazırlayan Edgar Blochet tarafından verilmiştir. Ancak Blochet, eser hakkında ayrıntılı bilgi vermemiştir. Supplement Turc 1407 arşiv numarasıyla kayıtlı olan eserin katalog kaydında sadece eserin adının "Mekr-i Zenân" ve kadınların hilelerine dair olduğu bilgisini verir. Bunun yanında eserin fiziksel özelliklerinden kısaca bahseder. Buna göre karton ciltli, boyutları 21x16 cm, hattı nesih ve istinsah dönemi XVIII. yüzyıldır⁴². Bunun dışında herhangi bir bilgi katalogda bulunmamaktadır.

Decourdemanche, kitabının başında kitabına aldığı eserler hakkında bilgi verir. Buna göre *Mekr-i Zenân*, Mısır'da sözlü gelenekten derlenip bir süre sonra Türkçe olarak yazıya geçmiş rivayetlerden oluşur. Bu eserin dili günlük konuşma diline çok yakındır. Eserin adı, müellifi ve yazılış tarihi hakkında kesin bilgi yoktur ve nüshadaki en eski kayıt tarihini 1188/1774⁴³ olarak verir. Ayrıca eserin içinde kopukluk bulunmaktadır. Dolayısıyla bu kopuk olan bölümü tercüme etmediğini

⁴⁰ Ünlü, Osman- Deniz Meltem (2017). "Klasik Türk Edebiyatında Hilekâr Kadın Tipi: Delle-i Muhtâle", *ASOS Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 5, S. 41, s. 35

⁴¹ J. Mills Whitham and S.F. Mills Whitham, *The Wiles of Women*, New York, NY: Lincoln MacVeagh, Dial Press, 1929.

⁴² Blochet, Edgar (1933). *Catalogue Des Manuscrits Turcs De la Bibliothèque Nationale T. II*, Paris, s. 259.

⁴³ Bu tarih yanlıştır. Doğrusu 1177/ 1763 olmalıdır.

da ekler⁴⁴. Decourdemanche, orijinal metinde başlığı bulunmayan hikâyelere sırasıyla şu başlıkları vermiştir:

1. Dokumacının Sandığa Girmesi (*Mekr-i Zenân*'daki ikinci hikâye, s. 1-29)
2. Asesbaşı (*Mekr-i Zenân*'ın ilk hikâyesi, s. 30-54)
3. Samson ve Delila (*Mekr-i Zenân*'daki dördüncü hikâye, s. 55-61)
4. Hz. İsa'nın İki Mucizesi (*Mekr-i Zenân*'daki altıncı hikâye, s.62-69)
5. Üç Dilek (*Mekr-i Zenân*'daki yedinci hikâye, s. 70-73)
6. Kendisine Hakaret Edilen Cadı (*Mekr-i Zenân*'daki dokuzuncu ve son hikâye, s. 74-79)

Mekr-i Zenân'ın müellifi bilinmemektedir. Metin içinde de müellifin kimliğiyle ilgili bir ima veya ipucu bulmak da mümkün değildir. Ancak eserdeki hikâyelerden hiçbirinde herhangi bir isim geçmemesine rağmen son hikâyenin son kısmında Muhammed Şah adı geçse de bu ismin eserin müellifi olma ihtimali çok zayıftır.

Eserin bilinen tek nüshası Paris Bibliothèque Nationale'de Supplement Turc 1407 numarada kayıtlıdır. Eser fiziki olarak görülemediği için dış özellikleri katalog bilgilerinden faydalanılmıştır. Nüshanın zahriyesinde sayfanın ortalarında silinmiş, ancak bir kısmı zorlukla okunabilen “Hikâye” kelimesi vardır. Bunun dışında zahriyede farklı zamanlarda ilave edilmiş “kıraat kayıtları” yer almaktadır. Buradan hareketle eserin kıraat meclislerinde okunan kitaplardan birisi olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Zahriyede yer alan kayıtlardaki tarihlerden eserin 1210, 1229, 1237 ve 1271 yıllarında farklı mekânlarda ve farklı kişilerce okunduğu anlaşılmaktadır. Nüshadaki kıraat kayıtları zahriyeyle sınırlı olmayıp 2b, 6a, 7a, 10a, 10b, 12b, 13a, 14a, 16a, 16b, 17a, 18a, 20b, 25b, 26a, 27a, 29b, 31a, 38b, 44a, 45a, 46b, 59b, 65a ve 66b sayfalarında zahriyelerdekilerle birlikte toplam 29 kıraat kaydı bulunmaktadır. Bu kayıtlardan bazıları tarihsizdir, bazılarının da tarihleri tam olarak okunamamaktadır. Nüshadaki kıraat kayıtlarının en eskisi 1210/1795-96 en yenisi de 1271/1855 yılına aittir. Nüsha, büyük ihtimalle bu yılda veya kısa bir süre sonra bir şekilde İstanbul'dan çıkarılarak Paris'e getirilmiştir.

---

⁴⁴ Decourdemanche, Jean-Adolphe (1896). *Les Ruses des Femmes (Mikri-Zenan) et Extraits du Plaisir Après La Peine (Feredj Bad Chiddeh)*, Paris, s. I-III.

Nüshanın bazı sayfalarının kenarına resim karalamaları da bulunmaktadır. 6b sayfasında ne olduğu tam olarak anlaşılamayan bir şekil ile 19a, 27b ve 28a sayfalarında ilgili hikâyelerde yer alan kahramanların şekilleri çok kaba ve özensiz bir şekilde resmedilmiştir. Bunun yanında eserin klasik arabik ve modern batı arabik sayfa numaraları arasında bir rakam farkla uyumsuzluk vardır. Bu durum nüshanın 36a sayfasına kadar devam eder. Sayfa numaraları nüshanın 37a sayfasında uyumlu hale gelir. Metinden de anlaşıldığı gibi bilmediğimiz bir sebepten dolayı buradan bir yaprak koparılmıştır.

Nüshada metin herhangi bir mukaddeme olmaksızın doğrudan ilk hikâyeye ile başlar. Hikâyelerin başlıkları yoktur. Her hikâyeye “*Hikâyet*” kelimesiyle başlanır. Bu kelime aynı zamanda sayfanın yan tarafında, hikâyenin başladığı satırın karşısında tekrarlanır. Eserin sonunda da herhangi bir temmet veya istinsah kaydı da bulunmamaktadır. Ancak nüshanın 9a sayfasının kenarındaki bir ifade, eserin telif tarihini verir. Burada “*Bunu yazdım bir hiyel yâr ile. Bunu yazan okuyana sarıla okuyan da yazana sarıla*” ifadelerine yer verilmiş, hemen ardından da 22 Cemaziyelahir 1177/ 28 Aralık 1763 tarihi eklenmiştir. Bu ibareden eserin telif veya istinsah tarihi anlaşılmaktadır. Kıraat kayıtlarında yer alan tarihlerden eserin 1210/1795-96 tarihinde kıraat meclislerinde okunmaya başladığı veya ilk kaydın bu tarihte tutulduğu sonucu çıkmaktadır.

2.2. Hikâyelerin Özet ve Olay Örgüleri

I. Hikâye: Asesbaşı ve Hilekâr Kadın

a. Özet

Mısır şehrinde meşhur bir asesbaşı vardır. Bir gün Mısır şehrini dolaşırken sıcaaktan yorulur. Dinlenmek için gölgelik bir yer bakarken karşısına bir taş sofa çıkar. O taş sofanın üzerinde biraz dinlenirken uyuyakalır. Uykusundayken ansızın üzerine bir nesne düşer ve o anda uykusundan uyanıp üzerinde ağzı bağlı bir kese görür. Kesenin içindekileri sayar ve yüz altın olduğunu görür. Etrafına “*kim bıraktı*” diye göz gezdirir. Kimseyi göremez ve hayretle yerinden kalkıp gider. Ertesi gün şehri gezerken yine aynı yerde dinlenmeye karar verir. Uyurken üzerine bir nesne düşünce uyanır. Kesenin içinde yüz altını saydıktan sonra etrafına bakınır ve kimseyi göremez. Şaşkınlıkla oradan kalkıp evine gelir. “*Acaba bu altını üzerime atan kimdir ve amacı nedir?*” diye düşünür. “*Bir daha vardığımda uyumayıp gözeteyim, eğer yine atarsa kim olduğunu görürüm ve maksadını anlarım.*” diye akşam yatıp sabah yine dışarı çıkar. Şehri gezdikten sonra yine o taş sofaya gider. Bu kez uyuyormuş gibi yaparak etrafını gözetlemeye başlar. Ansızın bir el görünür ve tam keseyi üzerine atacağı sırada asesbaşı eli sıkıca tutar. Bir kadın olduğunu anlar.

Kadının parmağındaki elmas yüzükleri ve kolundaki cevherleri gördükten sonra kadının yüzüne bakar. Mısır şehrinde uzun zamandır asesbaşı olup onca kadınla konuşmuş olmasına rağmen bu güzellikte bir kadın görmemiştir. Güzelliğinden nutku tutulan asesbaşı o an kendisine gelip kadına kim olduğunu sorar. Kadın ise asesbaşıya, Kadı efendinin kızına âşık olduğunu ve uzun zamandır o sevgiliyi göremediğini söyler. Asesbaşıdan, Kadı'nın evine sebepsizce girmek mümkün olmadığından hile ile bir yolunu bulup sevgilisiyle görüştürmesi için yardım ister. Asesbaşı kadının bu isteğine kayıtsız kalmaz. Kadın hilesini asesbaşıya anlatır: “*Ben bu gece altınlı incili giysilerle kendimi süsleyip Kadı'nın evi önünde oturayım. Ne zaman ki sen subaşı ile oraya gelirsin ve beni orada bulursun. Bana ne halim olduğunu sorarsın. Şehre indiğimi, işlerimi bitirdikten sonra geç kalıp kale kapılarının kapandığını ve bu yüzden kalacak yerim olmadığından buraya sığındığımı söylerim. Siz de beni üzerimdeki cevherler ile sokakta tek bırakılmaz,*

soyulup ölüüm bahanesiyle beni en güvenilir yer olarak Kadı Efendinin evine emanet koyarsınız.” Asesbaşı ile kadın bu şekilde anlaşp giderler. Ertesi gün subaşı ile asesbaşı birlikte işe başlar.

Mısır şehrini dolaşıp gezerken Kadı'nın mahallesine gelirler. Bu esnada çok güzel bir koku gelir ve nereden geliyor diye etraflarına bakınırken karşıdan gözlerine hayal gibi bir şey görünür. Subaşı asesbaşıya *“Şu karşıda görünen karalık ne ola”* dedikten sonra asesbaşı o tarafa doğru gider. Altınlı incili güzel bir kadını köşede oturmuş görür. Asesbaşı bilmezden gelir kadının gündüzden tembih ettiği gibi vaziyetini subaşıya anlatır. Subaşı ise *“Sen sordun, o zaman bu gecelik evine götür, sende emanet dursun”* der. Buna karşılık asesbaşı *“Allah korusun benim evimde böyle emanet olmaz. Bu kadın için en güvenilir yer Kadı Efendi'nin evidir. Kadına bir zarar gelirse biz kabahatli oluruz”* der. Asesbaşı subaşıyı bu şekilde ikna ettikten sonra kadını Kadı Efendi'nin evine emanet ederler. Ertesi gün asesbaşı subaşının evine gidince feryat figan içinde haykıran Kadı'yı görür. Emanet ettikleri kadın, Kadı Efendi'nin evindeki sandığı açıp altı bin filorisini götürmüştür. Kadı Efendi, kaybolan altı bin filorisinin bulunmasını aksi takdirde asesbaşı ile subaşıyı sultana şikâyet edeceğini söyler. Kederli halde ne yapacağını bilemeyen asesbaşının nutku tutulur. Kadı Efendi bu işin sorumlusu olarak asesbaşıyı tutar ve o kadını bulması için üç gün süre verir. Aksi halde asesbaşının öldürüleceğini söyler.

Asesbaşı vakit kaybetmeden Mısır şehrinin her bir yerinde o kadını aramaya başlar. İki gün boyunca kadının bir izine rast gelmez. Üçüncü gün yine şehri dolaşmaya başladığında böyle bir kadının hilesine aldanıp başını tehlikeye soktuğu için kendisine kızar. Sonunda üç günden beri kadını aradığı o evin önüne gider. Kadın pencereden sokağa bakarken asesbaşıyı görür. Asesbaşının kendisini aradığını anlamış olup kötülüğünden kurtulmak için yine bir hileye başvurur. Kendisini asesbaşıya pencereden bir kahkaha atarak bildirir. Asesbaşı kimin güldüğünü merak edip yukarı bakar ve gözü bu kadına rast gelir. Kadın *“Yukarı gel”* diye işaret eder. Asesbaşı ise kadının amacını anlamak için yukarı çıkar. Kadın yine işaret eder ve asesbaşı kadının olduğu çardağa kadar çıkar. Kadın, asesbaşının elini eline alıp konuya geçer fakat asesbaşı kadını tanımaz. Buna karşılık Kadı evine emanet edilen kadının bizzat kendisi olduğunu söyler. Asesbaşı ise *“Başıma neler getirdin, başımı*

tehlikeden tehlikeye soktun ve öldürülmeye hak kıldın” der. Kadın, “İki gün boyunca efkârlı bir şekilde seni görmüş olmama rağmen kayıtlı kalmadım. Ne zaman ki Kadı'nın sana vakit verip beni bulamazsan öleceğini öğrendim o zaman sana acıdım ve gönlüm düştü” dedikten sonra asesbaşıya kendisini bu işten kurtarmak istediğini söyler. Yine hileye başvurur.

Asesbaşıya Kadı'nın kendisini öldüremeyeceğini fakat Kadı'yı öldürebileceğini teklif eder. Asesbaşı kadından bir yolunu bulup kendisini kurtarmasını ister. Buna karşılık kadın Kadı Efendi'ye kurduğu tuzağı anlatır: *“Sabah olduğunda Kadı subaşının evine gelir. Seninle çekişsin asla sen cevap vërme. Ne zaman subaşı sana -niçin söylemezsin, cevap vërmezsin dediğinde sen o zaman cevap ver”* diye asesbaşıyı tembihler. *“Geçen gece Kadı Efendinin evine bir kadını emanet ettim ve o kadın Kadı'nın evinden çıkmadı. Bir izi bulunmadı yok olup gitti. Şimdi Kadı Efendi gelip altı bin yetim malı gitti diye feryat eder. Bu kadın hainlik ile yok oldu. Bu yüzden Kadı Efendi'nin evi aransın. Bir iz bulunması ihtimaldir. Eğer kadından bir iz bulunursa sözümün gerçek olduğu o zaman belli olur”* diye bu şekilde cevap vermesini söyler. Kadın: *“Bu cevaptan sonra Kadı Efendi karısını boşamaya ant içer hatta tüm evi aramasını söyler. Sen de yalnız gitmeyeceğini yanında şahit olarak Kadı vekili ve subaşıyı yanında istersin. Evin tamamını aradığında bir iz bulamamış gibi yapıp ağlarsın. Evden dışarıya tam çıkacağı vakit, kapının iç yüzünde karanlık bir yer vardır. Orada su küpleri gömülüdür. Dikkatle baktığında ucu çıkmış bir bez parçası göresin ve –durun, şurada bir şey‘ görünür diye subaşıyla Kadı vekilini ve orada olan insanları çağırıp onların yanında o yeri kazarsın. Kan dolu giysilerimin hepsi onun içinde olur. O zaman Kadı'ya galip gelirsin. Yaptığın layık mı deyip herkesin içinde rezil rüsva edersin”* diye kurduğu bu tuzağı asesbaşıya anlatır.

Asesbaşı kadının kendisini sevdiğine inanarak bu işten sıyrıldığında geri dönüşte nikâhlanacağını söyler. Kadın ise göz boyamak amaçlı asesbaşıyı uğurlarken *“Yanında ne olur olmaz lazım olur”* diye iki yüz altın koyar. Ardından asesbaşı mutlu bir şekilde kadına veda edip evine gider. Ertesi gün asesbaşı subaşının evine gider. Kadın ile anlaştıkları gibi Kadı'yı subaşının evinde görür. Asesbaşı kadının tembihlediği bu tuzağa Kadı Efendi'yi düşürür. Sonunda asesbaşı bu hile ile

kendisini kurtarır ve Kadı'ya galip gelir. Kadı Efendi neye uğradığını anlamadan yerinde öylece kalır. Halk içinde rezil rüsva olur. Kadı, çaresizce asesbaşı ile subaşıya bu sırrı kimseye söylememeleri için özürler dileyip yalvarır. Karşılığında bir hayli mal verir. Asesbaşı ile subaşı kabul edip oradan çıkarlar. Böylece o kadının hilesiyle asesbaşı Kadı'nın elinden kurtulur. Kadı hem malını hem de itibarını kaybeder. Aradan üç gün geçtikten sonra o kadına nikâh yapmak için kadının evine gider. *Kadının* evine geldiğinde kapıyı kilitli görür. Etrafında olan komşularına “*Evin sahibi kadın nereye gitti*” diye sorar. Komşulardan o evin içinde kimsenin olmadığını öğrenir. Ahmaklığını bilmeyip kederlenir ve bir süre daha o kadını arayıp sorar. Ondan bir iz bulamaz. Hüzünlü bir şekilde evine geldikten sonra kadının kendisine olan hilelerine ve kendi ahmaklığına hayran kalır.

b. Olay Örgüsü

II. Hikâye: Çulha ve Karısı

a. Özet

Nişabur şehrinde bir kadının iki oynaşı vardır. Bu kadın her ikisine de “*kocam öldüğü vakit sana varırım*” diye söz verir. Sonrasında oynaşının biri vakit geçirmek için şehirden gider. Bu sırada kadının eri ölür ve şehirde kalan oynaşı olan çulhaya varır. Çulha, karısını gözünden sakınır ve karısı nereye gitse hep yanında olur. Hatta evinin kapısını bile karısının üzerine kilitler. Bir gün şehirden dışarı çıkan diğer oynaşı geri döner ve kadını tekrardan görebilmek için elinden gelen her şeyi yapar. Bunu gören bir kocakarı yiğidin iki gün boyunca kadının evi etrafında dolanıp gezdiğini görür. Ardından buralarda ne diye dolaştığını sorar. Yiğit, derdini anlattıktan sonra o kadınla buluşturması için kocakarıya yalvarır. Yiğidin haline üzülen kocakarı ona yardım etmeyi kabul eder. Sonrasında kocakarı bir bahane ile çulhanın evine gider. Çulhanın karısından için elimde büyüdü diyerek kadınla baş başa kalmaya çalışır. Ardından yiğidin gittiği şehirden geri dönüp aşkıandan perişan halde olduğunu kadına anlatır ve yiğit ile buluşmasını teklif eder. Kadının da gönlü olur fakat kocasının bir an olsun peşini bırakmadığını söyler. Buna karşılık kocakarı çulhaya yakalanmadan ikisini buluşturmak için bir hileye başvurur. Yiğitle buluşturmanın yolu ise kocakarı gittikten bir saat sonra kadının hastayım diye feryadı vurup dermanının sadece analığı dediği kocakarıda olmasındadır. Bu bahane ile kocakarı, içinde oynaşı olan sandığı çulhanın evine getirebilecektir.

Planlandığı gibi üç dört saat geçtikten sonra çulhanın karısı feryadı koparır. Ağzı köpürünce çulha ne yapacağını bilemez olur. Kadın gözlerini açtığında bu derdinin senede bir iki kez tuttuğunu ve ilacının sadece o kocakarıda olduğunu söyler. Çulha, karısının bu dertten kurtulması için kocakarının kapısına koşup ondan medet ister ve yetişmediği takdirde karısının öleceğini söyler. Kocakarı öncesinde kadının oynaşını bir sandık içine koyup kilitlemiştir. Çaresiz halde olan çulhaya bir bahane ile bu sandığı kendi evine götürmesini sağlar. Çulha, içinde oynaşı olan sandığı karısının olduğu yere getirir. Kadın, kocası ve kocakarının geldiğini işitince önceden hazırladığı döşeğin içine soyunup hazır olur. Bu esnada yine feryadı koparır. Analığının gelmesini sayıklarken kocakarı hemen kollarını sıvayıp kadının yanına gelir. Kadın ile oynaşına vakit kazandırmak için çulhadan bir kör kuyudan su getirip

eski bir Yahudi mezarından da toprak getirmesini ister. Çulha dışarıya çıktığı vakit karısı sandıktan oynaşını çıkarıp âlem ederler. Çulha geldiğinde ise oynaşını tekrar sandığa koyup kilitler.

Bu şekilde bir hafta boyunca âlem ettikten sonra yiğidin gitme vakti gelir. Güya çulhanın hasta olan karısı da iyileşir. Kocakarı çulhaya yine bir bahane ile sandığı evine iletmesini ister. Kocakarıya minnet duyan çulha başım üstüne diyerek akşama yakın sırtındaki ağır sandıkla yavaş yavaş gider. Sonrasında çulha yorulup sandığı yüksekçe bir yere koyduktan sonra dinlenir. Çulhanın önünden giden kocakarının ise çulhanın dinlendiğinden haberi olmaz. Çulha dinlendikten bir süre sonra sandığı sırtına alıp yine yola düşer. Akşam olduğundan göz gözü görmez olur ve yolunu şaşırır. Kendi evine giden yolu dahi bulamaz olur. Rastgele giderken kendisini asesbaşının konağı semtinde bulur. Sandığı sırtında iki büklüm olmuş çulhayı gören asesler, *“Bu herifin yoldaşları vardır, sandığın içinde de kumaş olsa gerektir. Kim bilir kimin evini av olarak açmışlardır”* diye çulhanın yanına giderler. *“Bre herif bu gece vakti sırtında sandıkla nereye gidersin? Kimin evini açtınız ve yoldaşların nerededir? O ev nerededir? Hemen gel bize söyle ve bu sandığın içindekini bize göster”* diyerek sorgu ve suale çekerler. Çulhanın nefesi tutulur ve ne cevap vereceğini bilemez. Başını kurtarmak için aseslere kendisinin usta bir hokkabaz olduğunu söyler. Kale altında gösterisini yaptıktan sonra çırağını odaya gönderdiğini ve çırağının geri gelmeyip içinde hokkabaz giysileri olan bu sandıkla kaldığını söyler. Çaresiz bir şekilde sandıkla giderken de yolu şaşırıp kendilerine rast geldiğini anlatır.

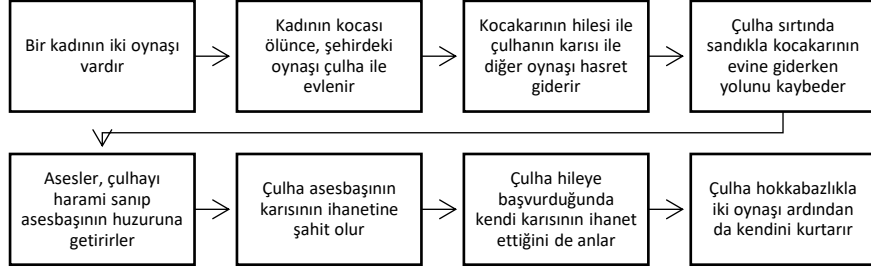
Asesler, çulhanın harami olduğunu düşünüp asesbaşının huzuruna getirirler. Bölükteki asesler bu herifin durumunu asesbaşına anlatır. Asesbaşının ise güzel bir karısı vardır. Bu karısı asesbaşına, *“Sen de asesbaşı oldun bana hala hokkabaz seyrettirmedin”* diye her zaman söylenip durmuş. Yakalanan herifin hokkabaz olduğunu duyan asesbaşı, *“gerçekten sen hokkabaz mısın?”* diye çulhaya sorar. Çulha da, usta hokkabaz olduğunu hatta bu şehre kendisi gibi bir hokkabazın gelmemiş olduğunu söyler. Bunun üzerine asesbaşı, karısına hokkabazlık edip seyretsin diye çulhayı sandığıyla birlikte kendi evine götürür. Geldikleri vakit kapıyı çalarlar.

Meğer asesbaşının karısının da bir oynaşı vardır. Sadece cuma geceleri evde olan asesbaşı kapıyı çaldığı sırada karısı oynaşıyla âlem etmektedir. Hemen cariyenin biri asesbaşının geldiği haberini verir. O anda asesbaşının karısı, oynaşını çıplak demeden bir küpün içine koyar. Asesbaşı kapıdan içeri girdiği vakit çulhanın gözü asesbaşının karısının olduğu pencereye rast gelir. Kadının, oynaşını çıplak halde küpün içine koyduğunu görür. Hemen sonrasında asesbaşı, karısının yanına gider. Karısı şaşkın bir şekilde hiç bu vakitlerde eve gelmediğini söyler. Asesbaşı ise, “*Her zaman başıma kakardın hokkabaz getirmedim*” diye karısına söyler. Asesbaşının eline bir hokkabaz geçtiğinden, çulhadan iyi bir oyun seyrettirmesini ister. Çulha ise iyi bir gösteri sunma bahanesiyle sandığın anahtarının چراغında olduğunu söyler. “*Sabah چراغımı ve anahtarları alıp öyle güzel bir gösteri sunayım*” der. O anda asesbaşı eline bir balta alıp “*Sandığı aç oyna seyredelim yoksa bu balta ile sandığı parçalarım, parça parça olur*” diye iyice hiddetlenir. Çulha korkudan ne yapacağını bilemez olup en son çareyi asesbaşının karısını tehdit etmekte bulur. Asesbaşıya “*Eğer sen benim sandığımı parçalarsan, ben de bu küpü parçalarım*” demesiyle asesbaşının karısı, sırrının ortaya çıkacağı korkusuyla gösterinin yarın olması için asesbaşıyı ikna etmeye çalışır. Buna razı olmayan asesbaşı inadında ısrarcı olur.

Bu sırada çulha sandığın yanına gidip içinde ne var diye bakmak ister. Sandığın hafif aralık kapağını açtığında içinde çırılçıplak iki büküm olmuş bir adam görür. Kadınlarda vefa olmadığını görüp asesbaşı ile aynı kaderi paylaştığını anlar. Kendisini kurtarmak için bir hileye başvurur. Asesbaşıya öfkelenmemesini söyleyip gösterisini yapacağını söyler. Çulha gösterisini sunmak için bir tepsi ister ve onlara sandık ve küpten adam çıkartıp karşılıklı oynatacağını söyler. Ardından fırsatını bulup sandık ve küp içindeki çıplak adamlara ne yapmaları gerektiğini anlatır. Çulha, tepsiyi çaldığı vakit her ikisi de anadan doğma çıkıp karşılıklı oynamaya başlar. Çulhanın işaretini gördükleri vakit yavaş yavaş kapıdan dışarıya çıkıp kurtulurlar. Asesbaşı bunun bir hayal olduğunu sanır hatta bu hünerinden dolayı çulhayı tebrik eder. Çulha kendisini de kurtarmak için asesbaşıya başka bir gösteri sunmak için iyice heveslendirir. Asesbaşıya, “*Acaba çıkan o iki adamı maymun mu şebek mi yoksa eşek mi etsem?*” diye sorar. Asesbaşı da şebek etmesini ister. Çulha elinde tepsiyi sıçrayarak ve çalarak kapıdan dışarıya hiç oyalanmadan gider. Soluğu evinde

bulur. Bu taraftan asesbaşı çulhanın gelmesini bekler. Sonunda adamın firar ettiğini anlar. Böylece çulha başını asesbaşından kurtarmış olur.

b. Olay Örgüsü

III. Hikâye: Kuyumcunun Karısı

a. Özet

Geçmiş zamanda Basra şehrinde, sanatında fazlasıyla hünerli usta bir kuyumcu vardır. Bir gün dükkânında işini yaparken ansızın bir kız dükkânına gelir. O anda usta kuyumcuya kulaklarını açıp “*Şu kulaklarımın uygun güzelce bir küpe var mı?*” diye sorar. Kuyumcu vardır deyip uygun bir küpe çıkardığı vakit kadın çoktan kaybolmuş olur. Nereye gitti diye biraz bakınır ve bulamayıp dükkânına geri döner. Ama gönlü bir an olsun durmaz. Hemen dükkânını kapayıp içini ferahlatmak için gezmeye gider. Akşam olduğunda ise hüzünlü bir şekilde evine gelir. Karısı, kocasının bir derdi olduğunu anlar. Kocasını, karısına hiç cevap vermeden döşegine yatmaya girer. Sabırsızlıkla sabah olmasını beklemekten gözlerine uyku girmez. Sabah olduğunda kuyumcu dükkânına gider. İşle meşgul olurken bir taraftan da gözleri yolları gözler. “*Acaba o nazenin bugün de gelir mi?*” diye etrafına bakarken ansızın karşıdan görünür ve dükkânın önünde durur. Hemen boynunu açar: “*Şu boynuma uygun sırmalı bir zincirin var mıdır?*” diye usta kuyumcuya sorar. Kuyumcu da vardır deyip sandıktan zinciri çıkardığı vakit kadın yine gözden kaybolmuştur. Hemen dükkânından aşağıya inip her yerde onu aramaya başlar. Kadının bir izini bulamayıp dükkânına gelir. Eli işe güce varmayıp dükkânı kapatır ve gezmeye gider. Gezince biraz rahatlar fakat akşam olunca eve yine üzgün gelir.

Kocasının bu halini gören karısı, “*Ey bre kişi iki gecedir benim evime üzgün gelirsin. Senin bu derdin nedir? Yoksa başka birisini mi seversin yahut işlerin mi rast gitmez? Sıkıntın her ne ise bana söyle ben de üzgün olayım. Eğer birisine âşık olduysan ona göre bir çare bulayım. Eğer borcun varsa da ona göre iş yapalım*” diye kocasına söyler. Kuyumcu, karısının bu sözlerine rağmen yine cevap vermeyip yatar. Sabah olunca yine dükkânına gelir ve gözleri yolları gözler. Birdenbire o nazenin karşıdan görünür ve dükkânının önüne gelir. Bu kez kuyumcuya kınalı topuklarını gösterir. Kuyumcuya “*Şu benim topuklarıma uygun halhalın var mıdır?*” diye sorar. Kuyumcu vardır der ve sandıktan o kıza uygun bir halhal çıkartır. Tam halhalı vereceği zaman bakar ki kadın yine ortadan kaybolmuştur. Ardından onu

bulmak için her yere bakar fakat bulamayıp dükkânına gelir. Dükkânını altını üstüne getirirken oturduğu yerde ağzı bağlı bir bez parçası görüp içine bakar. Bu bez parçasının içinde; buğday, arpa, mercimek, nohut, bakla, at, sığır ve deve pisliğini görür. Birisinden düştüğünü düşünüp bezi bağlar ve önemsemez. Ardından dükkânını kapatıp rahatlamak için gezmeye gider.

Akşam olunca eve yine bitkin gelir. Karısı, kocasını yine bu halde görür ve halinin ne olduğunu bu kez kızgın bir şekilde sorar. Kuyumcu, sonunda çaresiz kalıp üç günden beri başından geçenleri olduğu gibi karısına anlatır. Derdini anlattıktan sonra gayri ihtiyari ağlar. Kocasının bu haline üzülen karısı, *“Be canım üç gündür gelip gidermiş o sana. Kulaklarını, boynunu ve topuklarını seyrettirip gönlünü almış. Peki, bu iç gün içinde ondan bir iz bulamadın mı?”* diye kocasına sorar. Kuyumcu ise, *“Bulamadım ama ardına düşüp izine rast gelemediğimde yine dükkâna geldim. Oturduğum yerde bir bez parçası durur. Birisinden düşmüştür derken çözüp içine baktım. İçinde; içinde buğday, arpa, bakla, nohut, mercimek, börülce, at, sığır ve deve pisliği çıktı. Birisinden düşmüştür diye önemsemedim. Başka bir şey görmedim”* diye cevap verir. Bunun üzerine karısı, *“O sana işaret etmiş ama sen anlamamışsın”* dediği vakit kuyumcu, karısının ayağına düşüp ağlar. Kadının gönlü kocasının bu haline el vermeyip kocasına, o kadının işaret ettiği yerin tahıl pazarı olduğunu söyler. Sonrasında kuyumcu ile o kadını tahıl pazarında buluşturmak için kocasına yardım eder. Kocasından sadece o kadın işaret ettiğinde kendisine haber vermesini ister.

Sabah olunca kuyumcu en güzel kaftanını giyip gözlerine sürme çeker. Ondan sonra evinden çıkar ve tahıl pazarına varır. Kuyumcu etrafına bakınırken hemen karşısındaki çardağın penceresinden o kadın kendisini biraz gösterir. Hemen başından bir aynanın yüzünü gösterip ardından aynanın arkasını gösterir. Aynayı başına sokup içeri aldıktan sonra yürüyüverir. Kuyumcu ise kadının kendisine bir işaret verip gelmesini bekler. Kadın gelmez ve kuyumcu yine üzgün bir şekilde evine gider. Karısı, *“Yine üzgünsün yoksa bulamadın mı?”* diye kocasına sorar. Kuyumcu başından geçeni anlatır ve o nazeninin kendisine bir işaret vermediğinden karısına yakınıp. Karısı, *“O kadın sana iyi bir işaret vermiş ama sen duymamışsın. Başından aynayı çıkarıp o yüzünü gösterip sonra ardını gösterdi ki, şimdi gündüzdür ama gece gelesin demek istemiş sana. Kadın hiç oyalanmadan hemen o saat içeri gitti ki sen de*

bu arada hiç oyalanmayıp gidesin” diye kadının kocasına bıraktığı işareti anlatır. Kocasını, karısının bu dediklerine çok mutlu olur. Bu kez gözleri sabahı değil akşamı gözetmeye başlar.

Karısı, kuyumcunun evden gideceği sırada kocasını tembihler. Şöyle ki kocasının aradığı kadın meşhur kadınlardan biriye, başının tehlikeye girdiği vakit kocasının kendisine bir haber göndermesini ister. Kocasına, *“Haber getiren adama söyle. Geç vakit gelip kapıyı çalması. O anda elinde üç tane taş olsun. Birini tam üzerine atsin ve birini kapıya vursun. Eğer seni zindana atıp kapıya koyarlarsa ise o taşın birini de pencereden içeriye bıraksın”* diye kocasını tembihledikten sonra kuyumcuyu uğurlar. Giderken kuyumcunun aklına karısına verdiği söz gelir. Bir şekilde zindancıyı çağırıp bir altın karşılığında karısının tembihlediği şekilde karısına haber göndermesini ister. Hemen zindancı altını alıp karısının evini bulur. Kuyumcunun tembihlediği gibi elindeki üç tane taşı atınca karısı kocasının zindana atıldığı haberini alıp hızlıca giyinir. Gece içinde tek başına yola düşer. Zindana geldiğinde zindancıya *“Hiç erkek ile yakalanmış bir kadın getirdiler mi?”* diye sorar. Zindancı getirdiklerini söylemesiyle birlikte kadın da o erkeğin kendi kocası olduğunu söyler. Zindancıya bir altın verip onları çıkarmasını ister. Dışarıya çıkarmazsa da en azından kendisini aşağıya sarkıtıp indirmesini ister. Zindancı bir altını aldıktan sonra kadının beline bir ip bağlayıp kuyuya sarkıtır. Kadın, kuyunun dibine indiği gibi hızlıca bunların üzerinden ipi çözer. O kadını yorgandan dışarıya çıkartıp kendisi anadan doğma olur ve tüm elbisesini o kadına giydirir. Kendisi de çıplak kocasının koynuna girip yatar. Kuyumcunun karısı o kadından vakit kaybetmeden sıkıca kendilerini bağlayıp çıkardığı elbiseleri giymesini ister. Söz söylemeden zindancının sarkıtacağı ipi beline bağlamasını söyler.

Kadın, dediklerini yapar ve zindancı onu kuyudan dışarıya çıkartır. Kimseye bir şey söylemeden çıkıp evine gider. Sabah olduğunda imam ve cemaati namazdan sonra zindandan kuyumcuyla karısını birbirine sarılı çıkarıp Kadı Efendi'nin huzuruna getirirler. O anda imam ileri gidip Kadı'ya mahallesindeki kötü kadından yakınıp elinden aciz düştüğünü anlatır. Bir süre yakalanamadığını anca bu gece acele davranmayıp adamla ikisini sarmaş dolaş yakalayıp zindana götürdüğünü ve Kadı Efendi'den bu ikisinin haklarından gelmek istediğini söyler. Hepsi birden bunların

üzerinden iplerini çözer. Kuyumcu karısıyla döşekten kalkar. Hemen karısı yorganı arkasına alıp Kadı'nın önüne gelir: *"Hay devletli sultanım hiç dost dost eline varmasın mı? Helalim ile akşam oluncaya dek yedik içtik. Akşam evime koyuvermediler. Biz de orada giysimizle yattık. Bu cemaat gelip helalim ile yatarken ne oluyor demeye kalmadan iple ikimizi döşeğimiz ile sarıp aldılar, zindanın dibine sarkıttılar. Sabaha dek bu şekilde yattık şimdi huzurunuzda getirdiler. Bugün bizim hakkımızı bunlardan alıverip adalet eyleseniz"* diye kuyumcu ile karısı feryadı kopartır. Kadı Efendi, cemaate öfkelenip imam efendi ve müezzini ağaca çeker. Kuyumcu ile karısına giysi getirip giydirirler. Kuyumcu ile karısı Kadı Efendi'ye haklarını aldıkları için dua ederler. Sonrasında kuyumcu ile karısı evlerine gelir. Kuyumcu, karısının elini öper ve nice yıllar bunlar zevk sefa içinde ömürlerini sürdürürler.

b. Olay Örgüsü

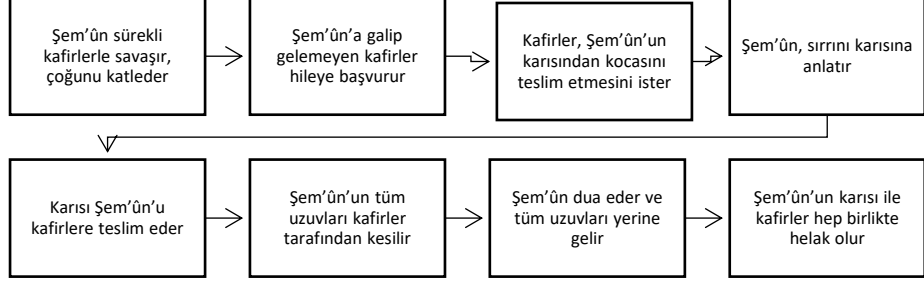
IV. Hikâye: Şem'ûn, Karısı ve Kâfirler

a. Özet

İsrailoğulları zamanında gece gündüz demeden tüm ömrünü ibadetle geçirmiş bir zahit vardır. Bu zahit elinde deve çenesiyle kâfirlerle savaşmış çoğunu katleder. Bir kez olsun kâfirler bu büyük âbide galip gelemeyiz. Bu mübarek zatın ismine Şem'ûn derler. Sonunda Şem'ûn'a karşı koyamayan kâfirler ona hile ile galip gelmeye çalışır. Şem'ûn'un çok sevdiği bir karısı vardır. Kâfirler Şem'ûn'un karısına kocası Şem'ûn'u teslim etmesi karşılığında çok sayıda mal ve cevher vaat ederek ondan yardım ister. Karısı ise kâfirlerin bu teklifini hiç düşünmeden kabul eder. Savaştan yorgun düşen Şem'ûn evine gelip yatar. Bu sırada karısı zahidin elini ve ayağını sıkıca bağlar. Uyandığında kendisini bağlanmış vaziyette gören Şem'ûn karısına *“kim bağladı beni”* diye sorar. Karısı da *“kuvvetini denemek için bağladım”* diye cevap verir. Şem'ûn *“Yâ Allâh”* der ve tüm ipleri çözülür. Bir süre sonra Şem'ûn savaştan yine yorgun gelip yatar. Kadını zahidin ellerini ve kollarını bu kez zincirle bağlar. Aynı durum tekrarlanır. Sonunda Şem'ûn, yenilmez ve güçlü oluşunun hikmetini karısına anlatır. Şöyle ki, zahidin başındaki saç olduğu sürece kimse onu yenemez.

Karısı bir gün gazadan yorgun gelen Şem'ûn'un saçını bir miktar kestikten sonra elini ve ayağını o saçla sıkıca bağlar. Zahit uyandığında yine aynı soruyu sorar. Karısı Şem'ûn'un kuvvetini denemek için elindeki saçı kırmamasını ister. Abid kıramaz ve karısı hemen dışarıya çıkıp pusuda olan kâfirlere haber verir. Eli ve ayağı sıkıca bağlı olan Şem'ûn'u evinden alıp padişahlarının huzuruna götürürler. Karısının gözleri önünde zahidin burnu, kulakları, elleri ve ayaklarının kesilmesini emrederler. Gözlerini de oyup çıkarırlar. Karısı tüm uzuvları kesilip paramparça olan kocasına hiçbir şekilde merhamet göstermez. Birden zahit gayptan *“Ey benim kulum dile benden ne dilersin lütfedeyim”* diye ses işitir. Şem'ûn da *“Yâ Rabb bana kuvvet vâresin ki şu kâfirleri yok edeyim”* diye yalvarır. Anında o zahidin kesilen tüm uzuvları yerine gelip kuvveti yerinde olur. Evin ortasında dikili olan direği *“Yâ Allâh”* deyip yerinden koparıncaya o yerde kâfirlerin üzerine yıkılır. Karısı da dâhil hepsi birden helak olur.

b. Olay Örgüsü

V. Hikâye: Melik Cabbar ve Melik Zenan'ın Hikâyesi

a. Özet

Hindistan diyarı ve Çin Maçin cezirelerinde hilesiyle nam salmış Şehriyar adında bir padişah vardır. Bütün memleketlere hükmeden Şehriyar'ın Melik Cabbar ve Melik Zenan adında iki oğlu vardır. Büyük kardeş Melik Cabbar Hindistan ve Çin vilayetine hükmeder; Melik Zenan ise Semerkant vilayetine hükmedermiş. Bu iki şehzadenin ünü bütün âleme duyulmuştur. Bunlar diğer padişahlardan haraç alır diğer şahlar ise her yıl bunlara hediye ve karşılıksız mallarını bağışlar. Bu şekilde hazineleri dolu olduğundan hiçbir zaman darlığa düşmezler. Bir gün Melik Cabbar'ın kalbine küçük kardeşi Melik Zenan'ın sevgisi düşüp onu göreceği gelir. Sonunda dermanı kalmayıp vezirlerine kardeşi Zenan ile görüşmek istediğini bildiren bir mektup yazdırır ve kardeşini Hindistan'a davet eder. Melik Cabbar bu mektubu vezirlerinden birine verip bizzat Melik Zenan'a ulaştırmasını ister. Mektup tamamlandığında vezir, yanında kırk elli kadar adamla Hindistan'dan yola çıkıp kona göçe yiye içe Semerkant'a gider. Melik Cabbar'ın veziri Semerkant'a gittiğinde mektubu bizzat Melik Zenan'a ulaştırmak için önce baş vezirin sarayına gider. Malumat verdikten sonra padişahı Melik Zenan'ın yanına gider. Kural üzere üç kez başını eğdikten sonra Melik Cabbar'ın ısmarladıklarını o yerde söyler. Melik Zenan Şah emredip mektubu divan hocasına okutturur. Böylece bütün vezirler ve divan erkânı mektubun ne için geldiğini öğrenmiş olur. Melik Cabbar'ın kendisine lütfettiği hediyeleri kabul eder ve kardeşi Melik Cabbar ile görüşmeye istekli olur. Hemen emredip şehirden dışarıda büyük çadırlar kurdurur ve ülkeyi yönetmesi için baş vezirini görevlendirir. Sonrasında Semerkant'tan Hindistan'a doğru yola çıkarlar. Biraz yol aldıktan sonra uygun bir yere konup orada dururlar. Melik Zenan Şah, o konakta otururken kendisini bir keder alır. Aklına karısı gelir ve elinde olmadan ağlar. Biraz düşündükten sonra karısını görmek için bu gecelik evine geri dönme kararı alır. Karısının da kendisi gibi kederli olduğunu ve ayrılık derdinden gözlerine uyku girmeyeceğini düşünür. Hemen o saatte bir ata binip gece içinde sarayına ulaşır. Boş bulunarak hareme doğru olduğu odaya doğrulup odasının kapısına gelir ki mumların yandığını görür!

Aceleyle odaya gider. O yana yakıla çok sevdiği amcasının kızını, aşçı bir oğlanla hem de padişahın kendi yatağında sarılıp yatarken görür. Aşçı oğlanı o kadar çirkindir ki yüzüne bakanın ömründe işi rast gitmez. Şah Zenan ise *“Ben dünyada böyle güzel olup Hak Teâla bana bu mertebe ve güzelliği vermişken şehirden bile henüz hoş gidemeden benim canımdan çok sevdiğim karım nasıl böyle bir iş yapar?”* diye karısına sitemde bulunur. Onların ise henüz Zenan Şah’ın geldiğinden haberleri yoktur. Biraz daha sabrettikten sonra karısı ile aşçı oğlan kendi aralarında konuşmaya başlar. Karısı, oynaşıyla kavuşabilmek için kocasının kara haberini beklediğini hatta kara haberi gelmezse onu zehirleyeceğini aşçı oğlana söyler. Üç yıldır birlikte olduklarını öğrenen Zenan Şah bunları duyduktan sonra ikisini yatarlarken katleder. Zenan Şah, hemen o gece içinde atına binip yiye içe kona göçe yolları geçer ve günlerden bir gün Hindistan sınırına ayak basar. Hindistan’ın tahtgahı olan şehre dört beş menzil yer kalınca Melik Cabbar’ın veziri Zenan Şah’ın iznini alarak müjde vermeye gider. Melik Cabbar kardeşi için şehrin önünde otağlar kurdurup bütün devlet erkânı ile Zenan Şah’ın gelişini beklerler. Gelmesine biraz kala iki kardeş de atlarından inip kucaklaşırlar. Ondan sonra iki büyük padişah birlikte otağa doğrulur.

İki kardeş hal hatır sorduktan sonra yiyip içerler. Ardından atlarına binip saraya gelirler. Melik Cabbar, kardeşi için bir iki ay bu şekilde büyük ziyafetler verir. Fakat Zenan Şah ne yer ne de içer. Daima gamlı ve kederlidir. Melik Cabbar, kardeşinin bu haline çok üzülür. Bir gün bu derdinin ne olduğunu Zenan Şah’a sorar. Dardine derman olmak ister. Zenan Şah ise kardeşine, tabiatının böyle olup hiçbir kederi olmadığını söyler. Bunun üzerine birkaç gün geçer. Günlerde bir gün Melik Cabbar bir tarafa ava gitmek ister. Kardeşinin de iyi olması için ona ava birlikte gitmeyi teklif eder. Zenan Şah gitmek istemeyip Melik Cabbar kardeşi olmadan ava gider.

Zenan Şah’ın oturduğu odanın bahçeye bakan bir penceresi vardır. Zenan Şah, bu pencereden bakarken bahçe kapısından içeriye yirmi kadar Arap cariyeler onların ardınca yirmi kadar beyaz cariyeleri görür. Cabbar Şah’ın karısı ortalarına gelip bir havuzun kenarında soyunurlar. Sultan karar verdikten sonra meclis hazır olur. Bunlar içki içip zevk sefa ederler. Sonrasında o kara Arapların hepsinin erkek

olduğunu anlar. Bu kara Araplar beyaz cariyeleri ellerinden tutup her biri bir cariye ile bir köşede birlikte olur. Melik Cabbar'ın karısı sultan ise, o havuzun başında tek kalır. “*Ya Masat!*”⁴⁵ diye seslenince hemen bir yerden siyah yüzlü bir Arap görünür. O yerde sultanla ikisi birlikte olmaya başlar. Ardından havuzda yıkanıp geldikleri kapıdan çıkarlar. Bu vaziyeti gören Zenan Şah'ın gönlü bir miktar teselli bulup mutlu olur. Melik Cabbar'ın durumunun kendisinden daha kötü olduğunu görür. Böylece kadınlarda vefa aranmayacağını anlamış olur. Akşama yakın Melik Cabbar evden gelip kardeşiyle muhabbet ederler. Melik Cabbar nice zamandan sonra kardeşini mutlu görünce ona “*Sen böyle değildin sürekli kederliydin. Şimdi benim kardeşimi çok iyi gördüm. Yüzünün rengi bile geldi. Ne olur canım kardeşim beni bu durumdan haberdar et*” diye ısrarla yalvarır. Melik Zenan, kardeşinin ısrarına dayanamayıp kendi karısı olan amcakızı ile aşçı oğlanı arasındaki macerayı olduğu gibi anlatır. Karısının ihanetini asla unutamadığından burada mutlu olamadığını söyler. Hemen ardından o ava gittiğinde gördüğü her şeyi anlatır.

İhanete uğrayan iki kardeş bir olur. Sabah olunca Melik Cabbar ava gideceğini duyurur ve hazırlık yapar. Cabbar'ın bütün vezirleri ve askeri şehirden dışarıya çıkar fakat Melik Cabbar yol değiştirip kardeşi Melik Zenan'ın olduğu pencereci odaya gelir. Bahçeye bakarken yirmi kadar beyaz Arap yirmi kadar da siyah Arap kapıdan içeri girmeye başlar. Melik Zenan'ın anlattığı her şeyi kendi gözleriyle görünce mahvolup yıkılır. Sonrasında sabra gücü kalmayıp hepsini birden öldürür. İki kardeş biraz sohbet ettikten sonra başlarına gelen musibetlerden sonra dünyayı gezip dolaşmaya karar verirler. Bu karar üzerine yirmi otuz gün kadar gidip bir deniz kenarında ağacın gölgesinde dinlenmeye karar verirler.

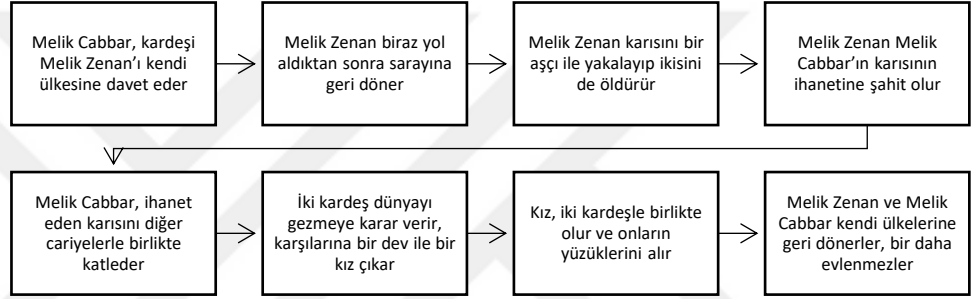
Ansızın bir taraftan patırtı ve gürültü duyup korkudan dehşete düşerler. Ağacın üzerine çıkıp yaprakları arasında gizlenirler. Bu sırada bir dev görürler. Dev, başından bir sandık çıkarıp ağacın dibine yere indirir. Sandığın içinden güzel bir kız çıkarır ve onu öpüp kucaklar. Başını kızın dizine koyduğu sırada dev uyuyakalır. Bunu fırsat bilen kız etrafına bakınırken gözü Melik Zenan ile Melik Cabbar'a ilişir. O yerde bunlara hemen aşağıya inmelerini aksi halde devi uyandırmakla tehdit eder. Korkusundan benizleri solan padişahlar çaresizce ağaçtan yere inerler ve kızın

---

⁴⁵ Âlim Şerif Onaran çevirisinde bu kölenin adı “Mesut” olarak çevrilmiş. Ama *Mekr-i Zenân*'da bu kelime (مصعت) olarak yazılmıştır.

yanına gelirler. Kız orada ikisiyle de birlikte olmak istediğini söyler. Kızın arzusu olduktan sonra Melik Zenan ve Melik Cabbar'ın yüzüklerini alıp bir kesenin içine koyar. Ondan sonra bu iki kardeş oradan dönüp Melik Cabbar'ın tahtgahı olan Hindistan şehrine gelirler. Kendilerine teselli verdikten sonra biraz sohbet ederler. Melik Zenan'ın tahtgahı olan Semerkant'a gitmesi gerektiğinden iki kardeş kucaklaşıp ağlarlar. Melik Cabbar tahtgahına geri döner. Melik Zenan Semerkant'a doğru yola çıkar. Günler geçtikten sonra şükran kurbanları kesip fukaraya sadaka verirler. Bundan sonra Melik Cabbar da Melik Zenan da kadın almazlar.

b. Olay Örgüsü

VI. Hikâye: Hz. İsa'nın İki Mucizesi

a. Özet

Hz. İsa zamanında İsrailoğullarından salih bir kimse vardır. Bu yiğit gece gündüz demeden tüm zamanını ibadetle geçirir. Dünyanın nefsanî zevklerinden kendisini çeken bu abid, günlerden bir gün amcasının kızına âşık olur. Amcasının kızı da Hz. Meryem'in yolunu tutmuş olup o merteye zahittir. Ayrıca bir o kadar temiz ve iffetlidir. Bu kızın güzelliğine vurulan yiğidin akli istemeden darmadağın olur. Sonunda amcasından o kızı kendisine eş olsun diye araya dünürler koyar. Amcası ne kadar değer biçtiyse hepsini verip kızı alır. Zifaf gecesinde kız bu yiğide yanaşmaz. Bunun üzerine yiğit *“Ey amca kızı neden bana yaklaşmazsın yoksa benden bir muradın mı var?”* diye sorar. Ardından kız, *“Önce vefat edersem benim üzerime başkasıyla evlenmeyesin ve yerime başka kadınları getirmeyesin. Allah göstermesin eğer sen de benden önce ölürsen ben de böyle şart ederim”* diye yiğitten yemin etmesini ister. Bunun üzerine yiğit bu sözü uygun görüp yemin eder. Sözünü sağlamlaştırdıktan sonra kız yiğide gerdek olur.

Günler, aylar geçtikten sonra bir gün o kız Hakk'ın rahmetine kavuşur. Yiğit, karısının mezarından döndükten sonra ettiği yemin üzere gece gündüz demeden ağlar. Gözleri dünyayı görmez olur. Yiğidin efkârı günden güne şiddetlenir. Hatta ölmeye ramak kala yiğidin akrabaları ona nasihat eder fakat hiçbir faydası olmaz. Günlerden bir gün Hz. İsa'nın yolu o mezarlığa uğrar. Bakar ki bir yiğit feryat figan içinde ağlar. Hz. İsa, yiğidin yanına gelip selam verir ve halini hatırlar. Yiğit ise felekten şikâyet edip ağlamaklı bir halde başına gelenleri anlatır. Hz. İsa, *“Gel bu sevdadan vazgeç zira bunlarda vefa olmaz”* diye yiğide öğüt verir. Yiğit, Hz. İsa'nın bu sözünü kabul etmez. Buna karşılık Hz. İsa *“yiğidin karısı dirilsin”* diye dua eder. Gönlü yaralı yiğit *“Âmin”* der. Dua sonunda el yüze sürerler. Hz. İsa *“Kum biznillâhi te'alâ”* der demez kabir içinde yatan kadın dirilir. Bu duruma çok mutlu olan yiğit, karısı çıplak olduğundan eve bu halde götürmeyeceğini söyler. Hemen sonrasında karısına giyecek getirmek için evin yolunu tutar.

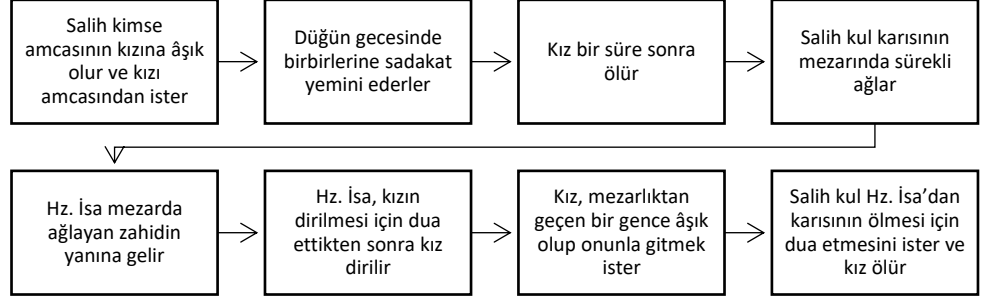
Yiğit, elbise getirdiği sırada Hz. İsa da mezarın birinde İncil okumakla meşgul olur. Bu esnada İsrailoğulları kabilesinde güzelliğiyle nam salmış bir yiğidin

yolu çıplak halde olan kadının mezarına rast gelir. Yiğit, bu kızın güzelliğine hayran olup bakabilir ve yanına gelip selam verir. Ardından, *“Ey yüce Allah’ın kulu seni böyle çıplak halde mezarın içinde kim bırakıp gitti. Senin gibi huriyi böyle tenhada tek başına bırakmak ne zalim iştir ne merhametsizliktir. Şimdi buyurun bizim hanemize gidelim, Allah’ın emriyle seni kendime nikâh edeyim”* der. Kadın, yiğidin bu sözü üzerine yakınlık gösterince yiğit de meylini anlayıp çok ısrar eder. Ardından kadın cesurca yiğide varmak istediğini söyler.

Yiğit, kadının bu halini görünce fazlasıyla mutlu olur. Arkasından kaftanını çıkarıp kadına giydirir ve yürüyüverirler. Ansızın karşıdan kadının eski kocası çıkar. Karısını böyle görünce yanına gidip *“Ey amcakızı bir an olsun beni beklemeden hemen başkasına koştun ve onun kaftanını aldın. Derdinden perişan hallere düştüm. Ettiğimiz yeminlerin arasından çok zaman geçti. Yoksa unuttun mu ya da ölüm korkusundan akıl perişanlığı mı oldu? Bana izah et”* der. Kadın ise, *“Ey canımın canı, amcaoğlu. Ben seninle söz verdim, karar eyledim. Gerçi ölünceye kadar ayrılmayalım diye yemin ettim ve yine sözümde durdum. Ama ben ölüp yine dirildim. Bundan sonra aramızda yemin kalmadı. Şimdi gözüm bu yiğidi gördü ve gönülüm ona meyletti. Ben şimdi bu yiğidi isterim”* diye yiğide söyler. Bu söze karşılık eski kocası, *“Ben aşkının derdinden iki senedir yasını tutarım. Sen ise böyle yapıp beni yabana nasıl atarsın?”* diye yana yakıla ağlamaya başlar.

Kadın, kocasının bu haline asla merhamet etmez ve yanındaki yiğide gidelim der. Bu sırada Hz. İsa aleyhisselam bir mezarda oturup İncil okumaktadır. O anda yiğit, Hz. İsa’nın yanına gider: *“Ya Allah’ın oğlu halim perişandır. Amcakızı bu halde bana el vermeyip benden başkasına meyleder ve beni terk etmek ister. Senden rica ederim yine dua eylesin Hak Teâla ruhunu teslim alsın, bana gerekmez”* diye dua etmesini ister. Hz. İsa aleyhisselam el kaldırıp dua eyler. Hz. İsa’nın duası o anda kabul olur. O yerde kadın ruhunu teslim eder ve yiğit bu kadını mezarına yeniden defnedir. Adam bundan sonra kadınlarda vefa olmadığını anlar. Elini eteğini dünyanın kavgasından çeker. Zamanında kendilerine nasihatte bulunun akrabalarıyla buluşur ve onların nasihatlerine minnet duyar. Kalan ömrünü ise tek başına sadece ibadet etmekle geçirir.

b. Olay Örgüsü

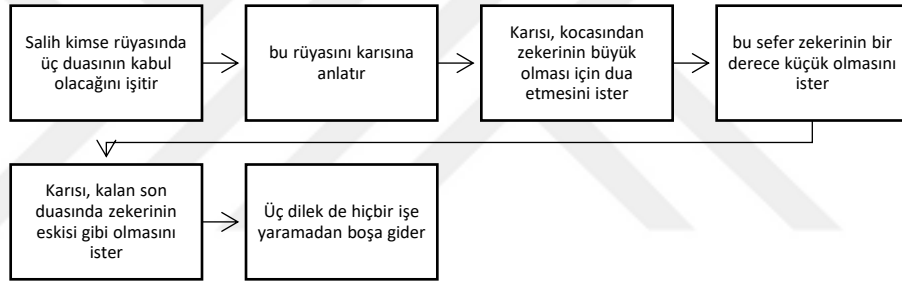

VII. Hikâye: Üç Dilek

a. Özet

İsrailoğulları zamanında salih bir kimse vardır. Bir gün bu salih kul rüyasında “Kulum senin üç duanı kabul ederim her ne isteğın varsa dile benden” diye bir ses işittikten sonra o anda karısına anlatır. Karısı da duasının kabul olacağını bildiğinden kocasına zekeri büyük olsun diye dua etmesi için yalvarır. Adam dua ettikten sonra zekeri büyük olur ama karısının fercine sığmaz olur. Karısı yine kocasına zekerinin bir derece küçük olması için yalvarıp öyle dua etmesini ister. Bu kez karısı yine beğenmeyip kalan son duasını da bir önceki gibi büyük olması için etmesini ister. Böylece duanın üçü de bir işe yaramadan boşa gitmiş olur.

b. Olay Örgüsü

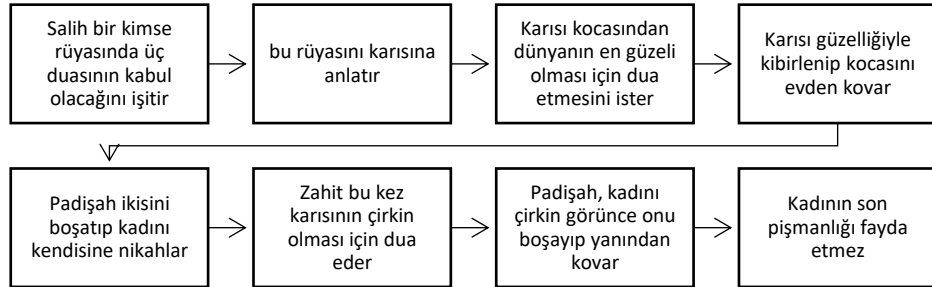

VIII. Hikâye: Dindar Koca ve Karısı

a. Özet

Hz. Davud zamanında salih bir kimse vardır. Bir gün gayıptan “*Ey benim salih kulum dünyada senin üç duanı kabul eyledim dile benden ne dilersin*” diye bir ses işittikten sonra durumu karısına anlatır. Karısı da kocasından dünyada en güzel kendisinin olmasını hatta benzerinin dahi bulunmamasını ister. O salih kimse karısının istediği gibi dua ettikten sonra o zamanda karısından güzel kadın bulunmaz. Karısı güzelliğiyle bir hayli övündükten sonra kendisini kocasından daha iyi birisine, padişaha layık bulur. “*Dengim değilsin*” diye kocasını kapı dışarı eder. Bu hadise padişahın kulağına gider ve bu güzel kadını kocasından boşatıp kendisine nikâh eder. Boşadığı kocası bunları gördükten sonra bu kez karısının en çirkin kadın olması için dua eder. Salih kulun duası o anda kabul olur. Padişah bu kadını öyle çirkin görünce boşayıp kapıdan dışarıya koyar. Kadının pişmanlığı fayda etmez ve külhan bucaklarında ölüp gider.

b. Olay Örgüsü

IX. Hikâye: Kadı ile Zeki Kız

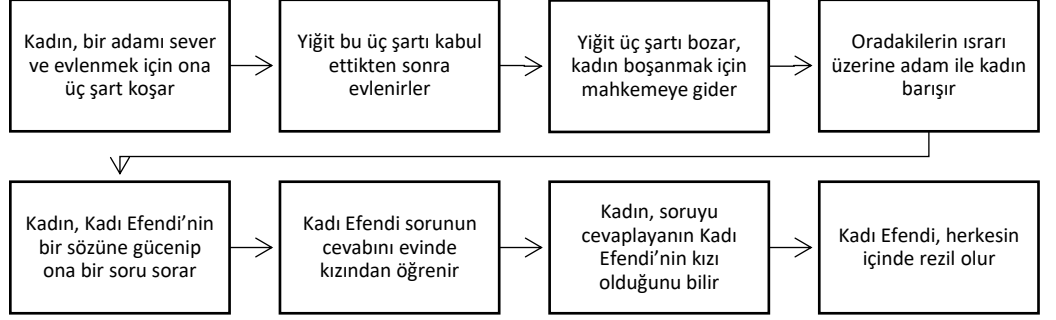
a. Özet

Bir kadın bir yiğidi beğenip sever. Yiğide sevdiğini ve Allah'ın emri ile varmak istediğini söyler. Fakat kadının üç şartı vardır; birincisi kahve içmemesi, ikincisi karpuz yememesi ve taş mermer üzerine oturmamasıdır. Yiğit bu üç şartı kabul ettikten sonra kadını kendisine nikâhlar. Bu şekilde birkaç sene sevgiyle geçer. Bir gün bu yiğit “*Bu şartları bozsam nereden bilir?*” diyerek önce taş üzerine oturur ardından karpuz yer ve en son bir fincan kahve içip evine gider. Sonrasında birlikte olurlar. Ardından karısı kocasını döşeginden atar. Yiğit, yaptıklarını karısının anladığını fark edince pişman olur. Sabah olduğunda kadın çarşafını örtünüp Kadı'nın huzuruna çıkar. Kadı'ya bu yiğide üç şart ile vardığını ve yiğidin bu şartları bozduğu için ondan boşamasını ister.

Çelebi inkâr edince karısı da bozduğu şartları nereden anladığını Kadı Efendiye anlatır. Bu esnada Kadı hayretle kadına bakar ve “*doğrusu ne kadar hilekârmışsın*” der. Bu söze fazlasıyla gücenen kadına etrafındaki efendiler, çelebiye merhamet etmesi için ısrar ederler. Sonunda çelebi ile karısını barıştırırlar. Fakat Kadı'nın herkes içinde söylediği şeyler kadının içine dert olur ve herkes içinde Kadı'ya bir soru sorar: “*Et midir, sinir midir, kemik midir?*” deyince Kadı Efendi cevap veremez, kadına sabah olunca cevap vereceğini söyler. Bu soru Kadı'ya epey güç gelir ve akşam olunca evine gider. Yemek yerken kendi kendisine “*Et midir, sinir midir, kemik midir?*” diye söylenirken on altı-on yedi yaşında olan kızı yanına gelir. Babasının efkârlı halini ısrarla sorunca Kadı Efendi kızına kadının sorusunu söyler. Kızı gülererek “*bunda ne var*” dedikten sonra cevabını açıklar: “*On yaşından otuz yaşına kadar kemik, otuz yaşından altmış yaşına kadar sinir, altmış yaşından sonra ettir.*” şeklinde cevap verdikten sonra Kadı Efendi hakikati öğrenmiş olur. Kadına cevabını verebilmek için sabırsızlıkla sabah olmasını ister.

Sabah olunca mahkemeye gider ve kadına cevabını verir. Kadı Efendinin kızı her yeri gezip gördüğünden oldukça bilgilidir. Kadın da bu cevabı verenin ancak gezmediği yer kalmayan bir kadının verebileceğini söyler ve herkesin içinde Kadı'yı rezil eder. Kadın ile kocası da ömürlerinin kalanını zevk ile geçirir.

b. Olay Örgüsü

2.3. Dil ve Üslup Özellikleri

2.3.1. Dil Özellikleri

Mekr-i Zenân, genel olarak dönemimin dil özelliklerini yansıtmaktadır. Meclislerde okunmak için kaleme alınan eserin dili oldukça sadedir. Arapça ve Farsça tamlamaların az kullanıldığı eserde Türkçenin sade ve gösterişsiz söyleyişi hâkimdir. Anlatıma akıcılık kazandırmak için atasözü ve deyimlere başvurulmuştur. 18. yüzyılın ikinci yarısında kaleme alınan ve bundan sonraki yaklaşık yetmiş seksen yıl boyunca elden ele gezmiş ve meclislerde okunmuş olan *Mekr-i Zenân*'da halkın anlayacağı bir dil kullanılmıştır. Eserde günümüzde kullanılmayan ve arkaik olarak tabir edilen kelime ve ek yapıları de yer almaktadır. Hikâyelerde devrik yapılı cümlelere rastlanmakla beraber genellikle düz, kurallı cümlelere yer verilir. Bağlaçların ve fiilimsilerin ardı sıra devam ettiği cümleler, diğer cümlelere göre daha uzun bir yapıdadır.

Mekr-i Zenân'da tespit edebildiğimiz ve günümüz Türkçesinde kullanılmayan veya şekil değiştirmiş kelime ve ekler aşağıda gösterilmiştir.

ayruḳ (24b-11) ‘‘Başka, gayri, maada, diğ er’’

Efendi eger sen benüm ş anduğ umı uş adursañ ayruḳ elümden nesne gelmez.

belermek (18a-10) ‘‘Göz, akı iyice belirecek bir biçimde açılmak.’’

Gözleri belerüp ağız köpürüp urdı feryâdı.

bezek (13a-10) ‘‘Süs, ziyet.’’

Üzerinde biñ altundan ziyâde bezegi var idi.

boḳça (14a-16) ‘‘Bohça’’

‘Avratuñ yaş mağı ve maḳramesi ve ferâcesi ve .. ba ‘z şeyleri hep boḳça içinde mevcüd idi.

bolay kim (47b-11) ‘‘Bari, keş ke, hiç olmazsa, öyle ise’’

Āh benüm efendim bolay kim ḳocam Melik Zenân gitdügi yerde ş ağılık ile gelmesün.

busad/pusad (24a-1) ‘‘Alet ve edevat’’

Efendi bu gece ş akirdüm bunda yoḳ ve dā ‘irem ve ba ‘zi busadlarum dahı eksük ...

(çıkar)-avuz (39a-10) “Eski Anadolu Türkçesi birinci çokluk şahıs şart eki

Ol arada çözüp ikisin dahı anadan toğma çıkaravuz dèyü tedbîr etdük.

değmek (41b-10) “Denemek”

‘Avrat dahı dèdi ki ben bağladum, seniñ kuvvetin degmek içün dèdi.

durğur- (21b-14) “durdurmak”

Dermend çulhanuñ (14) yakasından yapışup durğurdılar.

durı gel- (59a-3) “turu gelmek; ayağa kalkmak, kıyam etmek”

Hemān kabir içre yatan hatun mezārın bi-iznillāhi te‘ālā durı geldi.

edik (14a-15) “koncu kısa çizme, konçlu mest”

‘Avratuñ yaşmağı ve mağramesi ve ferācesi ve iç edigi ve pabuçları ve serpüşü ...

eñek (57a-5) “Çene, çene kemiği; gerdan”

Ol mertebe pārsā idi kim aşlā ve kaṭ‘ā nā-mağreme ve kimseye ard eñegin bile göstermiş degül idi.

geñ (7b-17) “Geniş; boş yer, hali arazi, sürülmemiş işlenmemiş arazi.”

Mısr şehri başına tār ve geñ dünyāyı kendüye zindān eyledi.

ımızgan- (2b-9) “İçi geçmek, kestirmek, uyuklamak. “

Bir kez uyumayup ammā uyura urup ımızganur şekli olup göz altından gözetmege başladı.

ısıcağ (2b-3) “Sıcak”

Yine ısıcağdan buñalup gelüp ol ma‘hūd şofaya çıkup oturdi.

kaçan (10b-10) “Ne zaman, ne zaman ki, vakta ki, nasıl, ne suretle, ne vakit”

Kaçan şubaşı saña elbetde söyle ya niçün söylemezsin ve cevāb vèrmezsin dèdükde

...

kaçan kim (4b-7) “Ne zaman ki”

Kaçan kim sen şubaşı ile ol araya gelesin ve beni anda bulasın.

kağ- (17a-2) ‘‘Çalmak, vurmak, itmek, tepmek.’’

Hemān ol qarı degnegin kağarak çulhanuñ evine gelüp kapuyı kağdı.

kağı- (24a-8) ‘‘Öfkelenmek, kızmak’’

Hemān ‘ases başı kağıyup yerinden tıru gelüp eline bir balta alup eyitdi.

kañda (4a-14) ‘‘Nerede, nereye’’

Bende kañda seni kañdı evine iletmek kañda ola dēdi.

kañulıcağ (11b-4) ‘‘Karanlıkça’’

Kağudan iç yüzinde bir kañulıcağ yer vardır.

kañlana gör- (35b-9) ‘‘Dayanmak, tahammül etmek, sabretmek, beklemek’’

Kuyumcı kañlana gördi kim ol ‘avrat çıkup kendüye bir remz eyleye.

kañlandurmalı (32a-12) ‘‘Veresiye, vadeli (?)’’

Eger borcuñ var ise vermelü midür yoğsa kañlandurmalı midür aña göre iş edelüm.

söz kelecı (37b-6) ‘‘Söz, lakırdı.’’

Ğayrı bir söz kelecı etmeden dönüp gitdi.

kağakazı (14b-11) ‘‘başa kakmak, üzerine gitmek?’’

Bir miğdār kağakazı eyledi ve istediği kadar atup tutdı.

-sız (17a-7) ‘‘İkinci çokluk şahıs çekim eki’’

Oğul bu evde şimdi siz mi olursız dēdi.

şalığ (14a-4)/ **şalığ** (37a-11) ‘‘Bir olgu ile ilgili verilen bilgi, haber.’’

ol ‘avratuñ şalığ verdügi kañuñu kara diğkat ile nazār edüp bağarken ...

segird-(42b-9) ‘‘Çabuk adımlarla veya sıçrayarak yakın bir yere doğru yürümek.’’

Ol kağırler dağı segirdişüp gelüp zāhidüñ evinüñ içine girüp ..

taşra (2b-1) ‘‘Dışarı’’

Şabāh yine yerinden turup evinden taşra çıkup şehri Mısrı devre gitdi

tepme (64a-16) ‘‘Tekme’’

Ol ‘avrat bu yigide bir tepme urup döşekden taşra edüp ...

uğrı (5a-7) ‘‘Hırsız, yolkesen.’’

Bir uğrı haram-zāde gelüp bu ‘avratı şoyarlar.

uşad-(24b-7) ‘‘Ufalamak, parçalamak.’’

Ya bu şandığı aç oyna yāhūd uşaduram dēyü ibram ēyledi.

yab yab (21a-2) ‘‘Yavaş yavaş’’

Çulha şirtında şanduk ağır olmak ile yab yab giderdi.

yavu kıl- (22a-11) ‘‘Kaybetmek, yitirmek’’

Yol yañıldum konağumuñ semtini yavu kıldum.

2.3.2. Tahkiye Özellikleri

2.3.2.1. Başlangıç Kalıpları

Klasik hikâyelerin en belirgin özelliklerinden biri, hikâyelerin başlarında kullanılan giriş kalıplarıdır. Bu kalıplarda genellikle bir tekerleme gibi hikâyeye giriş yapmak amacıyla kullanılır. Bu kalıplardan, hikâye veya olayın eski zamanlarda yaşamış olan anlatıcı veya aktarıcılardan dilden dile nakledildiği anlaşılır. Bu kalıplar bazen aynı şekilde tekrarlanırken bazılarında da tamamen farklı farklı şekillerde yer almaktadır. *Mekr-i Zenân*'da bulunan hikâyelerin başlangıç kalıpları aşağıda verilmiştir:

1. Hikâye: Râviyân-ı aḥbâr ve nâkılan-ı âşâr ve muḥaddiṣân-ı rûzgâr öyle rivâyet eder ki
2. Hikâye: Râviyân-ı aḥbâr ve nâkılan-ı âşâr ve muḥaddiṣân-ı silsile-i devr-i rûzgâr şöyle rivâyet edüp eydürler kim
3. Hikâye: Zamân-ı sâbıkda
4. Hikâye: Öyle rivâyet olunur ki zamân-ı sâbıkda
5. Hikâye: Râvîler şöyle rivâyet ve bu yüzden hikâyet edüp eydürler kim
6. Hikâye: Râvîler rivâyet ve bu yüzden hikâyet ederler
7. Hikâye: Râviyân-ı aḥbâr ve nâkılan-ı âşâr ve muḥaddiṣân-ı silsile-i rûzgâr şöyle rivâyet ve bu yüzden hikâyet ederler kim
8. Hikâye: Râviyân-ı aḥbâr ve nâkılan-ı âşâr ve muḥaddiṣân-ı silsile-i rûzgâr şöyle rivâyet ve bu yüzden hikâyet ederler kim
9. Hikâye: Râviyân-ı aḥbâr ve nâkılan-ı âşâr ve muḥaddiṣân-ı silsile-i rûzgâr şöyle beyân ederler kim

Mekr-i Zenân'daki hikâyelerin başlarında bulunan kalıp ifadelerine baktığımızda 1, 2, 7, 8 ve 9. hikâyelerin başlangıçlarının neredeyse aynı olduğu görülmektedir. 4, 5 ve 6. hikâyeler daha kısa başlangıç kalıbı kullanılırken üçüncü hikâyede bir kalıp kullanılmadan olayın geçmiş zamanda meydana geldiği belirtilmiştir. Buradan eserin müellifinin hikâyelerde kullandığı başlangıç kalıplarında tutarlı bir yol takip etmediği

anlaşılmaktadır. Bunun yanında bu başlangıç kalıplarından, hikâyelerin eskiden beri anlatılageldiği anlaşılmaktadır. Metinler arası ilişkiler açısından bu hikâyelerin büyük bir kısmının başka hikâye kitaplarından alındığı da tezimizde gösterilmiştir.

2.3.2.2. Hikâyelerde Nasihat Verme İşlevi

İslamiyetin dayandığı temellerden biri de “din nasihat vermektten ibarettir” hadisidir. Bu nedenle Müslüman toplumlarda oluşturulan edebî metinlerde bu yön özellikle ön planda tutulmuştur. Konu ve üslup ne olursa olsun nasihat ve öğüt bu metinlerde hep ön planda tutulmuştur.

Mekr-i Zenân da bir bakıma nasihat kitabı olarak değerlendirilebilir. Zira hemen her hikâyeden sonra dinleyene bazı nasihatler verilmektedir. Bu da edebiyat geleneğinin özüne uygun bir durumdur. Hikâyelerin sonunda yer alan nasihatler eserin muhtevasına uygun olarak kadınların kötülükleri ve güvenilmez olmaları, erkeklerin de bu kötülüklerden korunmaları ve tuzaklarına düşmemeleri doğrultusundadır. Hikâyelere bu açıdan bakıldığında eserin ilk ve son hikâyeleri olan birinci ve dokuzuncu hikâyelerin dışında kalan bütün hikâyelerden sonra nasihat verilen bir veya birkaç cümle yer almaktadır. Burada temel olarak anlatılan hikâyelerden amacın “kıssadan hisse” olduğu belirtilmiştir: *kıssadan murād olan hişşedür, kıssadan murād ancak hişşedür, kıssadan murād olan ‘akıl şāhiblerine hişşedür, bundan ‘ārif-i billāh olanlar nice ‘ibret alurlar*

Eserin yazarı, bu bölümlerde kadınların hangi özelliklerine dikkat edilmesi gerektiğine dikkat çeker. Yazara göre kadınların kötü özellikleri *egri kökden hāşıl olmuş ve yaramaz* (2. Hikâye), *hīlekār* (3. Hikâye), *mekkäre* (6. Hikâye), *merhametsiz ve şefkatsiz* (4. Hikâye), *vefāsız* (4 ve 5. Hikâye), *nefsine düşkün* (5. Hikâye), *güvenilmez* (5 ve 6. Hikâye), *sözüne uyulmaz* (7 ve 8. Hikâye) ve *aklı noksan* (7. Hikâye) olarak ifade edilmiştir.

Herhangi bir konuda öğüt verilirken sık sık başvurulan atasözü ve deyimlere *Mekr-i Zenân*’ın yazarı burada da yer vermiştir:

Egri kökden hāşıl olmuşdur pek doğruldayum dērseñ kırılır. (2. hikâye)

Cihānda üç şeyde vefā yokdur biri ‘avrat biri kılıç biri at (4. hikâye)

Suya inanma ‘avrata dayanma (5. hikâye)

2.3.2.3. Üslup ve Seci'ler

Eski edebiyatın nesrinin genel olarak dörde ayrıldığı görülmektedir. Bunlar sade nesir, orta nesir, süslü nesir ve ağdalı nesirdir⁴⁶.

Sade nesir, hedef kitlesi geniş halk yığınları olan, Arapça-Farsça kelime ve tamlamaların az olduğu, çok sade bir dille, sanat kaygısı güdülmeden yazılan ve secinin hiç bulunmadığı veya nadiren görüldüğü mensur eserlerin yazıldığı üsluptur. Bu nedenle bu tarzı “halk nesri” olarak adlandırmak da mümkündür.

Orta nesir, Arapça-Farsça kelime ve tamlamaların Türkçe kelimelere baskın olduğu, yer yer secilerle süslenmiş, öğreticiliğinin yanı sıra sanat endişesi de gözetilen nesirdir.

Süslü nesir, sanat yapma kaygısının önde olduğu, Arapça-Farsça kelime ve tamlamalara çokça rastlanan, hemen her cümlesinde seci bulunan sanatlı nesirdir.

Ağdalı nesir ise Arapça-Farsça kelimelerin yoğun olduğu, yer yer yaşayan dille konuşulmayan, eski sözlüklerden çıkarılmış kelimelerin bulunduğu, uzun tamlamalarla dolu, seçili, esas gayesi sanat ortaya koymak olan külfetli nesirdir.

Mekr-i Zenân kıraat meclislerinde okunan bir kitap olduğu için çok sade ve konuşma diline çok yakın bir dil kullanılmıştır. Okuma yazma bilmeyen veya çok fazla eğitim almamış sıradan halk tabakasına hitap eden eserde aşırıya kaçan bir sanatlı anlatım yoktur. Metinde Arapça ve Farsça yapılı tamlamalara çok az yer verilmiştir. Örnek verecek olursak, eserde yaklaşık olarak 18.000 kelime kullanılmıştır. Bunun yanında metinde yaklaşık olarak 140 Farsça yapılı tamlamaya yer verilmiştir. Arapça yapılı tamlama ise neredeyse yok gibidir. Ayrıca metinde yer alan Arapça ve Farsça kökenli kelimeler genellikle sözlükteki ilk veya ikinci anlamlarıyla kullanılmıştır. Bu rakamlar, 18. yüzyılın sonlarında kaleme alınmış bu eserin oldukça sade bir üslupla kaleme alındığını, metinde Arapça ve Farsça kelime ve kelime gruplarının çok fazla yer almadığı ve sade nesrin tipik bir örneği olduğunu gösterir. Ayrıca secilerin az kullanılması da bu üslubun özelliklerinden biridir.

---

⁴⁶ Cihan Okuyucu, *Klasik Dönem Osmanlı Nesri*, Kesit Yayınları, İstanbul, 2011, s. 16-20

Mekr-i Zenân'ın üslubuna bu kriterlere göre bakıldığında açık bir şekilde sade nesir grubu içinde yer aldığı görülmektedir. Arapça ve Farsça yapıtlara çok az yer verilen eserde aşağıda da görüleceği gibi secilere de nadiren rastlanmaktadır. Bu üslubun en önemli sebebi eserin hitap ettiği kitlenin sıradan halk olmasıdır. Nüshanın kenarlarındaki kayıtlardan da açık bir şekilde anlaşıldığı gibi kıraat meclislerinde okunan hikâye kitaplarından biri olan *Mekr-i Zenân*'ın dili de doğal olarak halk dili olacaktır. Bu şekliyle *Mekr-i Zenân*, sade Türk nesrinin bütün özelliklerini taşıyan eserlerden biri olarak görülebilir.

Seci, sözlüklerde “kumru, güvercin gibi kuşların nağmelerini tekrarlayarak ötüşü demektir. Terim anlamı olarak kısaca “nesirdeki kafiye” olarak bilinen seciye, kuşların ötüşündeki ahenkten hareketle bu ad verilmiştir⁴⁷. Seci, nesir dilinde kelimeler, kelime grupları, cümlecik veya cümlelerin çoğunlukla sonlarında görülen ses benzeşmesidir. Secilerde kelimelere iki şekilde bakılır. İki kelimenin seci oluşturabilmesi için kafiyede veya vezinde birlik ve uyum içinde olması gerekir. Kafiye birliği olan secilere mutarraf seci, vezin birliği olan secilere mütevazin seci, hem vezin hem de kafiye ortaklığı olan secilere de mütevazi seci adı verilir⁴⁸.

Mekr-i Zenân, genel üslubu açısından sade nesir kısmında yer aldığı için doğal olarak eserde secilere çok az rastlanmıştır. Eserde tespit edebildiğimiz az sayıdaki seci örneği aşağıda gösterilmiştir.

barmağında elmas yüzükler ve kolında cevâhir zeyger

ğaddi serv-i semene beñzer kaşları ebru kemâne beñzer

ne bâğuñ güli ve ne bostānuñ sünbüli ve kañğı bağçenuñ bülbülisin

Ammā 'as 'esbaşınıñ dem-i nefsi tutulup ... ğam u ğuşşa deryāsına talup.

şan 'atında ğāyet ile mähir idi ve fenninde ziyādesiyle kāmil idi.

Kıssadan murād ancak hissedür

bir 'ābid ü zāhid var idi ... kim gündizi şā'im ve gece kâ'im idi

⁴⁷ Cihan Okuyucu, age, s. 21

⁴⁸ Cihan Okuyucu, age, s. 24-25.

bir pādişāh-ı nāmdār ve şehriyār-ı kāmkār vardı
birkaç gün zevk ü muhabbet ve 'ayş u 'işret edelüm
gelmek irādet gitmek icāzet dēyüp
'āşık-ı şūrdesi bülbül-i efgenddesi oldı.

2.4. Alıntı, Atasözleri ve Deyimler:

a. Ayetler

Mekr-i Zenân'da sadece bir yerde bir ayetten iktibas edilmiştir. Altıncı hikâyede Hz. İsa mezarlığın yanından geçen Hz. İsa bir gencin bir mezarın üstünde ağladığını görür. Genç, durumunu ve başından geçenleri anlatır. Hz. İsa Allah'a dua eder ve "*Kum bi-iznillâhi te'alâ*" der demez kabir içinde yatan kadın dirilir. Bu ayet Ali-i İmran suresinin 49. ayetinin bir kısmıdır. Ayetin tamamı şu şekildedir:

"Allah, onu İsrailoğullarına bir Peygamber olarak gönderecek (ve o da onlara şöyle diyecek): "Şüphesiz ben size Rabbinizden bir mucize getirdim. Ben çamurdan kuş şeklinde bir şey yapar, ona üflerim. O da Allah'ın izniyle hemen kuş oluverir. Körü ve alacalıyı iyileştiririm ve Allah'ın izniyle ölüleri diriltirim. Evlerinizde ne yiyip ne biriktirdiğinizi size haber veririm. Eğer mü'minler iseniz bunda sizin için elbette bir ibret vardır."

b. Hadisler

Mekr-i Zenân'ın birçok yerinde kadınlar kötülenirken onların aklının eksikliği de zikredilir. Yedinci hikâyenin sonunda yazar kendisini dinleyenlere kadınların sözlerine uyulmaması gerektiğini, eğer onların sözlerine uyarlarsa çok belalara uğrayacaklarını öğütlerken kadınlar için "*nâkısatu'l-'akl*" ifadesini kullanır. Bu ifadenin temelinde bir hadis vardır. Bu hadis, temel bağlamından çıkarılarak sonraki dönemlerde kadınlara ikinci sınıf insan gözüyle bakılmasına neden olmuştur. Hadisin tam şekli şöyledir:

"*Ebû Saïd el-Hudrî'den (r.a) kendisi şöyle anlattı: 'Hz. Peygamber bir kurban veya Ramazan Bayramı'nda musallâ'ya (namazgâh) çıktı. Sonra kadınların yanına giderek onlara şöyle dedi: 'Ey kadınlar topluluğu! Sadaka veriniz. Çünkü bana, Cehennem halkının çoğunluğunu siz kadınların oluşturduğu gösterildi.'* Kadınlar: '*Neden Ya Resulallah? Dediler. Hz.Peygamber şöyle buyurdu: "Çok lanet ediyorsunuz. Kocalarınızın sizin için yaptığı iyiliklere nankörlük ediyorsunuz. Basiret sahibi bir erkeğin aklını sizin kadar çelebilen akli ve dini eksik bir varlık görmedim."* Kadınlar: '*Aklumuzun ve dinimizin eksik olması ne demektir Ya*

Resulallah?’ Dediler. (Hz. Peygamber) şöyle cevap vèrdi: ‘Kadının şahitliği erkeğin şahitliğinin yarısı kadar değil mi?’ Kadınlar: ‘Evet’ dediler. (Hz. Peygamber): ‘İşte bu kadının aklının noksanlığındandır. Âdetli olduğu zaman namaz kılamaz ve oruç tutamaz değil mi?’ dedi. Kadınlar yine: ‘Evet’ dediler. Hz. Peygamber de: ‘İşte bu da dinlerinin noksanlığındandır’ buyurdu”⁴⁹

c. Atasözü ve Deyimler

Büyük bir çoğunluğu anonim bir özellik taşıyan atasözleri ve deyimler, insan topluluklarının çok uzun zamanlar boyunca karşılaştıkları olaylar ve bunlardan edindikleri tecrübeler yoluyla vücuda getirilmiş nasihat ve düşüncelerdir. Atasözlerinde belli bir hüküm verilir. Bu hüküm genellikle bir nasihat olur. Deyimler ise bir durumu ifade etmek için kullanılan kalıp ifadelerdir. Deyimlerde temelde mecazlı bir anlatım bulunurken atasözlerinde bu ifade özelliği daha az kullanılır.

Edebî metinlerde konuşma dilinin bir yansıması olarak atasözü ve deyimlere yer verilmesi olağan bir durumdur. Atasözü ve deyimlerin daha sık kullanılması, metnin günlük dile yakın bir söyleyiş özelliğinin bulunduğunu gösterir. *Mekr-i Zenân* da meclislerde okunan bir eser olması dolayısıyla içinde çok sayıda atasözü ve deyim yer almaktadır. Aşağıda eserde tespit edebildiğimiz atasözleri ve deyimler alfabetik olarak sıralanmıştır:

Açmaz koymak (23b-6)

Ağaca çekmek (39b-17)

Ağaç gibi dikilip kalmak (14b-13)

Akıl eriştirememek (55b-16)

Aklı başından gitmek (18a-11)

Aklı fikri fi‘l-cümle târ u mâr olmak (57a-14)

---

⁴⁹ Sıdıka Apalı (2004). İslam Hukukunda Kadının Şahitliği ve Hâkimliği İle İlgili Yaklaşımların Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri (İslam Hukuku) Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, s. 36-37.

Aklını başına cem' etmek (3a-16)

Aklını uğurlamak (12a-8)

Âlem etmeye başlamak (20a-7)

Ardına bakmadan kaçmak (26b-12)

Aşkından deli divane olmak (17a-17)

Atıp tutmak (14b-11)

Bâda vermek (57a-14)

Baş can terkin utmak (61b-11)

Baş kaldırmak (31b-2)

Baş koşmak (60a-17)

Başı ağrımak (5a-9)

Başına dar olmak (7b-17)

Başına kakmak (23b-11)

Benizlerinde kan kalmamak (55a-12)

Benzi bozulmak (27a-10)

Benzi sararıp solmak (50a-9)

Benzi yerine gelmek (51b-17)

Bir kazan ısıcak suyu baştan ayağa dökmek (13a-15)

Bir sözü iki olmamak (41a-6)

Boğazı ele vermek (24a-15)

Cefalar etmek (47b-9)

Ciğerini dağlamak (16b-16)

Davulcu bârgîri gibi top top atmağa başlamak (24b-2/3)

Deli divane kılmak (4a-3)

Deli divane olmak (4a-3)

Dem-i nefsi tutulmak (7b-1)

Derdinden ölmek (16b-15)

Derdine ilaç etmek (50a-10)

Dert üstüne dert durmak (60b1)

Dest urmak (43a-14)

Dünyanın gavgasından el çekmek (61b-2/3)

Düşmen ömrü gibi geçmek (7a-6)

Ekmek haini (43a-1)

Elden gitmek (57a-15)

Eli işe varmayıp gözleri yollar gözetmeğe başlamak (32b-2)

Eline ayağına düşüp ağlamak (32b-13)

Feryadı evc-i semâya çıkmak (58b-4)

Fırsat ganimettir (28b-11)

Firar eylemek (30a-15)

Gam yemek (9b-10)

Gönlü karar kılmamak (32b-15)

Gönlüne yer eylemek (65b-1)

Gönül düşürmek (3b-13)

Göz gezdirmek (2a-2)

Gözlerinin yaşı ırmak olup akmak (17b-1)

Gözü yolu gözlemek (32a-16)

Gözüne düşmek (14a-5)

Gözüne uyku girmemek (64b-4)

Haib ve hasir olmak (63b-10)

İki kat olmak (21a-15)

Kadın eğri kökten hâsıl olmuştur, doğrıdayum dersin kırılır (30b-5)

Kara haberi gelmek (47b-12)

Kaydı görmek (10b-2)

Kıllıyı yutmak (15a-6)

Kulağına girmek (63a-11)

Kurt bir kere karnını doyununca o yeri dokuz tolaşur. (2b-5/6)

Lutf u kerem eylemek (19a-10)

Mızrak harara (çuvala) sığmaz. (14b-9)

Nazar salmak (2a-11)

Önüne düşmek (45a-9)

Sabra mecali kalmamak (44a-15)

Sabrı metâ' in bâda vèrmek (57a-13/14)

Sakınan göze çöp düşer. (25b-9)

Salla sırt etmek (19b-4)

Soluğu mekânda almak (28b-15)

Söz kelecı etmemek (37b-6)

Suya inanma avrata dayanma. (56b-12)

Taban kaldırmak (28b-14)

Takati tak olmak (13a-3)

Taş düşüp toprak yaslanmak (60b-16)

Teessüfler yemek (15b-6)

Tuz etmeği basmak (43b-7)

Uyura urmak (2b-8)

Yabana atmak (61a-1)

Yola revane olmak (44b-15)

Yüreği yerine gelmek (27b-4)

Yüreğini dağlamak (46a-7)

Zar zar ağlamak (58a-6)

Zevk u âlem etmek (20b-10)

2.5. Eserin Muhteva Özellikleri

2.5.1. Karakter Özellikleri

2.5.1.1. Kadın Karakterler

Klasik Türk edebiyatında kadına bakış açısı genelde olumsuzdur. Özellikle XV. yüzyıl ve sonrası dönemlerde yazılan metinlerde kadın neredeyse tamamen kötü bir imajla yer alır. Başta divanlar, mesneviler ve pend-nâmeler olmak üzere pek çok edebî eserde kadının şeytan, baykuş, akrep ve yılanla benzetildiği; kadın için nâkısâtü'l-akl (aklı eksik), ahmak, yalancı, süs ve zevk düşkünü, vefasız, güvenilmez, sadakatsiz, hain, kurnaz, aldaticı, hilekâr, fettan vb. gibi daha pek çok olumsuz sıfatın yaygın olarak kullanıldığı görülür⁵⁰. *Mekr-i Zenân* da adından da anlaşılacağı gibi kadınların hile ve kurnazlıklarının temel tema olduğu bir metindir. Kadınlar bu özelliklerini genellikle erkeklere üstün gelme ve onları kandırma, gülünç duruma düşürme gibi eylemlerle gösterirler. Bundan dolayı eserde ana iki karakter tipi kadınlar ve erkeklerdir.

Mekr-i Zenân'daki kadınların genellikle kötü karakterde oldukları rahatça anlaşılmaktadır. Hikâyedeki kadın kahramanların genel özellikleri ise şu şekilde sıralanabilir.

Hilekâr ve Kurnaz Kadınlar

Kadınlara olan olumsuz bakış açılarından en önemlisi hilekâr ve kurnaz olmalarının düşünülmesidir. *Mekr-i Zenân*, adından da anlaşılacağı gibi bu konuda anlatılan hikâyelerden oluşan bir eserdir.

İlk hikâyede kadın asesbaşıya kurduğu tuzağın ilk hamlesine içi yüz altınla dolu keseyi asesbaşıya fark ettirmesiyle başlar. Kadın oldukça kurnazdır ve Kadı Efendinin evini soymak için asesbaşıyı tuzağına düşürür: *Esnâ-yı h'abda iken añsuzdan üzerine bir nesne düşdi. Hemân uyķudan uyanup baķup gördi, bir kīse ağız bağılu. Hemân 'as'es başı kīseyi açup içinde altun var. Sayup gördi, yüz altun. Hemân çevre yanına baķup göz gezdürdi, 'aceb kim bıraķdı dēyü. Aşlā hiç kimseyi*

⁵⁰ Ülkü Çetinkaya, "Divan Edebiyatında Kadına Genel Bakış", Turkish Studies, V. 3/4, 2008, s. 284

görmedi. (1b-2a) Kadın üç gün boyunca içi yüz altınla dolu keseyi asesbaşıya atarak gözünü boyar. Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez hesabıyla asesbaşıya bu altınları ihsan eder. Bu lütfun sebebini merak eden asesbaşıya ise kadın, Kadı Efendi'nin kızına âşık olup sözleştiklerini ve o nazeninle sohbet edip aşkının biraz olsun teskin olacağı yalanını söyler: İttifāk bir gün bir hammāmda bir gün kādī efendiniñ kızın görüp anuñ 'aşkına mübtelā oldum ve āşufte-i şūrīdesi olup biñ dil ü cān ile gönül düşürdüm. Muḥabbeti gönümde yer ēyledi. Ol kızın daḥı baña meyli muḥabbeti hadden efzūn olup bu kıızı sevüp mā-beynimizde 'ahd u peymānlar kılduk ammā ḥaylī zamāndur ol nāzenīni görmedüm ve şöyle sebebsiz kādīnuñ evine girmek ve varmak mümkün degül. Ol kızuñ 'aşkı ve muḥabbeti beni deli dīvāne kılıyor. Bir takrīb ile evine gidüp ol nāzenīni görüp bir miqdār sohbet kılam tā ki gönüm anuñla ülfet tutup 'aşkum bir miqdār teskin ola dēdi. (3b-4a)

Hileci kadın, kurmuş olduğu tuzağı asesbaşıya anlatır. Bunun için asesbaşıdan kendisini Kadı Efendi'nin evine hileyle iletmesi için yardım ister. Asesbaşı bu teklifi kabul eder ve böylece kadının tuzağına düşmüş olur. Kadın kurnazlığını, asesbaşının zaafından istifade ederek kullanmıştır. Kurduğu tuzak hem asesbaşının görevi ile hem de dini bir şahsiyet olan Kadı Efendi'nin üstlendiği sosyal rol ile ilgilidir. Kadın, altınlı incili esbaplar giyer, şehrin kapıları kapandığından gece yatacak yeri olmadığından en güvenilir yer olarak Kadı Efendi'nin mahallesini görür. Kadı Efendi'nin güvenilir olması ve asesbaşı ile subaşının görevi şehrin güvenliğinden sorumlu olmalarının bilincinde olan düzenbaz kadın, hilesine bu yönde şekil verir: *Ben bu gece altunlu ve incülü esbāblar ile kendümi müzeyyen ederüm ve varup kādīnuñ evi öninde oturayum... siz daḥı benüm üzerümdeki libāsı gördükde şubaşıya eyidesiz ki bu ḥātūn kişiyi bu ḥüsn ü cemāliyle ve bu kadar cevāhir incü ile böyle şokaḳda koyup gitmek olmaz. ... bir ihtiyār ēyledüñüz mu'temed kişiniñ evine koyalum ḥattā selāmet-i şabāḥa dāḥil ola. Lakin bu maḥalle kādī maḥallesidür ve bu ḥātūn olur olmaz eve konulmaz ancak kādī efendiniñ evi her vechile mahfūz anuñ evinden emīn yer olmaz. Hemān bu ḥātūn kişiyi kādī efendiniñ evine emānete koyasız dēyü şubaşıya [yurtulmuş] kādī efendiniñ kıızı [silinmiş] ayağına düşüp murādum ḥāsıl olur ancak [silinmiş] ma'ḥūd olunan bu kadarcadur dēdi. (4b-5b)*

Kadın, hilekâr olduğunu bizzat kendi dile getirir ve kurnazlığını marifet olarak görür. Ardından yine başka bir hileye başvurur. Bu hilesindeki amacı ise diğer hilelerinden biraz farklıdır. Neticede Kadı Efendi'nin altınlarını çalarak amacına ulaşan kadın bu kez asesbaşıya merhamet eder. Kendisinden kaynaklanan zararı telafi etmek için asesbaşının karşısına çıkar. Asesbaşının kendisini bulmazsa öldürüleceğini bilen hilekâr kadın, asesbaşıyı da hilesinin içine katar ve Kadı Efendi'yi haklıyken haksız duruma düşürecek planı yapar ve hilesini asesbaşıya teklif eder. Asesbaşının teklifini kabul etmesi için duygularından istifade ederek ona acıdığını ve gönlünün düştüğü yalanını söyler: *Bugün haber aldum, kâdî saña üç gün mehl vèrüp eger beni bulmazsan zamân çekecek olmuşsin. Saña acidum ve bir de saña gönlüm düşüp meyl ü muhabbet èyledüm. Bu iş emr-i sehldür bu iş tehbîri ve senüñ halâş olman için çağırdum dèdi. Bu iş ne yüzden tehbîr getürir yarın üç gündür mehl tamâm olur, beni şubaşınıñ evine getürüp amân vèrmeyüp zamân çekdürürler. İmdi bu işi sen kılduñ yine çäre sen kıl beni kâdînuñ elinden hâlâş èyle. Buña tehbîr ne yüzden olur dèdi. Pes hâtün eyitdi bu işüñ tehbîri âsândur, hiç gam yème dèyüp hâtün hemân yerinden durup eyitdi: Kâlbine guşsa getürme, kâdî seni öldüremez ammâ kâdîyi öldürebilürsin dèyüp hemân 'as'esbaşınıñ elin eline alup bir odaya girüp bir iki şanduk la'l ve cevâhir var idi ve sâ'ir tefâruk 'asesbaşıya gösterüp 'asesbaşı anı görüp hayrân kaldı. (8b-9b) Mekkâre kadın hilesine maruz kalan asesbaşıyı evlenme vaadi ile kandırır: *Bende mâl çokdur ne kadar yèsem ve ne kadar harc ètsem tükenmez ve benüm kaşdum budur kim seni halâllığa kabûl ètdüm, sen dahı beni alup kabûl èdesin ve eger ben seni halâllığa murâd ètmesem sen beni kanda bulurduñ. (10a)**

Asesbaşı ile kadın Kadı Efendi'ye kurdukları tuzakta anlaştıktan sonra kadın ister istemez asesbaşıya merhamet eder ve onu iki yüz altınla uğurlar: *'Avrat eyitdi: Çün gidersin al bu altını kîse ile git dèdi. Hemân 'asesbaşı eyitdi: Çün baña gelmege meylüñ vardur, imdi bu mâl yine sende dursun, kâdî ile işimüzi ber-ţaraf èyledükde eger ecelden amân olursa gelem ve gerü alam ve hem saña nikâh èdüp gerdek olam. Bu maħalde 'asesbaşı ziyâde hamâkatlık èyledi, 'avrat eyitdi: Hoş şimden şoñra sen benüm, ben senüñ ben dahı mâlum dahı hep senüñdür dèyüp bu yüzden 'ases başınıñ 'aklıñ uğurladı. 'Avrat bunuñ bu mertebe hamâkatlığına ta'accüb èdüp bi'z-zarûre buña raħm èdüp bârî gidersin benüm katumdan boş gitme*

dëyüp getirüp öñinde iki yüz altun koyup eyitdi: Belki saña lâzım olur, yanında bulunsun eger dahı saña akça iktizâ ederse benüm katuma gelesin, lâzım olduğı kadar altun dahı vëreyüm dëdi. (10b-12a)

Bu hikâyede kadın, tuzağına düşürdüğü erkeğı araç olarak kullanarak başka bir erkeğıe tuzak kurar. Asesbaşı kadının evlenme vaadine kanarak kadın ile birlikte Kadı Efendi'yi tuzağına düşürmeyi başarmıştır. Sonucunda, asesbaşı Kadı Efendi'yi haklıyken haksız konumuna getirir ve Kadı Efendi'nin makamını itibarsızlaştırır. Mekkâre kadın, Kadı Efendi'ye olan hilesini asesbaşının aracılığıyla gerçekleştirmiştir:

İkinci hikâyede kadın, oynaşıyla hasret gidermek için kocasına hasta numarası yapar. Kocakarının verdiğı akıl ile hareket eden kadın, hasta rolüne bürünür ardından kocası çulhayı derman bulma bahanesiyle anlaştığı kocakarıya yönlendirir: *Arası üç dört sâ 'at geçmedin çulhanuñ 'avratı urdı feryâdı, meded hay dëyüp gözleri belerüp ağı köpürüp urdı feryâdı. Çulhanuñ 'aklı başından gitdi, eli ayağı şogudı. Bir zamândan şoñra 'avrat gözlerin açup çulha-i derdmend eyitdi: Benüm hâlüm ah nice olur dëdi. Çulha eyitdi: Benüm boyı servüm efendim buña bir 'ilaç yok midur dedükde 'avrat eyitdi: Ah efendim benüm bu derdüm yılda bir iki yılda bir kerre tutar, eger ol deminki çarı gelürse kurtulurum dëyüp urdı feryâdı. (18a-18b)* Aynı hikâyede kocası asesbaşayı aldatan diğerkadın ise kendi suçu açığa çıkmasın ve küpün içinde oynaşının olduğı anlaşılmasın diye kocasının çulhadan istediğı hokkabazlık gösterisini yapmaması için asesbaşuya yalvarır: *'Avratun ise seyr ü temâşâ eylemek canına minnetdür ammâ küp içinde olan herif meydâna çıkarsa sırrı fâş olur, andan ötürü ben hoşka-bâz istemem dëyü 'asesbaşuya yalvardı ve bir dahı tevbeler olsun ben hoşka-bâz istemem dëyü yalvardı. (25a)*

Dördüncü hikâyede Şem'ün'u yenemeyen kâfirler soluğı Şem'ün'un karısının yanında alırlar. Ona, Şem'ün'u kendilerine teslim etmesi karşılığında mücevher ve padişahın karısı olup devlet sahibi olmayı vaat ederler. Kadın ise bu teklifi hiç düşünmeden kabul eder. Kendisini çok seven ve bir sözünü iki etmeyen kocasını mal, mülk ve makama değışir. Hainlik eder ve düşmanla iş birliğı yapar: *Saña mâl-ı cevâhir vërelüm ve hem pâdişâhuñ 'avratı olup devlete erersin dediler. Hemân ol 'avratuñ dahı gönli olup bunlara siz elem çekmen, ben anı bağlayup size*

*haber vëreyüm, ne hālũñüz var ise görũñ dëdi. (41a-41b) Şem'ün'un karısı hain olduğu kadar da yalancı ve aldattıcıdır. Şem'ün kâfirlerle olan savaşımdan yorgun bir şekilde eve döner ve uyurken karısı kocasının elini ayağını sıkıca bağlar. Şem'ün uyandığında ise kendisini bağlı bir şekilde görür ve kimin bağladığını karısına sorar. Karısı, kuvvetini denemek için bağladım diye yalan söyler. Amacı kocasını bağlı bir şekilde kâfirlere teslim etmektir. Şem'ün bağlarını kolaylıkla çözer ve birkaç gün sonra karısı bu kez onu zincire çeker. Aynı yalanı tekrar söyler. Bu hikâyede vefasızlığı ve hainliği ile ön plana çıkan kadın, eserin müellifi tarafından *mel'üne* olarak sıfatlandırılmıştır. (41b-42a)*

Dokuzuncu hikâyede bir kadın bir yiğidi beğenip sever. Yiğide onu sevdiğini ve Allah'ın emri ile varmak istediğini söyler. Fakat kadının üç şartı vardır; birincisi kahve içmemesi, ikincisi karpuz yememesi ve üçüncü şartı ise taş mermer üzerine oturmamasıdır. Yiğit bu üç şartı kabul ettikten sonra kadını kendisine nikâh eder. Bu şekilde birkaç sene sorun olmaksızın sevgiyle geçer. Bir gün bu yiğit “*Bu şartları bozsam nereden bilir?*” diyerek önce taş üzerine oturur ardından karpuz yer ve en son bir fincan kahve içip evine gider. Sonrasında cinsî münasebette bulunurlar. Ardından karısı kocasına tekme atıp döşeğinden atar. Yiğit, yaptıklarını karısının anladığını fark edince pişman olur. Sabah olduğunda kadın çarşafını örtünüp Kadı'nın huzuruna çıkar. Kadı'ya bu yiğide üç şart ile vardığını ve yiğidin bu şartları bozduğu için ondan boşamasını ister. Çelebi inkâr edince karısı da bozduğu şartları nereden anladığını Kadı Efendiye anlatır. Bu esnada Kadı hayretle kadına bakar ve “doğrusu ne kadar hilekârmışsın” der: *‘Avrat dönüp kâğiya eyitdi: Efendi emr-i şer’iniñ ben cãriyeñ bu yigide üç şart ile vardum bu dağı ol üç şartı kabũl ëyledi, birkaç senedür ol şartlar üzre durdı. Şimdi ol şartları bozdı ba‘de‘l-yevm ben bu adama ‘avrat olmam, beni huzũruñuzda boşasın deyince hãkim ol şartları şordı. ‘Avrat dağı bir bir deyüvërup dũnki gün hem taş üzerine oturdı ve hem karpuz yëdi ve hem kahve içdi deyince Çelebinũñ hãtırına geldi, ammã inkâr ëdüp haberũm yokdur, ben etmedũm dëdi. ‘Avrata ve Çelebinũn inkâr ëyledigũnden ey efendi ben bilürũm cümlesin etmişdür dedũkde efendi neden bilürsin dëdi. ‘Avrat işte duđhãn içince şöyle olur ve ayakları şovuk şuya şokınca böyle olur ve mermer taş üzerinde oturunca şöyle olur ve kahve içince böyle olur deyüp bi‘l-cümlesini bildürince efendi ta‘accüb ëyleyüp toğrusı sen de ey ‘avrat mekkãre imüşsin dëdi. (64b-65a)*

Dünya Malına Düşkün Kadınlar

İlk hikâyedeki kadın karakter sadece paraya âşıktır. Hikâyenin başında kadın asesbaşıya, Kadı Efendi'nin kızına gönlü düştüğünü ve birbirleriyle sözleştiğini söyler. Onunla bu sebeple görüşmek istediğini bahane eder. Hikâyenin ilerleyen kısmında ise kadın, altı bin altını çaldıktan sonra kendisini aradığını bilen asesbaşının karşısına çıkar. Bu kez asesbaşıya acıyıp ona gönlünün düştüğünü söyler. Kadın, asesbaşının elinden tutup bir odaya götürür. Ona odadaki sandık dolusu mücevherleri gösterir. Ardından diğer sandığı açıp içinden bir kese dolu altın çıkarıp asesbaşının önüne koyar ve altına âşık olduğunu açıkça söyler. Kadı Efendi'nin kızına âşık olmadığını bu gösterdiği cevahir ve altınlara âşık olduğunu dile getirir: *Ol 'avrat bir şanduk dahı açdı, içinden bir kīse ile tolu altun 'asesbaşınıñ öñine kodı. 'Asesbaşı: Bu nedür dedı 'avrat eyitdi: Ben kâđīnuñ kızına āşık degülem bu altuna 'āşıkam. İşte bu kīse altını ben kâđīnuñ şandugından aldığım altı biñ altundur, isterseñ al götür, isterseñ yine beniim yanumda emānet ko dedı. Bende māl çokdur ne kadar yësem ve ne kadar harc étsem tükenmez ve beniim kaşdum budur kim seni halālīga kabül étüm, sen dahı beni alup kabül edesin ve eger ben seni halālīga murād étmesem sen beni kanda bulurduñ. (9b-10a)*

Bu noktadan hareketle kadının ruh ve kalp güzelliğinden ziyade dünyadaki maddi güzelliklere önem verdiği ve dünya malına düşkün olduğu anlaşılmaktadır

Hırsız Kadınlar

Kadınların bir özelliği de hırsızlık yapmalarıdır. Hem kişisel hem de toplumsal olarak büyük bir suç olarak görülen hırsızlık yapmak için kadınların çeşitli yollara başvurduğu görülmektedir.

İlk hikâyedeki kadının amacı kadı'nın evindeki paraları çalmaktır. Bu amacına da asesbaşı ve subaşığı kandırarak ulaşır. Asesbaşı ile subaşı üstü zinetle dolu bu kadını güvenilir olması sebebiyle Kadı Efendi'nin evine emanet ederler. Ertesi gün asesbaşı subaşının evine gidince feryat figan edip haykıran Kadı'yı görür. Emanet ettikleri kadın, Kadı Efendi'nin evindeki sandığı açıp altı bin altınını

götürmüştür: *Çün ol gece düşmen 'ömri gibi geçüp şabâh oldu, güneş tulû' edüp 'âlemi nûr ile münevver eyledi. Hemân 'as'esbaşı birden durup şubaşınıñ evine vardıkda gördi, kâdî efendi feryâd ü fiğân ederek şubaşınıñ evine gelüp eyitdi: Bir haram-zâde 'avratı düzen ile benüm evüme emânet komıssız bu gece, benüm şandugum içinde māl-ı eytâm altı biñ filori vardı. Ol 'avrat şandugı açup alup gitmiş. (7a)*

Güzel, Süs ve Ziynete Düşkün Kadınlar

Kadınların süs ve ziynete düşkün olmaları genel olarak olumsuz birer özellik olarak görülür. Klasik edebiyatta bunun sebebi olarak onların iç güzelliğiyle ilgilerinin olmadığı, içleri güzel olmadığı için de dış görünüşlerini güzelleştirdiklerinden bahsedilir⁵¹. *Mekr-i Zenân*'da da kadının süse ve ziynete düşkünlüğüne dikkat çekilen yerler vardır.

İlk hikâyede asesbaşı, tuzağına düştüğü kadına âşık olur. Taş sofada bir gün dinlenirken uyuyor taklidi yapar. Ansızın bir el görünür ve tam keseyi üzerine atacağı sırada asesbaşı eli sıkıca tutar. Bir kadın olduğunu anlar. Kadının parmağındaki elmas yüzükleri ve kolundaki cevherleri gördükten sonra kadının yüzüne bakar. Mısır şehrinde uzun zamandır asesbaşı olup onca kadınla konuşmuş olmasına rağmen bu güzellikte bir kadın görmemiştir. Bu güzelliğe karşı asesbaşının nutku tutulur. Elleri yumuşacık, kaşları kadd-i serv-i semene, kaşları ebru kemane, alnı ayın bedrine benzer. Onu gören cinni ya da insan kim olursa güzelliğinden nutku tutulur. Kadın güzelliğinin yanında aynı zamanda elmas yüzük ve cevherlerle de kendisini donatmıştır. Buradan kadının süs ve ziynete oldukça düşkün olduğu anlaşılmaktadır: *Nā-gāh anı gördi ki bir yerden bir nāzûk el zāhir oldu ve elinde bir kīse getirüp 'as'esbaşınıñ üzerine atup elin çekicek maħalde 'as'esbaşı ol eli bileginden kavrayup zabt eyledi ammā eli gūyā benbe içine gömüldi. Gördi kim barmağında elmas yüzükler ve kolında cevahir zeyger ammā 'as'esbaşı andan 'avratuñ yüzine nazar eyledi. Gördi kim bir cemile maħbûbe-i zamāndur gūyā kim bir şüretdür Hağ sübhānehu ħüsn ü cemāl kalıbına döküp ögmüş yaratmış kadd-i serv-i semene beñzer kaşları ebru kemane beñzer alnı ayuñ bedrine beñzer laṭif bu 'avrat bu ħüsn ü cemāl ile kendüye zīnet vērüp dībā vü zībālara ġarğ olmuş bu 'avratı*

⁵¹ Ülkü Çetinkaya, agm, s.302-303.

bu kıyâfetde gören eger cinnî eger insân dembeste vü hayrân kalur. Çün ‘as‘esbaşı bu ‘avrat-ı nâzenîni bu hey‘etde göricek olanca ‘aklı perîşân olup nice perişan olmasun. Bu kadar müddetdür Mısr şehrinde ‘as‘esbaşı olup bu kadar ‘avrat konuşup görüşmüş ve illâ bu hüsn ü cemalde böyle ‘avrat görmemiş idi. (2b-3a)

İlk hikâyenin diğer kısmında, kadının planladığı hileye dâhil olan asesbaşı tecahülden de olsa kadının güzelliğini dile getirir. Ayrıca bu mekkâre kadın planın bir parçası olarak süs ve ziynetle doludur: *Hemân ‘as‘esbaşı ilerü varup gördi kim bir cemîle ‘avratdur, altun incü ve dibâ ve zibâlara garķ olmuş bir köşede siñmiş durur. Hemân ‘as‘esbaşı tecâhülden gelüp ol ‘avrata eyitdi: Ey hâtün sen hâtün kişisin, bu hüsn ü cemâlile bu kadar dürr ü cevâhir ile bu gece vaktinde bu arada ne durursın dedükde ol ‘avrat dahı muķaddem gündüzden ‘as‘esbaşıya işmarladuğı gibi ahvâlin haber vèrdi. (5b-6a)*

Dördüncü hikâyede Şem’ün’un karısının güzelliğinden bahsedilir. Bilindiği gibi Yusuf kıssasının kadın kahramanı olan Züleyha, klasik edebiyatımızda güzelliğiyle ele alınır. Züleyha’nın aşkı, rüyaları, güzelliği, hilekârlığı, Yusuf’u zindana attırması, Yusuf’un eteğinin yırtılması gibi olaylar birer mazmun halinde çeşitli bağlantılarla şiirlere girmiştir.⁵² Bu hikâyede de Şem’ün’un karısı güzelliğini Züleyha’dan alması yönüyle ön plana çıkmıştır: *Şem ‘unuñ elinden bî-dermân olup kaldılar, ceng yüzinde buña muķâvemet edemediler, bu kâfirler ise gayrı hîle semtine sâlik olup ve buña ne vechile gâlib oluruz dèyüp bu kâfirler bir kaç gün meşveret edüp ahir sözi ol araya ķodılar ki bu Şem ‘unuñ bir cemîle ‘avratı vardı, hüsn ü cemâlde Züleyhâdan nişân vèirdi. (40b-40a)*

Beşinci hikâyedeki kadın tehditle birlikte olduğu Melik Zenan ve kardeşi Melik Cabbar’ın yüzüklerini alıp bir kesenin içine koyar. Bu kız aynı zamanda cevher ve altına da düşkündür. Birlikte olduğu erkeklerden bu yolla aldığı yüzükleri kesesinde toplar: *Getürüñ parmađuñuzda olan yüzüklerüñüzi vèrüñ dèdi. Bunlar da nâ-çâr parmağlarından yüzüklerin çıkarup vèrdiler bu kız ol nâzenîn hâtem yüzikleri alup bir kâsenin içine koyup dönüp bunlara eyitdi: İşte bu yüzükler ile tamâm toķsan toķuz yüzük oldı. Her ne zamân bu dîv beni böyle bir yere çıkarsa elbetde ben böyle bir adam bulup görüşürem ve benim cân-ı ‘azîüm her görüñdüđüm kimselerüñ*

⁵² Zehra Öztürk, “Züleyha”, Diyanet İslam Ansiklopedisi, C. 44, 2013, s.553

parmaklarından bu yoldan altun ve cevāhir yüzükleriñ aluram ve bu dīv beni ağacın başında getirir ki kimse ile aslā ve kaṭ 'ā görüşmesün dēyü (55a-55b)

Altıncı hikâyede İsrailoğulları'ndan zühd ve takva sahibi bir yiğit kendisi gibi zahid olan amcasının kızına âşık olur. Güzel yüzüne vurulur. Güzelliğine dair ayrıntısı ise bu kadının dirildikten sonra mezarda üryan halde kocasını beklerken göz göze geldiği İsrailoğullarından güzelliğiyle meşhur bir gencin söyleminde verilmiştir. Delikanlı, kızın güzelliğine hayran kalır ve âşık olur: *Yine kazā ile günlerde bir gün ol yigidin gözi ol kızuñ cemāline dūş oldu. Kızuñ cemālūñ görünce ol yigit gayrı 'inān u ihtiyārı elden gidüp cān u gönülden ol kızuñ meftūnı ve 'āşık-ı şūrīdesi bülbül-i efgendesı oldu. (57a) .... Meger ol zamān benī İsrā'ıl kabīlesinde bir tāze civan varıdı, hūblardan hūrşīd-i cemāl-i tābdārı hüseyñ idi. Yolu ol civānın nāgāh ol mezāristāna uğradı, bakıp gördi kim bir sin üzerinde bir maḥbūbe-i 'ālem 'uryān olup kabristān üzre oturmuş ve baş zemīne şalmış. Ammā öyle maḥbūb-ı zamān bu kim mişli dünyāda bulunmaz ve andan gayrı medḥe lāyık yok. (59a-59b)*

Sekizinci hikâyede ise zühd ve takva sahibi salih bir kul gaybdan bir ses işitir. Üç duasının kabul olacağını karısına söyleyen salih kul, karısının yalvarmasına karşılık hakkını, karısının çok güzel olması ve dünyada kendisinden başka benzeri olmaması yönünde kullanır. Duası kabul olur ve o zamanda karısından daha güzel bir kadın bulunmaz. Kadın, Züleyha gibi güzeldir. Bu hikâyede kadının güzelliği yine Züleyha ile kıyas edilmiştir: *Ey benüm şālih kulum dünyāda senüñ üç du 'ānı kabūl ve maḥbūl ēyledüm, dile benden ne dilersin. Ol kimse de bu sözi 'avratuna söyleyüp 'avratı da ol kimseden ricā ve temennā ve niyāz ēyledi eyitdi: Cānum sulṭānum koca du 'ā ēyle kim ben dünyāda şöyle maḥbūb olam mişlüm cihanda bulunmaya dēdi. Ol kimse du 'ā ēyleyüp şöyle oldu ki Züleyhā-i şāni vü bākīdür ol zamānda andan güzel ve andan ra 'nā vü hūb 'avrat bulunmaz idi. (62b-63a)*

Sır Tutmayan Kadınlar

Kadınların dikkat çeken bir yönleri de sır saklayamamalarıdır. Klasik şairler, sır tutmama ve boşboğazlığın kadınlara özgü davranış biçimi olduğuna inanırlar. Kadınların bu özelliği, erkeklerin başlarına bela getirmeleri açısından *Mekr-i Zenānda* işlenen konulardandır.

Eserin dördüncü hikâyesinde Şem'ün, kâfirlere yenilmemesinin sırrını onlarla iş birliği yapan karısına söyler. Sırrı öğrenen kadın birkaç gün geçtikten sonra savaştan yine yorgun gelen Şem'ün'un saçının bir kısmını keser ve o saçlarla Şem'ün'un elini ayağını sımsıkı bağlar. Şem'ün bu kez elinin ve ayağının bağını çözemez. Vefasız karısı derhal pusuda yatan kâfirlere haber verip kocasını onlara teslim eder: *Ol maħalde dönüp Şem'ün 'avrata eyitdi: Bre hey aħmak 'avrat, beni dünyāda bir şey' zabt' etmez illā meger başumda saçum ola dēdi. 'Avrat bu sözi işidüp ğayrı ebsem oldı... ol mel'üne 'avrat ol 'ābid u zāhidüñ saçından bir miqđār kıl kesüp Şem'ünün elin ve ayağın muħkem bağlayup bend etdi. Andan ol 'ābid Şem'ün uykudan uyanup bakup gördi kim eli ve ayağı bağlu. 'Avratuna eyitdi: ħātün beni kim bağladı. 'Avrat eyitdi: Ben bağladum, kuvvetin degmek için göreyüm bu saçı da kırabilür misin dēyü. Şem'ün eyitdi: Bunu kırmak elimden gelmez dēyüp nice kerre zor edüp gördi, ol saçuñ bir telini bile aşlā koparamadı. 'Avratdur bu ħālī görince tiz taşra çıkdı. Meger bir miqđār kāfirler ol arada yakın yerde puşuya girmişler idi. Hemān ol ħālde ol mel'üne vefāsız 'avrat fil-ħāl varup ol kāfirlere ħaber vērdi ol kāfirler daħı segirdişüp gelüp zāhidüñ evinüñ içine girüp Şem'ünü bend ile görince hemān tutup keşān-ber-keşān pādişāhları ħatına getürdiler. (42a-42b)*

Zalim ve Nankör Kadınlar

Mekr-i Zenān'da kadınların zalim oluşlarıyla ilgili örnekler de vardır. Dördüncü hikâyede Şem'ün'u teslim alan kâfirler onu kendi padişahlarının huzuruna götürürler. Şem'ün'un oracıkta burnu ve kulakları kesilip gözleri oyulup çıkarılır. Elleri ve ayakları da kâfirler tarafından kesilir. Bu sırada karısı ona hiç merhamet nazarıyla bakmaz. Kadın oldukça acımasızdır. Kocasını kafirler tarafından paramparça edilirken sadece onu izler: *Ol mel'ün daħı tiz emr edüp zāhidüñ burnın kesdiler, andan emr etdi kulağların kesdiler, andan şāniyen ol 'ābid zāhidüñ mübārek gözlerin oyup çıkardılar, andan ol küffārile ceng edüp kāfirleri kırdığı ellerin ve ğazāya gitdüğü ayakların kesüp pāre pāre etdiler ve ol etmek ħāyini mel'üne 'avrat kocasınıñ böyle olduğunu gördükde aşlā ve kaťā merħamet ve şefkat etmeyüp seyrine bakardı. ... ol kāfirlerüñ cümlesi hep helāk olup ol mel'üne 'avrat daħı ol kāfirler ile bile helāk olup etdüğini buldı. (42b-43a)*

Bu hikâyenin son kısmında ise kıssadan hisse şeklinde kadınların merhametsiz ve şefkatsiz olup nankörlüğünden bahsedilmiştir. Kadının kocasıyla onca yıl birlikte olup ekmeğini yemesine rağmen kocasına nankör olmuş vefasız çıkmıştır. Kocasını küffarlar tarafından paramparça edilirken bile ona hiç merhamet etmeyip seyretmiş olması kadının kendi sonunu getirmiştir. Kadın hainliğinin ve nankörlüğünün cezası olarak kocasının duası ile kâfirlerle birlikte helak olmuştur: *İmdi benüm cānum 'avratlar gör ne mertebe merhametsiz ve şefkatsiz olur imiş. Yêtmiş yıl ol 'ābid u zāhid ile bir yêrde 'ömr sürmüşler de ve bu kadar nān u ni'metüñ yemiş iken gine tuz etmegi başup kocasını ne hāle giriftār êdüp aslā merhamet etmeyüp āhir pāre pāre êtdürince çalısup kendü dahı êdüğini buldı.* (43b)

Kinci Kadınlar

Eserde yer alan kadın karakterlerin bir özelliği de kin tutmalarıdır. Dokuzuncu hikâyedeki kadın oldukça kincidir. Kadı Efendi'nin herkes içinde kendisine mekkâre dediğine gücenir ve kadının içine dert olur. Hemen sonrasında Kadı'ya bir soru sorar: *“Et midir, sinir midir, kemik midir?”* deyince Kadı Efendi cevap veremez, kadına sabah olunca cevap vereceğini söyler. Bu soru Kadı'ya epey güç gelir ve akşam olunca evine gider. Yemek yerken kendi kendisine *“Et midir, sinir midir, kemik midir?”* diye söylenirken on altı-on yedi yaşında olan kızı yanına gelir. Babasının efkârlı halini ısrarla sorunca Kadı Efendi kızına kadının sorusunu söyler. Kızı gülerek *“bunda ne var”* dedikten sonra cevabını açıklar: *“Kemik midir? Dediği adam. On yaşından otuz yaşına kadar kemik, otuz yaşından altmış yaşına kadar sinir, altmış yaşından sonra ettir.”* şeklinde cevap verdikten sonra Kadı Efendi hakikati öğrenmiş olur. Kadına cevabını verebilmek için sabırsızlıkla sabah olmasını ister. Sabah olunca mahkemeye gider ve kadına cevabını verir. Kadı Efendinin kızı her yeri gezip gördüğünden oldukça bilgilidir. Kadın da bu cevabı verenin ancak gezmediği yer olmayan bir kadının verebileceğini söyler ve herkesin içinde Kadı'yı rezil eder.

Sadakatsiz Kadınlar

Eserde kadınların sadakatsiz yönlerinin vurgulanması da dikkat çeken unsurlardan birisidir. Özellikle kendlerine sadık kocaları ve erkekleri aldatan veya

onları kandıran kadınların bütün kötü sıfatlarla nitelenmesi ve erkeği küçük düşürmesi eserdeki kadınların özelliklerindedir.

İkinci hikâyedeki kadının eşi dışında iki oynaşı vardır. Birbirinden habersiz olan iki oynaşına da eşi öldükten sonra evleneceğini vaad eder. Hikâyenin ilk cümlesi bu tasvirle başlar: *Zamān-ı sâbıkda şehir-i Nişāburda bir ‘avratuñ iki oynaşı var idi. Ol ‘avrat oynaşınıñ ikisine bile dërdi kim erüm öldüğü vaktin saña varuram dër idi.* (15b-16a) Bu hikâyede kocasını aldatan iki farklı kadın vardır. Birincisi bahsedildiği üzere çulhanın karısı diğerk ise asesbaşının karısıdır. Asesbaşının karısı ise sadece cuma günleri evde olan kocasını haftanın diğerk günlerinde aldatmaktadır: *Meger ‘asesbaşınıñ ‘avratunuñ bir oynaşı var idi, her gëce gelüp ol ‘avrat ile zevk-i ‘ālem éderdi. ‘Asesbaşı ancak cum‘a gëcesi evde yatur idi, gayrı gëce konağda yatur idi. Ol ‘avrat oynaşıyla şabāha dek ‘ālem ü işret éderlerdi. Yine çıplak döşekde şarmaşup yaturken hemān kapu kağıldı, tiz cāriyeler kapuya segirdiler, kapuyu açdılar gördiler, efendileri ‘ases başıdur gelen. Hemān cāriyenüñ biri segirdüp içerü girüp kadına haber étdiler “meded kadın! Efendi geldi” deyince hemān ‘avrat oynaşını tiz çıplak éyledi, bir büyük husrevānī küp var idi, anuñ içine kodı. Bu yaña ‘asesbaşı kapudan içerü giricek efsāna otur hemān çulhanuñ arkasında şanduk ile açar ve giderken meger odanuñ penceresinden ‘avratuñ olduğı evüñ içi görünür idi. Ol mahalde şanduk arkasında içerü giderken gözi pencereden içerü rast gelüp ol ‘avratuñ oynaşı çıplak éyleyüp küp içine koyduğunu görüp açmaz kodı.* (23a-23b)

İhanete uğradığını anlayan çulha, kadınlarda vefa olmadığının farkına varır. Kadınların vefasızlığını dile getirir: *Gördin mi ‘avratlarda vefā yokdur dedikleri gerçek imiş şakınan göze çöp düşer dedikleri şahih imiş. Ben ‘avratı ne kadar şakınurdum ve gözümnden kıskanırdum ve kapuyu üzerinden kilidlerdüm ve hammāma gitse bile giderdüm āhir kendü elimle getürdüm oynaşını evüme iletmişem ve göz göre bezevenk olmuş ve ‘asesbaşı dağı benim uğraduğuma uğramış, hey vāh deyüp kendü kendüme étmişem haberüm yok deyüp kendünün ol aradan halāşına bir hile etmek fikrine varup hemān çulha dönüp ‘asesbaşuya eyitdi:* (25b)

Dördüncü hikâyede Şem’ün’un karısı kocasının ellerini ayaklarını bağladıktan sonra dışarıya çıkıp pusuda olan kâfirlere haber verir. Eli ve ayağı sıkıca bağlı olan Şem’ün’u evinden alıp padişahlarının huzuruna götürürler. Karısının

gözleri önünde zahidin burnu, kulakları, elleri ve ayaklarının kesilmesini emrederler. Gözlerini de oyup çıkarırlar. Karısı tüm uzuvları kesilip paramparça olan kocasına hiçbir şekilde merhamet göstermez. Birden zahit gayptan “*Ey benim kulum dile benden ne dilersin lütfedeyim*” diye ses işitir. Şem’un da “*Yâ Rabb bana kuvvet vèresin ki şu kâfirleri yok edeyim*” diye yalvarır. Anında o zahidin kesilen tüm uzuvları yerine gelip kuvveti yerinde olur. Evin ortasında dikili olan direği “*Yâ Allâh*” deyip yerinden koparınca o yerde kâfirlerin üzerine yıkılır. Karısı da dâhil hepsi birden helak olur. Hikâyenin son bölümünde kadınlarda vefa olmasının akla kabil olmadığını ve yediği ekmeğe nankör geldiği kıssadan hisse şeklinde nasihat edilmiştir: *İmdi benüm cānum ‘avratlar gör ne mertebe merhametsiz ve şefkatsiz olur imiş. Yëtmiş yıl ol ‘ābid u zāhid ile bir yerde ‘ömr sürmüşler de ve bu kadar nān u ni‘metüñ yemiş iken gine tuz etmegi başup kocasını ne hāle giriftār edüp ašlā merhamet etmeyüp āhir pāre pāre etdürince çalışup kendü dahı etdüğünü buldı. Ma’lüm oldu ki ‘avrat kısmında vefā yokdur vefā olmağ dahı mutaşavver degüldür ve dahı cihānda üç şeyde vefā yokdur biri ‘avrat biri kılıç biri at biñ fehmi eyle.* (43b)

Beşinci hikâyede Şehriyar adında bir padişahın oğlu olan Melik Zenan büyük kardeşi Melik Cabbar’ın daveti üzerine Hindistan’a giderken kendisini bir efkâr alır. Aklına çok sevdiği karısı gelir ve o gecelik eve dönme kararı alır. Çok geçmeden bir ata biner ve sarayına varır. Hareme doğru karısının olduğu odaya doğrulup odasının kapısına geldiğinde mumların yandığını görür. Hemen odaya gider. Yana yakıla çok sevdiği amcasının kızını çok çirkin aşçı bir oğlanla hem de kendi yatağında sarılıp yatarken görür: *Hemān harem-i hāşına girüp doğru olduğu odaya doğrulup ve odanın kapısına gelüp gördi kim dahı mumlar yanar. Hemān ‘acele ile odaya girüp ne gördi? Anı gördi kim ol muhabbetle yanup yakıldığı ‘ammisi kıızı bir aşçı oğlanıyla pādişāhuñ kendü cāmeḥ^v ābi içinde gömlekcek şarılıp yaturlar.* (46b)

Zenan Şah’ın karısı vefasızdır. Zenan’ın kendilerini gördüğünden habersiz oynaşıyla kendi aralarında konuşmaya başlarlar. Karısı, oynaşıyla kavuşabilmek için kocasının kara haberini beklediğini hatta kara haberi gelmezse onu zehirleyeceğini aşçı oğlana söyler. Ayrıca kendisini üç yıl boyunca aşçı oğlanla aldattığını bizzat karısından duyan Zenan Şah oracıkta ikisini de öldürür. Bu hikâyede sadece Melik Zenan ihanete uğramaz. Melik Cabbar da karısı tarafından ihanete uğrar. Melik

Zenan tesadüfen bu ihanete şahit olur. Zenan Şah'ın oturduğu odanın penceresinden bahçeye bakıp seyrederken yirmi kadar Arap cariye ve yirmi kadar da beyaz cariyenin bahçe kapısından içeriye girdiğini görür. Cabbar Şah'ın karısını havuzun kenarında cariyelerin ortasında soyunduğunu görür. Sonrasında Arap cariyelerin erkek olduğu anlaşılır ve yirmi beyaz cariye ile birlikte sefa eyerler. Cabbar Şah'ın karısı ise havuzun başında yalnız kalır ardından Mas'at adlı bir Arap'a seslenir. O yerde Mas'at çıkagelir ve sultanla birlikte olurlar. Cabbar'ın karısı ihanetini gizlemek için erkekleri kadın kıyafetiyle bahçeye alarak kalabalıkta kendi yaptığını bir nevi örtmüş olur. Bu ihanete şahit olan Zenan Şah, kadınların vefasızlığına sitem eder. Kadın kısmının devlete bakmayıp güzel çirkin demeden herkesle birlikte olacağını söylenir. Ne kadar şah da olsa varlıklı da olsa güzel de olsa kadın kısmının vefasız olup nefesine düşkün olduğunu dile getirir: *Eyvāh meger rüzgār hükmi böyle imiş ve dünyā bu hālden hālī degülmiş, karındaşum Melik Cabbār benden ziyāde meziyyetde imiş dēdi ve andan mā'adā meger 'avrat kısmında vefā yoğımış dēdi ve andan ne ya bu 'avrat kısmı devlete bakmaz imiş, amı olan 'avrat vallāhi vērirmiş meger kim amı yanında olmaya dēdi.* (51a-51b)

Kadınların vefasızlığı hikâyeyi anlatan kişinin dilinden kıssadan hisse şeklinde verilir. Kadınlar güzel, çirkin, zengin, fakir ayırt etmeksizin fırsat bulduğu anda başkalarıyla konuşup birlikte olur. Kadınlara güvenmek hatadır: *Benüm cānum kışşadan murād olan 'akıl şāhiblerine hişşedür ašlā ve kaṭ'ā 'avrat tayfasında vefā yokdur ve 'avrat tayfası güzel dēmez ve çirkin dēmez ve andan şāniyen zengīn dēmez ve zügürt dēmez hemān eline fırsat giricek gayrılar ile konuşup ... ve benüm cānum çün kim bunu böyle bildüñ pek ziyāde baširet üzre olup 'avratını pek ziyāde gözet ve fehm ēyle. Zīrā dēmişlerdür şuya inanma 'avrata dayanma.* (56b)

Vefasız Kadınlar

Kadınların bir özelliği de erkeklerin sadakatlarına ve onların kendilerine bağlılıklarına rağmen vefasız olmalarıdır. Altıncı hikâyede anlatılan olayda, Hz. İsa zamanında İsrailoğullarından salih bir kimse vardır. Bu yiğit gece gündüz demeden tüm zamanını ibadetle geçirir. Dünyanın nefsanî zevklerinden kendisini çeken bu abid, günlerden bir gün amcasının kızına âşık olur. Amcasının kızı da Hz. Meryem'in yolunu tutmuş olup o merteye zahittir. Ayrıca bir o kadar temiz ve iffetlidir. Bilindiği

gibi Hz. Meryem saflığın, temizliğin ve en önemlisi iffetin sembolüdür⁵³. Kadın bu yönüyle Hz. Meryem'in yolunda yürüyen iffetli bir kadın olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kızın güzelliğine vurulan yiğidin akli darmadağın olur. Sonunda amcasından o kızı kendisine eş olsun diye araya dünürler koyar. Amcası ne kadar değer biçtiyse hepsini verip kızı alır. Düğün gecesinde kız bu yiğide yanaşmaz. Bunun üzerine yiğit *“Ey amcakızı neden bana yaklaşmazsın yoksa benden bir muradın mı var?”* diye sorar. Ardından kız, *“Önce vefat edersem benim üzerime başkasıyla evlenmeyesin ve yerime başka kadınları getirmeyesin. Allah göstermesin eğer sen de benden önce ölürsen ben de böyle şart ederim”* diye yiğitten yemin etmesini ister. Bunun üzerine yiğit bu sözü uygun görüp yemin eder: *Ol nāzenīn yigit bu kelāmı müveccih görüp a'lā tarafından şart bulsun, 'ahdi muhkem etdiler. Andan kız yigide rām oldu.* (57b)

Günler, aylar geçtikten sonra bir gün o kız ölür. Yiğit, karısının mezarından döndükten sonra ettiği yemin üzere gece gündüz demeden ağlar. Bir gün Hz. İsa'nın yolu o mezarlığa uğrar. Bakar ki bir yiğit feryat figan içinde ağlar. Hz. İsa, yiğidin yanına gelip selam verir ve halini hatırlar. Yiğit ise felekten şikâyet edip ağlamaklı bir halde başına gelenleri anlatır. Hz. İsa, *“Gel bu sevdadan vazgeç zira bunlarda vefa olmaz”* diye yiğide öğüt verir. Yiğit, Hz. İsa'nın bu sözünü kabul etmez. Buna karşılık Hz. İsa *“yiğidin karısı dirilsin”* diye dua eder. Hz. İsa *“Kum biznillâhi te'alâ”* der demez kabir içinde yatan kadın dirilir. Dirildikten sonra mezarında uryan bir şekilde kocasını bekleyen kadının gönlü İsrailoğullarından güzelliğiyle ün salmış yakışıklı oğlana düşer. Kadın, eski kocası gelene kadar bu gencin nikâhına girmeyi kabul eder: Kadının vefasızlığından eski kocası dert yanar. Evlendikleri gece zifaf olmadan önce birbirlerine verdikleri sadakat yeminine karısı öldükten sonra bile sadık kalmıştır. Karısının ise dirildikten sonra kendisini bir an olsun beklemediğine yakınır: *Ey 'ammüm kıızı hay saña ne geldi kim beni bir lahza beklemediñ fi'l-hāl varup gayrıya baş koşduñ ve anuñ kaftanın alduñ bu mertebe elem ve derd üzre derd urdun. Benüm cānum kanı senüñ ile olan āşināluğ ve dil-rubāluğ ve 'ahd u amānuñuz arada nice oldı ve benüm cānumdan cānumdan 'azizüm efendim yoğsa beni unuttın mı ya meger ölüm korğusından kendüne meger 'akıl*

⁵³ Hz. Meryem hakkında daha geniş bilgi için bkz. Ömer Faruk Harman, “Meryem” Diyanet İslam Ansiklopedisi, C. 29. 2004, s.236-242

perîşānlığı mı oldı baña beyān ėyle dēdi. (60a-60b) Kadın sözünün eri değildir. Kadın, gerdek oldukları gece birbirlerine verdiği yeminin bozulduğunu söyler ve bir başkasına meyl eder. Verdięi yeminin ölene kadar geçerli olup dirildikten sonra geçerliliğini kaybettiğini söyler. Kocasına hiç merhamet etmeden âşık olduğu gençle o mahalden ayrılmak ister. Adam bundan sonra kadınlarda vefa olmadığını anlar: *Hemān ol maħalde ol yigit getirüp evvelki ħabrine medfūn ħıldı ve andan soñra bildi, ‘avratlarda ħaħħat olmayup vefā me ‘mūl olunmaduğın fehm ü idrāk ėdüp irşād oldı.* (61a-61b)

Feleğin Çemberinden Geçmiş Yaşlı Kadınlar

Eserde yer alan hikâyelerdeki kadın tiplerinden biride yaşlı kadınlardır. O kadınların özelliği, genç kadınlara yardım etmektir. Bu yardımın amacı da erkeklere kötülük etmek veya ihanetlerine yardım etmektir. Bu tip kadınlara sadece bu eserde değil kadınların hile ve tuzaklarının konu edildiği başka metinlerde de rastlanmaktadır⁵⁴.

İkinci hikâyede Nişabur şehrinde bir kadının iki oynaşı vardır. Bu kadın her ikisine de “*kocam öldüğü vakit sana varırım*” diye söz verir. Sonrasında oynaşının biri vakit geçirmek için şehirden gider. Bu sırada kadının eri ölür ve şehirde kalan oynaşı olan çulhaya varır. Çulha, karısını gözünden sakınır ve karısı nereye gitse hep yanında olur. Hatta evinin kapısını bile karısının üzerine kilitler. Bir gün şehirden dışarı çıkan diğer oynaşı geri döner ve kadını tekrardan görebilmek için elinden gelen her şeyi yapar. Bunu gören bir kocakarı yiğidin iki gün boyunca kadının evi etrafında dolanıp gezdiğini görür. Ardından buralarda ne diye dolaştığını sorar. Yiğit, derdini anlattıktan sonra o kadınla buluşturması için kocakarıya yalvarır. Yiğidin haline üzülen kocakarı ona yardım etmeyi kabul eder. Sonrasında kocakarı bir bahane ile çulhanın evine gider. Çulhanın karısından için elimde büyüdü diyerek kadınla baş başa kalmaya çalışır. Ardından yiğidin gittiği şehirden geri dönüp aşkıandan perişan halde olduğunu kadına anlatır ve yiğit ile buluşmasını teklif eder. Yaşlı kadın, onun kocasını aldatmasına yardım eder: *Bir gün ol ‘avratuñ evi etrāfın gezinürken meger ol dolaşduğı yerde bir ħoca ħarınuñ evü var idi, ol ħarı bu yigidi ol*

⁵⁴ Tunca Kortantamer (1997). Nev’î-zāde Atāyî ve Hamse’si, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir, s. 341-342.

eṭrāfda bir iki gün dolanup gezdigini görüp ol yigide eyitdi... Ol karı eyitdi: Oğul hiç ağlama ben anuñla seni āsān vechile buluşdurayum, sen bir laḫzadan baña gel bunda dēyüp işmarladı... Ol karı eyitdi: Eger seniñ anuñla buluşmağa gönliñ varısa ben anı saña āsān buluşdurayum dēdükte hemān çulhanuñ 'avratı eyitdi: Meded anacığum yine dermān olursa senden olur dēdi. (16b-17b)

Kocakarı, yaşını kullanarak çulhanın duygularından faydalanır. Hile gereği şifacı rolüne girer. Çulha, karısının dertten kurtulması için kocakarının kapısına koşup ondan medet ister ve yetişmediği takdirde karısının öleceğini söyler. Kocakarı öncesinde kadının oynaşını bir sandık içine koyup kilitlemiştir. Çaresiz halde olan çulhaya bir bahane ile bu sandığı kendi evine götürmesini sağlar. Ayrıca yaşlı kadın, kadın ile oynaşının birleşmeleri için çulhayı evden uzaklaştıran bahaneler üretmiştir. Kadın ile oynaşına vakit kazandırmak için çulhadan bir kör kuyudan su ile eski bir Yahudi mezarından da toprak getirmesini ister. Çulha dışarıya çıktığı vakit karısı sandıktan oynaşını çıkarıp âlem ederler. Çulha geldiğinde ise oynaşını tekrar sandığa koyup kilitler: *Hay kızum bu derd seni yine mi tutdı ancaḫ şimdi evvelkiden pek tutmuş. Benüim oğlum buña bir körden kuyudan şu getirüp daḫı bir eski yahūdī maḫberesinden toprak getürmek gerekdür. Tiz çulḫa-i derdmend bunları iki etegin beline şokup evüñ kapusın üzerlerine kilidleyüp gitdi 'avrat daḫı döşekden ḫalkup dipdiri oldı aṣlā aḫrısı ḫalmadı. (19b-20a)*

Nefsine ve Şehvete Düşkün Kadınlar

Kadınların bir başka özelliği de nefislerinin isteklerinin peşinde koşmaları ve şehvet düşkün olmalarıdır. Bunun yanında, nefsinin peşinde koşan erkekleri bu özellikleriyle kendilerine bağlarlar. İkinci hikâyede kadın, kendisini çok seven ve kıskanan kocasına ihanet eder. Kocakarının oyalamasıyla haneden uzaklaşan çulha eve gelene kadar karısı oynaşıyla birlikte olur: *Hemān ḫapuyı muḫkem ḫapayup oynaşı şandukdan çıkarup birbirlerine şarılıp yab yab 'ālem etmege başladılar tā ki çulḫa gelince ḫapuya geldiği gibi herife yine şanduğa koyup ḫapağın ḫapayup üzerine kilidin urup başladı yine inleyüp feryāda. Çulhadur gelüp şuyı ve toprağı getirüp meydānda ḫodı, ol ḫoca ḫarı daḫı ḫalkup ol şuyı ve toprağı birbirine ḫatup hemān aṣlı yokdan 'avratuñ beline ve göbegine urup ve sürüp üzerine bir iki yorgan örtüp çulhaya eyitdi: Artuḫ var işüñ işle bu ḫātün biraz raḫat edüp dirilsün dēdi.*

Çulha dağı varup dezzāhına girüp işlemege başladı. Biraz işledi, 'avrat oynasıyla 'ālem etmek istedikde hemān dem çulha derdmendi bir yerden dağı var filān şey'i getir dēyü gönderürler idi. Hemān çulha kapuyı kilidleyüp giderdi, 'avrat yine oynasın çıkarup 'ālem ederler idi tā çulha kapuya gelince. Çulha kapuya gelince tiz herifi şanduga koyarlardı. (20a-20b)

Beşinci hikâyede Melik Zenan ve Melik Cabbar'ın başlarına gelen musibetten sonra dünyayı gezip dolaşmaya karar verirler. Bu karar üzerine yirmi otuz gün gittikten sonra bir derya kenarında ağacın gölgesinde dinlenmeye karar verirler. Ansızın bir gürültü kopar ve dehşete kapılırlar. Gizlendikleri yerde bir dev görürler. Dev başından bir sandık çıkarıp ağacın dibine yere indirir. Sandığın içinden güzel bir kız çıkarır ve onu öpüp kucaklar. Başını kızın dibine koyduğu sırada dev uyuyakalır. Bunu fırsat bilen kız etrafına bakınırken gözü Melik Zenan ile Cabbar'a ilişir. O yerde bunları hemen aşağıya inmelerini aksi halde devi uyandırmakla tehdit eder. Korkusundan benizleri solan padişahlar çaresizce ağaçtan yere inerler ve kızın yanına gelirler. Kız o yerde ikisiyle birlikte olmak istediğini söyledikten sonra çaresiz kalan kardeşler kızın muradını gerçekleştirirler. Devın yanındaki kız oldukça şehvetli, cinselliğe düşkün ve kurnazdır. Her iki şahla birlikte olmak için tehditle amacına ulaşır: Kız bu iki şahla muradı olduktan sonra Melik Zenan ve Melik Cabbar'ın parmaklarındaki yüzükleri vermelerini ister. Topladığı yüzüklerin sayısı bu iki kardeşten aldığı yüzükle doksan dokuz olur. Buradan anlaşılmaktadır ki kız doksan dokuz kişiyle bir olmuştur. Kendisini sakınan devi ahmak yerine koyar ve dizlerinde onu uyuttuktan sonra gözüne iliştiği erkekleri kendisiyle bir olması için tehdit eder. Bu kız padişahın kızıdır devin kendisini ne kadar sakınsa da onu kandırıp yine amacına ulaştığını ve kendi ağzından kadınlarla başa çıkılamayacağını dile getirir. Kadınların hilelerine akıl erişilmez olduğuyla övünür. (55b)

Yedinci hikâyedeki kadın şehvetli ve aynı zamanda haz peşindedir. Bu kadının kocası salih bir kuldur. Bir gün, üç duasının kabul edileceğini işiten salih kimse bunu karısına anlatır. Karısı ise bu durumu fırsat bilerek üç duayı da kocasının zekeri için etmesini ister. İlk duasında büyük olsun diye kocasına yalvarır. Bu kez fercine sığmaz. İkincisinde bir derece küçük olması için yalvarıp öyle dua etmesini ister. Yine beğenmeyip son hakkını da zekerinin bir önceki gibi büyük olması için

kullanmasını ister. Böylece duanın üçü de bir işe yaramadan boşa gitmiş olur: *Benüm cānum bu şālih kimesne günlerde bir gün düşinde bir āvāz işidüp kulum seniñ üç du‘ānı kabūl ederem, her ne murāduñ var ise dile dēyü. Birkaç def‘ā böyle rū‘yāsında emr olındı ammā benüm cānum ol şālih kimse de bu şeyi evinde ‘avratuna söyleyüp ifāde eyledi. Çünkim ‘avrat ol şey‘i işitdi hemān kocasına yalvarup eyitdi: Cānum Çelebi çünkim du‘ān maqbūledür, benüm cānum du‘ā eyle zekerüñ büyük olsun dēdi. Ol adam dağı du‘ā edüp zekeri büyük olup ‘avratuñ fercine şıgmaz oldı. Benüm rūhum hemān yine kocasına yalvarup niyāz edüp eyitdi: Cānum kıoca yine du‘ā eyle bir endāze küçük olsun dēdi. Yine ‘avrat sözine uyup du‘ā edüp bir endāze küçük olup kaldı ammā du‘ānuñ ikisi gidüp bu kerre ‘avrat gine haz etmeyüp yine eyitdi: Cānum kıoca du‘ā eyle gine evvelki gibi büyük olsun dēdi. Du‘ānuñ üçü de tamām oldı ammā bir du‘āsı da bir maşlahata yaramadı. (61b-62a)*

İşveli Kadınlar

Kadınların emellerine ulaşmak için kullandıkları yollardan biri de naz ve işvedir. Bu şekilde erkekleri kendilerine esir ederek istedikleri her şeyi onlara yaptırırlar. Üçüncü hikâyedeki kadın işvelidir. Kadın, kuyumcunun dükkânına gelir. İlk gelişinde ise tahrik edici bir unsur olarak küpe alma bahanesiyle kulağını gösterir. Kuyumcu uygun küpeyi gösterene dek kadın sırta kadem basmış olur. Bu hikâyedeki kadın gizemlidir. Bu şekilde erkeğin ilgisi çekmeyi başarmıştır: Kadın ikinci gelişinde ise boynuna uygun bir zincir alma bahanesiyle boynunu gösterir. Kadın üçüncü kez gelir. Bu kez topuklarına uygun halhal alma bahanesiyle kınalı topuklarını gösterir ve oracıkta kaybolur. Kadın oldukça gizemlidir. Kuyumcunun kendisini bulması için bir bez parçasının içine tahıl pazarında satılan şeyleri koyup bağlamış ve kendisinden bir iz bırakmıştır: *‘Acabā ol āfet-i devrān yine gelür mi bu dil-i vīrānumı ābād ēde mi dērken nāgāh karşıdan zāhir olup yine doğru kuyumcunuñ dükkānı öñine gelüp hemān kınalı tobuğın kuyumcunuñ öñinde koyup usta kuyumcı şol benüm tobuğlaruma münāsib halhāluñ var mı dēdi. Herif vardur benüm kendi efendim dēyüp şandukdan halhāl çıkarup dönüp bakınca bakup gördi kim ‘avrat yine gayb olmuş. Hemān dükkānından inüp ‘aceb şol tarafa mı gitdi ola dēyüp biraz aşağı yukarı segirdüp ol ‘avratdan nām ü nişān ve bir eşer bulamadı.*

Hemān yine gelüp eli işe varmayup ve gönli qarār kılmayup dükkānın devşürmege başladı devşürürken gördi, oturduğu yerde bir bez parçası baglu. Bakar ne ola dëyüp eline alup içinde bir şey' var açup gördi kim içinde buğday ve arba ve mercimek ve nohud ve bakla ve at bokı ve şıgır bokı ve deve bokı. Bu cümlesin bir yere bağlamışlar. (32b-33a)

Kadının gönlü kocasının bu haline el vermeyip kocasına, o kadının işaret ettiği yerin tahıl pazarı olduğunu söyler. Sonrasında kuyumcu ile o kadını tahıl pazarında buluşturmak için kocasına yardım eder.

İyi Karakterli Kadınlar

Eserdeki kadınların tamamı kötü karakterler değildir. Eserin isimine zıt karakterde olan kadın kahraman sadece bir hikâyede karşımıza çıkmaktadır. Üçüncü hikâyede kuyumcu karısıyla birbirlerini sevdikleri halde gözü dışarıdadır. Dükkânına gelen gizemli kadına âşık olur. Kuyumcunun bu macerasının öğrenen kadın ise kocasının bu haline göz yumar. Hikâyedeki kötü kadınlar haricinde kocasının kusurunu görmezden gelen bununla kalmayıp onun mutluluğu için ihanete göz yuman kadın tipi de vardır. Kuyumcunun karısı bu tipin örneğidir. Kocasının üzgün haline dayanamaz. Ağlayan kocasına acır ve kadının kendisini bulması için bıraktığı ipuçlarından yerini bularak kocasına yardım etmek ister. Kadının nerde olduğunu kocasına söyler. Bilakis ertesi günü kocasının kadın için süslenmesini ve buluşma yerine dair bıraktığı ipucunu geri dönüp söylemesini ister. Aynı zamanda kocasının anlamadığı ipuçlarını çözerek kadınla buluşacakları yeri söyler. Kuyumcunun karısı temkinlidir. Kocasının başına bir şey gelmesi ihtimalini göz önünde bulundurarak anlaşmalı bir şekilde evden o kadının yanına gönderir. Kadının tahmin ettiği gibi olur ardından tembih ettiği gibi zindancı evine gelip kocasının başının tehlikede olduğunu haber verir: *'Avrat çün uyumayup kulağı taşrada idi. Çün tam üzerine bırağdı, taşuñ düşdügin işidüp bildi kim kocası tarafından haberdür. Tiz yerinden durup bir cāriyesi var idi aña çağırup eyitdi: Bre kız tiz yerinden dur efendini tutmuşlar dëdi. Zindancı taşın birini dahı kapuya urınca 'avrat eyitdi: Tiz ol kız efendiyi zindana iletmışler dëdi. (37a-37b)*

Kadın zindancıya bir altın verip kocası ile kadının olduğu kuyuya kendisini sarkıtır. Kadın kendisini kocasına bağladıktan sonra zindancıya seslenir ve böylece vakit kaybetmeden zindancının sarkıttığı iple dışarı çıkar. Evine varınca da hiçbir şey olmamış gibi rahat bir şekilde yatar. Kendisini kurtarmayı fırsat bilen kadının kuyumcuyla ilişkisi sadece cinselliktir. Eşi olan kadın ise kocasını çok sevdiğinden onun için her türlü fedakârlığı yapan ve ihanete göz yuman bir kadındır. Kuyumcunun eşi de oyunbazdır fakat kocasının başını kurtarmak için hileye başvurur ama bu hile diğerleri gibi kötü niyetli olmayıp diğer mekkâre kadınlara göre iyi niyetlidir. Diğer kadınlar karşısındaki erkekleri aldatan, oyuna getiren tipler olmalarının aksine bu kadının amacı erkeğe kötülük etmek değil onu kurtarmaktır. Ayrıca kuyumcunun karısı zekidir. Meşhure kadınla basılan kocasını, Kadı Efendi'nin huzurunda aklamayı başarmıştır. Meşhure kadının yerine kendisi geçer ve nikâhli eşi olarak imam ve cemaatin kendilerini haksız yere suçladıklarını ve zindana attıklarını öne sürer. Neticede kadın kendisini ve kocasını cemaatin önünde aklamayı başarır. Kadın kurnazlığı ile kocasını haksızken haklı çıkarmayı başarmış, Kadı Efendi'yi kandırıp cemaatin ceza almasına sebep olmuştur: *Ķādī cemā'ata hıŝm edüp ol imām efendi andan mü'ezzini ve andan kethudāyı ağaca çekdiler. Ķalan cemā'at iş ne yüzden olduğunu duydılar andan anlar ağaçlanırken yab yab çözdiler, bākısın istediler, bulunmadı.* (39b-40a)

Görüldüğü gibi eserdeki kadınların biri dışında hepsi de kötü karakterler olarak işlenmiştir. Bu kötülük, mutlak bir kötülüktür ve kahramanların iyi yönlerine hiç yer verilmemiştir. Üçüncü hikâyedeki kuyumcunun karısının kocasının başka bir kadına kendini kaptırıp bir şekilde hapse düşmesine rağmen onu bir hile ile kurtarması eserdeki hikâyelerdeki kadınların tersine iyi bir karakter olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.5.1.2. Erkek Karakterler

Mekr-i Zenân'da yer alan iki ana karakterden ikincisi olan erkekler, genel olarak kadınların hile, tuzak ve kötülükleri sonucunda zarar gören kahramanlardır. Kadınların hilekâr ve kurnaz karakterlerinin karşısında onlara muhatap olan erkekler saf karakterde ve kolayca kandırılabilen tipler olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserde yer alan bu erkek kahramanların genel özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

Dünya Malına Düşkün Erkekler

Kadın olsun erkek olsun insanların dünyanın geçiciliğine rağmen para ve mal peşinde koşmaları ve bu yola gitmeleri hep kötülenmiş, bu yola gidenlere de kötü gözle bakılmıştır. Birinci hikâyede Mısır ülkesinde meşhur bir asesbaşı vardır. Uzun bir süre görevi başındayken de kadınların hileleri hakkında çok şey öğrenmiştir: *Şehr-i Mısrda meşhür bir 'as'es başı var idi. Nice müddet 'as'esbaşı olup mekr-i zenân hakkında çok şey'i tahşil etmiş idi.* (1b) Bir gün Mısır'ın içini dolaşırken sıcaktan yorulup dinlenmeye karar verir. Dinlendiği taş sofanın üzerindeyken uyuyakalır. Ansızın üzerine bir nesne düşer ve uyanır. İçi yüz altınla dolu bir kese görür. Fakat kimin attığını görmez. Hayretle o yerden kalkıp gider. Ertesi gün şehri dolaştıktan sonra yine aynı yere gelir ve aynı hadiseyle tekrar karşılaşır. Asesbaşının altınlara zaafi olduğunu metinde geçen meselden anlamaktayız. İçinde yüz altın olan kese üzerine atıldıktan sonra diğer iki gün dinlenmek için yine o taş sofaya gider: *Dahı meşhür meseldür kurd bir kerre karnın toyurup o yeri tokuz tolaşur hele bir mikdâr teneffüs edüp yine gaflet aldukdâ bir kez uyumayup ammâ uyura urup umızganur şekli olup göz altından gözetmege başladı.* (2b)

Üçüncü hikâyede kuyumcu, âşık olduğu kadınla buluştuğu gece zindana atılır. Kuyumcu kadınla buluşmadan önce zindancıyla anlaşır ve ona bir altın teklif eder. Zindancı altını alır ardından kuyumcu zindana atılır. Anlaştıkları gibi zindancı, kuyumcunun evine gider ve karısına kendisini kurtarması için salık verir. Zindancı altını bir nevi rüşvet şeklinde almıştır. Kuyumcunun karısı da kendisi gibi zindancıya altın teklif eder: *Hemân ol maħalde kuyumcınuñ 'avratı kendüye işmarladuğı söz hâtırına gelüp bir yol zindancıya çağırdı. Zindancı gelüp eyitdi: Ne istersin bre herîf dedi. Kuyumcu eyitdi: İşte saña bir altun vereyim, var lutf eyle benüm evüm ehlüme*

benüm hālümnden haber vër. Ve lâkin vardıkda geç vaqt kapu kaçma, hemân elüñe üç taş alup ol birini tam üzerine ur andan soñra birini dañı kapuya ur andan soñra birini dañı pencereden içerü birağ dañı artuğ bir şey ' söyleme gel git dëyü ısmarladı. Hemân zindancı altını alup şalığla varup evi bulup kuyumcınıñ dëdügi gibi eline üç taş alup birini tam üzerine birağdı. 'Avrat çün uyumayup kulağı taşrada idi. Çün tam üzerine birağdı, taşuñ düşdügin işidüp bildi kim kocası tarafından haberdür.
(37a)

Kadınlara Zaaflı Olan Erkekler

Kadınlara olan zaafları, hikâyelerde yer alan erkek karakterlerin en dikkat çeken özelliklerindedir. Kadınlar da erkeklerin bu zayıf yönlerinden faydalanarak onları kendilerine çekerler ve emellerine ulaşırlar. İlk hikâyede asesbaşı, güzelliğine meftun olan kadına o altınları ne amaçla ihsan ettiğini sorar. Ardından mekkâre kadın Kadı Efendi'nin kızına âşık olduğunu ve bir sebeple Kadı'nın evine iletmesi için yardım ister. Asesbaşı ilk başta mümkün olmadığını söylese de kadının hile ile iletebileceğini söylemesiyle o anda kabul eder. Ardından kadına ne kadar hile edersen et yardım ederim diye kadının gönlünü teskin eder. Güzel kadına olan zaaflı sebebiyle görevine ters düşen ilk adımı burada atmış olur. Kadının amacı Kadı Efendi'nin evine girip soymaktır. Asesbaşı kadının bu hilesinin farkında olmayıp bilmeksizin ona yardım etmiştir: *'Avrat eyitdi: Senden dilerüm bu işümde baña mu'ın olasın, beni kâdî evine iletessin dëdi. 'As'esbaşı eyitdi: Bende kanda seni kâdî evine iletmek kanda ola dëdi. Dönüp 'avrat eyitdi: Bilürüm ki sen beni anda iletmezsin, bir hîle ile beni anda iletibilür misin dëdi 'As'esbaşı eyitdi: Her nice hîle eder iseñ eyle ben seni anda ileyüm ve saña mu'ın olayum dëyince hemân 'avrat eyitdi: (4a-4b)*

Asesbaşı ikinci kez kadının oyununa gelir. Kadının ilk hilesindeki amacı altınları çalmaktı. İkinci hilesi ise asesbaşıyı kendisi yüzünden olan zararı ortadan kaldırmaktır. Bu sebeple asesbaşıya verilen üç gün zamanda sonuncu gün karşısına çıkar. Bu kez asesbaşıdan ikinci hilesi için yardım ister. Bu hilesindeki amaç ise Kadı Efendi'yi haklıyken haksız konuma düşürüp asesbaşıyı bu işten aklamaktır. Kadın ilk olarak asesbaşıyı başka bir odaya götürür ve çaldığı altınları gösterir. Sözde asesbaşıya güven verir ve kendisiyle evlenmeyi vaat eder. Bilakis asesbaşı da

kadından kendisini bu işten kurtarması için çare bulmasını ister. Böylece asesbaşı ikinci kez kadının tuzağına düşmüş olur.

İkinci hikâyede kadın, oynaşıyla hasret gidermek için kocasına hasta numarası yapar. Kocakârının verdiği akıl ile hareket eden kadın, hasta rolüne bürünür ardından kocası çulha yiğidini derman bulma bahanesiyle anlaştığı kocakârıya yönlendirir. Çulha karısını çok sevdiğinden onun bu haline dayanamaz. Akıllı başından giden çulha bir zaman sonra gözlerini açan karısına bu derde bir ilaç olup olmadığını sorar. Karısı ise bu derdinin yılda bir iki kez tuttuğunu ve dermanının sadece o kocakârıda olduğunu söyleyerek hilenin bir ayağı olan hamleyi gerçekleştirmiş olurlar. Bu şekilde karısını çok seven çulhanın zaafından istifade edilmiş olur. Çulha, karısının bu dertten kurtulması için kocakârının kapısına koşup ondan medet ister ve yetişmediği takdirde karısının öleceğini söyler. Kocakârı öncesinde kadının oynaşını bir sandık içine koyup kilitlemiştir. Çaresiz halde olan çulhaya bir bahane ile bu sandığı kendi evine götürmesini sağlar. Çulha, içinde oynaşı olan sandığı karısının olduğu yere getirir. Yaşlı kadının hilesine aldanan çulha yiğidi, karısının oynaşını kendi eliyle evine götürür. Böylece çulha yiğidi kocakârı ile karısının tuzağına düşmüş olur.

Hilekâr Erkekler

Eserdeki genel bakış açısının dışında olarak bazı erkek kahramanlar hile yapmayı düşünebilmektedir. Bu şekilde, düştükleri zor durumdan kurtulurlar. Ancak bazı durumlarda bu hareketleri kendilerini kurtarmaya yetmeyebilir. Birinci hikâyede asesbaşı kadına âşık olduğu için onun hilesine ortak olur. Kadı Efendi'nin evi önünde oturan süslenmiş ve kendisini cevherle donatmış kadını bilmezden fark ederek yanına gider. Kadının gündüzden tembihlediği gibi ahvalini dinler ve subaşının yanına giderek kadının halini anlatır. Kadının planladığı tuzakta rol alan asesbaşı tecahülden gelerek subaşığı ikna eder. Sözde şehrin kapıları kapandığından kalacak yeri olmayan mekkâre kadını en güvenilir yer olması bahanesiyle Kadı Efendi'nin evine emanet ederler. Hikâyenin diğer kısmında Kadı Efendi'nin asesbaşıya verdiği üç gün sürenin sonunda kadın, kendisinden ötürü zararı kaldırıp asesbaşıyı kurtarmak için karşısına çıkar. Asesbaşı ise oyununa geldiği bu kadından Kadı Efendi'nin

elinden kurtarması için yardım ister. Kadın bu kez Kadı Efendi’yi kötü duruma düşürecek bir plan yapar.

İkinci hikâyede çulhanın karısı bir hafta boyunca oynaşıyla âlem ettikten sonra yiğidin gitme vakti gelir. Güya çulhanın hasta olan karısı da iyileşir. Kocakarı çulhaya yine bir bahane ile sandığı evine iletmesini ister. Kocakarıya minnet duyan çulha başım üstüne diyerek akşama yakın sırtındaki ağır sandıkla yavaş yavaş gider. Sonrasında çulha yorulup sandığı yüksekçe bir yere koyduktan sonra dinlenir. Çulhanın önünden giden kocakarının ise çulhanın dinlendiğinden haberi olmaz. Çulha dinlendikten bir süre sonra sandığı sırtına alıp yine yola düşer. Akşam olduğundan göz gözü görmez olur ve yolunu şaşırır. Kendi evine giden yolu dahi bulamaz olur. Rastgele giderken kendisini asesbaşının konağı semtinde bulur. Sandığı sırtında iki büklüm olmuş çulhayı gören asesler, *“Bu herifin yoldaşları vardır, sandığın içinde de kumaş olsa gerektir. Kim bilir kimin evini av olarak açmışlardır”* diye çulhanın yanına giderler. *“Bre herif bu gece vakti sırtında sandıkla nereye gidersin? Kimin evini açtınız ve yoldaşların nerededir? O ev nerededir? Hemen gel bize söyle ve bu sandığın içindekini bize göster”* diyerek sorgu ve suale çekerler. Çulhanın nefesi tutulur ve ne cevap vereceğini bilemez. Başını kurtarmak için aseslere kendisinin usta bir hokkabaz olduğunu söyler. Sonrasında iki kadının da oynaşlarını fark eder, bir hile kendisini ve kadınların oynaşlarını kurtarmayı başarır.

Ahmak Erkekler

Nefsinin isteklerinin peşine düşen erkekler bu yönleriyle başka hiçbir şeye dikkat etmezler ve hem kadınlar hem de halk nezdinden birer ahmak durumuna düşerler. İlk hikâyede asesbaşı ile subaşı mekkâre kadını Kadı Efendi’nin evine emanet ederler. Asesbaşı o gecenin sabahı subaşının evine gider. Subaşının evinde küplere binen Kadı Efendi’yi görür. Sandığının içindeki yetim malı altı bin filorisini emanet ettikleri kadının çaldığını ve bulunmazsa sultana şikâyet edeceğini söyler. Ardından asesbaşıya hırsız kadını bulması için üç gün zaman verir. Asesbaşının nutku tutulur. Vakit kaybetmeden Mısır’ın köşe bucağı neresi varsa o kadını aramaya başlar. Aradan iki gün geçer kadının hiçbir izine rastlamaz. Üçüncü gün ise kendi kendisine ahmaklığından yakınır. Hatta kendi ağzından *rind-i cihan* geçinirken böyle

bir kadının hilelerine aldanıp başını tehlikeye soktuğundan dert yakınır: *kendü kendüye 'itâb edüp eyitdi kim hiç benden ebleh ve benden ahmak adam olmaya, bir kişiyi isterin kim bulmazam ve bulup görsem dahı bilmezem. Bu benüm işüm ki 'acîbdür andan şoñra her kime şorsam bilmezler ve ben bu kadar rind-i cihân geçerken böyle bir 'avratuñ mekr ü hîlelerine aldanup başumı böyle vartaya uğratdum dëyüp tâkati tak olup ...* (8a) Kadın asesbaşığı ikinci kez kandırır ve asesbaşığı hilesine ortak etmeyi başarır. Kadı Efendi'yi rezil rüsva edecek planı yapar. Ardından asesbaşı kadının yanından, geri döndüğünde nikâhlanmak isteğiyle vedalaşır. Kadın ise bu isteği üzerinden asesbaşının aklını alır. Kadın, asesbaşının ahmaklığına oldukça şaşırır istemeden ona merhamet eder. Asesbaşı hile ile Kadı Efendi'nin elinden kurtulduktan üç gün sonra o kadınla nikâhlanmak için kadının evine gider. Kapının kilitli olduğunu görüp etrafında olan komşulara kadının nerede olduğunu sorar. Komşuları ise o kadının kim olduğunu bilmediklerini sadece birkaç gün oturup üç gün önce gitti haberini verirler. Bu esnada asesbaşı tekrardan ahmaklığını bilir ve üzülür. Böylece kadın kendisine ders vermiş olur. Kadının kendisine yaptığı hilelere ve kendisinin ahmaklığına şaşırır: *Andan 'asesbaşı hasb-i nefis edüp ol 'avratı bir nice müddet aradı şordı, aşlâ bir nâm ü nişânın bulamadı ve andan 'asesbaşı melûl u mañzûn dönüp evine geldi. Bu 'avratuñ kendüye hîlelerine kendünüñ ahmaklığına dem-beste vü hayrân kaldı.* (15a-15b)

Kıskanç Erkekler

Sadece erkeklerin değil bütün insanların kıskanç olmaları tabiatları gereğidir. Ama bu kıskançlık, olması gerekenden fazla olursa kadınların kendisinden uzaklaşmasına ve başka yollara gitmesine neden olabilir. Bunun güzel bir örneği *Mekr-i Zenân*'daki ikinci hikâyedir. Burada iki oynaşı olan kadın, kocası öldüğü vakit şehirde kalan oynaşı olan çulha ile evlenir. Çulha bu kadını çok sakınır ve gözetir. Kadın bir yere gitse üzerine kapıyı kilitler hatta o kadar kıskançtır ki karısı ne zaman hamama gitmek istese onunla birlikte gider. Karısı yıkanıp çıkana kadar kapı önünde bekler. *'Avrat ol çulhaya vardı ammâ çulha bu 'avratı öyle şakınurdu kim bir yere gitse üzerine kapuyı kilidler gider idi. Kaçan hammâma gider olduğda 'avratı alup evvelince hammâma bile getirüp 'avratı yunup çıkınca kapuda bekler*

idi. 'Avrat yunup çıkdıkdā yine öñine düşüp evine getirür idi. (16a) Ama bu aşırı kıskançlığı ve önlemleri bile aldatılmasının önüne geçemez.

Aldatılan Erkekler

Mekr-i Zenân'da anlatılanlara göre kadınlar kötü tabiatları gereği erkekleri aldatmaya meyillidirler. Bunu fark edemeyen veya onlara aşırı güvenen erkekler aldatılan tipler durumuna düşerler. İkinci hikâyede eşleri tarafından aldatılan iki erkek vardır. Birisi çulha diğeri ise aseslerin kendisini huzuruna götürdükleri asesbaşdır. Asesbaşının karısının oynaşı Cuma dışındaki bütün günlerde evde ve âlemlerindedir. Asesbaş evde olmadığı zamanlarda karısı oynaşıyla âlem etmektedir. Hemen cariyeenin biri asesbaşının geldiği haberini verir. O anda asesbaşının karısı, oynaşını çıplak bir halde bir küpün içine koyar. Asesbaş kapıdan içeri girdiği vakit çulhanın gözü asesbaşının karısının olduğu pencereye rast gelir. Kadının, oynaşını çıplak halde küpün içine koyduğunu görür: *Meger 'asesbaşınıñ 'avratunuñ bir oynaşı var idi, her gece gelüp ol 'avrat ile zevk-i 'âlem éderdi. 'Asesbaş ancağ cum'a gècesi evde yatur idi, gayrı gece konağda yatur idi. Ol 'avrat oynaşıyla şabāha dek 'âlem ü işret éderlerdi. Yine çıplak döşekde şarmaşup yaturken hemān kapu kakıldı, tiz cāriyeler kapuya segirdiler, kapuyu açdılar gördiler, efendileri 'ases başıdur gelen. Hemān cāriyenüñ biri segirdüp içerü girüp kadına haber étdiler "meded kadın! Efendi geldi" deyince hemān 'avrat oynaşını tiz çıplak éyledi, bir büyük husrevānī küp var idi, anuñ içine kodı. Bu yaña 'asesbaş kapudan içerü giricek efsāna otur hemān çulhanuñ arkasında şanduk ile açar ve giderken meger odanuñ penceresinden 'avratuñ olduğu evüñ içi görünür idi. Ol mağalde şanduk arkasında içerü giderken gözi pencereden içerü rast gelüp ol 'avratuñ oynaşı çıplak éleyüp küp içine koyduğunu görüp açmaz kodı. (23a-23b)*

Beşinci hikâyede Melik Zenân ve Melik Cabbâr bu iki hükümdar kardeşler, eşleri tarafından ihanete uğrar. Melik Zenan'ın karısının oynaşı bir aşçı oğlanıdır. Melik Cabbar'ın karısının oynaşı ise Mas'at adında bir zencidir: *Hemān 'acele ile odaya girüp ne gördi? Anı gördi kim ol muhabbetle yanup yakıldığı 'ammisi kıızı bir aşçı oğlanıyla pādişāhuñ kendü cāmeḥvābı içinde gömlekcek şarılıp yaturlar. (46b) Ammā benüm cānum ve cānu 'azizüm çünkim sulḫān ol havzuñ başında yalnız kaldı hemān ol mağalde bir kerre yā Maş'at deyü çağırdı, hemān bir yerden bir siyāh zift*

çehreli bir 'Arab zâhir oldı. Hele ol da geliip havzuñ kenârında tahtuñ üzerine çıkup andan iki bırağmayup ol maħalde ol dahı sulţāni altına alup işin görmege başladı (51a)

Gözü Dışarıda Olan Erkekler

Erkeklerin gözünün dışarıda olması, hilekâr kadınlar için birer av durumuna düşmelerine neden olur. Kadınlar özellikle naz ve işve ile erkekleri ellerine geçirir ve istediklerine ulaşırlar. Üçüncü hikâyede Basra şehrinde, sanatında fazlasıyla hünerli usta bir kuyumcu vardır. Bir gün dükkânında işini yaparken ansızın bir kız dükkânına gelir. O anda usta kuyumcuya kulaklarını açıp “*Şu kulaklarıma uygun güzelce bir küpen var mı?*” diye sorar. Kuyumcu vardır deyip uygun bir küpe çıkardığı vakit kadın çoktan kaybolmuş olur. Nereye gitti diye biraz bakınır ve bulamayıp dükkânına geri döner. Ama gönlü bir an olsun durmaz. Hemen dükkânını kapayıp içini ferahlatmak için gezmeye gider. Akşam olduğunda ise hüznü bir şekilde evine gelir. Karısı, kocasının bir derdi olduğunu anlar. Kocasını, karısına hiç cevap vermeden döşeğine yatmaya girer. Sabırsızlıkla sabah olmasını beklemekten gözlerine uyku girmez. Sabah olduğunda kuyumcu dükkânına gider. İşle meşgul olurken bir taraftan da gözleri yolları gözler. “*Acaba o nazenin bugün de gelir mi?*” diye etrafına bakarken ansızın karşıdan görünür ve dükkânın önünde durur. Hemen boynunu açar: “*Şu boynuma uygun sırmalı bir zincirin var mıdır?*” diye usta kuyumcuya sorar. Kuyumcu da vardır deyip sandıktan zinciri çıkardığı vakit kadın yine gözden kaybolmuştur. Hemen dükkânından aşağıya inip her yerde onu aramaya başlar.

Kadının bir izini bulamayıp dükkânına gelir. Eli işe güce varmayıp dükkânı kapatır ve gezmeye gider. Gezince biraz rahatlar fakat akşam olunca eve yine üzgün gelir. Kocasının bu halini gören karısı, “*Ey bre kişi iki gecedir benim evime üzgün gelirsin. Senin bu derdin nedir? Yoksa başka birisini mi seversin yahut işlerin mi rast gitmez? Sıkıntın her ne ise bana söyle ben de üzgün olayım. Eğer birisine âşık olduysan ona göre bir çare bulayım. Eğer borcun varsa da ona göre iş yapalım*” diye kocasına söyler. Kuyumcu, karısının bu sözlerine rağmen yine cevap vermeyip yatar.

Hikâyelerdeki erkek karakterlerin genellikle kadınların gölgesinde kalmış nispeten edilgen karakterler olduğu söylenebilir. Eserin adından da anlaşıldığı gibi olaylarda asıl kahramanlar kadınlardır. Erkekler ise kadınların kötülüklerine maruz kalan ve onların tuzaklarına düşen zayıf karakterde ikincil tiplerdir. Onlara olan zaaflarını kadınların ustaca kullanması, erkekleri kolayca kandırılabilen, saf ve ahmak durumlarına düşürmektedir.

2.5.1.3. Dekoratif Karakterler

Anlatma esasına bağılı edebî eserlerde olayın akışı içinde yer alan, olayın daha iyi oluşmasına hizmet eden karakterler dekoratif kişiler olarak adlandırılır. Ancak bu kişiler olayın akışı içinde çok aktif rol almazlar⁵⁵. *Mekr-i Zenân*'daki dekoratif karakterlerin çoğunluğu aynı zamanda kadınlar ve erkekler bölümünde işlenen karakterlerdir. Hikâyelerde dekoratif karakterler çok fazla olmamakla birlikte mevcut karakterler ve yan karakterler de olayın akışı içinde mutlaka aktif olarak rol almaktadırlar. Bunların rol alması veya almaması hikâyelerden çıkarılması durumunda hikâyelerin akışında bozulma olacağı için mutlaka hikâyelerin bir yerlerinde yer alması gerekmektedir. Hikâyelerde dekoratif unsura pek rastlanmamakta, bu kişiler doğrudan olayla ilgili olan içinde yer alan kişilerden oluşmaktadır. Hikâyelerdeki dekoratif karakterler genellikle sadece bir kalabalık teşkil etmektedir.

Cemaat, Mahalle Halkı ve Çeşitli Topluluklar

Eserdeki birçok hikâyede genellikle bir topluluk yer almaktadır. Bunlar bazen cemaat, asesler, mahalleli, efendiler veya komşular olarak adlandırılmaktadır. İsimleri farklı olsa da bu toplulukların hikâyelerdeki fonksiyonu, bir kalabalık oluşturmaktır.

Birinci hikâyedeki dekoratif tipler; ortamdaki cemaat ve komşudur. Asesbaşı kendisini Kadı Efendi'nin elinden kurtarmak için hileye başvurur. Başvurduğu bu hilede cemaat ve naibi kendisine şahit olarak göstermiştir. Haksızken kendisini haklı çıkarmayı başaran asesbaşı cemaat ve naibi de sözüne katarak Kadı Efendi'yi susturmayı başarmıştır: *Mevlânâ söziim yalan mıdur gerçek midür, şimdi cemâ'at ve nâ'ib huzûrında elhamdulillâhi te'âlâ zâhir oldı. Sen hüküm şâhibi sultân kâdîsı olasın, emînsin dëyü bu kadar mâlıyla bir derdmend 'avratı emânet koyam da emânete hıyânetlik ëdüp mâlı ucundan ol 'avratı helâk ëdüp mâlını ekl ü bel' edesin.* (14b) Asesbaşı, Kadı Efendi'den başını kurtardıktan birkaç gün sonra mekkâre kadınla anlaştığı üzere kadının kapısına kadar gider. Kapıyı çalar fakat açan olmaz. Bunun üzerine etrafındaki komşulara o mekkâre kadını sorar. Komşular ise evde

⁵⁵ Şerif Aktaş (2013). *Anlatma Esasına Bağlı Edebî Metinlerin Tahlili*, Ankara, Kurgan Edebiyat, s. 49.

kimsenin olmadığı ve kadının birkaç gün oturup üç gün sonra gittiği haberini verirler. Bu hikâyede komşular asesbaşına sadece bilgi vermiştir. Bilgi verme fonksiyonu dışında hikâyede aktif bir role sahip değildirlere: *Etrâfında olan komşulardan şordı, bu evüñ şâhibi hâtün kanda gitdi ola dedı. Etrâfindan haber vërdiler ki ol evüñ içinde kimse yogıdı, boş dururdu. Geçen günler bir 'avrat bir yük kumaş getirüp girmiş idi, birkaç gün oturdu, üç gün var yine çıkup gitdi, bilmeziz ne hâllü 'avrat idi. Hemân 'ases başı kendü hamâkatını bildi ve te'essüfler yëdi ve bildi kim ol 'avrat kendüye deng vërdi. (15a-15b)*

Beşinci hikâyedeki dekoratif tipler; Şehriyâr, kırk elli kadar adam, baş vezir, vezirler, divan erkânı, divan hocası, yirmi Arap cariye, yirmi kadın kılığında erkek cariye ve diğer cariyelerdir. Şehriyâr, ünlü bir padişah olup tüm memleketlere hükmetmektedir. Ayrıca hikâyenin ana tiplerinden olan Melik Zenân ve Melik Cabbâr'ın babasıdır. Hikâyede aktif bir role sahip değildir. *Diyâr-ı Hindistân ve Çîn Maçın cezîrelerinde bir pâdişâh-ı nâmdâr ve şehriyâr-ı kâmkâr varıdı adına Şehriyâr dërler idi, bütün memleketlere hüküm éderdi. Bu Şehriyârüñ iki oğlu vardı birinüñ adına Melik Cabbâr ve birinüñ adına Melik Zenân dërler idi. (43b-44a).* Hindistan'ı yöneten Melik Cabbar, kardeşi Melik Zenan'ın hasretine dayanamaz ve vezirlerine onunla görüşmek istediğini bildiren bir mektup yazdırır. Mektup tamamlandığında vezir, yanında kırk elli kadar adamla Hindistan'dan Semerkant'a doğru yola çıkarlar. Vezir ve kırk elli kadar adam mektubu Melik Zenan'a ulaştırmak dışında başka fonksiyonları bulunmamaktadır: *Zîrâ bu rûzgâr bâkî 'ömr pâydâr degüldür dëyüp dahı lisânen sipâriş édeceğini tamâm étdükde bir gün vezîr kırk elli kadar adam ile Hindistândan göç édiüp kona göçe yëye içe derbend şahrâ geçe kandasın Semerkand dëyüp yola revâne oldı. (44b).* Melik Cabbar'ın veziri Semerkant'a vardığında mektubu bizzat Melik Zenan'a ulaştırmak için önce Zenan Şah'ın baş vezirinin sarayına gider. Bilgi verdikten sonra Melik Zenan'ın yanına gidip Melik Cabbar'ın ısmarladıklarını söyler: *Hemân baş vezîr Hindistân pâdişâhınüñ vezîrinüñ önine düşüp dîvân pâdişâhîye getirüp vezîr dahı huşûr-ı pâdişâhîye girdükde kâ'ide üzre üç yerde baş zemîne édiüp andan gelüp tahtın bisâttın bûs édiüp durdu ve Melik Cabbârüñ lisânen sipâriş éyledüğü cevâbları bi'l-cümle söyleyüp ve bâkî cevâb nâmededür dëyüp hâmüş oldı. (45a).* Melik Zenan Şah emredip mektubu divan hocasına okutturur. Böylece bütün vezirler ve divan erkânı

mektubun hangi amaçla geldiğini öğrenmiş olurlar: *Ol maḥalde hemān Melik Zenān Ṣāh emr edüp nāmeyi dīvān hāvesi eline vērüp kırā'at olındıkda nāmenüñ mefhūmı ma'lūm-ı pādīşāhī olduğundan ğayrı cümle vüzerā ve erkān-ı dīvānuñ daḥı ma'lūmları oldı. Cümle bildiler ki ne için gelmişdür. (45a-45b)*

Altıncı hikâyedeki dekoratif tipler; elçiler, zahidin amcası ve zahidin akrabalarıdır. Bu hikâyede gecesini gündüzünü ibadetle geçiren zahit, kendisi gibi zahit olan amcasının kızına âşık olur. Kızın güzelliğine vurulan o zahidin akli perişan olur. Sonunda amcasından o kızı istemek için araya elçiler koyar. Amcası ne kadar değer biçtiyse hepsini verip kızı alır: *Ākıbet ol yigid şabrı metā'in bāda vērüp 'aklı fikri fi'l-cümle tār u mār olup ğayrı ihtiyāri elden gidüp ve neyleyeceğin bilmedi ve bundan soñra araya elçiler naşb edüp 'ammisinden zevcelik ol kıızı taleb eyledi. 'Ammisi ne şīr-i bahā istedi ise tamāmen vērüp kızın aldı ve sāniyen zifāf olduğu ma'lūm-ı sa'adetdür. (57a-57b)*. Bir gün zahidin çok sevdiği karısı Hakk'ın rahmetine kavuşur. Karısının mezarından döndükten sonra gece gündüz demeden ağlar. Gözleri dünyayı görmez olup efkârı günden günde şiddetlenir. Hatta derdinden ölmeye ramak kala zahidin akrabaları kendisine nasihat eder fakat hiçbir faydası olmaz: *Hattā ol yigidüñ akrabāları bir yere cem' olup bu kadar naşīhat ede gördiler kabīl ü imkān olmayup dā'imā müddeher ağlar idi. Günden güne ol yigidüñ gam u efkārı müşetted oldı, hattā ölüm mertebesine bir parmak varup dayandı, yine ol yigidüñ kabīlesi naşīhat eylemekden 'aciz oldılar (58a)*. Hikâyenin sonlarında ise kadınların vefasızlığını anlayan zahit bu kez akrabalarıyla buluşur ve onların nasihatlerine minnet duyar: *Dünyānuñ ğavġāsından el çekdi, ğüşe-nişīn oldı. Andan benüm cānum ol yigit varup akrabālarına buluşup cümlesinüñ pend ve naşīhatlerini cānına minnet bildi ve tenhāsında tāt u 'ibādet üzre oldı. (61b)*

Dokuzuncu hikâyedeki dekoratif tipler; yazarın efendiler olarak nitelendirdiği halktır. Kadın, üç şart koşarak evlendiği kocasını, şartları bozduğu gerekçesiyle boşanmak için soluğu Kadı Efendi'nin huzurunda alır. Bu sırada etrafında olan efendiler ve diğerleri kocasına merhamet edip boşanmamalarını isterler. Karısı ise bir daha yapmaması şartıyla boşanmaktan vazgeçer: *Hele eḫrāfda olan efendiler ve sā'irleri daḥı Çelebiye merḫamet edüp 'avrata ricā eylediler 'avrat hoş imdi bir daḥı öyle étmesün dedi. (65a)*

Asesler

Eski zamanlarda şehrin güvenliğini asesler ikinci hikâyedeki dekoratif tiplerdir. Asesler haricinde diğer tipler olayın seyri içerisinde aktiftirler. Çulha, içinde olan oynaşını sandığı, kendi evinden kocakarının evine taşırken akşam olur. Göz gözü görmez olur ve çulha yolunu kaybeder. Rastgele yolu aseslerin konağı üzerine düşer. Çulhayı fark eden asesler, çulhayı harami sanıp yanına gelirler. Bunun üzerine çulha, hokkabazım yalanını söyler. Asesler ise sözde hokkabaz olan bu kişinin ne olduğunu anlamak için çulhayı asesbaşının huzuruna getirirler. Asesler, hikâyede çulha ile aynı kaderi paylaşan asesbaşının yanına getirmede bir nevi araç olurlar: *'Acabā ne şekil kimsenüñ evin açmışlardur, büyük sarāy olmağ gerekdür dēyüp hemān 'asesler çulhanuñ öñin alup dur a bre herîf bu gece vaqtinde şırtuñda bu şanduk nereye getirirsin ve ne şekil kimsenüñ evini açduñuz ve yoldaşlaruñ kandadur ve ma 'hūd olduñuz ev kandadur tiz gel bize göster ve bu şandugin içinde ne vardur tiz söyle dēyüp derdmend çulhanuñ yakasından yapışup durğurdılar.* (21b)

İmam, Müezzin ve Cemaat

Üçüncü hikâyede, kuyumcu gece olunca meftunu olduğu o kadınla buluşmaya gider. Karısının tembihi üzerine zindancıyı, başına bir şey gelmesi durumunda karısına haber vermesi için öğütler. Kuyumcu ile aşüfte kadın cemaat tarafından basılır ve Kadı Efendi'nin huzuruna çıkmaları için zindana atılır. Zindancı tembih üzere karısının evine gider ve kocasının haberini ulaştırır. Karısı telaş içinde cariyeye kocasının zindana atıldığını söyleyip vakit geçmeden gece vakti dışarıya çıkar. Sonrasında ise kocasının atıldığı zindana gider: *Hemān 'avrat cāriyeye eyitdi: Bre kız efendini zindanda çağ kuyunuñ dibine bırakmışlar dēyüp tiz giyüp kuşanup hemān ferācesin giyüp gece içinde yalnız yola düşüp zindana gelüp zindancıya eyitdi: Hiçbir er ile tutilmuş bir 'avrat getürdiler mi dēdi.* (37b). Mahalledeki aşüfte kadından bir hayli rahatsız olan imam, cemaat ve müezzinin gözü o kadının üzerindedir. İçeriye başkasını aldığını gören cemaat kadının evine vardıklarında birisini göremezler. Kuyumcuyu içeriye aldığı gece bu kez tedbirli olan cemaat biraz vakit geçtikten sonra kadının evini basarlar ve sarılı halde üzerlerini yorganla örtüp aşüfte kadınla kuyumcuyu Kadı Efendi'nin huzuruna çıkıp ceza almaları için zindana atarlar: *Hemān imām ilerü gelüp kādıya hay sultānum mahallemüzde bir 'arıfte*

'avrat vardur, elinden 'aciz ve firûmânde kalduk, bir nice kerre gözetdük, içerü yâd kimse alur, hemân cemâ'at ile kapusına varup açdurup içerü girdigümüzde hiç kanda kaçırır ve nereye şaklar bilinmez. Âhir bu gece bu herîf gelüp içerü girdi, biz eyitdük eger şimdi yine eglenmeyüp içerü girersek yine bir yere şaklar bulamazız, biz gitdikden şoñra çıkarup 'âlem eder. İmdi buña zerâfet ve tedbîr oldur kim muqayyed olmayavuz tamâm yeyüp içüp yadıklarından şoñra dëyü aradan aşup ola kim şarmaşup yaturlarken hiç davrandurmayup örtüleriyle şarup şarmalayup şala berkidüp zindana iletüp şabâh efendinüñ huzûrına iletüp ol arada çözüp ikisin dahı anadan toğma çıkaravuz dëyü tedbîr etdük. Vâkı'â dedüğümüz gibi edüp uş huzûruñuza getürdük dediler. (38b-39a)

Kâfirler

Kâfirler ve onların padişahı dördüncü hikâyede yer alan dekoratif tipler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu hikâyede Şem'ûn'a galip gelemeyen kâfirler hile ile galip gelmeye çalışırlar. Şem'ûn'un çok sevdiği karısının yanına gidip kocasını teslim etmesi karşılığında çok sayıda mal ve cevher vaat ederek ondan yardım isterler. Hiç düşünmeden bu teklifi kabul eden karısı kâfirlerle iş birliği yaparak sonunda Şem'ûn'u pusuda yatan kâfirlere haber verip teslim eder. Kâfirler ise Şem'ûn'u kendi padişahlarının huzuruna götürürler. O mahalde mübarek zatın tüm uzuvları kesilir ve gözleri oyulup çıkarılır: *Hemân ol hâlde ol mel'üne vefâsız 'avrat fil-hâl varup ol kâfirlere haber vërdi ol kâfirler dahı segirdişüp gelüp zâhidüñ evinüñ içine girüp Şem'ünü bend ile görince hemân tutup keşân-ber-keşân pâdişâhları katına getürdiler. Ol mel'ün dahı tiz emr edüp zâhidüñ burnın kesdiler, andan emr etdi kulağların kesdiler, andan şâniyen ol 'âbid zâhidüñ mübârek gözlerin oyup çıkardılar, andan ol küffârile ceng edüp kâfirleri kırdığı ellerin ve gazâya girdüğü ayakların kesüp pâre pâre etdiler ve ol etmek hâyini mel'üne 'avrat kocasınıñ böyle olduğını gördükde aşlâ ve kaç'â merhamet ve şefkat etmeyüp seyrine bakardı. (42b-43a)*

2.5.2. Mekân Özellikleri

Anlatmaya bağlı metinlerde olayların geçtiği mekânlar dönemlere ve yazarlara göre farklı farklı yansıtılmaktadır. Klasik hikâyelerde mekânlar daha yüzeysel aktarılırken Avrupalı tarz metinlerde daha ayrıntılı olarak ele alınır. Klasik metinler genellikle olay merkezli olduğu için mekânlar sadece olayın akışında oynadıkları role ve kıymete göre ele alınır. Yani mekân tasvirleri modern anlatılardaki gibi ayrıntılı değildir. *Mekr-i Zenân*'da da mekânlar genellikle sadece isim olarak yer alır. Büyük mekânlardan isim olarak genellikle hikâyenin sadece ilk cümlesinde bahsedilir. Sonrasında nadiren isim olarak zikredilir. Küçük mekânlar ise ancak olayın akışına katkıda bulunacak şekilde metin içinde kendine yer bulur.

Hikâyelerde söz konusu adı geçen yerler hayalî unsur olmamakla birlikte gerçek mekânlardır. Hikâyelerdeki olayların geçtiği büyük mekânlar; Basra, Nişabur, Mısır, Çin ve Maçın, Semerkant ve Hindistan gibi yerlerdir. Küçük mekânlar ise; sofa, ev, saray, konak, dükkân, tahıl pazarı, kadı ve padişahın huzurları, bir deniz kenarı ve mezarlık gibi yerlerdir.

İç mekân olarak olaylar; kahramanlara ait saraylarda, evlerde, konaklarda, kuyumcu dükkânı, zindan, kadı ve padişahın huzurlarında geçmektedir.

Büyük Mekânlar

Mısır

Birinci hikâye olayın geçtiği ülke ile başlar: *Şehr-i Mısırda meşhûr bir 'as' es başı var idi...* Asesbaşı Mısır şehrini dolaşırken yorulur ve gölgeli bir yerde taş sofada dinlenir: *İttifâk bir gün şehr-i Mısruñ içini devr ederken ısıcağdan yorulup bir istirâhat edecek gölge bakarken gördi ki bir gölgelü yerde bir taşdan şofa şeklinde bir şey' atmışlar. Hemân ol taş şofanuñ üzerine çıkup bir mikdâr istirâhat eyledi ve otururken kendüyi bir mikdâr gaflet aldı.* (1b) Bu hikâyede sözü edilen yer yüksek ihtimalle Kahire'dir. Zira hikâyenin Binbir Gece'deki şeklinde olay Kahire'de geçmektedir. Kahire, günümüzde de Mısır'ın başkentidir. Fatımîler zamanında kurulmuş olan bu şehir, Osmanlı döneminde de çok önemli ticaret ve yönetim

merkezlerinden biri olmuştur. Mısır'dan “şehir” olarak bahsedilmesi ise eserin dinleyen kitlesiyle ilgili olabilir.

Nişabur

İkinci hikâye Nişabur şehrinde geçmektedir: *Zamān-ı sâbıkda şehir-i Nişāburda bir ‘avratuñ iki oynaşı var idi. Ol ‘avrat oynaşınıñ ikisine bile dërdi kim erüm öldüğü vaktin saña varuram dër idi. Bunuñ üzerine bir müddet geçdi, āhir oynaşınıñ biri eyitdi:* (15b-16a) Hikâyenin geçtiği yer olan Nişabur, ortaçağda Horasan bölgesinin Merv, Herat ve Belh ile birlikte dört büyük şehirden biridir. Orta Asya ve Hindistan'ı İran üzerinden batıya bağlayan ticaret yolları üzerindedir. Kuruluşu III. yüzyıla kadar iner. Feridüddin Attar ve Ömer Hayyam'ın türbelerinin de bulunduğu şehir önemini korumaya devam eden canlı kültür ve ticaret merkezlerinden biridir.

Basra

Üçüncü hikâye, Basra şehrinde geçmektedir: *Zamān-ı sâbıkda Basra şehrinde bir üstād kıyumcı varıdı, şan ‘atında gāyet ile māhir idi ve fenninde ziyādesiyle kāmil idi. Bir gün dükkānında oturup işin işler nāgāh bakıp gördi kim karşıdan bir nāzenin ‘avrat gönüller yağma kılıcı çıka gelip hemān doğru bunuñ dükkānına gelip dükkān önünde durdı.* (30b) Basra, Bağdat'ın 420 km. güneydoğusunda, Dicle ile Fırat nehirlerinin birleştiği noktanın 50 km. güneybatısında yer alan bir şehirdir. 635 veya 638 yıllarında Hz. Ömer tarafından kurulmuştur. Kurulduğu dönemlerden bu zamana kadar önemli bir yönetim ve ticaret merkezi olmuştur.

Çin ve Maçin ile Semerkant

Beşinci hikâyede olayın mekânları Hindistan, Çin-Maçin ve Semerkant'tır: *Diyār-ı Hindistān ve Çin Maçin cezirelerinde bir pādişāh-ı nāmdār ve şehriyār-ı kāmkar varıdı adına Şehriyār dërler idi, bütün memleketlere hüküm ederdi. Bu Şehriyāruñ iki oğlu vardı biriniñ adına Melik Cabbār ve biriniñ adına Melik Zenān dërler idi. Büyük karındaşı Melik Cabbār Hindistāna ve Çin vilāyetlerine hüküm eder idi ve küçük karındaşı Melik Zenān Semerkand vilāyetine hüküm eder idi.* (44a) Eski kaynaklarda Çin ve Maçin, birlikte kullanılan iki yerdir. Necati Lugal, *Şehname*

çevirisinde bu iki yer için şu ifadeleri kullanır: “Türkistan’ın doğusunda ve Tarım’ın güneybatısındaki çöllerde ve bunların güneyindeki dağlarda yaşayan bir Türk kabilesine verilen ad. Bu bölge de aynı isimle ve çoğunlukla Çin kelimesiyle birlikte anılır”.⁵⁶ Semerkant ise Özbekistan’ın en eski ve en önemli şehirlerinden biridir. MÖ 14. yüzyılda kurulan şehir İpekyolu ticaret yolu üzerinde yer almaktadır. Bu özelliğinden dolayı tarih boyunca her zaman önemli bir yerleşim ve ticaret merkezi olmuştur.

Küçük Mekânlar

Mekr-i Zenân’daki küçük mekânlar iç mekânlar ve dış mekânlar olarak iki şekilde incelenebilir. Dış mekânlar pazar yeri, deniz kenarı, mezarlık, mahalle; iç mekânlar da ev, konak, saray, zindan gibi mekânlardır.

Mahalle ve Sokaklar

Birinci hikâyede mekkâre kadın Kadı Efendi’nin mahallesindedir: *Bu mahalle kâdî mahallesidür, emîn yèrdür dèyü gelüp bu araya taħaşşün ètmiş. Bunuñ yanına bir kimse bekçi koyup şabāħa dek beklesün, ihtimāldür bir ħaram-zāde bu ‘avrata kaşd edüp şoya yāħūd mālī ħātırı için öldüre, şoñra sultān-ı Mışr dönüp bize ğazab èyleye. Arada zaħmet çekevüz ve yāħūd bir emîn i timād olsun eve emānet koyavuz, bu ğece anda yatup şabāħ kalkup evine gide dèdi.* (6a-6b) Asesbaşı ile subaşı mekkâre kadını Kadı Efendi’nin evine emanet eder. Olaylar silsilesinde kadın, Kadı Efendi’nin altı bin altınını çalıp gider. Soyulduğunu anlayan Kadı Efendi subaşının evinde soluğu alır. Asesbaşı, hırsız kadını her yerde arar ve üçüncü günün sonunda kadının evi önüne gider. Asesbaşı kendisini evine çağırır hırsız kadının evine gider. Metinden, merdivenlerden çardağa çıkılan bir ev olduğu anlaşılmaktadır: *‘As ‘esbaşı kendüye eyitdi: ‘Aceb bu ‘avrat kim ola ve beni yukaru çağırmadan maķşüdi ne ola elbetde bunda bir sırr-ı ħikmet vardur, baķalum āyīne-i devrān ne şüret gösterir. Hemān gelüp kapudan içeri girdi. Gördi bir ‘azīm yüksek çārdaķ, bir nāzenīn ‘avrat yukaruda nerdbān başında durmuş, kendüye baķar. Hemān ol ‘avrat ‘asesbaşıya yukaru gel dèyü işāret èyledi. ‘As ‘esbaşı daħı hemān ol dem nerdbāna ķadem başup çārdağa çıķdı.* (8b-9a)

⁵⁶ Alimcan İneyet (2007), “Divanü Lûgat-it-Türk’te Geçen “Çin” ve “Maçin” Adı Üzerine” Turkish Studies, V. 2/4, s. 1184

İkinci hikâyede kadının şehirden dönen oynaşı, kadının evi etrafında dolaşır. Kocakarının evi de yakın olduğundan bir iki gün bu yiğidi görür ve ona hangi amaçla dolaştığını sorar. Çulha, güya hasta olan karısına şifa bulmak için o kocakarının evine gider. Daha sonra çulha kocakarının sandığını taşırken yolunu kaybeder. Göz gözü görmez olduğundan evine giden yolu bulamaz. Rastgele giderken kendisini aseslerin konağında bulur. Asesler çulha yiğidini konuşturmak için asesbaşının yanına getirirler. Çulha başını kurtarmak için asesbaşına hokkabaz olduğu söyler. Bunun üzerine asesbaşı, karısına hokkabazlık etmesi için çulhayı kendi konağına getirir: *Bu yaña 'asesbaşı kapudan içerü giricek eřşāna otur hemān çulhanuñ arkasında şanduk ile açar ve giderken meger odanuñ penceresinden 'avratuñ olduğı evüñ içi görinür idi. (23b)*

Dördüncü hikâyede Allah dostu olan Şem'ün kâfirlerle gaza edüp evine yorgun gelir ve uyur. O zahit uyurken, hain karısı kocasını küffara teslim etmek için kocasının ellerini ayaklarını bağlar. Başka bir gün ise zincire çeker. Şem'ün'un sırrına vakıf olan karısı bu durumu aleyhine kullanıp zahidin elini ayağını bağlamıştır. Şem'ün bu kez bağlarını çözemez. O anda karısı dışarıya çıkıp pusuda yatan kâfirlere haber verir. Kâfirler Şem'ün u kendi padişahlarının huzuruna getirirler.

Kuyumcu Dükkânı

Üçüncü hikâyede kuyumcu, dükkânına gelen kadına âşık olur. Meşhurelerden olan o kadın üç gün boyunca dükkânına gelir ve kulağını, boynunu, topuklarını gösterip kayıplara karıştır.

Tahıl Pazarı

Kuyumcu, kadınla buluşmak ister. Ama geride bıraktığı ipuçlarına anlam veremez. Kuyumcunun karısı, ipuçlarını çözer ve o kadının tahıl pazarında olduğunu söyler. Ertesi günü kuyumcu süslenip tahıl pazarına gider. O nazenin ile buluşan kuyumcu, imam ve cemaat tarafından basılıp zindana atılır.

Zindan

Üçüncü hikâyede kuyumcu, kadınla buluştuktan sonra imam ve cemaat tarafından basılıp zindana atılır. Bir zindancı kuyumcunun karısına kocasının zindana atıldığı haberini verir. Ardından gece gece yollara düşen kadın zindana kendisini sarkıttırır ve o kadının yerine kendisi geçer. İmam ve cemaatin kuyumcu ile meşhure kadını bastıktan sonra için Kadı Efendi'nin huzuruna çıkmaları için zindana koyarlar. Sabah olur ve kuyumcu ile karısını Kadı'nın huzuruna getirirler: *Çün şabāh oldu, hemān cemā'at şabāh namāzın kılup imāmın ve cemā'atun bıyıkların balta kesmez alay ile gelüp zindandan kuyumcıyı 'avratiyla birbirinde şarılı çıkarup yorganıyla döşegiyle şal üzerine berkidüp alup doğru kâdî efendiniñ huzûrına getirüp kodılar.* (38b)

Saray

Beşinci hikâyede, abisi Melik Cabbar için Semerkant'tan Hindistan'a yollara düşen Zenan Şah, karısının hasretine dayanamaz. Atına binip kendi sarayına geri döner. Sonra Zenan Şah, Melik Cabbar'ın ülkesine gider. İki kardeş kucaklaşıp hasret giderir. Fakat Zenan Şah'ın canı sikkındır. Her daim keder içindedir. Günlerde bir gün Melik Cabbar bir tarafa ava gitmek ister. Kardeşinin de iyi olması için ona ava birlikte gitmeyi teklif eder. Zenan Şah gitmek istemeyip Melik Cabbar kardeşi olmadan ava gider. Bu sırada Zenan Şah'ın oturduğu odanın bahçeye bakan bir penceresi vardır. Zenan Şah, bu pencereden bakarken bahçe kapısından içeriye yirmi kadar Arap cariyeler onların ardınca yirmi kadar beyaz cariyeleri görür. Buradan hareketle cariyelerin sarayın avlusundaki havuzun etrafında âlem ettikleri söylenebilir.

Hikâyenin ilerleyen kısımlarında Melik Zenan ve Melik Cabbar, başlarına gelen felaketlerden sonra dünyayı gezip dolaşmaya karar verirler. Bu karar üzerine yirmi otuz gün kadar gidip bir deniz kenarında ağacın gölgesinde dinlenmeye karar verirler. Ansızın bir taraftan patırtı ve gürültü duyup korkudan dehşete düşerler. Ağacın üzerine çıkıp yaprakları arasında gizlenirler. Bu sırada bir dev görürler. Zenan ve Cabbar, mekân olarak buldukları saraylarından dışarı çıkarak dünyayı gezip dolaşmaya karar verirler. Bu kez bir deniz kıyısına gelirler. Bir ağacın

gölgesinde dinlenirlerken denizin içinden çıkan koca bir dev görürler. Korkularından ağacın üstüne çıkarlar

Mezarlık

Altıncı hikâyede ise mekân diğerlerinden farklı olarak mezarlıktır. Bir delikanlı çok sevdiği karısını kaybeder. Kadın mezarlığa defnedilir. Hz. İsa da bu mezarlık civarındadır. Karısının ölümünden ölesiye dertlenen yiğit feryat figan ederken Hz. İsa, yiğidin yanına gelip selam verir ve halini hatırını sorar: *Ammā günlerde bir gün Hâzret-i 'İsâ 'aleyhis-selâmuñ yolu ol kûristâna uğradı. Bakup gördi, bir feryād var. Hele Hâzret-i 'İsâ nazar kıldı, ol yigit bir tâze sini kocup şağular sağup ağlar ve feryādı evc-i semāya çıkmış. (58b)*

2.5.3. Zaman Özellikleri

Mekr-i Zenân'daki hikâyelerde zaman kronolojik olarak akar. Yani olaylar birbiri ardına eklenir. Hikâyelerdeki olay zamanı da belirsizdir. Ancak bazı hikâyelerde yer alan tarihi kişiliklerden yola çıkılarak olay zamanı hakkında fikir edinilebilir. Örneğin altıncı hikâyede “*Hazret-i İsa hazretlerinin zamanında*” ifadeleriyle olay zamanının milattan sonraki otuzlu yıllar olarak belirlenebilir. Yine sekizinci hikâyedeki “*Hazret-i Davud zamanında*” ifadesinde de olayın geçtiği zaman belirtilir. Ancak şu andaki bilgilerimiz, Hz. Davut'un hangi yıllarda yaşadığı hususunda yetersiz kalmaktadır. Bunun yanında hemen her hikâyenin başlangıç cümlelerinde olayın geçtiği zaman hakkında ipucu verilir. Ancak bu zaman genellikle “*zamân-ı sâbık*”tır. Hikâyelerin ilk cümlelerinde verilen zamanlar şu şekildedir.

- Birinci hikâye: şehir-i Mısrda meşhûr bir ‘as‘es başı var idi.
- İkinci hikâye: zamân-ı sâbıkda şehir-i Nişâburda bir ‘avratuñ iki oynası var idi.
- Üçüncü hikâye: Zamân-ı sâbıkda Başra şehrinde bir üstâd kıyumcı varıdı, şan‘atında gâyet ile mâhir idi
- Dördüncü hikâye: Öyle rivâyet olunur ki zamân-ı sâbıkda benî İsrâ‘îl zamânında bir ‘âbid ü zâhid var idi
- Beşinci hikâye: Râvîler şöyle rivâyet ve bu yüzden hikâyet edüp eydürler kim diyâr-ı Hindistân ve Çîn Maçîn cezîrelerinde bir pâdişâh-ı nâmdâr ve şehriyâr-ı kâmkâr varıdı
- Altıncı hikâye: Hazret-i ‘İsâ şalavâtullâhi âlâ nebiyyinâ ve ‘aliyye hazretlerinüñ zamânında benî İsrâ‘îl zamânında bir şâlih kimse varıdı
- Yedinci hikâye: benî İsrâ‘îl zamânında bir şâlih kimse varıdı.
- Sekizinci hikâye: Hazret-i Dâvud nebî ‘aleyhissalâtu ve‘selâm zamânında bir şâlih kimse varıdı.
- Dokuzuncu hikâye: şehir-i Mısrda meşhûr bir ‘as‘es (3) başı var idi.

Bir metin belli bir süre zarfında meydana getirilir ve yine belli bir süre zarfında okuyucu tarafından idrak edilir. Bunlardan birincisine yazma zamanı dersek ikincisine anlatma/yaratma zamanı adını vermek yerinde olur⁵⁷. Buna göre eserdeki çoğu hikâyenin olay zamanı belli değildir. Yazma zamanı ise ancak akıl yürütme ile tespiti çalışılabilir. *Mekr-i Zenân*, genel itibariyle derleme özelliği gösteren bir eserdir. Bu eserdeki hikâyelerin çoğu da Binbir Gece Hikâyelerinden alınmıştır. Binbir Gece'nin yazılış zamanı ise tahminen IX. yüzyıldır⁵⁸. Bu hikâyelerin *Mekr-i Zenân* adıyla derlenmesi yani istinsah tarihi olan 1177/1763 yılı da yazma zamanını verir. *Mekr-i Zenân*'daki zamanın akışında hikâyeye göre değişiklik gösterir. Bazı hikâyelerde zamanın geçişi kuvvetle hissedilirken bazılarında da belirsiz bir zaman bulunur.

Hikâyelerde zaman genel olarak belirsizdir. “Çün ol gece düşmen ‘ömri gibi geçüp şabâh oldu, güneş tülû‘ edüp ‘âlemi nûr ile münevver eyledi.”, “Çün şabâh oldu, güneş kulle-i Kâfdan baş kaldurup ‘âlemi nûr ile münevver oldu” ve “Pes şabâh oldu, gün nûr ile ‘âlemi münevver kıldı.” ibarelerinde sadece güneşin doğup sabah olduğu bilinmektedir. “Pes aḥşam oldu.”, “ Pes şabâh oldu.”, “ Çün gece oldu” ve “Çün şabâh oldu,” gibi cümleler de sadece günün vaktini belirli kılmıştır. “İttifâk bir gün”, “ Zamân-ı sâbıkda” örneklerinde olduğu gibi bu şekilde başladığında zamanın belirsizliği anlaşılmaktadır.

Diğer hikâyelere nazaran zamanı belirli olan hikâyeler; Hz. İsa ve Hz. Davud'un yaşadığı zaman olarak verilen altıncı ve sekizinci hikâyelerdir.

Birinci hikâye belirsiz bir zamanla başlar. Asesbaşı Mısır şehrini dolaşırken yorulur. Dinlenmek için gölgelik bir yer bakar. Rast geldiği taş sofanın üstünde dinlenirken uyuya kalır. Uyuduğu sırada üzerine bir şey düşer ve uyanır. Bakar ki içi yüz altın dolu bir kese. O gece yatıp sabahı yine şehri dolaşmaya çıkar. Dinlenmek için ilk gittiği o taş sofaya gider. Yine aynı macerayı yaşar. Aynı olay asesbaşının ikinci kez başına gelince bu kez üçüncüsünde uyuma taklidi yaparak o kişiyi yakalamak ister. Üçüncü kez yine o taş sofaya gider. Uyumak taklidi yaparken o

⁵⁷ Şerif Aktaş (2013). *Anlatma Esasına Bağlı Edebî Metinlerin Tahlili*, Ankara, Kurgan Edebiyat, s. 50.

⁵⁸ Âlim Şerif Onaran, *Binbir Gece Masalları C. 1/1*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2013, s. 49; Hasan Kavruk, *Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikâyeler*, Millî Eğitim Bakanlığı, İstanbul, 1998, s. 54.

kadın keseyi tam atacakken asesbaşı kadının elini sıkıca tutar. Kadının güzelliğine meftun olur. Ardından altınları hangi sebeple ihsan ettiği sorar. Kadın ise asesbaşıya, Kadı efendinin kızına âşık olduğunu ve uzun zamandır o sevgiliyi göremediğini söyler. Asesbaşidan, Kadı'nın evine sebepsizce girmek mümkün olmadığından hile ile bir yolunu bulup sevgilisiyle görüştürmesi için yardım ister. Asesbaşı kadının bu isteğine kayıtsız kalmaz. Kadın hilesini asesbaşıya anlatır ve iş birliği yaparlar: *Nā-gāh anı gördi ki bir yerden bir nāzūk el zāhir oldı ve elinde bir kīse getirüp 'as'esbaşınūñ üzerine atup elin çekicek maħalde 'as'esbaşı ol eli bileginden kavrayup zabt' eyledi ammā eli gūyā benbe içine gömüldi. Gördi kim barmağında elmas yüzükler ve kolında cevāhir zeyger ammā 'as'esbaşı andan 'avratuñ yüzine nazar eyledi. (2b)*

Asesbaşı ile kadın hilesinde anlaştıkları günün gecesini oyunlarına başlarlar. Buradaki zaman ibaresinden anlaşıldığı üzere yatsı vaktinden sonra olaylar uğru kadının istediği şekilde gelişmiştir: *Çün 'as'esbaşı 'avratun bu cevābın işitdi eyitdi: Ey cānum bu sehl işdür dēyüp ikisi hemān bu kavlı üzre ittifāk' edüp gitdiler. Pes aħşam oldı ta'ām yēnüp yatsu vakti geçdi, andan şöñra şubaşı ve 'as'esbaşı ma'an kola çıkup tamām şehr-i Mısrı tavāf' edüp devr' ederken kādīnūñ maħallesine gelüp çün 'avrat oldığı yere hemīn geldiler, misk-i 'anber koķusu bunuñ dimāğların mu'aṭṭar' eyledi. (5b)*

Asesbaşı ile subaşı gece vakti kadını, Kadı Efendi'nin evine emanet ederler. Bu kez ertesi günün olduğu farklı bir şekilde karşımıza çıkmıştır. Gecenin zor geçip güneşin doğduğu ve âlemi nur ile aydınlattı cümlesinden anlamaktayız. Böylece dördüncü gün olmuş olur: *Çün ol gece düşmen 'ömri gibi geçüp şabāħ oldı, güneş tulū' edüp 'ālemi nūr ile münevver' eyledi. (7a)*

Kadı Efendi subaşının evine gider. Asesbaşı da subaşının evine gittiğinde feryat figan içinde öfkelenen Kadı Efendi'yi görür. Emanet ettikleri kadının evindeki altı bin filorisini alıp gittiğine dert yanar. O mahalde Kadı Efendi asesbaşıyı mes'ul tutar ve ona o kadını ve filorisini bulması için üç gün süre verir. Aynı gün içinde Mısır'ı köşe bucak her yerini aramaya başlar. Asesbaşı kadını iki gün boyunca arayıp bulamadığı anlaşılmaktadır: *Tamām iki gün pey-ender-pey gezdi, ašlā bir nām u*

nişānuñ bulamadı. Hālbuki ol 'avratı görse dağı bilmez idi ve ne ħāllü 'avrat olduğundan ħaberdār olamadı.

Kadı Efendi'nin asesbaşıya verdiği sürenin üçüncü gününde nihayet kadın asesbaşının karşısına çıkar. Hikâyenin zamanını kadının asesbaşı ile karşılaşmasını ölçüt alırsak yedinci günde karşılaştıkları söylenebilir. Yedinci günde karşılaşan asesbaşı ile mekkâre kadın yine asesbaşayı duygularından istifade ederek kandırır. Kadın, asesbaşayı Kadı Efendi'nin elinden kurtarmak için Kadı Efendi'ye yönelik hile teklifinde bulunur. Hilede anlaşılan asesbaşı kadınla vedalaşıp evine gider. Gece olmasıyla asesbaşının uyuduğu ve sabahın olması bu kez güneşin nur ile ailemi aydınlattığı ibaresiyle verilmiştir: *Hemān 'asesbaşı altunları cebinde indirüp şād u ħandān olup ol āvrata vedā' édüp sürüp evine geldi. Çün gece oldu, yatup uyudu rahat oldu. Pes şabāĥ oldu, gün nūr ile 'ālemi münevver kıldı. 'Asesbaşı hemān yerinden durup ve sürüp şubaşınıñ evine varı gördi kim kādī efendi gelmiş, geçüp şubaşınıñ yanında karar eylemiş. (12a-12b) Asesbaşı kadının hilesi ile Kadı Efendi'ye iftira atar. İftirasını kanıtlayan asesbaşı Kadı Efendi'yi rezil rüsva eder. Böylelikle asesbaşı sekizinci günde kendisini Kadı Efendi'nin elinden kurtarmış olur: *Hemān kādī bī-çāre şubaşıya ve 'asesbaşıya vāfir tazarru'lar ve niyāzlar édüp 'özrler diledi ve ħaylī māl vērđi ve eyitdi: Luĥ eyleñ bu sırrı bir kimseye fāş etmeñ deyüp derdmend kādī yine tekrār vāfir 'özürler diledi, şubaşı ve 'asesbaşı kıllıyı yutdılar, andan soñra çıkup gitdiler. 'Asesbaşı ol 'avratuñ ħilesi takrībiyle kādīnuñ elinden ħalāş oldu, kādī derdmend hem bu kadar māldan çıkđı ve hem ħalk içinde rüsvāy oldu. (15a)**

İkinci hikâye de belirsiz bir zamanla başlar. *Zamān-ı sâbıkta* yani geçmiş zamanda ifadesiyle hikâye başlar: *zamān-ı sâbıkda şehir-i Nişāburda bir 'avratuñ iki oynaşı var idi. Ol 'avrat oynaşınıñ ikisine bile dērđi kim erüm öldüği vaĥtin saña varuram dēr idi. (15b-16a) Kocakarının yardımıyla kadının şehirden gelen oynaşı meftun olduğu çulhanın karısıyla bir hafta boyunca âlem ettikleri anlaşılmaktadır: *Ve'l-ħāşıl bunuñ üzerine bir hafta geçdi, bir haftadan soñra 'avrat dipdiri olup bunlar dağı tamām murād üzre zevĥ u 'ālem étdiler, bir haftadan soñra 'avrat eyüce oldu ħarı eyitdi: Oğul bir haftadur ben de evüme varmadum belki emānet şāĥibi gelmişdür beni arar bulamaz. (20b) Çulha, kocakarının sandığını taşıırken yavaş**

gittiği için akşam karanlığına kalır. Rastgele giderken kendisini asesbaşının konağı semtinde bulur: *Sandığı arkasına alup giderken aḥşam olmağıla yolu şaşırıp bir ğayrı yola gidüp bakup gördi kim yolu şaşırmuş, dönmege başladı. Aḥşam daḥı geçüp göz gözi görmez oldı, dönüp evine daḥı gitmege yolu bulmayup hemān tevekkülî giderken nāğāh yolu 'asesbaşınıñ konağı semtine varup bir bölük 'aseslerüñ üzerine uğradı. (20b-21a)* Akşam vakti kendisini aseslerin konağında bulan çulhayı asesler sorgu ve suale çekerler. Çulhanın nefesi tutulur ve ne cevap vereceğini bilemez. Başını kurtarmak için aseslere kendisinin usta bir hokkabaz olduğunu söyler. Kale altında gösterisini yaptıktan sonra çırağını odaya gönderdiğini ve çırağının geri gelmeyip içinde hokkabaz giysileri olan bu sandıkla kaldığını söyler. Çaresiz bir şekilde sandıkla giderken de yolu şaşırıp kendilerine rast geldiğini anlatır. Asesler, çulhanın harami olduğunu düşünüp asesbaşının huzuruna getirirler: *Bunlar eyitdiler: 'Abes söylemesin ḥarāmisin ḥırlı ḥerīfe beñzemezsin daḥı senüñ yoldaşlaruñ vardur, siz bu şandığı ev açup uğurlamışsızdur. Birisi eyitdi: Hemān bunu 'asesbaşıya getürelüm, elbetde bunu 'asesbaşı söyledür dēyüp hemān çulḥayı alup 'asesbaşınıñ katına getürdiler. (22a)*

Üçüncü hikâyede zaman belirsizdir. Geçmiş zamanda Basra şehrinde, sanatında fazlasıyla hünerli usta bir kuyumcu vardır. Bir gün dükkânında işini yaparken ansızın bir kız dükkânına gelir. Zamanı kadının kuyumcunun dükkânına gelişi ile esas alırsak, kuyumcu kadının geldiği ilk gün meftunu olur: *Hikāye: Zamān-ı sâbıkda Başra şehrinde bir üstād kuyumcı varıdı, şan 'atında ğāyet ile māhir idi ve fenninde ziyādesiyle kāmil idi. Bir gün dükkânında oturup işin işler nāğāh bakup gördi kim karşudan bir nāzenīn 'avrat gönülller yağma kılıcı çıka gelüp hemān doğru bunuñ dükkânına gelüp dükkān öninde durdı. (30b)* İlk günün akşamı üzgün bir şekilde evine gider. Ertesi günün olması güneşin Kaf Dağı'ndan doğması ile âlemi aydınlattığı şeklindedir. İkinci gün o nazenin tekrardan kuyumcunun dükkânına gelir ve birden kaybolur: *Çün aḥşam oldı, seyrāndan dönüp melül u maḥzūn evine geldi. 'Avratı ğāyet zamīr-şinās idi, erinüñ melüllüğünden bir ḥayāl añlayup eyitdi: Hay efendi yine melül olmuşsın dēdi. Eri 'avratuna hiç cevāb vermeyüp hemān döşegine girüp yatdı, 'aceb şabāḥ kaçan olur dēyü gözlerinden uyku girmeyüp taşrasın gözledi. Çün şabāḥ oldı, güneş kulle-i Kāfdan baş kaldurup 'âlemi nūr ile münevver oldı, hemān kuyumcu evinden çıkup ve segirdmeyle dükkânına varup açup işine*

meşgûl oldı. (31a-31b) İkinci günün akşamı da kuyumcu yine gam keder içinde evine gider. Gözleri sabah olmasını gözleyip sonunda sabah olur. Bu kez metinde sade bir şekilde ‘‘sabah oldu’’ ibaresinden üçüncü gün olduğunu anlıyoruz. Üçüncü gün de kadın kuyumcunun dükkânına gelir ve ona kendisini bulması için bir nişan bırakır. Bu izi anlamayan kuyumcu yabana atar. Akşam olunca yine evine kederli bir şekilde gider. Karısının ısrarına dayanamayan kuyumcu olan biten her şeyi başından anlatır: Hemân dükkânını kapayup seyrāngāha gidüp aḥşama dek teferrüc edüp çün aḥşam oldı yine melûl u maḥzûn yorgun ve yüzi gözi egri evine geldi. Hemân ‘avrat bu kerre daḥı erini böyle melûl gördi, hemân ‘avrat eyitdi: Bre koca nedür bu senüñ ḥālüñ ne ḥāldür üç geçedür kim benüm bişürdigüm aş yënmez köpeklere dökülür. (33a) Dördüncü günde kuyumcu o nazenin ile buluşmak için tahıl pazarına gider. Kadın, kuyumcuya bir ayna çıkarıp yüzünü gösterir. Yani gündüz değil de gece gelmesini ister. Akşam olunca kuyumcu kadınla buluşmaya gider. Dördüncü günde gecesi o kadınla buluşan kuyumcunun başı belaya girer. İmam ve cemaat bunlara baskı yapıp zindana atarlar. O gecenin sabahı kuyumcu ile oynaşının yerine geçen karısı Kadı Efendi’nin huzuruna çıkarılır. Hile ile imam ve cemaatin elinden kurtulurlar. Böylece beşinci günde karı koca kurtulmuş olurlar: Çün şabāḥ oldı, hemân cemā‘at şabāḥ namāzın kıluḫ imāmın ve cemā‘atıñ bıyıkların balta kesmez alay ile gelüp zindandan kuyumcıyı ‘avratıyla birbirinde şarılı çıkarup yorganıyla döşegiyle şal üzerine berkidüp alup doğrı kâḫı efendinüñ ḥuzûrına getürüp kodılar. (38b)

Dördüncü hikâyede zaman yine belirsizdir: *zamân-ı sâbıkda benî İsrâ‘îl zamânında bir ‘âbid ü zâhid var idi ammâ şöyle ‘âbid idi kim gündizi şâ‘im ve gece kâ‘im idi dâ‘imâ ‘ömrini namâz ile ve şavm ile ve ‘ibâdetle geçürmiş idi.*

Beşinci hikâyede zaman belirsizdir. Zenan Şah, atına binip yiye içe kona göçe yolları geçer ve günlerden bir gün Hindistan sınırına ayak basar. Hindistan’ın tahtgahı olan şehre dört beş menzil yer kalınca Melik Cabbar’ın veziri Zenan Şah’ın iznini alarak müjde vermeye gider. *Melik Zenân ol menzilden göç edüp kandasın Hindistân dëyüp yeye içe kona göçe tayy-ı menâzil ve kaḫ‘-ı merâḫil ederek günlerde bir gün ser-ḥadd-i Hindistâna kadem başdılar. (48b) İki kardeş başlarına gelen fenalıklardan sonra dünyayı gezip dolaşmaya karar verirler. Gittikleri yer yirmi otuz gün uzaklıkta olup bir denizin kıyısı olduğu anlaşılmaktadır: Gel birâder senüñle*

tebdīl-i cāme édüp bir zamān şu ‘ālemi geşt u güzār edelüm, baḳalum āyine-i devrān ne şūret gösterir ve bu dünyāda daḥı bizüm muşibetümüzden ziyāde bir muşibet bir kimsede daḥı var mıdur dēyüp iki birāderler tebdīl-i cāme ihtiyār édüp andan bir yolu tutup gıtdiler. Bu minvāl üzre yigirmi otuz gün ḳadar gıtdiler. Benüm cānum günlerde bir gün bir deryā kenārına gelüp bir ağacın sāyesinde bir miḳdār rahat olup dinlendiler. (54b)

Altıncı hikāyede zaman, Hz. İsa Peygamberin yaşadığı zamandır: *Rāvīler rivāyet ve bu yüzden hikāyet ederler: Ḥazret-i ‘İsā şalavātullāhi ālā nebiyyinā ve ‘aliyye ḥazretlerinüñ zamānında benī İsrā’ilden bir yigit varıdı. Ğāyet ‘ābid ü zāhid idi. (56b) Salih kulun çok sevdiği karısının ölümü aylar yıllar sonrası olarak ifade edildiği için belirsizdir: Hele benüm cānum çün bunlaruñ mābeynlerinde māh u sāl mürür ēyledi, bir gün kız Allah emrine vāşıl olup merḥūm oldı. (58a)*

Yedinci hikāyede zaman İsrailoğulları zamanı olarak verilse de belirsizdir: *Benī İsrā’ıl zamānında bir şālih kimse varıdı. Benüm cānum bu şālih kimesne günlerde bir gün düşinde bir āvāz işidüp ḳulum senüñ üç du ‘ānı ḳabül ederem, her ne murāduñ var ise dile dēyü. (61b)*

Sekizinci hikāyede zaman Hz. Davud’un yaşadığı zaman olarak verilmiştir: *Ḥazret-i Dāvud nebī ‘aleyhissalātu ve ‘s-selām zamānında bir şālih kimse varıdı. Günlerde bir gün hātifden bir āvāz işidü: Ey benüm şālih ḳulum dünyāda senüñ üç du ‘ānı ḳabül ve maḳbül ēyledüm, dile benden ne dilersin.*

Dokuzuncu hikāyede de zaman belirsiz olmakla birlikte metinde sadece sabah veya akşam vakitleri olarak zamanın aktığı anlaşılmaktadır. *Çün aḥşam oldı cāme-ḥ^vāba girüp... Çün şabāḥ oldı, hemān ‘avrat yerinden durup başuna cārın örtünüp ve ferācesin giyüp ol yigit ile maḥkemeye varup ḳādī efendinüñ ḥuzūrında durdılar. (64a-64b)*

Görüldüğü gibi zaman bazı hikāyelerde çok geniş ve belirsiz olarak yer alırken birinci hikāyede olduğu gibi geçen zamanı neredeyse birebir takip etmek mümkündür ve zamanın akışı güçlü bir şekilde hissedilmektedir. Dikkat çeken bir nokta da özellikle güneşin doğuşunda benzetmelerden faydalanmadır. Bu da klasik hikāyelerdeki tasvir özelliklerinden biridir.

2.5.4. Kıraat Meclisleri ve Meker-i Zenân

Osmanlı toplumunun sosyal hayatında önemli bir yeri olan kıraat meclislerinin kökleri destan ve sözlü edebiyat geleneğine dayanır⁵⁹. Kam, şaman, baksı gibi adlarla anılan bilge kişilerce nakledilen destanlar, Türklerin İslamiyete girmesiyle dini bir kimlik kazanarak Hz. Ali cenkleri, Hamzaname, Battalname gibi yeni destanlara dönüşmüştür. Bu destanların yanı sıra çeşitli masal ve hikâyelerin de okunduğu bilinmektedir. Çeşitli zamanlarda ve mekânına göre farklılık gösteren durumlarda kıssahan, meddah, goygoycu gibi adlandırılan anlatıcılar bütün Osmanlı coğrafyasına yayılmıştır. Bu tür anlatma ve dinleme için genellikle cami çevreleri, tekkeler ve kahvehaneler en uygun sohbet mekânlarıydı. Şehrin ileri gelenlerinin konakları, kitapçılar ise daha dar ve belli kişilerin bulunduğu özel mekânlar olarak dikkat çekmektedir.

Osmanlı'nın özellikle yükselme devrinden sonraki zamanlarda okuma meclisleri sadece dini kitapların okunduğu mekânlar olmaktan çıkmış, aşk, macera, kahramanlık, mizah gibi konuları içeren kitaplar da okunmaya başlamıştır. Kitapların en fazla okunduğu ve dinleyicilerin en fazla bulunduğu mekânlar kahvehanelerdir. Önceleri dini ve hamasi nitelikteki eserler okunurken sonraki zamanlarda konular daha çok çeşitlenmiştir. Kitap okunan kahvehaneler belli kahvehanelerdi ve bu, herkes tarafından bilinirdi. Daha sonra bu tür mekânlara kıraathane adı verilmiş ve zamanla bu iki isim birbirinin yerine kullanılmaya başlanmıştır. Hala birçok yerde amacı farklı da olsa kıraathane olarak adlandırılan mekânlar bulunmaktadır. Bu kıraathanelerde muhakkak bir de kitaplık bulunur ve okunan kitaplar burada tutulurdu. Mekân sahibi kitap okuyan kişiden para almaz, hatta kabiliyetine ve dinleyiciyi çekme hünerine göre ücret bile verilirdi.

---

⁵⁹ Kıraat kitapları ve kıraat meclisleriyle ilgili olarak Zehra Öztürk'ün iki makalesinden faydalanılmıştır: Öztürk, Zehra (2003). "Eğitim Tarihimizde Okuma Toplantılarının Yeri ve Okunan Kitaplar" *Değerler Eğitimi Dergisi*, C. 1 S.4, s. 131-155; Öztürk, Zehra (2007). "Osmanlı Döneminde Kıraat Meclislerinde Okunan Halk Kitapları", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt 5, Sayı 9, 2007, 401-445.

Kitapların okunduğu bir başka mekân da evler ve konaklardır. Bu tür mekânlarda genellikle yarı ilmi ve tartışma tarzında okumalar yapılırdı. Osmanlıda özellikle yükselme devrinden sonra aşk, macera, kahramanlık gibi konulardaki eserler de sıklıkla okunmaya başlamıştır. Batı kültürünün yaygınlaşmasıyla birlikte okuma faaliyeti yerini yavaş yavaş sohbetlere ve entelektüel tartışmalara bırakmıştır.

Bu mekânların yanı sıra hükümdar huzurunda dini amaçlı toplantılarda, kadınlar arasındaki toplantılarda ve aile bireyleri arasında da kitap okuma faaliyetleri yapılmaktaydı. Bu tür meclislerde genellikle peygamber kıssaları, Hz. Muhammed'in hayatı, Hz. Ali'nin savaşları, çeşitli gazavatnameler, aşk hikâyeleri, dini ve ahlaki kitaplar okunmaktaydı. Bu tür eserler genellikle meclislerde okunmak için kaleme alındığı için dil ve üslubu da buna göre seçilirdi. Çok uzun olmayan fasıllar, aralarda dinleyiciye hitaplar, sade ve konuşma diline yakın bir şekilde kaleme alınmaları bu eserlerin en genel özellikleridir.

Mekr-i Zenân'ın muhtelif yerlerindeki kıraat kayıtlarından onun 18. yüzyıl sonu ve 19. yüzyılın ortalarına kadar çeşitli meclislerde sıkça okunduğu anlaşılmaktadır. *Mekr-i Zenân*'ın elimizdeki tek nüshasında dördü zahriyesinde olmak üzere toplam 29 kıraat kaydı tutulmuştur. Bu kayıtların bazılarında tarih kaydı gününe varıncaya kadar tutulmuş, bazılarında ise tarih kaydı olmadan sadece okunduğu mekânın kaydı verilmiştir. Ancak bu kayıtların bir kısmı, eldeki kopya fotokopi olduğu için tam olarak okunamamaktadır. Bazıları da kısmen silinmiş veya mürekkebi dağılmış olduğu için tam bir bilgi alınamamıştır.

Eserdeki kıraat kayıtlarının en eski tarihlisi 14 Cemaziyelahir 1210/ 26 Aralık 1795 gününe aittir. Zahriyede bulunan bu kayıttan eserin kaydı tutulan en eski okumasının "*Beşiktaş'ta pehlivan olan bende-i Yağlıkçızade⁶⁰ Selim Ağa*" tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır. Kayıtların en yenisi ise yine zahriyede bulunan 1271/1854-55 tarihli ibaredir. Bu ibareden kitabın "*Bağçekapusunda devletlü Ali Begün etbalarından Ali Ağa*" tarafından kıraat edildiği anlaşılmaktadır. Nüshadaki kıraat kayıtlarından tarihli olanlar veya tarihi okunabilenlerin dağılımı şu şekildedir: 1210, 1218, 1221, 1229, 1231(2), 1232, 1235, 1237 (2), 1238, 1240(6), 1241, 1242, 1260

---

⁶⁰ O yıllara yakın dönemde sadrazamlık yapmış Yağlıkçızade Hacı Mehmet Emin Paşa (sadareti 1768- 1769) ve Yağlıkçızade Mehmed Emin Paşa (sadareti 1775-77) bulunmaktadır. Bu Selim Ağa'nın hangisinin kulu olduğu tam olarak belli değildir.

ve 1271 (2). Görüldüğü gibi dikkat çeken bir nokta kıraat kayıtlarından altı tanesinin 1240/1824-25 yılına ait olmasıdır. Bu tarihe yakın zamanlardaki kayıtların da sıklığı dikkat edilecek olursa bu eserin 19. yüzyılın ilk yarısında okuma meclislerinde oldukça rağbet gören eserlerden biri olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Eserdeki kıraat kayıtları aynı zamanda dönemin sosyal hayatı açısından önemli bir kaynak olarak da değerlendirilebilir. Özellikle okuyan kişilerin kimlikleri ve kitabın okunduğu mekânın özellikleri o döneme ait zengin bilgi vermektedir. Mesela kayıtlarda geçen Selim Ağa, Ali Ağa, Haffaf Ahmed Efendi, Mustafa Ağa, Hamamcızade Hafız Ömer Şevki Efendi, Kavakçı Ahmed, Mehmed Ragıb Mir, Abdülmecid Efendi, Mestan Ağa gibi isimler hem bu kişilerin adlarını bugüne taşımış hem de meclistekilerin bilgi ve refah seviyeleri hakkında bilgi vermiş olur.

Kıraat kayıtlarından tarih ve okuyucunun bilgisinin yanında mekânlara dair bazen genel bazen de çok ayrıntılı bilgilere ulaşılmaktadır. Mesela zahriyedeki kayıtlardan birinde eserin 15 Rebiülevvel 1229/ 7 Mart 1814 günü “*Sultanahmed kurbında Nakl-bend mahallesinde saadetlü Çakırcıbaşının konağında Kahveci Hafız Hüseyin*” tarafından kıraat edildiği belirtilmiştir⁶¹. Yine eserin 10a sayfasındaki 21 Cemaziyelahir 121? tarihli kayıta “*Mahmudpaşa'nın Rasdıkçı sokağında Haffâf Ahmed Efendi kıraat eylemiştir.*” İbaresini yer alır⁶². Bu mekânların yanı sıra Bahçekapısı, Ahırkapı'daki Akbıyık Camii karşısında Mehmed Ağa'nın evi, Dolmabahçe'de Tekerlek Camii, Beşiktaş, Kumkapı, Kadıköy'de Zampara Halid Ağa'nın Kahvesi gibi mekânların varlığından bu kıraat kayıtları sayesinde haberdar oluyoruz.

Nüshadaki kıraat kayıtlarından ikisinde eserin muhtevasıyla ilgili düşüncelere de yer verilmiştir. Bunlardan birisinde “*gayet meraklıdır, bir adam okusa pek hazdır*” (18a) diğeri ise “*pek fena, edepsiz imiş*” (2b) ifadeleri yer almaktadır. Bu iki ifadeden eserin okuyan ve dinleyenlerce zaman zaman beğenildiği zaman zaman da edepsiz olarak görüldüğü anlaşılmaktadır.

---

⁶¹ Burası günümüzde Marmara Üniversitesi Rektörlüğünün hemen yanında Nakilbent Sokağı olarak bilinmektedir.

⁶² Buradaki sokak günümüzde Mahmutpaşa semtinde yine aynı adla yer almaktadır.

2.5.5. Mekr-i Zenân'da Metinler Arası İlişkiler

Metinlerarası, kabaca iki ya da daha çok metin arasında alışveriş, bir tür konuşma ya da söyleşim biçimi olarak anlaşılmalıdır. Kavram genel anlamıyla bir yeniden yazma işlemi olarak da algılanabilir⁶³. Gürsel Aytaç'a göre metinlerarasılık, “*ister edebî ister teknik, hiçbir metnin dışı tam kapalı olmadığı görüşüyle edebî metnin dokusuna hem edebiyat alanından hem de başka alanlardan metin parçaları katılabildiğinin, böylece de dilin bütüncül bir deney olma niteliğinin ortaya konması*”dır⁶⁴.

Mekr-i Zenân'ın bir derleme hikâye mecmuası olduğu düşünülürse hikâyelerin alındığı ana kaynak ile bu metindeki hikâyelerin arasında bazı farkların ve benzerliklerin bulunması doğal bir sonuçtur. Yaptığımız araştırma ve okumalarla eserdeki dokuz hikâyeden altısının hangi kaynaklardan alındığını tespit ettik. Ancak kalan diğer üç hikâye de muhakkak başka kaynaklardan alınmış olmalıdır.

Mekr-i Zenân'daki birinci, beşinci, yedinci ve dokuzuncu hikâyeler *Binbir Gece Masalları*'ndan, ikinci hikâye *Kırk Vezir Hikâyeleri*'nden dördüncü hikâye de Taberî'nin *Milletler ve Hükümdarlar Tarihi* adlı eserinden alınmıştır.

Binbir Gece Masalları

Arapça asıl adı “*Elfü'l-leyleti ve'l-leyle*” olan bu masal külliyyatı, temel olarak IX. yüzyılda Farsçadan Arapçaya çevrilen *Hezâr Efsâne* adlı eser teşkil eder. Ancak sonraki dönemlerde birçok eklemelerle hikâye genişlemiş, büyümüştür⁶⁵. Külliyyatta 264 masal bulunmaktadır. Külliyyatın anlatım tekniği, çerçeve masalın içine giren diğer masalların uygun yerlerinde ikinci, üçüncü derecede çerçeveler meydana getirmeye de elverişlidir. Nitekim Şehrazâd'ın anlattığı masallardan herhangi birinin kahramanı bazen bir vesile bulup karşısındakine birbiri içinde devam edip giden masallar anlatır. Türkçede de meşhur olmuş tacir ve ifritler, hamal ve üç hanım,

⁶³ Kubilay Aktulum. *Metinlerarası İlişkiler*. Öteki Yayınevi. Ankara. 2000. s. 17.

⁶⁴ Gürsel Aytaç. *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*. Kültür Bakanlığı Yayınları. Ankara. 2001. s.183.

⁶⁵ Hasan Kavruk, *Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikâyeler*, Millî Eğitim Bakanlığı, İstanbul,1998, s.54.

kambur, Alâeddin'in sihirli lambası, Ali Baba ile kırk harâmiler, gemici Sindbâd ve maceraları bunlardandır.⁶⁶

Mekr-i Zenân'ın birinci hikâyesinde, Mısır şehrinde asesbaşı olan bir erkeğin mekkâre kadınla olan macerası anlatılır. Bu hikâye, aynı zamanda *Binbir Gece Masalları*'nda *Baybars'ın ve On İki Kolluk Amirinin Öyküsü* başlığında, birinci kolluk amirinin⁶⁷, Kahire'de bir kadınla olan macerasının anlatıldığı bölümdür. *Mekr-i Zenân*'da asesbaşı hakkında detaylı bilgi verilmemiştir. *Binbir Gece Masalları*'nda ise komutan Alamüddin Sancar'ın buyruğu altında kolluk hizmeti yapan amirin büyük bir ünü ve otoritesi olduğundan söz edilir. Kendisini görenlerin korkudan kaçtığını ve kimilerinin de yerlere kadar eğilip selam verdiklerinden bahsedilir. Ayrıca bu amirin isminin Muineddin olduğu anlaşılmaktadır. *Mekr-i Zenân*'da ise asesbaşının ismi zikredilmemiştir. *Mekr-i Zenân*'da asesbaşı Mısır şehrinde dolaşırken sıcağın yorulur. Bir taş sofa üzerinde dinlenirken uyuyakalır. Bu esnada üzerine ansızın bir nesne düşer ve uyanır. Üzerinde ağzı bağlı bir kese ve kesenin içinde yüz altın olduğunu görür. *Binbir Gece Masalları*'nda ise amir, valiliğin avlusunda kibirlenmiş bir vaziyette büyüklüğünü düşünüp sırtını duvara dayamışken yukarıdan kucağına ağır bir şey düşer. İçi dolu ve ağzı mühürlü bir keseği açıp içinde yüz gümüş dirhem sayar. Her iki kaynakta da bu hadise iki kez tekrarlanır. Üçüncüsünde ise keseği atanın kim olduğunu öğrenmek için asesbaşı ve kol amiri uyumuş taklidi yaparlar. Asesbaşı da kol amiri de keseği atan elmas yüzüklerle kendisini donatmış nazik eli yakalarlar. Kızın güzelliğine dikkatler çekilir. Asesbaşı ve kol amiri keseği üzerlerine atan bu kadınların güzelliğine hayran kalırlar. Ayrıca iki mekkâre kadının kurduğu tuzak da aynıdır. Kadı Efendi'nin kızına âşık olup Kadı Efendi'nin evine iletmeleri için yardım isterler.

İki metin arasındaki tek fark *Binbir Gece Masalları*'nda kadının kol amirine söylediği yalanda Kadı Efendi'ye olan hıncının belirgin olmasıdır. Güya Kadı Efendi, kızıyla ikisinin ilişkisine son vermiştir. Bir daha kızının karşısına çıkması durumunda ellerini ayaklarını kıracağını söylemiştir. Kadı Efendi'nin evine iletme teklifini asesbaşı ve kol amiri kabul eder. Ayrıca eve girebilmek için kadınların kurduğu tuzak aynıdır. Her ikisinde de asesbaşı ve kol amiri tecahülünden Kadı

⁶⁶ Veli Ulutürk, "Binbir Gece", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. VI, İstanbul, 1992, s. 180.

⁶⁷ Âlim Şerif Onaran, *Binbir Gece Masalları* C. 4/2, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2013, s. 508-520.

Efendi'nin evi önünde bu kadına rast gelir. Kale kapılarının kapalı olmasıyla dışarıda kalan nezih görünümlü kadınlar için güvenilecek tek yerin Kadı Efendi'nin evi olduğu bahanesiyle mekkâre kadını emanet ederler. *Mekr-i Zenân*'da bu kadını Kadı Efendi'nin hizmetçisi içeriye alır. *Binbir Gece Masalları*'nda ise bizzat Kadı Efendi yanında iki zenci kölenin omuzlarına dayanmış şekilde kapıyı açar ve kol amirinin durumu anlatmasıyla mekkâre kadını evine emanet alır.

Ertesi gün olduğunda ise kol amiri Kadı Efendi'nin evinden kadını emanet almak için gittiğinde birdenbire kendisini büyük bir gürültüde, korkuya kapılmış hizmetçilerin içinde buluverir. Ardından aksakallı şeyh görünümlü Kadı Efendi, kol amirinin üzerine yürür. Emanet ettiği kadının sabaha karşı izin almaksızın evden çıkıp içinde tüm servetinin bulunduğu altı bin dinar içeren sandıkla kemerinin de yok olduğunu söyler. Bunun üzerine kol amirini mesul tutup çalınan parasını kol amirinden ister. Aksi takdirde sultana şikâyet etmekle tehdit eder. Kol amiri Kadı'dan üç gün süre ister. Sonrasında koca Kahire şehrinde tüm kadınların peçesi olduğundan bulamayacağını düşünüp doğrudan evine gider. Üçüncü gün ise teslim olmak için evinden Kadı Efendi'nin huzuruna giderken karşısına aradığı kadın çıkar. O sırada kadın, kol amirini Kadı Efendi'yi güç duruma düşürecek planı yapar. Kol amirini Kadı Efendi'den öç almak için bu tuzağı kurduğuna ikna eder. Yaptıkları plan da kol amirinin emanet ettiği kadına Kadı Efendi'nin tecavüz edip öldürmekle suçlayıp onu susturmaktır. *Mekr-i Zenân*'da da bu hadise benzer şekilde gerçekleşmiştir. Asesbaşı mekkâre kadını emanet ettiğinin ertesi günü subaşının evine gider. Subaşının evinde feryat figan içinde canı yanan Kadı Efendi'yi görür. Evine emanet ettikleri kadının sandık içinde altı bin filoriyi çaldığını subaşıya dert yanarak anlatır. Bu esnada Kadı Efendi bu olaydan asesbaşıyı sorumlu tutar. Onu sultana şikâyet etmekle tehdit eder. Asesbaşıya o kadını bulması için üç gün süre verir. Asesbaşı zaman kaybetmeden, kadını görse de tanımayacağını bile bile köşe bucak her yerde Mısır şehrini aramaya çıkar. İki gün geçer, kadının bir izine rastlamaz. Üçüncü günde o kadına rast geldiği evin önünde bir kahkaha işitir. Mekkâre kadın asesbaşıya seslenir. Asesbaşı kim olduğunu bilmeden yanına gider. Kadın kendisini asesbaşıya gösterir. Kendisinden olan zararı ortadan kaldırmak için asesbaşının karşısına çıktığını söyler. Asesbaşı da kendisini bu zarardan kurtarması için kadına yalvarır. Kadın da *Binbir Gece Masalları*'nda aynı olan planı anlatır.

Kadı Efendi'yi sözde emanet edilen kadına hıyanetlik ettiği iftirası ve bu iftiranın kanıtlanmasıyla Kadı Efendi'nin elinden kurtulabileceğini söyler. Asesbaşı ve kol amiri, anlaşmaları bu hilede Kadı Efendi'yi çok güç duruma düşürürler. Kadı Efendi sus payı olarak malından da olur. Hem itibarını hem de mal varlığını kaybeder. Asesbaşı böylece Kadı'nın elinden kurtulmuş olur. *Binbir Gece Masalları*'nda ise sonuç daha hüsrandır. Kol amiri Kadı'yı kendisini itham edilen durumdan itham edici duruma sokar. Gayesine ulaşan kol amirine Kadı Efendi eline altınla dolu bir kese sıkıştırır ve suskunluğunu böylece satmış olur. Fakat üç gün geçmeden Kadı'nın safra kesesinden öldüğü haberini alır. Olup bitenleri anlatmak için evlenme teklifi ettiği mekkâre kadını ziyaret etmeye gider. Hizmetçiler, hanımlarının Nil üzerinde Tanta yakınlarında sahip olduğu malikâneye gitmek üzere Kadı'nın kızıyla yola çıktıklarını söyler. Peşlerine düşen kol amiri izlerini bulamaz. *Mekr-i Zenân*'da da Kadı Efendi'nin elinden kurtulan asesbaşı bir süre sonra nikâhlanmak üzere mekkâre kadının evine gider. Etrafındaki komşuları ise kadının birkaç gün kalıp gittiği haberini verirler. Bunun üzerine asesbaşı kandırıldığını anlamış olur ve ahmaklığından dert yakınır.

Aynı olay *Binbir Gece Masalları* haricinde Cinânî'nin *Bedâyiü'l-Âsâr* adlı eserinin ilk hikâyesinde de yer almaktadır⁶⁸. *Bedâyiü'l-Âsâr*'da Sultan Baybars-ı Bundukdâri'nin meclisinde Mısır'da vali olan kişi başından geçen bir olayı anlatmaya başlar. Mısır'da valiyken yorgunluktan uyuyakalır. Valinin üzerine kâğıt sarılı bir kese düşer. Etrafına bakınır fakat kimseyi göremez. Kesenin içinde yüz elli akçe olduğunu görür. Aynı olay üç kez tekrarlanır. Üçüncüsünde keseyi atanın kim olduğunu anlamak için temkinli davranır ve onu yakalar. Keseyi atan kadının çok güzel bir kadın olduğunu anlar. *Mekr-i Zenân*'da ise Mısır'da asesbaşı olan birisi sıcağın yorulup dinlenmeye karar verir ve uyuyakalır. Asesbaşının üzerine içi yüz altın dolu kese atılır. Aynı durum üç kez tekrarlanır. Üçüncüsünde ise uyumuş gibi yapar ve keseyi atan eli tutar ve bırakmaz. Asesbaşı, o kadının güzelliğine hayran kalır. *Bedâyiü'l-Âsâr* ve *Mekr-i Zenân*'daki hikâye hemen hemen aynıdır. Her iki kadın yakalandıkları erkeklere aynı yalanı söyler. Kadı Efendi'nin kızına âşık olmaları bahanesiyle ile Kadı Efendi'nin evine iletmeleri için yardım isterler. Bu teklifi kabul eden vali ile asesbaşı o günün gecesi tecahülden gelerek Kadı Efendi

⁶⁸ Osman Ünlü (2009). *Cinânî Bedâyiü'l-âsâr, Part II*, Harvard University, Harvard, s. 4-13.

mahallesinde tecahülden rastladıkları mekkâre kadınları Kadı Efendi'nin evine emanet ederler. Ertesi günü soyulduğunu anlayan Kadı Efendi o kadını bulması için üç gün süre verir. Verilen sürenin üçüncü günü bu hilebaz kadınlar, tuzaklarına düşürdüğü erkeklerin karşısına çıkarlar. Ayrıca kadınlar çaldıkları malları marifet olarak gösterir. Ardından erkeklerin zaafından istifade ederek nikâhı altına girmek istediklerini söylerler. Bunun üzerine hileci kadınla tekrardan iş birliği yapılması söz konusudur. Vali ve asesbaşı Kadı Efendi'nin elinden kurtulmak için tekrardan muhatabı oldukları mekkâre kadınla plan yaparlar. Amaç, Kadı Efendi'ye verilen emanete hıyanet ettiği iftirası ile Kadı Efendi'yi suçlu konuma düşürüp başlarını kurtarmaktır. Ertesi günü planları istedikleri gibi olur ve kendilerini aklamayı başarırlar. *Bedâyiü'l-Âsâr*'da, ertesi vali ertesi sabah kendisini Kadı Efendi'den kurtarır ve Kadı davasını geri alır. Vali daha sonra sözleştikleri yere gelir fakat kimseyi görmez. O mahalde yaşlı kadın, toparlanarak gittikleri haberini verir. Sonuçta vali bütün bu olayların bir düzmece ve kadının hırsızlık için hilesi olduğunu anlamış olur. *Mekr-i Zenân*'da ise asesbaşı kendisini Kadı Efendi'nin elinden kurtardıktan üç gün sonra nikâhlanmak üzere kadının evine gider fakat kimseleri bulamaz. Komşulardan o evin içinde kimsenin olmadığını öğrenir. Böylece ahmaklığını bilmeyip kederlenir ve bir süre daha o kadını arayıp sorar. Sonrasında hüzünlü bir şekilde evine gelip kadının kendisine olan hilelerine ve kendi ahmaklığına şaşırır. İki hikâye arasındaki tek fark meslek gruplarının farklı olması ve *Bedâyiü'l-Âsâr*'da valinin isminin belli olmasıdır. Olayın geçtiği mekânlar aynıdır ve olay örgüsü de birbirine çok benzemektedir.

Mekr-i Zenân'daki beşinci hikâye, *Binbir Gece Masalları*'ndaki ana çerçeve hikâye olan '*Hükümdar Şehriyar ile Kardeşi Hükümdar Şahzaman'ın Öyküsü'nün*⁶⁹ biraz değiştirilmiş şeklidir. Bu hikâyede Sasani hükümdarları içinde hayırsever ve kudret sahibi bir hükümdarın iki oğlu vardır. İki oğlundan büyük olanı daha yiğittir. Adaleti ile halkı yönettiğinden herkes onu çok severmiş. Büyük oğlunun adı Şehriyar, küçüğünün adı ise Şahzaman'dır. Şahzaman Semerkandü'l-Acem'de hüküm sürer. *Mekr-i Zenân*'da ise Hindistan diyarı ve Çin Maçin cezirelerinde ün salmış Şehriyar adında bir padişah vardır. Bütün memleketlere hükmeden padişahın

---

⁶⁹ Âlim Şerif Onaran, *Binbir Gece Masalları* C. 1/1, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2013, s. 49-55.

Melik Cabbar ve Melik Zenan adında iki oğlu vardır. Büyük kardeş Melik Cabbar Hindistan ve Çin vilayetine, Melik Zenan ise Semerkant vilayetine hükmedermiş.

Mekr-i Zenân'da ve *Binbir Gece Masalları*'nda da büyük kardeşler Melik Cabbar ve Şehriyar, kardeşleri Melik Zenan ve Şahzaman'ın muhabbeti gönüllerine düşer ve görüşmek için vezirlerini kardeşlerinin olduğu diyara gönderirler. *Mekr-i Zenân*'da, Melik Zenan abisi Melik Cabbar için yola düşer. Biraz yol aldıktan sonra uygun bir yere konup orada dururlar. Melik Zenan, o konukta otururken kendisini bir keder alır. Karısının muhabbeti gönlüne düşer ve biraz düşündükten sonra bu gecelik eve dönme kararı alır. Hemen o saatte bir ata binip yola çıkar ve gecesinde sarayına varmış olur. Boş bulunarak hareme doğru odasına gider. Bir de ne görsün kendi yatağında çok sevdiği karısını aşçı bir oğlanla sarılıp yatarken görür. Zenan Şah, oracıkta ikisini de katleder. Zenan Şah hemen o gece atına binip kardeşi Melik Cabbar'a gider. *Binbir Gece Masalları*'nda ise Şahzaman, ağabeyi Şehriyar'ın ülkesine ulaşmak üzere yola çıkar. Dinlenmek için konakladıkları yerde Şahzaman, sarayda bir şey unuttuğunu hatırlayıp ve sarayına geri döner. Karısını yataklarında zenci bir köle ile sarılmış uyurken görür. O vakit Şahzaman kılıcını çekerek ikisini de katleder. Hemen o saatte geri dönüp ağabeyine doğru yola koyulur. Sonunda Şahzaman, ağabeyinin şehrine varır. Buradan sonra her iki kaynakta da büyük kardeşler Melik Cabbar ve Şehriyar, kardeşleri Melik Zenan ve Şahzaman'ın bu kederli hallerine üzürlürler. Merak etmelerine rağmen nedenini öğrenemezler.

Melik Cabbar ve Şahzaman kardeşlerini gam ve kasavetten kurtulmaları için ava çıkmalarını teklif ederler. Sarayda kalmayı tercih eden Melik Zenan ve Şahzaman, abileri avdayken başka bir olaya şahit olurlar. *Mekr-i Zenan*'da Melik Zenan, oturduğu odanın bahçeye bakan penceresinden bakarken, bahçe kapısından yirmi Arap cariye yirmi de beyaz cariyenin girdiğini görür. Cabbar Şah'ın karısı bu cariyelerin ortasına gelip bir havuzun kenarında soyunurlar. Zenan, kara Arapların hepsinin erkek olduğunu anlar. İçki içip zevk sefa ettikten sonra Araplar beyaz cariyeleri ellerinden tutup her biri bir cariye ile bir köşede birlikte olur. Melik Cabbar'ın karısı ise o havuzun başında tek kalır. "Ya Masat!" diye çağırıp hemen bir yerden siyah yüzlü bir Arap görünür. O yerde sultanla ikisi birlikte olmaya başlar. Bu durumu gören Zenan Şah'ın gönlü bir miktar teselli bulup mutlu olur. Melik Cabbar'ın durumunun kendisinden daha kötü olduğunu görür. Sonrasında Melik

Zenan'ın keyfi yerine gelir. Durumu fark eden abisi kardeşine günlerdir kederli olduğunu ve nasıl kendisine geldiğini ısrarla yalvarıp sorar. Daha fazla dayanamayan Melik Zenan önce başına gelen ihaneti anlatır. Böylece Melik Cabbar kardeşinin kederli olmasına sebep olan hadiseyi öğrenmiş olur. Ardından Zenan Şah, Cabbar'ın avdayken şahit olduğu olayı anlatır. Ertesi sabah Melik Cabbar ava gidermiş gibi yapar ve yolunu değiştirip kardeşi Zenan'ın olduğu pencereyi odaya gelir. Melik Cabbar böylece kardeşinin anlattığı olaya kendi gözleriyle şahit olur ve o yerde hepsini katleder. Ardından iki kardeş başlarına gelen musibetlerden sonra '*kendi durumlarından daha kötü olan var mıdır*' diye teselli bulmak için dünyayı gezip dolaşmaya karar verirler. *Binbir Gece Masalları*'nda hikâye buraya kadar hemen hemen aynıdır. Aradaki tek fark, Şah Şehriyar karısının Mesud denilen zenci bir köleyle aldatmasını kendi gözleriyle gördükten sonra hemen öldürmez. Şah Şehriyar bu durumu görünce aklı başından gider. Kardeşi Şahzaman'dan birlikte yola çıkmak ve yolda bahtlarını aramak ister. Haysiyetsiz saltanat olmaz düşüncesiyle kendilerinden daha kötü bir durumla karşılaşmadıkça bu saltanata layık olmadıkları düşüncesiyle iki kardeş sarayın gizli kapısından çıkıp giderler.

Buradan sonra olaylar biraz farklılaşır. Mekk-i Zenan'da Melik Zenan ve Melik Cabbar, uğradıkları musibetlerden sonra yirmi otuz gün kadar gidip deniz kenarındaki bir ağacın gölgesinde dinlenmeye karar verirler. Ansızın bir patırtı ve gürültü duyup dehşete düşerler. Ağacın üzerine çıkıp yaprakları arasına gizlenirler. Denizin ortasından omuzunda bir sandıkla kocaman bir dev çıkar. Sandığın içinden padişah kızı olduğunu söyleyen güzel bir kızı çıkarır ve onu öper. Dev, başını kızın dizine koyduğu sırada uyuyakalır. Bunu fırsat bilen kız etrafına bakınırken gözü Melik Zenan ile Cabbar'a ilişir. Kendisiyle ilişkide bulunmaları için dev uyandırmakla tehdit eder. İki kardeş mecburen kızın dediğini yapar. Sonra kız onlardan parmaklarında olan yüzüklerini ister. Kız, iki padişahın yüzüklerini alıp bir kesenin içine koyar. Zenan ve Cabbar'dan aldığı yüzüklerle doksan dokuz yüzük olduğunu söyler. Ondandır bu iki kardeş dönüp Melik Cabbar'ın tahtgahı olan Hindistan şehrine gelirler. Kendilerine teselli verdikten sonra biraz sohbet ederler. Melik Zenan da kendi tahtgahı olan Semerkant'a doğru yola çıkar. Bundandır sonrasında ikisi de kadın almazlar. *Binbir Gece Masalları*'nda ise Şahzaman ve Şah Şehriyar, sarayın gizli kapısından çıktıktan sonra bir deniz kıyısındaki çayırda tek

başına olan bir ağaca ulaşınca kadar gece gündüz demeden yol alırlar. Bu çayırda tatlı su kaynağından su içtikten sonra dinlenmek üzere otururlar. Aradan bir saat geçmeden birden deniz kaynamaya başlayıp simsiyah bir duman, buldukları çayıra doğru yönelir. Bunu görünce korkan iki kardeş ağacın tepesine tırmanırlar.

Kara duman uzun boylu, geniş omuzlu, iri göğüslü, başında sandık taşıyan bir ecinniye dönüşür. Ecinni karaya çıktıktan sonra ağacın altına gelip sandığın kapağını açar. İçinden güzelliği göz kamaştırıcı ve arzu uyandıran bir genç kız çıkar. Ecinni, düğününden kaçırdığı bu güzel kızın dizlerinde uyumak istediğini söyler ve başını kızın dizlerine yaslayıp uykuya dalar. *Mekr-i Zenan*'daki gibi kızın gözleri ağacın tepesinde olan iki hükümdara ilişir. İkisinden de kendisiyle birlikte olmasını ister. Arzusunu yerine getirmediği takdirde ecinniye uyandırıp öldürmesiyle tehdit eder. Kız cebinden içinde beş yüz yetmiş mühür yüzük dikili bir gerdanlık çıkarır. Bu yüzüklerin sahipleriyle ecinninin üzerinde çiftleştiğini söyler. Bunu duyan iki kardeş de yüzüklerini çıkartıp kıza verirler. Sonrasında kadın, kendisiyle övünür. Ecinninin, kendisini bir kutuya, kutuyu da bir sandığa koyup yedi kat zincire vurduğu halde, kadınların isteyince her şeyi yapabileceğini ve hiçbir şeyin kendilerini engelleyemeyeceği ile övünür. Bu sözleri duyan Şahzaman ile Şah Şehriyar, şaşkınlığa uğrayıp ifritin bütün gücüne karşın kendi başlarına gelen musibetlerden daha kötüsü geldiği için teselli bulurlar. Ardından genç kızın yanından ayrılıp her biri kendi ülkesine geri döner. Şah Şehriyar ise sarayına dönünce karısıyla birlikte kadın ve erkek köleleri de öldürür. Sonra vezirine, her gece kendisine bakire bir genç kız getirmesi emrini verir. Her gece bir genç kızla birlikte olup sabah olunca da öldürür. Üç yıl boyunca böyle yapmaktan vazgeçmez. Kız çocuğu kalanlar da ülkeyi terk eder. Şah, vezirine yine kız bulması için emir verir. Ülkede genç kız bulamayan vezirin Şehrazad ve Dünyazad adlı iki kızı kalmıştır. Vezir korkuya kapılır. Şehrazad babasının üzgün halini sorunca olan biteni kızına anlatır. Şehrazad ise babasından Müslüman kızları kurtarmak için Şehriyar ile kendisini evlendirmesini ister. Şehrazad binbir gece boyunca hikâyeler anlatır ve Şehriyar'ın kendisini öldürmesine mâni olur.

Mekr-i Zenan'daki yedinci hikâyede İsrailoğulları zamanında yaşayan salih bir kimsenin karısıyla olan bir macerası nakledilir. Bir gün bu salih kul rüyasında

“Kulum senin üç duanı kabul ederim her ne isteğin varsa dile benden” diye bir ses işittikten sonra o anda karısına anlatır. Karısı da duasının kabul olacağını bildiğinden kocasına zekeri büyük olsun diye dua etmesi için yalvarır. Adam dua ettikten sonra zekeri büyük olur ama karısının fercine sığmaz olur. Karısı yine kocasına zekerinin bir derece küçük olması için yalvarıp öyle dua etmesini ister. Bu kez karısı yine beğenmeyip kalan son duasını da eskisi gibi büyük olması için etmesini ister. Böylece duanın üçü de bir işe yaramadan boşa gitmiş olur. *Binbir Gece Masalları*’nda yer alan “*Üç Dilek*”⁷⁰ öyküsünde de olay örgüsü aynıdır. Sofu kimse dileklerinin gerçekleşeceği inancıyla Kadir Gecesi’ni bekler. Salih kimse o gece oruç tuttuktan sonra içinde ilahi bir lütfun uyandığını hisseder hissetmez karısına haber verir. Karısını danışmak için yanına çağırır çünkü o zamana kadarki düşünceleri yararlı olmuştur. Üç dilek hakkının olduğunu bilen kadın, erkeğin üstün niteliği olarak gördüğü zebbinin büyük olmasını ister. Dileğini zebbinin büyük olması yönünde kullanan salih kulun o anda dileği gerçekleşir ve zebbi taşınamaz derecede ağır olur. Denemek amaçlı karısını çağırır fakat karısı korkusundan kaçır. İkinci dileğini zebbinin daha küçük olması için kullanır. Bu kez neredeyse dümdüz olur neredeyse yok olmuştur. Ne kendisine ne de karısına doyum sağlayamamıştır. Dileklerinin boş yere gittiğine hayıflanan adam, karısına sövüp sayar ve son hakkını da başlangıçta sahip olduğu şeyin yerine gelmesi için kullanır. Böylece üç dileği hiçbir işe yaramadan boşa gitmiştir.

Mekr-i Zenan’ın dokuzuncu ve son hikâyesinde, bir kadın bir yiğidi beğenip sever. Yiğide sevdiğini ve Allah’ın emri ile varmak istediğini söyler. Fakat kadının üç şartı vardır; birincisi kahve içmemesi, ikincisi karpuz yememesi ve üçüncü şartı ise taş mermer üzerine oturmamasıdır. Yiğit bu üç şartı kabul ettikten sonra kadını kendisine nikâh eder. Bu şekilde birkaç sene sorun olmaksızın sevgiyle geçer. Bir gün bu yiğit “*Bu şartları bozsam nereden bilir?*” diyerek önce taş üzerine oturur ardından karpuz yer ve son olarak bir fincan kahve içip evine gider. Sonrasında cinsî münasebette bulunurlar. Ardından karısı kocasına tekme atıp döşeğinden atar. Yiğit, yaptıklarını karısının anladığını fark edince pişman olur. Sabah olduğunda kadın çarşafını örtünüp Kadı’nın huzuruna çıkar. Kadı’ya bu yiğide üç şart ile vardığını ve yiğidin bu şartları bozduğu için ondan boşamasını ister.

⁷⁰ Âlim Şerif Onaran, *Binbir Gece Masalları* C. 3/1, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2013, s. 46-48.

Binbir Gece Masalları'nda, *Baybars'ın ve On İki Kolluk Amirinin Öyküsü*⁷¹ bölümünde, ikinci kolluk amirinin, anlattığı hikâyeyle bu hikâyeye neredeyse tamamen aynıdır. Burada amca çocuklarından kız, amcasının oğluna evlenmek için üç şart koşar: Asla haşhaş yememesi, asla karpuz yememesi ve asla iskemleye oturmamasıdır. Bu üç şartı kabul eden amcasının oğlu ile evlenir. Birçok yıl sorunsuz şekilde geçer. Fakat günlerde bir gün amcasının oğlu yasaklanan üç şeyin zararlı olmamasına rağmen neden yasak olduğunu merak eder. Merakına yenik düşerek ilk önce bir dükkâna gider. Orada iskemleye oturur. Ardından suda soğutulmuş bir karpuzu önüne getirttirir. Son olarak da eteni içine haşhaş tanesini yerleştirerek yer. Eve döndüğünde ise karısı ona sanki yabancıymış gibi davranır ve yasaklanmış üç şeyi yaptığını anlar. Amcasının oğlu inkâra kalkışsa da karısı kanıtlarıyla söyler. Ardından vakit kaybetmeden peçesini yüzüne örtüp Kadı Efendi'nin huzuruna kocasını boşamak için çıkar. Kadı Efendi, kıza hak verir fakat ondan kocasını bağışlaması için kâtipleriyle birlikte ısrarla rica eder. Kadın ise yalnız bir şartla kocasını affedeceğini söyler. Kadı Efendi şartını sorduktan sonra kadın bir soru sorar. Bu soruyu Kadı Efendi bildiği takdirde kocasını affedeceğini söyler. Kadı Efendi'ye, *“İlkin ben kemiktim; sonra sinir oldum, sonra da et. Kimim ben şimdi?”* diye sorar. Bunun üzerine Kadı Efendi gördüğü davalardan dolayı yorulduğunu bu yüzden çözümünü yapamayacağı bahanesiyle ertesi sabaha erteler. Mektur-i Zenan'da ise boşanma gerekçesini ve kocasının bozduğu şartları nereden bildiğini Kadı Efendi'ye anlatır. Kadı Efendi ise hayretle kadına bakar ve *“doğrusu ne kadar hilekârmışsın”* der. Bu söze fazlasıyla gücenen kadına etrafındakiler kocasına merhamet etmesi için ısrar ederler. Sonunda çelebi ile karısını barıştırmırlar.

Fakat Kadı'nın herkes içinde söylediği şeyler kadının içine dert olur ve herkes içinde Kadı'ya bir soru sorar: *“Et midir, sinir midir, kemik midir?”* deyince Kadı Efendi cevap veremez, kadına sabah olunca cevap vereceğini söyler. Bu soru Kadı'ya epey güç gelir ve akşam olunca evine gider. Yemek yerken kendi kendisine *“Et midir, sinir midir, kemik midir?”* diye söylenirken on altı-on yedi yaşında olan kızını yanına gelir. Babasının efkârlı halini ısrarla sorunca Kadı Efendi kızına kadının sorusunu söyler. Kızı gülererek *“bunda ne var”* dedikten sonra cevabını açıklar: *“Kemik midir? Dediği adam. On yaşından otuz yaşına kadar kemik, otuz yaşından*

⁷¹ Âlim Şerif Onaran, *Binbir Gece Masalları* C. 4/2, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2013, s. 520-524.

altmış yaşına kadar sinir, altmış yaşından sonra ettir.” Diye yanıt verdikten sonra Kadı Efendi hakikati öğrenmiş olur. Kadına cevabını verebilmek için sabırsızlıkla sabah olmasını ister. Sabah olunca mahkemeye gider ve kadına cevabını verir. Kadı Efendinin kızı her yeri gezip gördüğünden oldukça bilgilidir. Kadın da bu cevabı verenin ancak gezmediği yer olmayan bir kadının verebileceğini söyler ve herkesin içinde Kadı’yı rezil eder. Sonunda kadın ile kocası ömürlerini zevk ile geçirir. *Binbir Gece Masalları*’nda da bu olay benzerdir. Kadının sorduğu soruyu bilemeyen Kadı Efendi evine gider. Soruyu kendi kendine tekrar ederek elindeki bütün içtihat, tıp, sarf ne nahiv kitaplarını araştırır. Kadı Efendi tam pes etmek üzereyken henüz on dört buçuk yaşında olan kızı yanına gelir ve düşünceli halini sorar. Olan biteni kızına anlattıktan sonra kızı gülmeye başlar. Sorunun cevabının kolay olduğunu söyleyerek babasına anlatır: “*Şiddet, katılık ve dayanıklılıktan yana erkeğin zebbi on beş yaşından otuz beş yaşına kadar kemiğe benzer şekilde serttir; otuz beşinden altmışına kadar bir sinir gibidir; altmışından sonra da sarkan erdemsiz bir ettir.*” Sonrasında Kadı Efendi’nin içi rahatlar ve ertesi gününü sabırsızlıkla bekler. Mahkemeye gittiğinde ise kadına sorduğu sorunun biraz daha zor olabileceğini söyleyerek cevabını verir. Kadın ise Kadı Efendi’nin kızını ve zekâsını çok iyi bildiğinden alaycı bir tavırla cevabı bulanın kızının olduğunu söyler. Kadın, davanın görüldüğü oturumu terk edip Kadı Efendi’yi de herkesin içinde rezil eder.

Kırk Vezir Hikâyeleri

Doğu-İslâm dünyasının ortak hikâyeler külliyyatından biri olan *Kırk Vezir Hikâyeleri*, Doğu edebiyatının hikâyecilik geleneği içinde önemli bir yere sahiptir. Şekil ve muhteva özellikleriyle Hint, İran ve Arap kaynaklarında örneklerine rastlanan kırk vezir hikâyelerinin menşei belli olmamakla beraber çatısını çok eski bir hikâyeler mecmuası olan Sindbâdnâme’nin oluşturduğu belirtilmiştir. Türk edebiyatında *Kırk Vezir Hikâyeleri*’nin ilk örnekleri XV. yüzyılda görülür. *Kırk Vezir Hikâyeleri*’nin meddahlar tarafından anlatıldığı veya meddah hikâyelerine bunlardan birtakım motif veya epizotların girdiği bilinmektedir.⁷²

Mekr-i Zenân’ın ikinci hikâyesi *Kırk Vezir Hikâyeleri*’nden alınmıştır. *Kırk Vezir Hikâyeleri*’nde aldatılan erkekler ve aldatan kadınlar olmakla birlikte bu

⁷² Mübcecel Kızıltan, “Kırk Vezir Hikâyeleri” Diyanet İslam Ansiklopedisi, C. XXV, İstanbul, 2002, s. 474-475.

kadınlardan biri oynaşını sandığa, diğeri ise oynaşını büyükçe bir küpün içine saklamıştır. *Kırk Vezir Hikâyeleri*'ndeki *Sandıktaki Sevgili*⁷³ hikâyesinde padişahın güzel karısının genç bir sevgilisi vardır. Kadın, bu sevgilisini sarayda üstelik kendi yatak odasında bir sandık içinde saklar. Kadın, şahın kendilerini yakalayacağından korkan genç sevgilisinin yüreğine su serper. Kadın, gençle böyle konuşurken şahın geldiğini görüp aceleyle sandığı kilitler. Bunu gören şah ise sandığı niçin aceleyle kilitlediğini sorar. Kadın, padişahı yanıltmak amaçlı, sandığa sevgilisini koyduğunu söyler. Hışımla gazaba gelen şah kılıcını çektiği sırada araya karısı girer. Şahın kendisini sınama amaçlı öyle dediğini ve kendisi hakkındaki düşüncelerinin temiz olup olmadığını ölçmek amaçlı öyle yaptığını söyler. Bunun üzerine padişah pişman olur ve karısından özürler diler. Üstüne suçunun görmezden gelinmesi için çeşitli hediyeler verir. Padişah odadan çıkar çıkmaz karısı, sandıktaki sevgilisini çıkarıp zevk ve sefa ederler. Kadın, şahı oyuna getirdiği ile övünür.

Mekr-i Zenân'da ise bir kadının iki oynaşı vardır. İki oynaşına da kocasının öldüğü vakit evleneceği vaadinde bulunur. Oynaşlarından birisi vakit geçirmek için gezmeye şehir dışına çıkar. Günlerden bir gün bu kadının kocası ölür ve şehirde kalan oynaşı olan çulha ile evlenir. Çulha karısını oldukça gözetmekte ve kıskanmaktadır. Evinden dışarıya çıksa kapıyı üzerine kilitler. Hamama gitmeler, işi bitinceye kadar kapının önünde bekler eve birlikte dönerler. Bir gün şehir dışına çıkan oynaşı geri döner ve kadının olduğu yere gelir. İki gün boyunca kadının evi etrafında dolanır. Bunu fark eden bir kocakarı bu yiğidin yanına gelir. Hangi amaçla buralarda dolandığını sorar. Yiğidin halinden anlayan kocakarı ise sevdiği kadının kocası ölünce bir çulha ile evlendiği haberini verir. Bu duruma perişan olan oynaşı kocakarıdan onunla bir kez dahi olsun buluşturması için yalvarır. Kabul eden kocakarı vakit kaybetmeden çulhanın evine gider. Karısının aile dostu olduğunu ve kendi elinde büyüdüğünü söyleyip çulhayı dışarıda bırakır ve kadının olduğu odaya gider. Olan biteni çulhanın karısına anlatır. Karısı da o yiğitle buluşmaya gönlü olur. Bunun üzerine kocakarı ile kadın bir plan yaparlar. Güya kadın bir hastalığa tutulur ve şifası sadece o kocakarıdadır. Çulhayı kocakarıya yönlendiren karısı, kocası

---

⁷³ Hikâyeyi N. Ahmet Özalp yayınında yirmibirinci, Aziz Birinci'nin tezinde yirmibeşinci vezirin anlattığı belirtilir. (N. Ahmet Özalp, *Kırk Vezir Hikâyeleri*, İstanbul, Kapı Yayınları, 2014, s. 213-215; Aziz Birinci, *Kırk Vezir Hikâyeleri İnceleme-Metin-Sözlük*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul, 2012, s. 282-283

gelmeden önce yatak döşediğini hazırlar. Kocakarı ise kapısına kadar medet ummak amaçlı gelen çulhaya, içinde karısının oynaşı olan sandığı bir bahane ile kendi evine kadar götürmesini sağlar. Çulha kendi ile farkında olmadan karısının oynaşını odaya götürür. Kocakarı ise ikisine vakit kazandırmak amaçlı çulhayı kör bir kuyudan su ve Yahudi mezarlığına toprak bulma bahanesiyle evden uzaklaştırır. Bu sırada karısı, oynaşını sandıktan çıkartır ve âlem ederler.

Bu şekilde bir hafta boyunca oynaşıyla hasret giderirler. Oynaşının gitme vakti gelir. Kocakarı yine bir bahane ile içinde oynaşı olan sandığı kendi evine doğru taşıtır. Akşam karanlığından yolu kaybeden çulha, aseslerin olduğu konağın orada kendisini bulur. Asesler çulhadan şüphelenir ve onu asesbaşının huzuruna götürürler. Çulha kendisini kurtarmak amacıyla hokkabaz olduğunu söyler. Asesbaşı hokkabaz olmasına çok sevinir. Çünkü asesbaşının karısı kendisinden böyle bir hokkabazlık gösterisini izlemek istemiştir. Bunu fırsat bilen asesbaşı çulhayı kendi evine götürür. Asesbaşının konağına vardıkları sırada, çulhanın gözü asesbaşının karısının olduğu odaya ilişir. Bu esnada karısının, oynaşını büyükçe bir küpün içine koyduğuna şahit olur. Asesbaşı o anda vakit kaybetmeden hokkabazlık gösterisini yapıp sandığı açmasını ister. Zor durumda kalan çulha sandığın kapağını biraz açar. Bir de ne görsün çıplak halde bir adam büzülmüştür. Çulha o an ihanete uğradığını anlar. Asesbaşı ile aynı kaderi paylaştığını düşünür. Güya yaptığı hokkabazlık gösterisinde sandıktan ve küpten çıkaracakları iki adam da hayalettir. Kapılarının açılmasını isteyen çulha gösterisine başlar. Her ikisini de tembihleyen çulha bu şekilde ikisini küpten ve sandıktan çıkartıp oynattırır ve açtırdığı kapılardan ikisini de çıkarttırmış olur. En sonunda da kendisini asesbaşının karısının yardımı ile asesbaşının elinden kurtarır.

Hikâyenin *Mekr-i Zenân*'da *Kırk Vezir Hikâyeleri*'ndekinden daha farklı ve geniş bir şekilde yer alması, derlendiği kaynağın başka bir metin olma ihtimalini akla getirmektedir. Ancak taranan kaynaklarda başka bir şekli tespit edilememiştir.

Taberî, Milletler ve Hükümdarlar Tarihi

Bu, Ebu Cafer Muhammed bin Cerîr el-Taberî'nin (839-923) genel dünya tarihine dair olan eseridir. Mukaddimeden sonra Hz. Âdem'le eserine başlayan Taberî, Tevrat'taki sıraya göre nebî ve resullerin hayatlarıyla dönemlerindeki olayları

anlatır ve haklarındaki Kur'an âyetlerini tefsir eder. Peygamberlerin çağdaşları olan hükümdarlar, İsrâiloğulları, Hz. İsmâ'dan sonraki Romalılar, onların Suriye'deki yönetimleri, bilhassa Fars hükümdarları ve Araplarla münasebetleri, Yemen ve Irak'taki siyasî ve askerî faaliyetleri üzerinde durur. Kâbe'nin Hz. İbrâhim ve oğlu İsmâil tarafından inşası gibi hakkında çok zengin malzeme bulunan konulara genişçe yer verir.⁷⁴

Mekr-i Zenân'ın dördüncü hikâyesinde İsrailoğulları zamanında yaşayan, Şem'ün adında bir zahidin kâfirlerle olan mücadelesi anlatılır⁷⁵. Bu olay, Taberî'nin *Milletler ve Hükümdarlar Tarihi*'nden alınmıştır⁷⁶. Gece gündüz demeden tüm ömrünü ibadetle geçirmiş olan bu zahit elinde deve çenesiyle kâfirlerle savaşıp çoğunu katleder. Zahidin karnı ne zaman aç olsa deve çenesini ağzına alır ve türlü türlü yiyecekleri ağzına gelir. Susadığı zaman da yine deve çenesini ağzına alır, devenin dişlerinden sular akıp doyasıya içer. Bir kez olsun kâfirler bu büyük zahide galip gelemmez. Sonunda Şem'ün'a karşı koyamayan kâfirler karısını kullanarak mağlup etmek isterler. Kâfirler Şem'ün'un karısı ile anlaşır. Savaştan yorgun düşen Şem'ün evine gelip yatar. Bu sırada karısı zahidin elini ve ayağını sıkıca bağlar. Uyandığında kendisini bağlanmış vaziyette gören Şem'ün karısına “*kim bağladı beni*” diye sorar. Karısı da “*kuvvetini denemek için bağladım*” diye cevap verir. Şem'ün “*Yâ Allâh*” der ve tüm ipleri çözülür. Aynı durum birkaç kez tekrarlanır.

Sonunda Şem'ün, yenilmez ve güçlü oluşunun hikmetini karısına anlatır. Şöyle ki, zahidin başındaki saç olduğu sürece kimse onu yenemez. Bir gün karısı, gazadan yorgun gelen Şem'ün'un saçının bir kısmını kestikten sonra elini ve ayağını o saçla sıkıca bağlar. Zahid o saçları çözemez. Karısı hemen dışarıya çıkıp pusuda bekleyen kâfirlere haber verir. Eli ve ayağı sıkıca bağlı olan Şem'ün'u evinden alıp padişahlarının huzuruna götürürler. Taberî'de ise Rum köyünden olan Şemsun annesi tarafından bir mabedin hizmetine verilir. Mensubu oldukları kavim putlara tapar. Tanrı'ya inanan Şemsun da elinde deve çenesi kemiğiyle kâfirlerle gaza yapar. Yorulup susadığı zaman çene kemiği içinden tatlı su akar. Elde ettiği ganimetlerle

⁷⁴ Mustafa Fayda, “Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. XL, İstanbul, 2011, s.92.

⁷⁵ Bu hikâyede bahsi geçen kadın karakter, Delle veya Delle-i Muhtâle adıyla edebiyatta sık kullanılan bir tip haline gelmiştir. Daha fazla bilgi için bkz. Osman Ünlü - Meltem Deniz (2017). “Klasik Türk Edebiyatında Hilekâr Kadın Tipi: Delle-i Muhtâle”, *ASOS Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.5, S. 41, s.31-42

⁷⁶ Taberî (1991). *Milletler ve Hükümdarlar Tarihi*, Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul, s. 941-943

de yaşamını sürdürür. Kâfirler onu savaşarak yenemeyeceklerini anlayınca karısını kullanarak mağlup etmeye karar verirler. Karısı onu birkaç defa bağlar fakat her seferinden şemsun bundan kurtulur. En sonunda karısı bir yolunu bularak ondan kendi sağlarıyla bağlanırsa kurtulamayacağını öğrenir. şemsun böylece kâfirlerin eline geçer.

Burada farklı olarak *Mekr-i Zenân*'da karısı şem'ün'u bağlayınca teslim etmek üzere pusuda bekleyen kâfirlere haber verir ve kâfirler şem'ün'u padişahlarının huzuruna götürürler. Orada karısının gözleri önünde zahidin burnu, kulakları, elleri ve ayaklarının kesilmesini emrederler. Gözlerini de oyup çıkarırlar. Birden zahid gayptan “*Ey benim kulum dile benden ne dilersin lütfedeyim*” diye ses işitir. şem'ün da “*Yâ Rabb bana kuvvet veresin ki şu kâfirleri yok edeyim*” diye yalvarır. Anında o zahidin kesilen tüm uzuvları yerine gelip kuvveti yerinde olur. Evin ortasında dikili olan direği “*Yâ Allâh*” deyip yerinden koparıncı o yerde kâfirlerin üzerine yıkılır. Karısı da dâhil hepsi birden helak olur. *Milletler ve Hükümdarlar Tarihi* 'nde ise şemsun'un karısı anlaştığı kâfirlere haber verir. Kâfirler eve gelerek şemsun'un burnunu, kulaklarını kesip gözlerini oyarlar. Uzuvları kesilmiş halde mabet minaresinin arka tarafında duran halka teşhir etmek için gösterirler. Hükümdarları da şemsun'u seyretmek için o yere gelir. şemsun Allah'a yalvarır ve kendisine gelen ilhamla halkın çıktığı minarenin iki sütununu çeker, minarenin üzerindeki halk hükümdarlarıyla beraber yıkılıp helak olur.

Mekr-i Zenân'da bulunan metinler arası ilişkiler elbette buradakilerle sınırlı değildir. Mutlaka kalan üç hikâye de başka kaynaklardan alınmış olmalıdır. Ancak şimdilik sadece *Binbir Gece* ve *Kırk Vezir Hikâyeleri* 'nden alınanları tespit edebilmiş bulunmaktayız.

3. SONUÇ

Tek nüshası Paris Bibliothèque Nationale Supplement Turc bölümü 1407 numarada kayıtlı olan *Mekr-i Zenân*, adından da anlaşılacağı gibi kadınların hile ve tuzaklarına dair hikâyelerin toplandığı bir mecmuadır. Eserde farklı uzunluklara sahip dokuz hikâye bulunmaktadır. Eserin içindeki bir kayıttan 1177/1763-64 tarihinde istinsah edildiği anlaşılmaktadır. Sade bir dille yazılan bu hikâyeler orijinal ve telif hikâyeler olmayıp Binbir Gece Hikâyeleri ve Kırk Vezir Hikâyeleri gibi kaynaklardan alınarak bazı değişikliklerle esere alınmıştır. *Mekr-i Zenân*'ın bu nüshasının değişik yerlerinde çok sayıda kıraat kaydı bulunmaktadır. Bu kayıtlardan, eserin kıraat meclislerinde okunmak üzere yazıldığı izlenimi vermektedir. Bu kıraat kayıtları aracılığı ile 18. yüzyıl sonları ile 19. yüzyılın ilk yarısındaki sosyal hayat ile okur profili ve kitap tercihleri hakkında bilgi sahibi olmak mümkündür.

Mekr-i Zenân'daki hikâyelerdeki kadınların genel karakteri kötüdür. İyilik yapar gibi görünseler de sonuna mutlaka kendilerinin çıkarı olan bir sonuç elde ederler. Sadece bir hikâyede (üçüncü hikâye) yine başka bir kadının tuzağına düşüp zor durumda kalan kocasını bu durumdan başka bir hile ile kurtaran kadın karakter bulunmaktadır. Eserde bulunan hikâyelerdeki kadınların genel olarak dünya malına düşkünlükleri, hırsız, sır tutamama ve bu sırrı sır sahibinin aleyhine kullanmaları, acımasız ve merhametsiz olmaları, hilekâr, aldatıcı, sahtekâr, sadakatsiz, vefasız, kurnaz, şehvet düşkünü, nankör ve hırslı gibi özellikleriyle ön planda tutulmuştur.

Bu tür hikâyelerde kadının karşısında erkek karakterlerin olması kaçınılmazdır. Bütün hikâyelerde kadınların hile, tuzak ve kötülüklerine maruz kalan erkekler edilgen karakterdedir. Hikâyelerde yer alan erkek karakterlerin genel özellikleri şöyle sıralanabilir: Mala düşkündürler, kadınlara karşı zaafı vardır, kadına ulaşmak için her yolu denerler, ahmak, kıskanç, gözü dışarıdadır, başları sık sık belaya girer.

Mekr-i Zenân'ın yazılış amacı meclislerde okunmak olduğu için dili sade ve anlaşılırdır. Arapça ve Farsça yapılı tamlamalar çok fazla yer işgal etmez. Konuşma

ve sohbet üslubunda kaleme alındığı için atasözü ve deyimlere sık sık başvurulmuştur. Yine bu üslubun gereği olarak olay akışı sırasında kesilerek “benim canım, benim ruhum, benim sultanım” gibi hitap ifadeleriyle dinleyicilere seslenilerek dikkatlerinin anlatıcıda kalmasını amaçlamışlardır. Bu, aynı zamanda meddah hikâye anlatıcılarının bir özelliğidir. Dolayısıyla *Mekr-i Zenân* meddahlık geleneği ve meddah hikâyeleriyle ilişkilendirilebilir.

Mekr-i Zenân'daki hikâyelerdeki tasvirler, zaman ve mekân özellikleri klasik hikâyelerin genel özelliklerine uygundur. Tasvirler çok yüzeysel ve azdır. Zaman bazı hikâyelerde çok ayrıntılı verilse de bazılarında neredeyse hiç hissedilmez. Mekân ise çok sınırlı bir şekilde ancak olayın akışı içinde yer alır. Büyük mekânlar olan ülke ve şehirler sadece hikâyelerin girişinde isim olarak bulunur.

Sonuç olarak *Mekr-i Zenân*, kadınların hile, kurnazlık ve tuzaklarının konu edildiği farklı uzunluklarda dokuz hikâyeden oluşan bir mecmuadır. Eserin çeşitli yerlerinde yer alan kayıtlardan uzun bir süre meclislerde okunduğu anlaşılmaktadır. Bu açıdan Osmanlı sosyal hayatı ile ilgili önemli bir kaynak olarak sayılabilir.

4. KAYNAKLAR

AKKUŞ, Metin (2006). “Klasik Edebiyatta Tipler”, *Türk Edebiyatı Tarihi*, C. II, Ankara, Kültür Bakanlığı.

AKTAŞ, Şerif (2013). *Anlatma Esasına Bağlı Edebî Metinlerin Tahlili*, Ankara, Kurgan Edebiyat.

AKTULUM, Kubilay (2000). *Metinlerarası İlişkiler*, Ankara, Öteki Yayınevi.

ALACATLI, Hüseyin (1999). *Muhayyelât-ı Aziz Efendi*, Akçağ Yayınları, Ankara.

ALTUN, Mustafa (2011). *Hâb-nâme-i Veysî*, MVT, İstanbul.

APALI, Sıdıka (2004). *İslam Hukukunda Kadının Şahitliği ve Hâkimliği İle İlgili Yaklaşımların Değerlendirilmesi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri (İslam Hukuku) Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

ATEŞ, Ahmed (1942). “Metin Tenkidi Hakkında (Dâsitân-ı Tevârih-i Âl-i Osman Münasebeti İle),” *Türkiyat Mecmuası*, C.VII-VIII, s. 253-267.

AYTAÇ, Gürsel (2001). *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*, Ankara, Kültür Bakanlığı.

BALKANLI, Suzan (2010). *Hikâyet-i Sipahi-i Kastamoni Tuti-i Şekeristan (vr.1-27) (inceleme-transkripsiyon-metin-dizin)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

BİRİNCİ, Aziz (2012). *Kırk Vezir Hikâyeleri İnceleme-Metin-Sözlük*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul.

BLOCHET, Edgar (1933). *Catalogue Des Manuscrits Turcs de la Bibliothèque Nationale*. T. II, Paris.

- BORATAV, Pertev Naili (2002). *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- BÜLBÜL, Tuncay (2011). *İsmail b. Ali Câmi'ü'l-Hikâyât*, Grafiker Yayınları, Ankara.
- BÜLBÜL, Tuncay (2009). *Hümâyün-nâme (İnceleme-Tenkitli Metin)*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.
- ÇALDAK Süleyman (2010). *Nergisî ve Nihâlistân'ı*, Kesit Yayınları, İstanbul.
- ÇALIŞKAN, Yaşar (1994). *Latîfeler*, Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul.
- ÇAVUŞOĞLU Mehmed (1970). “Zâtî'nin Letâifi”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, S. XVIII, s.25-51.
- ÇETİNKAYA, Ülkü (2008). “Divan Edebiyatında Kadına Genel Bakış” *Turkish Studies*, Y. V, S. 3/4, s. 279-334.
- DECOURDEMANCHE, Jean-Adolphe (1896). *Les Ruses des Femmes (Mikri-Zenan) et Extraits du Plaisir Après La Peine (Feredj Bad Chiddeh)*, Paris.
- DEVELLİOĞLU, Ferit (1998). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara, Aydın Kitabevi Yayınları.
- FAYDA, Mustafa (2011). “Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. XL, İstanbul, s.92-94.
- GENÇ, İlhan (2007). *Edebiyat Bilimi. Kuramlar-Akımlar-Yöntemler*, İzmir.
- GEVREK Hasan (2010). *Hikâyet-i Sipahi-i Kastamonî Tutî-i Şekeristan (vr.28-54) (inceleme-transkripsiyon-metin-dizin)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- GÜNAY, Umay (2000) “İslâmî Dönemde Türk Toplumunda Kadının Yeri ve Önemi”, *Millî Folklor Dergisi*, C.6 S.46, s. 4-9.

- GÜNBATTI, Hikmet (1998). *Kahramân-nâme (İnceleme –Metin)*. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Malatya.
- HARMAN, Ömer Faruk (2004). “Meryem” *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 29. s.236-242.
- İNAYET, Alimcan, “Divanü Lûğat-it-Türk’te Geçen “Çin” ve “Maçin” Adı Üzerine” *Turkish Studies*, Y. 2/4, 2007, s. 1174-1184.
- KAPLAN, Mehmet (1992). *Hikâye Tahlilleri*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1992.
- KAVRUK, Hasan (1998). *Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikâyeler*, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı.
- KAVRUK, Hasan, Kazım Yoldaş, Süleyman Çaldak (2000). *El-Ferec Ba’de’s-Şidde*, C.I, Malatya.
- KAVRUK, Hasan Kazım Yoldaş, Süleyman Çaldak (2004). *El-Ferec Ba’de’s-Şidde*, C.II, Malatya.
- KAVRUK, Hasan ve İskender PALA (1998). “Hikâye, Divan Edebiyatı” *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. C.XVII. s.491-493.
- KIZILTAN, Mübeccel (1991). *Kırk Vezir Hikâyeleri İnceleme-Metin-Dizin-Kaynakça, Sözlük*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul.
- KIZILTAN, Mübeccel (2002). “Kırk Vezir Hikâyeleri”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. XXV, İstanbul, 2002, s. 474-475.
- KOCATÜRK, Vasfi Mahir (1970). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara, Edebiyat Yayınevi.
- KORTANTAMER, Tunca (1997). *Nev’î-zâde Atâyî ve Hamse’si*, İzmir, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- KÖPRÜLÜ, M. Fuat (1980). *Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul, Ötüken Neşriyat.

- LEVEND, Agâh Sırrı (1988). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara, Türk Tarih Kurumu.
- LEVEND, Agâh Sırrı (2016). “Divan Edebiyatında Hikâye” *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları* C. II, s. 161-214, Ankara, Türk Tarih Kurumu.
- MALGACA, Eflak (2006) *Sıdkı'nın Hikâye-i Ucube vü Mahcube Adlı Eseri ve Eserdeki Eğitimle İlgili Unsurların Tespiti*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- MAZIOĞLU, Hasibe (1992). “Divan Edebiyatında Hikâye”, *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*, s. 19-36, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi.
- Mekr-i Zenân. Paris Bibliothèque Nationale Supplement Turc. 1407.
- NUTKU, Özdemir (1997). *Meddahlık ve Meddah Hikâyeleri*. Ankara.
- OKUYUCU, Cihan; Kartal, Ahmet; Köksal Fatih (2011). *Klasik Dönem Osmanlı Nesri*, Kesit Yayınları, İstanbul.
- ONARAN, Âlim Şerif (2013). *Binbir Gece Masalları*, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- ÖZALP, N. Ahmet (2014). *Kırk Vezir Hikâyeleri*, İstanbul, Kapı Yayınları.
- ÖZÖN, Mustafa Nihat (1985). *Türkçede Roman*. İstanbul, İletişim Yayınevi.
- ÖZTÜRK, Zehra (2003). “Eğitim Tarihimizde Okuma Toplantılarının Yeri ve Okunan Kitaplar” *Değerler Eğitimi Dergisi*, C. I, S.4, s. 131-155.
- ÖZTÜRK, Zehra (2007). “Osmanlı Döneminde Kıraat Meclislerinde Okunan Halk Kitapları”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. V, S. 9, s. 401-445.
- ÖZTÜRK, Zehra (2013). “Züleyha”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 44, s.553.
- SAYERS, David Selim (2013). *Tıflı Hikâyeleri*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

- SELÇUK, Bahir (2009). *Meşâkku'l-uşşâk (İnceleme – Metin)*, Salkımsöğüt Yayınevi, İstanbul.
- SONA, İbrahim (2012). *Türk Edebiyatında Tûtî-nâme Hikâyeleri (İnceleme-Tenkitli Metin)*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.
- Şemseddin Sâmî (1996). *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul, Çağrı Yayınları.
- Taberî (1991). *Milletler ve Hükümdarlar Tarihi*, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1995). *Osmanlı Türkçesi Grameri*. İstanbul, Alfa Yayınları.
- TOPALOĞLU, Bekir (2003). “Mekr” *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 28. s. 580-581.
- TOSUN, Necip (2014). *Doğunun Hikâye Kuramı*, İstanbul, Büyüyen Ay Yayınevi.
- ULUTÜRK, Veli (1992). “Binbir Gece”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. VI, İstanbul, 1992, s. 180-181.
- ÜNLÜ, Osman - Meltem Deniz (2017). “Klasik Türk Edebiyatında Hilekâr Kadın Tipi: Delle-i Muhtâle”, *ASOS Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.5, S. 41, s. 31-42
- ÜNLÜ, Osman (2007). “Ömer Seyfettin’in “Tos” Hikâyesinde Klâsik Kısa Hikâye Geleneği Etkileri”. *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. S.13, s.235-250.
- ÜNLÜ, Osman (2009). *Cinânî Bedâiyü'l-âsâr*, Harvard University, Harvard.
- ÜNLÜ, Osman (2011). “Modern Araştırmacının Klasik Hikâyeye Bakışı Üzerine Değerlendirmeler”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Y. 16, S. 29, s. 465-466
- ÜNVER, İsmail. “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”. *Türkoloji Dergisi*, C. XI. S. 1. s. 51-89

YAĞCI, Şerife (2001). *Süheylî'nin Acâ'ibü'l-meâsir ve Garâ'ibü'n-nevâdir'i –Metin ve Küçük Hikâye Üzerine Teorik Bir İnceleme-*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi İzmir.

YAĞCI, Şerife (2002). “Klasik Türk Edebiyatı Geleneğinde Hikâye” *Türk Dünyası Araştırmaları*, S.141, s. 147-160.

YAZICI, Hüseyin (1998). “Hikâye”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C.17, s.479-485.

5. METİN

5.1. Metnin Teşkilinde İzlenen Yol

1. Metin kurulurken mevcut standart ilmî transkripsiyon sisteminden faydalanılmıştır. Arapça ve Farsça ön eklerin ve edatların, sona gelen ek ve edatların yazımında ise İsmail Ünver'in tespit ettiği esaslara uyulmuştur⁷⁷. Özel adların yazımında Arapça tamlama kurallarına uyulmamıştır.
2. Farsça kelimelerde bulunan “vâv-ı ma'dûle”ler, “” simgesiyle gösterilmiştir: ħ̣āb, ħ̣āce, ... gibi
3. Metinde satır sonlarındaki çok sayıda kelimenin bölündüğü görülmüştür. Mümkün olduğunca ve imla kurallarının izin verdiğiince kelimelerin bölünme şekillerine sadık kalınmıştır.
4. Metnin anlaşılmasını kolaylaştırması açısından bazı temel noktalama işaretlerini kullanılmıştır. Özel isimlerin yazımında ve cümle başlarında büyük harften yararlanılmış, özel isimlere gelen ekleri ayırmak için herhangi bir noktalama işareti kullanılmamıştır. Ayrıca gerektiği yerlerde “?, !, ...” gibi imla işaretlerini de kullanılmıştır.
5. “Kapalı e” seslerinin gösterilmesi meselesinde bu ses ifade etmek amacıyla “ë” işaretinin kullanımı tercih edilmiştir.
6. Türkçe kelime ve eklerin imlasında Klasik Osmanlı Türkçesi imla özellikleri kullanılmıştır. Türkçe eklerin imlasının yazımı sırasında Faruk Kadri Timurtaş'ın kullandığı sistem tercih edilmiştir⁷⁸.

⁷⁷ İsmail Ünver. “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”. Türkoloji Dergisi. Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara 1993. C. XI. S. 1. s. 51-89

⁷⁸ Faruk Kadri Timurtaş. Osmanlı Türkçesi Grameri. İstanbul. 1995. s. 319-455

MEKR-İ ZENÂN

-I-

Râviyân-ı aḥbâr ve nâkıllân-ı âsâr ve muḥaddisân-ı rûzgâr (2) öyle rivâyet eder ki şehir-i Mıŝırda meşhûr bir ‘as‘es (3) başı var idi. Nice müddet ‘as‘esbaşı olup (4) mekr-i zenân hakkında çok şeyi taḥşîl etmiş idi. (5) İttifâk bir gün şehir-i Mıŝruñ içini devr ederken (6) ısıcaḡdan yorulup bir istirâhat edecek (7) gölge bakarken gördi ki bir gölgelü yerde bir taşdan (8) şofa şeklinde bir şey‘ atmışlar. Hemân ol taş (9) ŝofanuñ üzerine çıkup bir mikdâr istirâhat (10) eyledi ve otururken kendüyi bir mikdâr ġaflet (11) aldı. Eŝnâ-yı ḡ‘abda iken añsuzdan üzerine (12) bir nesne düşdi. Hemân uykudan uyanup (13) bakup gördi, bir kîse ağızı bağlu. Hemân ‘as‘es (14) başı kîseyi açup içinde altun var. Sayup [2a] gördi, yüz altun. Hemân çevre yanına bakup (2) göz gezdürdi, ‘aceb kim bıraktı deyü. Aşlâ (3) hîç kimseyi görmedi. Ta‘accüb edüp kalkup (4) gitdi ol gece yatup ŝabâḡ erkenden yine (5) şehri devre gitdi dönüp vâfir gezdi, (6) tamam ısıcaḡ başdı. Yine ol taş şofa (7) üzerinde karar eyledi, ġâyet yorgun idi. (8) Hemân ol eŝnâda yine uykuya vardı. Uykuda (9) iken yine üzerine bir nesne düşdi yine (10) uyanup gördi yine yüz altun. Etrâfına (11) nazar ŝaldı, gördi kim hîç kimse görünmez. Ta‘accüb (12) eyledi, hemân oradan kalkup evine geldi. (13) Fikr edüp ‘acabâ bu altunı benüm üzerüme atan (14) kim ola ve murâdı ne ola, hemân iş budur ki (15) bir daḡı varduğda uyumayup gözedeyüm eger yine (16) atarsa kim olduğın görüp ve murâdı ne (17) olduğın ḡaber alurum deyüp aḡŝâm yatup [2b] ŝabâḡ yine yerinden turup evinden taşra (2) çıkup şehir-i Mışrı devre gitdi bir mikdâr (3) devr edüp kaba kuŝluk olduğda yine ısıcaḡdan (4) buñalup gelüp ol ma‘hûd şofaya çıkup (5) oturdu. Daḡı meşhûr meseldür kurd bir kerre (6) karnın toyurup o yeri toḡuz tolaşur (7) hele bir mikdâr teneffüs edüp yine ġaflet (8) alduğda bir kez uyumayup ammâ uyura urup (9) ımızėanur şekli olup göz

altından gözetmege (10) başladı. Nā-gāh anı gördi ki bir yerden bir (11) nāzūk el zāhir oldı ve elinde bir kīse (12) getirüp ‘as‘esbaşınūñ üzerine atup (13) elin çekicek maħalde ‘as‘esbaşı ol eli (14) bileginden kavrayup zabt ʔyledi ammā eli (15) gūyā benbe içine gömüldi. Gördi kim barma-(16)ğında elmas yüzükler ve kolında cevāhir (17) zeyger ammā ‘as‘esbaşı andan ‘avratuñ **[3a]** yüzine nazār ʔyledi. Gördi kim bir cemīle maħbūbe-i (2) zamāndur gūyā kim bir şūretdür Hāḡ sūbhānehu (3) ḡüsn ü cemāl kalıbına döküp ögmüş yaratmış (4) ḡaddi serv-i semene beñzer ḡaşları ebru kemāne (5) beñzer alnı ayuñ bedrine beñzer laḡif bu ‘avrat (6) bu ḡüsn ü cemāl ile kendüye zīnet vērüp (7) dībā vü zībālara ḡarḡ olmuş bu ‘avratı bu (8) ḡıyāfetde gören eger cinnī eger insān dem- (9) beste vü ḡayrān ḡalur. Çün ‘as‘esbaşı (10) bu ‘avrat-ı nāzenīni bu hey‘etde göricek (11) olanca ‘aḡlı perīşān olup nice perīşān (12) olmasun. Bu ḡadar müddetdür Mışır şehrinde (13) ‘as‘esbaşı olup bu ḡadar ‘avrat (14) konuşup görüsmüş ve illā bu ḡüsn ü cemālde (15) böyle ‘avrat görmemiş idi. Hele ‘aḡlın (16) başuna cem‘ ʔdüp ol ‘avrata eyitdi: (17) Ey cānumuñ cānı ne bāḡuñ ḡülü ve ne bostānuñ **[3b]** sūnbūli ve ḡanḡı baḡçenūñ bülbūlisin ve ne ḡallü (2) ḡişisin ve neredensin benüm senūñle aramızda (3) muḡaddem bir āşınālīgumuz olmayup def‘āt ile (4) bize iḡsānuñuz oldı ḡiçbir vechile (5) ben seni bilmezem ancaḡ bu altunı baña virmekden (6) ḡaraż ve murāduñ nedür işte mümkün mertebe (7) elümüzdē geldiḡi ḡadar sa‘y ʔedelüm dēdi. (8) Hemān dönüp ol ‘avrat eyitdi: Ben bir (9) za‘īfe ‘avratam, ittifaḡ bir ḡün bir hammāmıda (10) bir ḡün ḡāḡī efendinūñ ḡızın görüp (11) anuñ ‘aşḡına mübtelā oldum ve āşufte-i (12) şūrīdesi olup biñ dil ü cān (13) ile ḡöñül dūşürdüm. Muḡabbeti ḡöñlümde yer (14) ʔyledi. Ol ḡızın daḡı baña meyli muḡabbeti (15) hadden efzūn olup bu ḡızı sevüp (16) mā-beynimizde ‘ahd u peymānlar ḡıldıḡ ammā ḡaylī (17) zamāndur ol nāzenīni görmedüm ve şöyle **[4a]** sebebsiz ḡāḡīnuñ evine girmek (2) ve varmaḡ mümkün degül. Ol ḡızuñ ‘aşḡı (3) ve muḡabbeti beni deli dīvāne ḡılıyor. Bir (4) taḡrīb ile evine gidüp ol nāzenīni (5) görüp bir miḡdār soḡbet ḡılam tā ki ḡöñlüm (6) anuñla ülfet tutup ‘aşḡum bir miḡdār teskīn (7) ola dēdi. Çün ‘as‘esbaşı ol (8) ‘avratuñ sözlerini diñleyüp eyitdi: (9) Ey cānum bu işden murāduñ ve maḡşūduñ (10) nedür? Ne nice tedbīr ḡılmaḡ gerekdür tā ki ḡöñlün (11) dilediḡi yerine gele dēdi. ‘Avrat eyitdi: (12) Senden dilerüm bu işümde baña mu‘īn ola- (13) sım, beni ḡāḡī evine iletessin dēdi. (14) ‘As‘esbaşı eyitdi: Bende ḡanda seni ḡāḡī (15) evine iletmek ḡanda ola dēdi. Dönüp (16) ‘avrat eyitdi: Bilürüm ki sen beni anda (17) iletmezsin, bir ḡıle ile beni anda **[4b]** iletibilür misin dēdi ‘As‘esbaşı (2) eyitdi:

Her nice hîle eder iseñ (3) eyle ben seni anda iletüyüm ve saña mu‘ın (4) olayum dèyince hemān ‘avrat eyitdi: (5) Ben bu gece altunlu ve incülü esbāblar (6) ile kendümi müzeyyen ederüm ve varup (7) kâdīnuñ evi öñinde oturayum. Kaçan kim (8) sen şubaşı ile ol araya gelesin (9) ve beni anda bulasın ve ne hāllü kişi-(10)sin dèyü su‘āl edesin. Ben (11) bugün kal‘adan biri kendi işüm ile (12) şehre indüm, anda işümi tamām görüp (13) geç kalmışam, kal‘aya varınca kal‘a kapuları (14) kapanmış. Dönüp şehre indüm ancak bir bilüp (15) gördüğüm āşinā yokdur ki evine varam (16) bu gece yatam. Ba‘zı kişilerden şordum, (17) bu mahalle kâdī efendi mahallesidür, **[5a]** emīndür ve mahfūzdur ve eyü yerdür, [yırılmış] (2) geldüm bu araya şıgındum. Şabāh kalķup [silinmiş] kendü (3) evüme gidem. Uş siz geldüñüz ahvālüm budur. [yırılmış] (4) kaçan kim siz daħı benüm üzerümdeki libāsi gördükde (5) şubaşıya eyidesiz ki bu hātün kişiyi bu hüsn ü (6) cemāliyle ve bu kadar cevāhir incü ile böyle şokaķda (7) koyup gitmek olmaz. Zīrā ihtimāldür bir uğrı haram-zāde (8) gelüp bu ‘avratı şoyarlar ve ihtimāldür mālī hātır-(9)ıçün helāk edeler. Şoñra sultān tarafından başumuz (10) ağrıyup zāhmet çekeyüz, bir kişi bu ‘avratuñ yanına (11) bir bekçi koyalum, şabāha dek bunu bunda beklesün ve yā-(12)hud bir ihtiyār eyledüñüz mu‘temed kişinüñ evine koyalum (13) hattā selāmet-i şabāha dāħil ola. Lakin bu mahalle kâdī (14) mahallesidür ve bu hātün olur olmaz eve konulmaz (15) ancak kâdī efendinüñ evi her vechile mahfūz, anuñ (16) evinden emīn yer olmaz. Hemān bu hātün kişiyi kâdī (17) efendinüñ evine emānete koyasız dèyü şubaşıya **[5b]** [yırılmış] kâdī efendinüñ kıızı (2) [silinmiş] ayağına düşüp murādum hāsıl olur ancak (3) [silinmiş] ma‘hūd olınan bu kadarcadur dèdi. (4) Çün ‘as‘esbaşı ‘avratun bu cevābın işitdi (5) eyitdi: Ey cānum bu sehl işdür dèyüp ikisi hemān (6) bu kavlı üzre ittifāk edüp girdiler. Pes aħşam (7) oldu ta‘ām yenüp yatsu vaķti geķdi, andan şoñra (8) şubaşı ve ‘as‘esbaşı ma‘an kola çıkup tamām (9) şehir-i Mışrı tavāf edüp devr ederken kâdīnuñ (10) mahallesine gelüp çün ‘avrat oldığı yere hemīn (11) geldiler, misk-i ‘anber koķusu bunuñ dimāğların (12) mu‘attar eyledi. Bunlar eyitdiler: ‘Acabā bu güzel koķu (13) nereden gelür ola dèyüp etrāflarına nazār ederken (14) karşudan gözlerine bir hayāl gibi nesne görindi. (15) Şubaşı eyitdi: Görüñ şol karşuda görünen (16) karaluk ne ola dèdi. Hemān ‘as‘esbaşı ilerü va- (17) rup gördi kim bir cemīle ‘avratdur, altun incü ve dibā **[6a]** ve zībālara ğarķ olmuş bir köşede siñmiş durur. (2) Hemān ‘as‘esbaşı tecāhülde gelüp ol ‘avrata eyitdi: (3) Ey hātün sen hātün kişisin, bu hüsn ü cemālile (4) bu kadar dürr ü cevāhir ile bu gece

vaqtinde bu arada (5) ne durursın d d kde ol ‘avrat dađı muqaddem g -(6)nd zden ‘as‘esbaşıya ısmarladıđı gibi ađv lin (7)  aber v rdi. ‘As‘esbaşı d n p Őubaşıya eyitdi: (8) Ey  arındaŐ bu bir cem le ‘avrat altun ve cev hir ve z -(9)kıymetl  lib slara  ar  olmuŐ, evi  al‘ada imiŐ, (10) bug n bir maŐlahat i n Őehre in p iŐi ne ise (11) g r p ge   almıŐ.  al‘aya varınca  apular  apanmıŐ idi. (12) Őubaşı  ır ıl Őa allu ve ‘as‘esbaşı  ara Őa allu, (13) b t n  avl  n ‘as‘es Őubaşıya eyitdi: Ey (14) d d r-ı ‘az z m Őimdi bu   t n kiŐi taŐrada (15)  almıŐ ve bir bil p g rd đi dostı dađı yođumuŐ (16) bu ge e evine vara. Bu ma alle   d  ma allesid r, (17) em n y rd r d y  gel p bu araya ta aŐŐ n  tmiŐ. Bunuň [6b] yanına bir kimse be đi koyup Őab ha dek bekles n, (2) ihtim ld r bir  aram-z de bu ‘avrata  aŐd  d p (3) Őoya y h d m li   t rı i n  ld re, Őoňra (4) sult n-ı MıŐr d n p bize  azab  yleye. Arada za met (5)  ekev z ve y h d bir em n i‘tim d olsun eve em net (6)  oyavuz, bu ge e anda yatup Őab h  alk p evine (7) gide d di. Őubaşı as‘es baŐıya eyitdi: Sen (8) su‘ l etd ň sen al bu ‘avratı ev ne get r bu ge e-(9)lik sende em net dursun, Őab h varup evine (10) gits n d yince ‘as‘esbaşı eyitdi: Ma‘ zall h ben m (11) ev mde bunuň gibi em net olmaz, evl  olan budur ki (12) bu ‘avratı em net  oyacak yer ancak   d  evid r. (13) Z r    d  her vechile em nd r aňa her vechile (14) zarar iŐ bet  tmez ve hem   d ň n ev   niňde bu-(15)lindi ve hem  zerinde ne  adar kıymetl  lib sları (16) ve cev hirleri z yi‘ de olursa bizler t hmet (17) beri olavuz d di. Őubaşı dađı ‘as‘es [7a] baŐınuň cev bını m n sib g r p hem n   d  efendiniň (2)  apusuň  akdılar. Ol demde   d niň   dimi gel p  apuyı (3) a dı, ol   t n    dimine em net verdiler.   dim dađı (4) ol ‘avratı i er  alup  apuyı  apadı. Ol aradan Őu (5) baŐı ve ‘as‘esbaŐı devr  dereken evlerine gid p (6) yatdılar.   n ol ge e d Őmen ‘ mri gibi ge  p Őab h (7) oldu, g neŐ t l ‘  d p ‘ lemi n r ile m nevver  yledi. (8) Hem n ‘as‘esbaŐı birden durup ŐubaŐınuň evine (9) vardıkda g rdi,   d  efendi fery d   fiđ n  dereken (10) ŐubaŐınuň evine gel p eyitdi: Bir  aram-z de ‘avratı d -(11)zen ile ben m ev me em net  omıŐsız bu ge e, ben m Őandu-(12)đum i inde m l-ı eyt m altı biň filori vardı. (13) Ol ‘avrat Őand đı a up alup gitmiŐ. Elbetde bu-(14)lınmak gerekd r yođsa varup sizden sult na Őik yet (15)  derem d di. Őubaşı   d  efendi Őıra ge  r p (16)   d  ‘as‘esbaŐınuň y zine ba dı, elbetde bu ‘avrat (17) bulunup m l-ı eyt m taŐŐil olunmalıdur d di. Amm  [7b] ‘as‘esbaŐınuň dem-i nefsi tutulup aŐl  bir nu ka   dir (2) olmayup  am u  uŐŐa dery sına talup nice  deceđin (3) bilmedi. Ol ma alde   d  s zini tekr r  d p ‘as‘es

(4) başıya cevāb eyitdi ki bu iş kimsenüñ işi degüldür illā (5) senüñdür, tîz ol hemān ol 'avratı bulmaq gereksin dedi. (6) Pes 'as'esbaşı kâdînuñ cevābına qarşuluk bir gayrı (7) söz bulmayup eyitdi: Efendi bunuñ gibi bir iş vāki' (8) oldu elbetde ola gelmişdür, birkaç gün mehl vèrürler, (9) eger uğrı bulunursa fihā bulunmazsa andan soñra zaman (10) lâzım olur bize dañı üç gün mühlet vèrünü ya bulayum (11) bulamadıgumuz taqdırce zamān çekelüm dedi. Kâdî dañı (12) 'as'esbaşıya üç gün mühlet vèrdi. Hemān (13) 'as'esbaşı şubaşınıñ yanından kalkup efkâriyla (14) evine gitdi ve evinden çıkup Mısr şehrinüñ içi (15) soğak-be-soğak maħalle-be-maħalle kapu-be-kapu ol 'avratı (16) aramağa başladı. Guşşadan ve melāletden Mısr şehri (17) başına tār ve geñ dünyāyı kendüye zindān èyledi. Tamām **[8a]** iki gün pey-ender-pey gezdi, ašlā bir nām u nişānuñ bulamadı. (2) Hālbuki ol 'avratı görse dañı bilmez idi ve ne hāllü (3) 'avrat olduğundan ħaberdār olamadı. Çün ü-(4)çinci gün oldu, 'as'esbaşı yine şehri devr èdüp (5) gezerken kendü kendüye 'itāb èdüp eyitdi kim hiç (6) benden ebleh ve benden aħmaq adam olmaya, bir kişiyi isterin (7) kim bulmazam ve bulup görsem dañı bilmezem. Bu benüm (8) işüm ki 'acîbdür andan soñra her kime şorsam bilmez-(9)ler ve ben bu kadar rind-i cihān geçerken böyle bir 'avratuñ (10) mekr ü ħilelerine aldanup başımı böyle vartaya uğr-(11)atdum deyüp tākati tağ olup bir tarafa dañı kendi (12) tamām öyle vaqti yakın olmuşdı 'as'esbaşı bu efkâriyla (13) ve ġamıyla bir soğacı öñine alup ve yilup giderken yolu (14) ol ħaram-zādeyi üç günden berü aradığı evüñ (15) öñine uğradı. Ol 'avrat dañı pencerede oturup (16) soğaca bakarken ittifāk ol 'avrat dañı 'as'es (17) başıyı pencereden gördi kim derdmend efkâriyla **[8b]** ardına bakmayup sür'atle çekilüp gider. Hemān bildi kim kendüyi (2) arar 'avrat eyitdi kim hüner ve 'ayyārluğ oldur kim 'as'es (3) başıya kendümi bildüreyüm eger benden ötüri kendüye (4) bir sitem olmuş ise kendüyi ol sitemden kırtarup ħalāş (5) édeyüm deyüp hemān 'as'esbaşı 'avratuñ oturduğu (6) pencerenüñ berāberine geldi. Geçerken 'avrat yukarudan bir yol (7) kaħkaha ile güldi çün 'as'esbaşı 'avratuñ güldü-(8)günü işidüp bir kerre başın kıldurup yukaru pencereye (9) bakup kimdür ola bu gülen deyüp nazār ètdükde gözi (10) 'avrata dūş oldu 'avrat 'as'esbaşıya yukaru (11) gel deyü işāret èyledi. 'As'esbaşı kendüye eyitdi: (12) 'Aceb bu 'avrat kim ola ve beni yukaru çağırmadan (13) mağşüdi ne ola elbetde bunda bir sırr-ı ħikmet vardur, (14) baçalum āyine-i devrān ne şüret gösterir. Hemān gelüp (15) kıpudan içerü girdi. Gördi bir 'azīm yüksek çār-(16)dağ, bir nāzenin 'avrat yukaruda nerdbān başında (17) durmuş,

kendüye bakar. Hemān ol ‘avrat ‘ases **[9a]** başıya yukaru gel dèyü işaret èyledi. ‘As‘esbaşı daḥı (2) hemān ol dem nerdbāna kadem başup çārdağa çıkdı. (3) Ol dem ol nāzenīn ‘as‘esbaşınūn elin eline alup (4) şadra geçürdi ve ḥāl ḥātīrīn şordı ammā (5) ‘as‘esbaşı ol ḥātūnı ašlā bilmedi. Dönüp ol (6) ‘avrata eyitdi ve ey cānumūn cānı ma‘zūr olsun (7) beni seni bilemedüm kimsin dèdi. Hemān dönüp ol (8) ‘avrat eyitdi: Ben şol ‘avratam ki beni kādī evine emā-(9)net kōmışduñ dèdi. Pes ‘as‘esbaşı eyitdi: Ey ḥā-(10)tūn ‘aceb iş kıldıñ kim benüm başumı vartadan vartaya (11) uğratduñ öldürmege müsteḥakk kıldıñ dèdi dö-(12)nüp ‘avrat eyitdi: Sen Mışr gibi şehrūn ‘as‘es (13) başısı olup tamām şecā‘at birle mevşūf (14) ve bahādırlar içinde mezkūrsın. Bu kadarca işden (15) ötürī ḡam u efkār çekersin, iki gündür seni bulma-(16)dan segirdmede ve efkār ile geçdüḡini gördüm, ašlā (17) muḡayyed olmadum. Bugün ḡaber aldum, kādī saña üç gün **[9b]** mehl vèrüp eger beni bulmazsan zamān çekecek olmuş-(2)sın. Saña acıdum ve bir de saña gönlüm düşüp meyl ü muḡabbet (3) èyledüm. Bu iş emr-i sehldür bu iş tedbīri ve senūn (4) ḡalāş olman için çağırdum dèdi. Bu iş ne yüzden (5) tedbīr getirir yarın üç gündür mehl tamām olur, (6) beni şubaşınūn evine getirüp amān vermeyüp (7) zamān çekdürürler. İmdi bu işi sen kıldıñ yine (8) çāre sen kıl beni kādīnūn elinden ḡalāş èyle. Buña ted-(9)bīr ne yüzden olur dèdi. Pes ḡātūn eyitdi (10) bu işūn tedbīri āsāndur, hīç ḡam yēme dèyüp ḡātūn (11) hemān yerinden durup eyitdi: Ḳalbine ḡuşşa getirme, (12) kādī seni öldüremez ammā kādīyi öldürebilür-(13)sin dèyüp hemān ‘as‘esbaşınūn elin eline alup (14) bir odaya girüp bir iki şanduk la‘l ve cevāhir var (15) idi ve sā‘ir tefāruḡ ‘asesbaşıya gösterüp ‘ases (16) başı anı görüp ḡayrān ḡaldı. Andan şoñra ol (17) ‘avrat bir şanduk daḥı açdı, içinden bir kīse ile **[10a]** tolu altun ‘asesbaşınūn öñine kodı. ‘Asesbaşı: (2) Bu nedür dèdi ‘avrat eyitdi: Ben kādīnūn kızına āşık (3) degülem bu altuna ‘āşıkam. İşte bu kīse altunı ben kā-(4)dīnūn şandugından aldıḡum altı biñ altundur, (5) isterseñ al götür, isterseñ yine benüm yanumda emā-(6)net kō dèdi. Bende māl çokdur ne kadar yèsem ve ne kadar (7) ḡarc ètsem tükenmez ve benüm ḡaşdum budur kim seni ḡalā-(8)llıḡa ḡabül ètdüm, sen daḥı beni alup ḡabül èdesin (9) ve eger ben seni ḡalāllıḡa murād ètmesem sen beni ḡanda (10) bulurduñ. Eger ‘ömrūn biñ yıl olursa beni bulamaz-(11)duñ, ben seni istedigüm için ale‘l-fi‘l öñinden (12) geçerken seni çağırıp getürdüm. Ḥuşūşan sen de (13) beni bilmedūñ andan şoñra kīse ile altunı saña (14) gösterdüm ve bu sırta seni muḡḡali‘ èyledüm dèdi. (15) Andan ‘asesbaşı eyitdi: Ey ḡātūn bu la‘l ü cevā-(16)hirlere ‘arzum yokdur,

senüñ mâluñ saña mübârek (17) olsun. Hemân şol belâya kim beni uğratduñ, **[10b]** bir tarîķile beni ħalâş étmege çâreñ varısa anı gör (2) dèdi. ‘Avrat eyitdi: Ben kîsenüñ kaydın gördüm dèyince (3) ‘asesbaşı eyitdi: Ey ħâtün benüm kaydum nice gördün (4) kim yarın üç tamâm olur, benüm işüm biter, hîç bu benüm (5) işümün tedbîrine nedür bilmezem dèdi. Çün ‘avrat dö-(6)nüp ‘asesbaşıya eyitdi: Bu bir sehl işdür çün (7) şabâĥ ola kâđi şubaşı evine gele senüñle münâza-(8)‘a kıla. Sen hergiz söyleme kâđi her ne kadar saña sö-(9)yleye sen hîç söyleme ve ašlâ cevâb vèrme. (10) Kaçan şubaşı saña elbetde söyle ya niçün söylemez-(11)sin ve cevâb vèrmezsin dèdükde sen eyit nice cevâb (12) édeyüm ol kâđi ulu kişidür aña herkes yardım (13) éder ve aña ölüm yokdur, ben bir za‘îf kişiyem nuşrat (14) u fırsat olursa ben de ol vaķt söyleyeyüm (15) ve hem kâđi sözi ile benüm sözüm nice berâber olucaķdur. (16) Sen böyle dèyicek kâđi ile şubaşı saña eyideler (17) söyle nedür cevâbın. Hemân ol maĥalde sen eyit **[11a]** eger kâđi sözi ile benüm sözüm berâber olacaķ (2) olursa söyleye dèdi, diñleñ imdi söyleyeyüm (3) geçen geçede kâđi efendinün evine bir ‘avrat (4) emânet kodum, üzerinde biñ altunluķdan ziyâ-(5) de bezegi varıdı. Ol ‘avrat kâđi evindendür, (6) çıķmadı, nâm ü nişanı nâ-büd nâ-peydâ olup gitdi (7) ve ħaberi bilinmedi. Şimdi kâđi efendi geldi, (8) altı biñ altun mâl-ı eytâm gitdi dèyüp da‘vâ-(9)lar éder. Bu ta‘accüb işde ol ‘avrat bunuñ evi-(10)nde ħıyânetlik birle yètdi gitdi. Bil ki kâđi efendi-(11) nüñ evinün içërusi arana, ihtimâldür ‘avratun (12) bir nişânesi buluna. Eger benüm sözüm gerçëk oldu-(13)ĝı ol maĥalde bellü olur dèyesin. Ol ešnâda (14) kâđi senden bu sözleri işidicek talâķa and (15) içë, elbetde gel evümi arayasın. Eyit: Ben yalnız (16) varmazam, nâ‘ib şubaşı bile gelsünler, andan (17) ben de varayum dèyesin. Andan şoñra evvel evinün **[11b]** içërusin tamâm arayasın nesne bulunmaya, hemân zâr-(2)ılık kılup tazarru‘ ve ‘özrlër dileyesin, andan şoñra (3) evden taşra çıķacaķ vaķt kapudan iç yüzinde (4) bir karañulıcaķ yër vardur anda şu küpleri gö-(5) mülüdür ol yère diķķat ile nazâr èyle, birden ucu (6) çıķmış bir pâre bez göresin ve duruñ şunda bir (7) şey‘ görünür dèyüp şubaşıyla nâ‘ibi ve anda o-(8)lan ħalkı çağırup anlaruñ yanında ol yeri sehl (9) kazıvèr. Ol yèrden boķça ile biraz esbâb çıķa, (10) içi tolu kan ve benüm edigüm ve yaşmaĝum ve giyecegüm bi‘l-küllıye (11) anuñ içinde ola. Ol vaķt kâđi efendiye ne éderseñ (12) revâdur, senüñ sözüñ andan üst gele ve anuñ üzerine (13) ĝâlib olasın ve elinden âsân vechile ĝâlib olasın (14) dèdi. ‘Asesbaşı çün ‘avratun sözlerini işidüp (15) ve tedbîrine ta‘accüb édüp müveccih gördi ve ol ħıleye (16) müteĥayyîr ve ħayrân kaldı

pes kaşd kıldı ki gide. ‘Avrat (17) eyitdi: Çün gidersin al bu altını kīse ile git dēdi. [12a] Hemān ‘asesbaşı eyitdi: Çün baña gelmege meylüñ vardur, (2) imdi bu māl yine sende dursun, kādī ile işimüzi (3) ber-ṭaraf èyledükde eger ecelden amān olursa gelem (4) ve gerü alam ve hem saña nikāh èdüp gerdek olam. Bu (5) maḥalde ‘asesbaşı ziyāde ḥamākatlık èyledi, ‘avrat (6) eyitdi: Hoş şimden soñra sen benüm, ben senüñ ben daḥı (7) mālum daḥı hep senüñdür dēyüp bu yüzden ‘ases (8) başınuñ ‘aqlıñ uğurladı. ‘Avrat bunuñ bu mertebe (9) hamākatlığına ta‘accüb èdüp bi‘z-zarüre buña raḥm (10) èdüp bārī gidersin benüm ḳatumdan boş gitme (11) dēyüp getirüp öñinde iki yüz altın ḳoyup (12) eyitdi: Belki saña lāzım olur, yanında bulunsun (13) eger daḥı saña aḳça iḳtizā èderse benüm ḳatuma gele-(14) sin, lāzım olduḡı ḳadar altın daḥı véreyüm (15) dēdi. Hemān ‘asesbaşı altunları cebinde indi-(16)rüp şād u ḥandān olup ol āvrata vedā‘ (17) èdüp sürüp evine geldi. Çün gece oldı, [12b] yatup uyudu raḥat oldı. Pes şabāḥ oldı, (2) gün nūr ile ‘ālemi münevver kıldı. ‘Asesbaşı hemān (3) yerinden durup ve sürüp şubaşınıñ evine va-(4)rı gördi kim kādī efendi gelmiş, geḳüp şubaşınıñ (5) yanında ḳarār èylemiş. Hemān kādī ‘asesbaşını gö-(6)ricek şubaşıya eyitdi: Benüm ḥaşmum gelsün (7) görelüm mālī ne èyledi, ḥaber vérsün dēyüp (8) hemān ‘asesbaşıya ḥitāb èyledi. ‘Asesbaşı (9) ol ‘avrat-ı ḥīlekāruñ tenbīhi üzre ašlā cevāb (10) vérmedi. Kādī ‘asesbaşınıñ kendüye cevāb (11) vérmedüğine ḡazaba gelüp eyitdi: Gör imdi (12) bu anı cevāb daḥı vérmez. Ben söylerüm ol ašlā (13) söylemez, bārī varayum sultāna aḥvālüm arz-ı ḥāl (14) èdeyüm, sultān daḥı görsün bana ne zulmler olmuşdur (15) dēyicek şubaşı ‘asesbaşıya eyitdi: Niçün cevāb (16) vérmezsin, kādī efendi cevāb ister dēdükde hemān (17) ‘asesbaşı daḥı nuṭḳa gelüp eyitdi: Cevāb [13a] vérmedigümden murādum budur ki benüm sözüm ile (2) kādī efendinüñ cevābı bir degüldür. Beni ḡuşsa vü ḥüzn (3) bī-hüde èdüp ṭāḳatüm ṭaḳ olmuşdur ol sultān (4) kādīsı ben bir ḥor ḥaḳīr kimseyem kādīnuñ herkes (5) mu‘āvinidür, eger benüm sözüm daḥı diñlenür ḥaḳ zāhir (6) olur dēdi. Hemān kādī yine ḡazaba gelüp eyitdi: (7) Ey ašlı bed-naḥs bunda ḥaḳ zuhūri daḥı nice o-(8)lur. ‘Asesbaşı eyitdi: Üç gündür kim kādī efendi-(9)nüñ gece ile evine bir ‘avrat emānet ḳodum, üzeri-(10)nde biñ altundan ziyāde bezegi var idi. Üç gü-(11)ndür ol ‘avratdan nām ü nişān belürmedi, hıyānetlik (12) ile ol ‘avratı māl ḥatırıçün telef ètdiler. Eger (13) kādī efendinüñ evini arasalar belki ol ‘avratun bir (14) nişānesi zuhūra gelür dēdi. Hemān kādī ‘ases (15) başıdan bu cevābı işitdükde ḡüyā bir ḳazan ısıcaḳ (16) suyu başdan aşaḡı döktiler. Kādī ḡazaba gelüp

(17) talāka and içdi, imān mağlaza ètdi ve benüm **[13b]** üzerüme olsun dedü eger yalan söylemezseñ dedü. (2) Ben eyitdüm hāşā kim ben yalan söylemezem hemān evini arasu-(3)nlar ol ‘avratuñ bir nişānesi bulunmazısa ben yalan (4) çıkmış olurum ve zamān dahı çekerüm ve illā bu sözümdü (5) gerçek çıkmış olurum. Kāđı eyitdi: Gel sen evümi ara dedü. (6) ‘Asesbaşı eyitdi ben yalnız varup aramazam, şuba-(7)şısı ve nā‘ib ve cemā‘atden birkaç adam bile gelüp arasınlar, (8) bende bile varup bile arayam deyince hemān kāđı dahı (9) şubaşıya emr èyledi, gelüp evini arayalar. Pes şu (10) başı nā‘ibi ve anda ne kadar adam hāzır buldı ise (11) bile alup geldiler, kāđınuñ evinüñ içerüsüne girüp (12) başdan başa aradılar, ašlā ne ‘avratdan ne eşyā-(13)sından bir nişān ve bir eşer bulunmadı. Hemān ‘asesbaşıya (14) katı hacālet vāki‘ oldı, kāđıdan ‘asesbaşı (15) ‘özr dileyüp tazarru‘lar èyledi. Hemān kāđı efendi fır-(16)şat bulup ‘asesbaşıya eyitdi: Bre naħs gör-(17)düñ mi yalanuñ ötesi çıkmadı deyüp nice ta‘n- **[14a]** amiz cevāblar söyledi ve itāle-i lisān èyledi. Andan (2) nā‘ib ve şubaşı ve cemā‘at içerüden taşraya çıkup (3) kapudan taşra çıkma murād èylediler. Hemān ‘asesbaşı (4) ol ‘avratuñ şalık vèrdüğü karañu kara diğkat ile (5) nazar èdüp bakarken bir uci gözine gözine düşdi. (6) Hemān ol maħalde ‘asesbaşı şubaşıya ve cemā‘ata (7) çağırup eyitdi: Gelün şu arada bir şey‘ göriniyor (8) baçalum nedür dedü. Şubaşı ve cemā‘at geldiler kāđı e-(9)fendi eyitdi: Bunda şu küpleridür dedi. ‘Asesbaşı (10) hemān ol bez olduğı yeri kazdı, küplerin arasında (11) ol kazduğı yerden bir boğça çıkdı. ‘Asesbaşı (12) cümleñ katında ol boğçayı açdı. Gördiler, içinde (13) ‘avrat libāsları var, cümle kan ile mülemma‘ olmuş (14) ve ‘avratuñ yaşmağı ve mağramesi ve ferācesi ve iç (15) edigi ve pabuçları ve serpüşü ve dahı ba‘z şey‘leri (16) hep boğça içinde mevcüd idi. Hemān-dem ‘ases (17) başı ol arada fırsat bulup çağırup feryād èyleyüp **[14b]** eyitdi: Mevlānā sözümdü yalan mıdur gerçek midür, şimdi (2) cemā‘at ve nā‘ib hužürında elħamdulillāhi te‘ālā zāhir oldı. (3) Sen hüküm şāhibi sultān kāđısı olasın, emīn-(4)sin deyü bu kadar mālıyla bir dermend ‘avratı emānet (5) koyam da emānete hıyānetlik èdüp mālı ucından (6) ol ‘avratı helāk èdüp mālını ekl ü bel‘ ède-(7)sin. Bu iş büyük işdür, bu işi ben sultāna ‘arz-ı hāl (8) ètmek gerekdür, elbetde duyulmaz da iş olmaz, mız-(9)rāk harara sığmaz, bu iş soñra sultān tarafından (10) duyulduğda ben başdan çıkarum deyüp bir miğdār (11) kabağazı èyledi ve isteduğı kadar atup tutdı. (12) Dermend kāđı neye uğradığın bilmeyüp dem-beste (13) vü hayrān olup ağaç gibi dikilüp kaldı, halk içinde (14) rüsvāy-ı hacil oldı. Bilen bilür bilmeyen gerçek kıyās (15) eder. Ol arada şubaşı

dönüp eyitdi: Bu ne şekil (16) işdür böyle hîç kimse görmüş ve işitmiş degüldür dëyüp (17) vâfir söz serzenişler ëyleyüp nâ'ib ve halk taşra çıkup [15a] her biri bir dürlüsün söylediler. Hemân kâdî bî-çäre (2) şubaşuya ve 'asesbaşıya vâfir tazarru'lar ve niyâzlar (3) ëdüp 'özrler diledi ve haylî mâl vërdi ve eyitdi: (4) Luţf ëyleñ bu sırrı bir kimseye fâş ëtmeñ dëyüp der-(5)dmend kâdî yine tekrâr vâfir 'özürler diledi, şuba-(6)şı ve 'asesbaşı kıllıyı yutdılar, andan şoñra (7) çıkup gitdiler. 'Asesbaşı ol 'avratuñ hîlesi (8) taqrîbiyle kâdînuñ elinden hâlâş oldu, kâdî (9) derdmend hem bu kadar mâldan çıkıdı ve hem halk (10) içinde rüsvây oldu. Şubaşı ve 'asesbaşı (11) gelüp evlerine oturdılar. Çün aradan üç gün (12) geçdi, hemân 'asesbaşı yerinden durup vara, (13) ol 'avrata nikâh ëdüp ala. Hemân evden taşra (14) çıkup kandasın 'avratuñ evi dëyüp gitdi. (15) Çün 'avratuñ evi kapusına geldiler, gördi kim (16) kapu kilidli. Etrâfında olan konşulardan şor-(17)dı, bu evüñ şâhibi hâtün kanda gitdi [15b] ola dëdi. Etrâfindan haber vërdiler ki ol evüñ (2) içinde kimse yoğıdı, boş dururdu. Geçen günler (3) bir 'avrat bir yük kumaş getürüp girmiş idi, (4) birkaç gün oturdu, üç gün var yine çıkup (5) gitdi, bilmeziz ne hällü 'avrat idi. Hemân 'ases (6) başı kendü hamâkatını bildi ve te'essüfler yëdi ve bildi kim (7) ol 'avrat kendüye deng vërdi. Andan 'ases(8)başı hasb-i nefis ëdüp ol 'avratı bir nice müddet (9) aradı şordı, aşlâ bir nâm ü nişânın bulamadı (10) ve andan 'asesbaşı melül u mañzün dönüp (11) evine geldi. Bu 'avratuñ kendüye hîlelerine (12) kendünüñ ahmaqlığına dem-beste vü hayrân kaldı. Bu (13) hikâye dañı anlardan yädigâr kaldı. Pes bir hikâye-i (14) garîbe dañı diñle.

-II-

Râviyân-ı aħbâr ve nâkılân-ı âşâr (15) ve muħaddişân-ı silsile-i devr-i rüzgâr şöyle rivâyet (16) ëdüp eydürler kim zamân-ı sâbıkda şehr-i Nişâburda (17) bir 'avratuñ iki oynaşı var idi. Ol 'avrat [16a] oynaşınıñ ikisine bile dërdi kim erüm öldüğü vaqtin (2) saña varuram dër idi. Bunuñ üzerine bir müddet geçdi, (3) âħir oynaşınıñ biri eyitdi: Bu anuñ eri kaçan ölecekdür, (4) ben alam bārī bir müddet varayum bu şehirden gidüp (5) etrâfı seyrân ëdeyüm yine gelem dëyüp şehirden (6) çıkup gitdi. Ammâ 'avratuñ şehirde kalan oynaşı (7) bir çulha yigidi varıdı, aradan çok zamân geçmedin (8) ol oynaşı yanında iken 'avratuñ eri öldi. (9) 'Avrat ol çulhaya vardı ammâ çulha bu 'av-(10)ratı öyle şaķınurdu kim bir yere gitse üzerine

kapu-(11)yı kilidler gider idi. Kaçan hammāma gider olduḡda (12) ‘avratı alup evvelince hammāma bile getirüp ‘avratı (13) yunup çıkınca kapuda bekler idi. ‘Avrat yunup (14) çıkdıḡda yine öñine düşüp evine götürür idi. (15) Bir müddet bunıñ üzerine geçdi. Bir gün ol yabana (16) çıkup giden geldi, bu kerre şol kadar cehd èyledi, (17) bu ‘avratı görüp bir kerre bulıŷa, bir vechile mümkün **[16b]** olup göremedi. Bir gün ol ‘avratıñ evi etrāfın (2) gezinürken meger ol dolaşduḡ yerde bir koca ka-(3)rınıñ evü var idi, ol qarı bu yigidi ol (4) etrāfda bir iki gün dolanup gezdigini görüp (5) ol yigide eyitdi: Ey oḡul seni görürem iki gündür (6) bunda dolaşursın yoḡsa bu arada bir sevdüḡüñ (7) ‘avrat mı vardur, benden ŷaqlama dèdi. Ol herif (8) eyitdi: Hay anacıḡum filān kimsenüñ ‘avratun severdüm, (9) bir müddet vardur çıkup bu ŷehirden gitmiŷ idüm, (10) ŷimdi geldüm hiç ol ‘avratı göremedüm dèdi. (11) Andan ol qarı eyitdi: Oḡul ol ‘avratun eri (12) öldi, ŷimdi bir çulḡaya vardı anuñladur (13) dèdi. Andan ol herif eyitdi: Anacıḡum ya ŷimdi (14) benüm ḡālüm nice olur bārī bir kerre bulıŷabilsem (15) derdinden ölüyorum dèyüp aḡladı, ol ‘avratıñ (16) cigerin dāḡladı. Dönüp ol qarı eyitdi: (17) Oḡul hiç aḡlama ben anuñla seni āsān vechile bulıŷdurayum, **[17a]** sen bir laḡzadan baña gel bunda dèyüp ıŷmarladı. (2) Hemān ol qarı degnegin kaḡarak çulḡanıñ evine (3) gelüp kapuyı kaḡdı. Gelüp çulḡa kapuyı açdı, (4) qarı hemān içerü girdi, selām vèrdi. Çulḡa ‘aleyk (5) alup gelüp yine dezgāhına girdi. Ol qarı daḡı (6) gelüp qarşusına oturup eyitdi: Oḡul bu evde (7) ŷimdi siz mi olursız dèdi. Çulḡa daḡı eyitdi biz o-(8)luruz. Ol qarı eyitdi: Evvel benüm bunda bir dostum (9) var idi, gelür gider dostlucaḡ èderdük dèdi. (10) Çulḡa eyitdi: Anacıḡum yine gel git bizümle daḡı dostluḡ (11) èyle dèdi. Andan qarı eyitdi: Ya ŷimdi ‘avratıñ içerü-(12)de midür, ol benüm küçükden elümde büyüdi dèyerek (13) ḡarb içerü girdi ve çulḡayı taŷrada bıraḡdı. (14) Çün ol qarı ‘avratıñ yanına girdi hemān ‘avrata (15) eyitdi: Ey oḡul seni bir yigit severmiŷ, çıkmıŷ (16) bir nice zamāndur ŷehirden gitmiŷ. ŷimdi gelmiŷ, senüñ (17) derd ü ‘aŷkından deli dīvāneye dönmiŷ, gözlerinüñ **[17b]** yaŷı ırmaḡ olup aḡar, genç adamsın anuñ gözi (2) yaŷı saña ḡayr ètmez bārī bir kerre daḡı senüñle bulıŷsa (3) olmaz mı dèdi. Qarı öyle dèyicek ol ‘avrat (4) eyitdi: Anacıḡum ŷimdi anuñla bulıŷmaḡa hiç mümkün (5) taraḡı yoḡdur zīrā erüm çulḡa bir laḡza yanumdan (6) gitmez ve gider olduḡda daḡı kapuyı üzerüme kilidler, (7) gider gelür açar elümden ne gelür bir çāre yoḡdur kim (8) anuñla buluŷam dèdi. Hemān ol qarı eyitdi: Eger senüñ (9) anuñla buluŷmaḡa göñlüñ varısa ben anı saña (10) āsān bulıŷdurayum

dédükde hemān çulhanuñ (11) ‘avratı eyitdi: Meded anacığum yine dermān olur- (12)sa senden olur dēdi. Dönüp fertüte eyitdi: (13) Ol yigid ile bulışmanuñ tarīki budur ki şimdi (14) ben gitdigüm vaqt bir sâ‘at geçdükden soñra hemān (15) ur feryādı hay meded belüm meded yanum meded yüre-(16)güm dēdi. Erüñ dañı içeri gelüp hay qarı (17) n’olduñ dēdügi vaqt hemān sen eyit meded uş **[18a]** öldüm gāh gāh böyle olurdum, böyle olduğum vaqtin (2) şu demīn gelen hātūn benüm analıgumdur ve eyü eli sebeblü (3) hātūndur ol gelür baña ‘ilāc edüp eyü o-(4)lurdum ve bu derdüm def’ olurdı, eger ol (5) hātūn kişiyi varup getürmeziseñ bu derdden (6) ben kırtulmazam dēyesin dēdi. Hemān gelüp qarı (7) çulhaya eyitdi: Oğul seni Hudāya işmarladum dēyüp (8) gitdi. Arası üç dört sâ‘at geçmedin çulha-(9)nuñ ‘avratı urdı feryādı, meded hay dēyüp (10) gözleri belerüp ağı köpürüp urdı feryādı. (11) Çulhanuñ ‘aklı başından gitdi, eli ayağı soğu-(12)dı. Bir zamāndan soñra ‘avrat gözlerin açup (13) çulha-i derdmend eyitdi: Benüm hālüm āh nice olur dēdi. (14) Çulha eyitdi: Benüm boyı servüm efendim buña bir ‘ilaç (15) yok mıdur dēdükde ‘avrat eyitdi: Āh efendim benüm (16) bu derdüm yılda bir iki yılda bir kerre tutar, eger ol (17) deminki qarı gelürse kırtulurum dēyüp **[18b]** urdı feryādı. Çulha-i derdmend ‘avratun bu hā-(2)lini görüp hemān kapusın kilidleyüp segirdüp (3) ol koca qarınuñ evine gelüp kapuyı daqq’ eyledi. (4) Hemān koca qarı içeri den ‘acabā kimdür kapuyı (5) kağan dēyüp kapuya gelüp açdı gördi kapu (6) öninde çulha durur hoş geldüñ oğlum ne haber (7) dēdi. Ol arada çulha-i derdmend eyitdi: Hay (8) anacığum meded eyle yetiş ‘avratuñ hāli harābdur (9) eger erişmeziseñ ölüyor dēdi. Andan ol qarı (10) eyitdi: Vallāhi oğul ben varumadan elüm degmez dēdi. (11) Ammā ol herīf kim ‘avratuñ oynaşı idi ol (12) koca qarı ol oynaşı bir şanduk içine koyup (13) kilidlemiş idi, evinde hāzır durırdı. Çulha (14) eyitdi: Hay anacığum lutf u kerem eyle sen kim eger (15) erişmeyesin ol ‘avrat hemān ölür dēyüp (16) ağlamağa başladı. Andan ol qarı eyitdi: Hay (17) oğul ben nice varayum bārī oğullıgım vardur, baña **[19a]** bugün bir emānet şanduk koyup gitdi. İçinde ne (2) var idügin bilmezem, evüm harāb şimdi ben bu şandu-(3)ğı bunda böyle yalnız koyup gidersem ihtimāldür (4) bir haram-zāde evüñ bir yerinden delüp girüp şandu-(5)ğı alursa soñra ol yigide ne cevāb vērürdüm dē-(6)di. Çün qarı çulhaya bu cevābı vērdi, çulha (7) hemān şanduguñ yanına gelüp bir yük etdi, gördi (8) kim getürmege kā‘il. Eyitdi: Hay anacığum meded ben (9) bu şandugı getüreyüm senüñle bile eve iletüyüm, tek (10) lutf u kerem eyle, benümle bile gel. Zīrā ‘avratuñ hāli (11) pek

 ar abdur ve elemi   ayyet yegin ol  liecek.  a-(12)rı eyitdi: Gel imdi getir  andug 
 gidel m sen nle (13) yeni ana o ul oldu  ve h t nu n k yikden ben m (14) el mde
 b y di, her d  im bu derdi tutdık a ben (15) varup  il c  der m. Ve l kin  imdi
 s yle ya ına (16) g re pek vara be zer z r  pek yaramazdur d di. (17)  a an kim
 hareket  yleye  ayrı uyku g zlerine h r m [19b] olur ve oturup duramaz d di.  ulha
 eyitdi: (2) Hay anacı um  ak d d g n gibil r d y p hem n (3)  andug  orta
 belinden bir ur an ile ba layup (4)  alla  ırt  d p  arı  nince  ulha ardınca (5)  n
 eve geldiler  ulha-i derdmend  andug  yere koyup (6)  apusunu n kilidini a up  andug 
  ak ev n i ine (7)  avratu n oldu  yere getir p  odi. Ama  avrat (8)  n  ocasını n
 ve  arını n geldi in i idicek bunlar (9) gelmezden mu addem oca  ba ında bir d  ek
 bırakmı dı. (10) Hem n  oyunup d  ege gir p h zır olmı dı, (11) oyna ını n
 gelmesine ba ardı. Hem n ol ma alde ba dı (12) fery dı, vah y reg m meded bel m
 meded yanum  ldi (13) hay gitd m hay d y p urd  fery dı. Tiz ol (14)  oca  arı
 d y p hem n  arı da ı  olların  ı a-(15)yup  avratun y regini tutup eyitdi: Hay
  ızum (16) bu derd seni yine mi tutd  ancak  imdi evvelkiden (17) pek tutmı .
 Ben m o lum bu a bir k rden  uyudan [20a]  u getir p da ı bir eski yah di
 ma beresinden (2) toprak get rmek gerekd r. Tiz  ulha-i derdmend bunları (3) iki
 etegin beline  okup ev n  apusun  zerlerine (4) kilidley p gitdi  avrat da ı d  ekden
  alkup (5) dipdiri oldu a l  a rısı  almadı. Hem n  apu-(6)yı mu kem  apayup
 oyna ı  andukdan  ıkarup (7) birbirlerine  arılıp yab yab   lem  tmege ba ladılar (8)
 t  ki  ulha gelince  apuya geldi i gibi herife yine  andu-(9) a koyup  apa ın
  apayup  zerine kilidin u-(10)rup ba ladı yine inley p fery da.  ulhadur gel p (11)
  uyı ve topra ı getir p meyd nda  odi, ol (12)  oca  arı da ı  alkup ol  uyı ve
 topra ı (13) bir birine  atup hem n a lı yokdan  avratu n beline (14) ve g begine
 urup ve s r p  zerine bir iki (15) yor an  rt p  ulhaya eyitdi: Artu  var (16) i  n
 i le bu h t n biraz ra at (17)  d p dirils n d di.  ulha da ı varup [20b] dezzahına
 gir p i lemege ba ladı. Biraz i ledi, (2)  avrat oyna ıyla   lem  tmek isted kde
 hem n dem (3)  ulha derdmendi bir yerden da ı var fil n (4)  ey'i getir d y 
 g nder rleri idi. Hem n  ulha  apu-(5)yı kilidley p giderdi,  avrat yine oyna ın  ıka-
 (6)rup   lem  derler idi t   ulha  apuya gelince.  ulha (7)  apuya gelince tiz herifi
  anduga  oyarlardı. Ve'l-h -(8) ıl bunu n  zerine bir hafta ge di, bir haftadan  onra
 (9)  avrat dipdiri olup bunlar da ı tam m mur d  z-(10)re zev  u   lem  tdiler, bir
 haftadan  onra  avrat (11) ey ce oldu  arı eyitdi: O ul bir haftadur ben de (12)

evüme varmadum belki emānet şāhibi gelmişdür (13) beni arar bulamaz. İmdi luţf u kerem èyle bu şandu-(14)đı yine benümle evüme iletivèr dèdi. Çulha dağı anacığum (15) başum üstine dèyüp hemān şandugı yine arkasına (16) urup kapusın kilidleyüp qarı öñince çulha-(17)nuñ şanduk arkasında ardınca yab yab [21a] gitdiler. Meger ağşam yakın idi çulha şirtında şanduk (2) ağır olmak ile yab yab giderdi. Āhir yorulup şandu-(3)đı arkasından bir yüksecek yere koyup biraz diñlendi. (4) Qarınun ise çulhanun diñlendigidinden haberi yok, (5) öñince pek pek giderdi çulha katlanup kaçan ise (6) ben evü bilürüm ço gitsün dèyüp muqayyed olmadı. (7) Bir lağza diñlendükden şoñra yine şandugı arkasına (8) alup giderken ağşam olmağıla yolu şaşırup (9) bir ğayrı yola gidüp bakup gördi kim yolu şa-(10)şırmiş, dönmege başladı. Ağşam dağı geçüp göz (11) gözi görmez oldu, dönüp evine dağı gitmege (12) yolu bulmayup hemān tevekkülî giderken nāĝāh yolu (13) ‘asesbaşınun konağı semtine varup bir bölük ‘aseslerün (14) üzerine uğradı. ‘Asesler gördiler bir herif arka-(15)sında bir şanduk altında iki kat olmuş bükülüp (16) gider, hemān ‘asesler bunu göricek birbirlerine eyitdiler: (17) Hiç degül bu herifün dağı yoldaşları vardır, bunlar [21b] bir eve girüp ev açmışlardır, bu şandugun içinde o-(2)lan hep kumaş olmak gerekdür, bunun elbetde bir yatağ (3) yerleri olmak gerekdür, bu herifün yoldaşları ve yatağ (4) yerleri ‘aceb kanda ola. Besbellü bunun yoldaşları (5) bu şandugı buña yükledüp ol yatağ olan yere getü-(6)rürler, her biri bir taraftan ol ma‘hüd oldukları yere (7) varırlar. ‘Acabā ne şekil kimsenün evin açmışlardır, büyük sarāy (8) olmak gerekdür dèyüp hemān ‘asesler çulhanun öñin (9) alup dur a bre herif bu gece vağtinde şirtunda bu (10) şanduk nereye getirirsin ve ne şekil kimsenün evini (11) açduñuz ve yoldaşların kandadır ve ma‘hüd olduğunuz (12) ev kandadır tiz gel bize göster ve bu şandugin içinde (13) ne vardır tiz söyle dèyüp derdmend çulhanun (14) yağasından yapışup durgurdılar. Hemān çulha bī-çāre-(15)nün cān başuna şıçrayup ne cevāb verecegin bile-(16)meyüp dem-beste olup hemān tiz be ‘aklıñ başına (17) cem‘ èdüp göñlinden eyitdi: Bunlara bir yüzden cevāb [22a] vèrmek gerekdür ki başum kırtaram dèyüp hemān dönüp (2) bunlara çulha eyitdi: Ben hoşka-bāzam, bugün tahte‘l-kāl‘ā-(3)da hengāme èyledüm bu şandukda olan hoşka-bāz (4) esbābı busadıdır dèdukde bunlar eyitdiler: Ya bu zamān (5) kanda idün böyle yalnız kanda gidersin. Eyitdi: (6) Hengāmeden şoñra şākirdümi odaya gönderdüm (7) ba‘zı busad ile bekledüm gele şandugı dağı (8) ele gelmedi ğayrı ağşam da oldu. Nā-çār (9) gördüm, gelür gider yok, hemān şandugı arkama (10) alup giderken müsāfirem, yol

yañıldum ƙonağumuñ (11) semtini yavu ƙıldum tevekkülî giderken işte şimdi (12) uş size rast geldüm dēdi. Bunlar eyitdiler: (13) ‘Abes söylemesin ƙarāmisin ƙırlı ƙerīfe (14) beñzemezsın daħı senüñ yoldaşlaruñ vardur, siz (15) bu şanduğı ev açup uğurlamışsızdur. Birisi (16) eyitdi: Hemān bunı ‘asesbaşıya getürelüm, elbetde (17) bunı ‘asesbaşı söyledür dēyüp hemān [22b] çulħayı alup ‘asesbaşınıñ ƙatına getürdiler. ‘Ases (2) başı eyitdi: Bre bu ƙerīf nedür dedi. ‘Asesler eyitdiler: (3) Bilmeziz fülān yērde rast geldük arƙasında bu (4) şanduk gider. Nedür dedük eyitdi: Ben ƙoƙƙa-bāzam (5) bugün tahte ‘l-ƙal ‘ada hengāme eyitdüm aħşama (6) ƙaldum yol uzaddum odamuñ yolını bulamadum dēr. (7) Bilmeziz ki gerçec midür yalan midur dediler. Meger ‘ases (8) başınıñ daħı bir maħbūbe ‘avratı vardı gāyet (9) sever idi her zamān ‘asesbaşıya ēydürdi, ‘aceb (10) sen de ‘asesbaşı olduñ baña bir ƙas-bāz veyā bir (11) ƙoƙƙa-bāz mı seyr ētdürdüñ dēyü her bār teƙāzā (12) ēderidi. Hemān ol maħalde ‘asesbaşıya ‘asesler (13) böyle dēyicek ‘asesbaşı dönüp çulħaya eyitdi: (14) Gerçec sen ƙoƙƙa-bāz mısın? Çulħa eyitdi: Belī (15) üstād ƙoƙƙa-bāzam ki daħı yakın zamānda benüm gibi (16) bu şehre bir ƙoƙƙa-bāz gelmemişdür, benüm başum için (17) eyü elüme girdüñ, getür imdi şanduğı eve gide-[23a]lüm, bize ƙoƙƙa-bāzluƙ ēdivēr, seyr ü temāşā ēdelüm, şabāħ (2) olıcaƙ yine varup odana gidesin dēyüp hemān yeri-(3)nden durup çulħayı önüne ƙatup doğrı evine (4) geldi, ƙapu ƙaƙdı. Meger ‘asesbaşınıñ ‘avratunuñ (5) bir oynası var idi, her gece gelüp ol ‘avrat (6) ile zevƙ-i ‘ālem ēderdi. ‘Asesbaşı ancaƙ cum‘a (7) gēcesi evde yatur idi, gāyı gece ƙonaƙda ya-(8)tur idi. Ol ‘avrat oynasıyla şabāħa dek ‘ālem (9) ü işret ēderlerdi. Yine çıplaƙ döşecde şarmaşup (10) yaturken hemān ƙapu ƙaƙıldı, tiz cāriyeler ƙapuya (11) segirdiler, ƙapuyı açdılar gördiler, efendileri ‘ases (12) başıdur gelen. Hemān cāriyenüñ biri segirdüp içerü (13) girüp ƙadına ƙaber ētdiler “meded ƙadın! Efendi (14) geldi” dēyince hemān ‘avrat oynasını tiz çıplaƙ ēyledi, (15) bir büyük ĥusrevānī küp var idi, anuñ içine ƙodı. (16) Bu yaña ‘asesbaşı ƙapudan içerü giricek efşā-(17)na otur hemān çulħanuñ arƙasında şanduk [23b] ile açar ve giderken meger odanuñ penceresinden ‘avratuñ (2) olduğı evüñ içi görünür idi. Ol maħalde (3) şanduk arƙasında içerü giderken gözi pencereden (4) içerü rast gelüp ol ‘avratuñ oynası çıplaƙ (5) ēyleyüp küp içine ƙoyduğını görüp açmaz (6) ƙodı. Baƙalum āyīne-i devrān daħı ne şüret gö-(7)sterir dēdi berüden ‘asesbaşı içerü ‘avratunuñ (8) yanına girdi, hemān ‘avrat eydür: Hay efendi hīç bu (9) vaƙt eve geldügin yok idi ne rüzgār esdi, (10) bu gece geldüñüz dēdükde ‘asesbaşı eyitdi: Benüm (11) çok sevdigüm her

bār benüm başuma kaçarduñ ‘ases (12) başı olduñ bana bir oyuncu veyā bir hoşka-bāz mı (13) getürdüñ dēr idüñ uş bir üstād hoşka-bāz (14) elüme girdi, getürdüm oynasın, seyr ü temāşā (15) èyle dèdi. Hemān ‘asesbaşı çulhaya eyitdi: Dè (16) imdi oyna usta hoşka-bāz dèdi. Ammā biz bir eyü (17) seyr ü temāşā göster dèdükde çulha eyitdi: Efendi **[24a]** bu gece şākirdüm bunda yok ve dā‘irem ve ba‘zı busad-(2)larum dağı eksük ve şanduk dağı kilīdlü miftāhı dağı (3) şākirdümde. Ammā bu şanduk ile busadlarum bunda (4) sizüñ yanuñuzda dursun ben odama varayum, (5) şabāh şākirdümi ve ba‘zı lāzım olacak busad-(6)ları alayum, andan gelüp bir hoş yolından oynayup (7) sizlere seyr ü temāşā ètdüreyüm dèdi. Hemān ‘ases (8) başı kaçıyup yerinden tūru gelüp eline bir balta (9) alup eyitdi: Elbetde ya bu şandığı aç oyna temāşā (10) èdelüm yoħsa bu balta ile şandığı pārelerüm, (11) pāre pāre olur dèdi. Bu kerre şandığın içinde (12) herīf eydür: Hay meded ta‘accüb hāle uğradum, (13) eger şimdi bu herīf balta ile bu şandığı (14) urup pārelerse şanduk başuma uşanur (15) ve yalıncağ meydāna çıkup boğazı elevèr-(16)rem ve ‘asesbaşı şorarsa be herīf bu (17) şanduk içinde ne ararsın dèyicek ne cevāb **[24b]** vèrèrem dèyüp tevbe ve istiğfār èdüp tazarru‘a (2) başladı ve yüregi tavulcu bārgiri gibi top top (3) atmağa başladı. Bu yañadan çulha eyitdi: Hay begüm luğ (4) u kerem èyle, şol şandığı uşatma ben bir derviş (5) kişiyem birin dağı almağa gücüm yetmez dèdi. Bu kerre de (6) ‘asesbaşı muşırr olup eyitdi: Yok elbetde ya bu (7) şandığı aç oyna yāhūd uşaduram dèyü ibrām (8) èyledi. Pes çulha gördi bir vechile şavışdurmak (9) mümkün olmadı, hemān ol maħalde çulha dönüp (10) eyitdi: Efendi eger sen benüm şandugımı uşadursañ (11) ayruğ elümden nesne gelmez, ben dağı işbu duran küpi (12) uşaduram dèdi. Hemān ‘asesbaşınıñ ‘avratı (13) çulhadan bu cevābı işidicek tamām bildi kim kendi (14) oynaşını küp içine koyduğunu görmüş, elbetde (15) kocası şandığı uşadursa bu herīf dağı (16) küpi uşatdığda oynaşı meydāna çıkup (17) sırrum fāş olacağdur. Hemān ‘avrat dönüp **[25a]** eyitdi: Hay meded şol derdmendüñ şandığın (2) uşadup buña zor ètme, baña bu maħalde hoşka-bāz (3) seyri gerekmez, bu derdmendi koyuvèr odasına git-(4)sün şabāh yine şākirdini ve ba‘zı eksük olan (5) şeylerini dağı alup getürsün, hem bir adam gibi oyna-(6)sun, seyr ü temāşā èdelüm dèdi ve ‘asesbaşığı yalvar-(7)dı çāre olmadı. ‘Asesbaşınıñ elinde balta elbetde (8) ya şandığın aç oyna yoħsa bu balta ile şandığın (9) uşaduram dönüp ‘avratuna eyitdi: Yine soñra baña eydür-(10)sin hoşka-bāzı getürdükde kādır olmaduñ oyna-(11)ddurmağa dèyü baña teğāzā èdersin elbetde oynasın (12) dèdi. ‘Avratun ise seyr

ü temāşā èylemek canına minnetdür (13) ammā küp içinde olan herîf meydāna
 çıkarsa sırrı (14) fāş olur, andan öturi ben hoşka-bāz istemem (15) dèyü ‘asesbaşıya
 yalvardı ve bir dağı tevbeler (16) olsun ben hoşka-bāz istemem dèyü yalvardı. (17)
 Ve’l-hāşıl bu mücādelede iken hemān çulha uşul [25b] ile şandüğün yanına varup bir
 yol kilide el (2) urdı evvelden de kilid āleti mülāhaza bir çürük (3) kilid imiş, hemān
 birisi eline geldi. Çulha anı göricek (4) bir yol bakalum bu şandüğün içinde ne vardır
 dèyüp (5) az açık şandüğün kapağını kaldurıcağ gördi kim (6) içinde bir çıplak herîf
 büzülüp yatur. Hemān (7) añlayıcağ kapağın kapayup kendü kendüsine eyitdi: (8)
 Gördin mi ‘avratlarda vefā yokdur dedikleri ger-(9)çek imiş şakınan göze çöp düşer
 dedikleri (10) şahîh imiş. Ben ‘avratı ne kadar şakınurdum ve gö-(11)zümden
 kıskanırdum ve kapuyı üzerinden kilidler-(12)düm ve hammāma gitse bile giderdüm
 āhir kendü elümle (13) getürdüm oynaşını evüme iletmişem ve göz göre be-
 (14)zevenk olmuş ve ‘asesbaşı dağı benüm uğradu-(15)ğuma uğramış, hey vāh dèyüp
 kendü kendüme ètmışem (16) haberüm yok dèyüp kendünün ol aradan halāşına (17)
 bir hîle ètmek fikrine varup hemān çulha dönüp [26a] ‘asesbaşıya eyitdi: Hay efendi
 kağıyup gāzaba (2) gelme, oğlan şandüği kilidlememiş, uş kilidi (3) açıldı. İmdi siz
 epsem yerünüzde oturun, sizlere (4) bir sırr-ı ‘acāyib seyr ètdüreyüm ki hiçbir
 zamānda bir hoşka-(5)bāz dağı seyr ètdürtmiş ve oynamamış ola ve ben dağı (6)
 ‘ömrümde böyle hoşka-bāzluğ kimsenin önünde oynama-(7)muşam ve hiç kimse
 dağı böyle sırr-ı ‘acîbi görmemiş ola (8) dedi. ‘Asesbaşı eyitdi: İşte benüm dağı
 murādum öyle-(9)dür dedi ve elinden baltaı yere koyup ‘avratıyla (10) geçüp qarār
 èylediler ve çulha ‘acabā ne şekil sırr-ı ‘acāyib (11) şey’ gösterir dèyüp durdılar.
 ‘Asesbaşınıñ ‘avra-(12)tınıñ bir miqdār cānı yerine geldi, andan çulha eyitdi: (13)
 Benüm ğirbālum yokdur baña bir tepsi getürün bārī anı çalayum (14) dedi. Hemān
 ‘asesbaşı emr èyledi, cāriyeler bir tepsi (15) getürdiler. Hemān ol tepsiyi eline alup
 de imdi (16) siz seyrān èyleñ, ben bir adam şol şandüğdan (17) ve bir adam şol
 küpden çıkarayum, ikisi karşı-[26b]be-karşı gelüp önünüzde oynasunlar, bir tepsiyi
 çala-(2)yın dèyüp hemān çulha tepsiyi eline alup başladı. Ha (3) şimdi çıkar ‘acāyib
 ‘acāyibin ‘acāyib şimdi çıkar (4) ğarāyib ğarāyibin ğarāyib dèyüp tepsiyi çalarak (5)
 şandüğün yanına gelüp bir yol ellerin çırpdı. (6) Andan egilüp yapça yapça herife
 eyitdi: Bre (7) sikdigüm gidisi seni bu şandüğün içine kim ko-(8)dı imdi eger
 kurtulmağ istersen bir herîf dağı (9) küp içinde vardır, anı dağı çıkarayum ben
 tepsiyi (10) çalayın siz karşı-be-karşı oynan, hemān oynaya-(11)rak kapudan yaña

varuñ daħı hemān taşra çıķup (12) arduñuza öñüñüze bakman, kaçun ķurtulun. Yoħsa (13) vallāhi ‘asesbaşı öyle urur boztoğanı size (14) kim derilerüñüz buçuķ degmez olur. İmdi hemān dēdi-(15)güm vaķtin çıķasız dēyüp elindeki tepsiyi çalaraq (16) küpüñ yanına vardı. Bir yol ellerin çarpup (17) alçacık küpdeki ħerife daħı eyitdi: Be sikdigüm [27a] gidisi demīn sen küpe girdüğüñ vaķt ben seni gördüm (2) idi eger ķurtulmaķ dilerseñ küpdeki gel çabuk dēdigüm (3) vaķtin çıķasın şanduķdan çıķan adamile karşı-be-(4)karşı oynayarak yap yap kapudan taşra çıķup (5) kaçup ħalāş olasın yoħsa ‘asesbaşınıñ (6) elinden bir vechile ķurtulamayup yersiz boztoğanı (7) dēyüp aña daħı böylece ışmarlayup şaķınıp ķor-(8)ķman hemān ben çıķuñ dēdigüm vaķt çıķuñ dēyüp (9) bir hoşça tenbīh ü te‘kīd ēyledi. Ammā ‘asesbaşınıñ (10) ‘avratı oturduğı yerde yüz gelmege başladı, beñzi (11) bozıldı. Çün ‘asesbaşı ‘avratunuñ bozulduğın (12) görüp eyitdi: Ey cānumuñ cānı böyle bozıldıñ (13) dēdi ‘avrat eyitdi: Ben ķorkaram şimdi bu şandu-(14)ķdan ve küpden ne şekil adamlar çıķarsa gerekdür (15) dēyince hemān ‘asesbaşı eyitdi: Ey benüm cānumuñ (16) cānı ķorkma ol ħoķķa-bāz göz bāđcıdur anuñ (17) şanduķdan ve küpden çıķaracađı gerçekten adam [27b] degüldür, hemān ħayālāt gösterir şaķınıp ķorkma, (2) hele bak ne güzel seyr gösterse gerekdür hemān (3) seyr ü temāşā ēyle dēyince ‘avratuñ bir miķdār yüregi (4) yerine geldi. ‘Avrat bir de fikr ēderdi ki diğer küpden (5) ħerif çıķdıķda eger ‘asesbaşı duyarsa ne cevāb (6) vērürem olmadı bir cevāb verecek söz bula-(7)madı hoş imdi hele baķalum iş ne yüzden (8) olur dēyüp ebsem olup durdı. Ammā ‘ases (9) başıya ise ħoķķa-bāz şanduğı ve küpi efsün (10) ēder kıyās ēyledi. Pes çulħa dönüp küpin (11) yanından tepsiyi çalaraq orta yere geldi (12) ve dönüp çulħa ‘asesbaşıya eyitdi: Efendi (13) buyuruñ cāriyeler evüñ kapusın açsunlar. Gerçi (14) şanduğa ve küpe efsünların tamām ēyledüm lakīn (15) bu gösterecegüm şan‘at büyük şan‘atdur kapular (16) açık gerek tā kim benüm işüm bir hoş açılıp (17) ķatuñuzda ħacil olmayam [28a] ve işüm bağlanmasun açılısun. (2) Zīrā bu benüm ēdecegüm işi ħiçbir zamānda bir ħoķķa-(3)bāz etmiş degüldür dēyince ‘asesbaşı emr etdi, (4) cāriyeler cümle kapuları açdılar. Çulħa elinde tepsi (5) çalmağa başlayup şimdi çıkar ‘acāyib hay (6) ħarāyib ‘acāyib şimdi çıkar ħarāyib dēyüp şandu-(7)ğüñ kapanın açınca içinden anadan toğma bir a-(8)dam çıķup hemān başladı bura bura oynamağa. (9) ‘Asesbaşı ‘avratuna eyitdi: Eyü üstād ħoķķa-bāz (10) imiş, ‘aceb küpden daħı çıkarup karşı-be-karşı (11) oynaddırır mı ola dēdükde ‘avrat eyitdi: Şandu-(12)ķdan çıkardı küpden daħı çıkarmak gerekdür. (13) Eger küpden daħı

çıkarırsa ‘acāyib seyr êtdür-(14)miş olur dēdi. Çün çulha elinde tepsi or-(15)ta yere gelüp andan küpüñ yanına gelüp hay (16) şimdi çıkar ‘acāyib küpden daḥı ġarāyib hem (17) ‘acāyib ġarāyib gel küpden sen daḥı çık ‘acāyib **[28b]** dēdükde meger ‘asesbaşı ‘avratunuñ küpe koyduġını (2) oynaşı bir qaşşāb yigidi imiş. Hemān ol maḥalde (3) küpden anadan toġma çıkup karşı-be-karşı (4) a‘lā yolından bura bura oynamaġa başladılar. (5) ‘Asesbaşı ‘avratuna eyitdi: Şakın kōrkma benüm (6) cānum bunlar gerçekten degül hayālâtdur dēdi. Çün (7) küpden qaşşāb yigidi daḥı çıkıdı. Bunlar oyna-(8)maġa başlayup oynarken çulha bunlara kapudan tarafa (9) gidüñ dēyü işāret ēyledi. İki ‘avratuñ oynaşları (10) orta yerde oynarlarken çün çulhanuñ işāretin (11) gördiler, hemān fırsat ġanīmetdür dēyüp kākı-(12)şarak ve şıraşarak yap yap kapudan tarafa va-(13)rup andan taşra olup kapular açık hemān (14) ol aradan taban kaldurup kapudan taşra olup (15) bir baş şoluġlaruñ mekānlarında aldılar. Beriden çulha (16) gördi, anlar ḥalāş oldılar, kendü kendüsine (17) eyitdi: Anları ḥile ile ḥalāş etmek hüner degüldür **[29a]** hüner oldur ki kendüsini daḥı ḥalās ēyleye yoḥsa a-(2)nlaruñ yēyecegi boztoġanı sen yērsin dēyüp (3) ammā ‘asesbaşı çulhanuñ êtdüġi işe ḥayrān (4) olup kendü kendüye eyitdi: Çok ḥoġka-bāz gördüm (5) ammā bu ḥoġka-bāzuñ ēyledüġi şan‘atı hīç ‘ömrümde gör-(6)medüm. Kendünün şandüğünden bir adam çıkara ve benüm (7) küpümden bir adam çıkara bu hüner çok hünerdür ve bu (8) şan‘at çok şan‘atdur ve kimse daḥı görmiş de-(9)gildür ve bundan bir şey‘ aḥlayamayup gerçekten ḥayā-(10)lāt kıyās ēyledi ve ‘azīm fikre vardı. Hemān (11) çulha fehm ü idrāk ēyledi ki ‘asesbaşı kendü-(12)nin ēyledüġi ḥile yabana ve şan‘atına ‘aġıl erişdür-(13)meyüp ḥayrete vardı, hemān ol maḥalde çulha (14) eyitdi: Aġa efendi küpden ve şandüğünden bir (15) adam çıkarmak hüner degüldür ve bu şan‘at bir hüner (16) degüldür. Hüner oldur ki şimdi varam taşra-(17)dan birini maymün ve birini şebek edüp getürüp **[29b]** karşıñızda oynadam işte seyr bu seyrdür, bu ēde-(2)cegüm şan‘ata daḥı ḥayrān kalasın dēdükde hemān (3) ‘asesbaşı, ha göreyüm seni usta ḥoġka-bāz hemān (4) iş gör saña bu êtdigin şan‘atlar muġābelesinde (5) baḥşış daḥı vērürem dēyince ‘avratı eyitdi: Vallāhi (6) efendi bu ḥoġka-bāz üstād ve daḥı şan‘atında māhir (7) ve kāmīl ḥoġka-bāz imiş görilmedik seyrānlar göster-(8)di. Eger bu dēdüġi şan‘atı da gösterir ise çok (9) hünerdür ve ‘azīm iḥsāna müsteḥakdur dēdi. ‘Avratun (10) bu sözlerden murādı ‘asesbaşıyı heveslendürüp (11) bir yol çulha taşra çıkup ve taban kaldurup gide, (12) kendü sırrı fāş olmaya. Hemān ‘asesbaşı eyitdi: (13) Ha göreyüm seni hemān iş gör dēdi. Çulha

gönlinden (14) eyitdi: Hele bir kerre taşra çıkabilsem ol zamān sen (15) de görürsin seyri dēyüp bir kerre bacakların şığa-(16)yup dönüp ‘asesbaşıya eyitdi: Ağa efendi (17) ‘acabā ol iki adamuñ birin maymūn birin dağı **[30a]** şebek mi êtsem yoğsa eşek mi êtsem dēdi. (2) ‘Asesbaşı eyitdi: Eşegüñ maymūn ile münāsebeti yo-(3)ğdur, şebek èyle dēdi. Çulha eyitdi: İmdi siz seyr (4) èyleñ görüñ ne faşıl édüp ne hüner göstersem (5) gerekdür ki siz dağı ‘acebe kalup bana pesend edesiz dēdi (6) hemān ‘asesbaşı eyitdi: Dē imdi göreyüm (7) seni dēdi hemān çulha elinde tepsi şıçrayırax (8) ve çalarax kapudan taşra olup hıç eglenmeyüp (9) nerdbāndan aşığı inüp andan kapudan taşra (10) olup anda dağı eyleşmeyüp taban kaldurup (11) bir baş şoluğı evinde alup kapusın açup içerü (12) girüp ol sâ‘at ‘avratuna talax vèrüp kendü (13) işine meşğül oldı. Bu tarafdān ‘asesbaşı (14) bekledi gördi kim gelür gider yoğ, ‘avratı duydu (15) çulhanuñ firār èyledüğini ammā hıç tanımayup açmaz (16) kodı ve çulhaya gönlinden du‘ālar ve āferinler (17) èyledi. ‘Asesbaşı ğayrı bilüp añladı kim **[30b]** herif kaçdı, yine bir şey‘ añlamadı bu işlerden aşığā (2) bir şey‘ fehm edemedi.

Benüm cānum kışşadan murād (3) olan hişşedür, ‘avratun üzerine ğāyet pek (4) muqayyed olma ve pek de boş koma. Zırā egri kökden (5) hāşıl olmışdur pek doğrıldayum dërseñ kırılır. (6) Hemān Hax sübhānehu ve te‘ālā yaramazlarınıñ haqları-(7)ndan gele ve yoğsa yaramaz ile başa çıkılmaz (8) ve yaramazları da Hax te‘ālā işlāh èyleye kışşa-(9)ları meşhürdur.

-III-

Hikāye: Zamān-ı sābıqda Başra (10) şehrinde bir üstād kıyumcı varıdı, şan‘atında ğā-(11)yet ile māhir idi ve fenninde ziyādesiyle kāmil (12) idi. Bir gün dükkānında oturup işin işler (13) nāğāh bakup gördi kim qarşudan bir nāzenin (14) ‘avrat gönüller yağma kılıcı çıka gelüp hemān doğrı (15) bunuñ dükkānına gelüp dükkān öninde durdı. (16) Hemān iki kulaqların açup, usta kıyumcı (17) hıç şol kulaqlaruma münāsib eyüce küpeñ **[31a]** var mı dēdi. Kıyumcı dağı vardur efendim dēyüp (2) dönüp şandüğı açup içinden bir münāsib (3) küpe çıkarup ‘avrat tarafına dönince ‘avrat (4) gidüp hayāli kalmamış. Hemān kıyumcınıñ cān (5) başuna şıçrayup tiz dükkānından aşığı inüp (6) ‘aceb şu tarafa mı gitdi ola dēyüp ilerü gerü (7) biraz yer arayup bulamadı, dönüp dükkānına geldi. (8) Ammā hıç eli başına ve işine varmayup gönli (9) bir vechile ārām ètmeyüp hemān tezgāhın düşürüp (10) ve

dükkânın kapayup seyrâna gitdi, aḥşam olunca (11) gezüp teferrüc èyledi. Çün aḥşam oldı, (12) seyrândan dönüp melül u maḥzün evine geldi. (13) ‘Avratı ğāyet zamīr-şinās idi, erinüñ melüllüğünden (14) bir ḥayāl añlayup eyitdi: Hay efendi yine melül (15) olmuşsin dèdi. Eri ‘avratuna hīç cevāb (16) vèrmeyüp hemān dōşegine girüp yatdı, (17) ‘aceb şabāḥ kaçan olur dèyü gözlerinden uyku **[31b]** girmeyüp taşrasın gözledi. Çün şabāḥ oldı, (2) güneş kulle-i Kāfdan baş kaldurup ‘ālemi nūr ile (3) münevver oldı, hemān kıyumcı evinden çıkup ve segirdmeyle dükkânına varup açup işine meşğül (5) oldı. Ammā gözleri yol gözlerdi ‘acabā ol (6) nāzenīn bugün daḥı gelür mi ola dèyüp eṭrā-(7)fina baqarken nāgāḥ gördi ol dünki dil-ārām (8) qarşudan zāhir olup doğru gelüp yine kıyucu-(9)mcınuñ dükkānı öñine gelüp durdı. Hemān (10) boyun açup usta kıyumcı hīç şol boy-(11)numa münāsib altun muraşsa ‘zencīrūñ var mıdur (12) dèdi. Kıyumcı vardur sultānum dèyüp dönüp (13) şandukdan çıkarınca baksa görse ol (14) ‘avrat yine ğāyib olmuş. Tīz dükkânından aşa-(15)ğı inüp ‘aceb şol tarafa mı gitdi ola dèyüp (16) aşağı yukaru arayup yine bir nām ü nişānın (17) bulmayup hemān yine dükkânına gelüp işe güce **[32a]** eli varmayup tīz yine dükkânın kapayup seyrâna (2) gitdi, aḥşama dek gezüp teferrüc èyledi. Çün (3) aḥşam oldı, seyrândan dönüp evine geldi (4) yine melül u maḥzün yüzi aşlā gülmez. ‘Avratı gör-(5)di, yine erinüñ yüzi gülmez melül eyitdi: Bre kişi (6) iki gecedür kim eve melül gelürsin nedür bu senüñ (7) derdüñ yoksa bir kimseyi mi seversin ve yāḥūd (8) iki gündür bāzār ètmedüñ mi melāletüñ her ne ise baña (9) söyle ben de bile melül olayın eger bir kimseye ‘ā-(10)şık olduñsa aña göre bir çāre èdeyüm eger bor-(11)cuñ var ise vèrmelü midür yoḥsa katla-(12)ndurmalı mıdur aña göre iş èdelüm eger bāzār (13) olmadıysa añdan melül olursun bu gün (14) olmadıysa yarın olur dèdukde kıyumcı yine ‘av-(15)ratına hīç cevāb vèrmeyüp hemān şoyınup dō-(16)şege girüp yatdı, gözleri şabāḥı gözledi. (17) Çün şabāḥ oldı, yerinden durup dükkânına **[32b]** gelüp açup işine oturup işlemege oturdı, (2) yine eli işe varmayup gözleri yollar gözetmege (3) başladı. ‘Acabā ol āfet-i devrān yine gelür mi bu (4) dil-i vīrānumı ābād ède mi dèrken nāgāḥ qarşudan (5) zāhir olup yine doğru kıyumcınuñ dükkānı öñine (6) gelüp hemān kınalı tobuğın kıyumcınuñ öñinde (7) kıyup usta kıyumcı şol benüm tobuğlaruma (8) münāsib ḥalḥāluñ var mı dèdi. Herīf vardur (9) benüm kendi efendim dèyüp şandukdan ḥalḥāl çıka-(10)rup dönüp bakınca bakup gördi kim ‘avrat (11) yine ğayb olmuş. Hemān dükkânından inüp (12) ‘aceb şol tarafa mı gitdi ola dèyüp biraz (13) aşağı yukaru segirdüp ol ‘avratdan nām ü (14) nişān ve

bir eşer bulamadı. Hemān yine gelüp eli işe (15) varmayup ve gönli qarār kılmayup dükkānın dev-(16)şürmege başladı devşürürken gördi, oturduğu (17) yerde bir bez parçası bağlu. Bađar ne ola dēyüp **[33a]** eline alup içinde bir şey' var açup gördi kim (2) içinde buğday ve arba ve mercimek ve noğud ve bağla ve at (3) boğı ve şığır boğı ve deve boğı. Bu cümlesin bir yere (4) bağlamışlar. Kıuyumcı kendü kendüye eyitdi: Kim bilür kim-(5)den düşmişdür dēyüp ol bezi bağlayup yabana (6) atdı. Hemān dükkānını kıpayup seyrāngāha gidüp (7) ağşama dek teferrüc ēdüp çün ağşam oldu (8) yine melül u mağzün yorgun ve yüzi gözi egri (9) evine geldi. Hemān 'avrat bu kerre dağı erini böyle (10) melül gördi, hemān 'avrat eyitdi: Bre koca nedür (11) bu senün hālün ne hāldür üç gecedür kim benüm (12) bişürdigüm aç yēnmez köpeklere dökülür. Tiz elbetde (13) ađvālünü baña söyle yāđud beni boşa dēdi kıuyumcı (14) dağı 'avratını pek sever idi ve gāyet ile muğabbeti (15) var idi herif āhir nā-çār olup eyitdi: Hay (16) 'avrat üç gündür kim benüm dükkānuma bir 'avrat (17) gelür evvel geldügi gün iki kıulağların **[33b]** açup usta şol kıulağlaruma münāsib eyü küpen (2) var mıdur dēdi ben dağı vardur dēyüp şandukdan (3) küpeyi çıkarınca bağdum gördüm gitmiş durdum ar-(4)dına düşdüm kanđı cānibe gitdügin bilemedüm (5) yine dükkānuma geldüm elüm işe varmadum dükkānı kıpayup (6) seyrāna gitdüm, ağşama dek gezüp teferrüc ētdüm, (7) ağşam eve geldüm. Ērtesi gün kim dünki gü-(8)ndür, şabāđdan kıalkup yine dükkāna vardum, geçüp (9) oturdum, yine kıarşudan zāhir oldu. Gele gele (10) tamām dükkānuma gelüp bir kerre boynun açup eyitdi: (11) Usta boynuma münāsib altun zencirün var mı (12) dēdi. Vardur benüm efendim şandukdan kııkarup (13) dönüp bağdum yine gitmiş hemān aşağa inüp (14) ardına düşdüm yine bulamayup gelüp dükkā-(15)na işe oturdum, yine elüm işe varmadı. Hemān (16) dükkānı kıpayup yine seyrāna gitdüm, ağşama dek (17) teferrüc ētdüm. Çün ağşam eve yatup gözüme **[34a]** uyđu girmede. Çün şabāđ oldu kıalkup dükkāna (2) vardum ki bu gündür geçüp işe oturdum, gözlerüm yol (3) gözedür 'aceb bu günde gelür mi dērken nāgāh kıarşu-(4)dan yine zāhir oldu, yine doğru dükkān önüne gelicek (5) bir kerre kıınalı tobuğların kıaldurup dükkānın üstine kıoyup (6) eyitdi: Usta hiç şol tobuğlaruma münāsib halhā-(7)lların var mı? Ben eyitdüm: Vardur efendim dēyüp dönüp (8) şandukdan halhāl kııkarınca kıaçan bağdum, gördüm, yine gāyib (9) olmuş, yerinde yēller eser. Hemān gine varup aşağı yukaru (10) gezdüm, bir nām ü nişānın bulamayup ve yine dükkāna geldüm (11) elüm işe varmadı, şabr u kıarārum kıalmayup tiz dükkā-(12)nı devşürüp seyrāna gitdüm. Uş ağşam oldu (13)

eve geldüm bilmezdim ki benüm aḥvālüm nice olsa gerekdür. (14) Kuyumcı bī-
ihtiyār ağladı. ‘Avrat eyitdi: Be cānum (15) bu gün üç gündür gelür gidermiş ol saña
(16) kulaqların seyr êtdürmiş s̄aniyen boynun seyretdür-(17)miş s̄ālisen tobuqların
seyr êtdürmiş tamām göñlüñ [34b] almış, hīç bu üç gün içinde bir dürlü işâretin (2)
ve beşâretin veyāḥūd bir remzin duymadın mı dēdi. Kuyu-(3)mıcı eyitdi: Duymadum
dēdi ammā bugün ardına dü-(4)şüp bulamayup yine dükkāna geldüm gördüm, otur-
(5)duğum yerde bir bez pāresi yatur. ‘Aceb kimden dü-(6)şmüş ola dēyü elüme
aldum ki yabana atam gördüm u-(7)cında bir düğüm var ne ola dēyü çözdüm içinde
(8) bağıdum. Buğday ve arba ve baqla ve noḥud ve mercimek ve bögrü-(9)lce at boḳı
şığır boḳı deve boḳı. bu cümlesin bir (10) yere bağlamışlar, kim bilür kimden
düşmişdür, yabana atdum, (11) ğayrı bir şey’ görmedüm dēdi. Hemān ‘avrat eyitdi
(12) ol saña güzel remz işâret ammā sen duymamışsın (13) dēdi. Hemān kuyumcı bir
kerre ‘avratunuñ eline ayağına dü-(14)şüp ağladı ve ‘avratun yüregi erinüñ bu ḥāline
(15) acıyup eyitdi: Derdmend ol ‘avrat saña remz (16) êdüp dēmiş ki bizüm evümüz
taḥıl bāzārındadır demiş. (17) Kuyumcı eyitdi: Neden bildüñ. ‘Avrat eyitdi: Ol [35a]
bulduğın bezüñ içinde bağılu olan buğday arba (2) mercümek noḥud ve baqla ve at
boḳı deve boḳı şığır bo-(3)ḳı bu cümlesi taḥıl bāzārında cem’ olur, ğayrı yerde (4)
cem’ olmaz. İmdi şabāḥ erkenden kaḳup giyin ku-(5)şan seyrān êderek taḥıl
bāzārına varup (6) dur, ol ‘avrat her ḳanda ise seni gözedür ve (7) saña elbetde bir
remz ve işâret êyler andan soñra gel (8) baña dēyüvêr, anuñ remzine göre ben de bir
maşlahat (9) êdem ki varup bulışasın dēyince hemān kuyumcı (10) ‘avratunuñ
cevābın ma’kūl görüp bir miḳdār göñli (11) şād u ḥurrem oldu. Ve’l-ḥāşıl yemek
yediler, yemekden (12) soñra ‘avrat döşek bıraḳdı yatdılar. Çün şabāḥ (13) oldu ḥerif
hemān yerinden durugelüp kaftanın (14) giyüp a’lā yolından dülbendin şarınup
gözlerine (15) sürmeleri çeküp kendüye çeküp çevirüp dö-(16)nüp ḳoşdı, nitekim
‘âdet-i zenbâredür. Andan soñra (17) evinden çıkup yab yab taḥıl bāzārına varup
[35b] bir köşede durup eṭrāfına baḳınurken nāğāḥ ḳar-(2)şusunda çārdaḳdan
kuyumcıyı gözedürlerimiş (3) hemān ol cānına gözi düş oldu, ol maḥalde (4) çārdaḳın
penceresinden ol ‘avrat bir miḳdār kendü-(5)sini gösterip ol ‘avrat hemān başından
bir ayna (6) çıkardı, kuyumcıya ol aynanuñ ol yüzün gö-(7)sterdi soñra döndürüp
aynanuñ ardın göster-(8)di ve başuna şokup içerü alup yürüyüvêr. (9) Kuyumcı
ḳatlana gördi kim ol ‘avrat çıkup kendü-(10)ye bir remz êyleye bu daḥı ol remzi
tuyup gelüp (11) ‘avratuna dēye. Çok zamān muntazır oldu, hīç ar-(12)tuḳ çıḳmadı,

herif melul u mahzun evine geldi. (13) 'Avrat gordi, eri mahzun geldi. 'Avrat eyitdi: (14) Yine mahzunsin yoħsa bulmadın mı dedi. Kuyumcı (15) eyitdi: Buldum ammā hemān beni gorduđi gibi bařından (16) bir ayna çıkarup ol yuzin gosterdi andan (17) donup arđın gosterdi andan bařuna řokup [36a] alup içerü yuryüverdi ben dađı hayli katlandum, (2) gele baňa bir iřaret ve bir remz eyleye, ben de gelem saňa haber (3) verem, aňa gore bir iř edesin, pes imdi ıķup (4) bir remz gostermedi dedi. 'Avrat eyitdi: Ol saňa (5) eyü remz eylemiř ammā sen duymamiřsin dedi kuyu-(6)mıcı eyitdi: Nenün gibi remz eylemiř. 'Avrat eyitdi: (7) Ol 'avrat bařından aynayı çıkarup ol (8) yuzin gosterup řoňra arđın gosterdi ki ol (9) saňa demiř ki řimdi gündüzdür ammā gece gelesin (10) demiř. Ol 'avrat hiç eglenmeyüp hemān sā'at (11) içerü gitdi ki sen de bu arada hiç eglenmeyüp gide-(12)sin demiř dedi. Kuyumcı 'avratunuň bu cevābına (13) řād olup gönli dükkāna varmak istemeyüp (14) 'aceb ařřam kaçan olur dēyü gözleri ařřamı (15) gözetmede. Çün ařřam oldı yemek yediler, (16) 'avrat eyitdi: Dur imdi řimdi ol 'avrat (17) seni katlanur dedi kuyumcı řādmān olup [36b] yerinden durup kaftanın arkasına alup ammā ol (2) maħalde 'avratı eyitdi: Saňa bir sözüm vardur řāyed ol (3) araduđuň 'avrat meřhürelere ola, senden (4) evvel bir nicesin dađı getirüp koniřmiř ola ve gör-(5)müř olup anları gözedüp ala, seni götüreler. (6) İmdi anuň gibi bařuna bir hāl vāki' olduđi gibi (7) neylesen eyle baňa bir haber bildür hemān gecedür ve gü-(8)ndüz deme baňa bir haber gönder, varayum seni hālāř ede(9)yüm dedi. Ammā gelen adama iřmarla, geç vaķt gelüp (10) kapu kaķmasın hemān eline üç tař alsun (11) birin tam üzerine atsun ve birin kapuya (12) ursun. Eger seni zindana atup kuyuya korlar (13) ve řarkıdırlar ise ol tařuň birin dađı (14) pencereden içerü biraķsun dēyüp er ile kapuya (15) dek bile ıķdı. Erini gönderüp 'avrat kapuyı (16) kapayup içerü girüp iře meřgül oldı (17) kuyumcı çün kapudan tařra ıķup taban kaldurup⁷⁹ [37a] řoňra herkes evlerine girdiler. Hemān ol maħalde kuyu-(2)mıcınun 'avratı kendüye iřmarladuđı söz hātırına (3) gelüp bir yol zindancıya çađırdı. Zindancı gelüp (4) eyitdi: Ne istersin bre herif dedi. Kuyumcı eyitdi: (5) İřte saňa bir altun vereyüm, var luř eyle benüm evüm (6) ehlüme benüm hālümde haber ver. Ve lākin vardıķda geç va-(7)ķit kapu kaķma, hemān elüne üç tař alup ol (8) birini tam üzerine ur andan řoňra birini dađı (9) kapuya ur andan řoňra birini dađı pencereden içerü biraķ (10) dađı artuķ bir řey' söyleme gel git dēyü

⁷⁹ Metin burada bölünmektedir. 36b ile 37a sayfaları arasında bir yapraklık eksik kısım vardır.

ışmarladı. Hemān zinda-(11)ncı altını alup şalıgla varup evi bulup (12) kıyumcınıñ dedügi gibi eline üç taş alup birini (13) tam üzerine bırağdı. ‘Avrat çün uyumayup (14) kulağı taşrada idi. Çün tam üzerine bırağdı, taşuñ (15) düşdügin işidüp bildi kim kocası (16) tarafından haberdür. Tiz yerinden durup bir cāriyesi (17) var idi aña çağırup eyitdi: Bre kız tiz yerinden [37b]⁸⁰ dur efendini tutmuşlar dedü. (3) Zindancı taşın birini dağı kapuya urınca ‘avrat (4) eyitdi: Tiz ol kız efendiyi zindāna iletmişler dedü. (5) Zindancı kalan bir taşı dağı pencereden içeri atup (6) gayrı bir söz kelecı etmeden dönüp gitdi. Hemān (7) ‘avrat cāriyeye eyitdi: Bre kız efendini zindānda çağ (8) kıyunuñ dibine bırağmışlar dēyüp tiz giyüp kuşanup (9) hemān ferācesin giyüp gece içinde yalnız yola (10) düşüp zindāna gelüp zindāncıya eyitdi: Hıçbir er (11) ile tutılmış bir ‘avrat getürdiler mi dedü. Zindancı (12) eyitdi: Getürdiler. ‘Avrat eyitdi: Ol benüm erümdür (13) her zamān ben aña dērdüm şağın ol ‘avrat ile (14) konuşup görüşme seni bir gün başup tutar-(15)lar hıç benüm sözlerümi yanına almazdı. İmdi saña (16) bir altın vēreyüm anları çıkar, taşra çıkarmazsın (17) bārı beni aşağı şarkıt ineyüm, ikisi bir yerde [38a] iken yüzlerine tüküreyüm, dağı varup eve gidelüm dedü. (2) Zindancı altını alup ‘avratun beline bir ip bağlayup (3) kıyuya şarkıtdı. ‘Avrat hemān kıyunun dibine indügi (4) gibi tiz bunların üzerlerinden urğanı çözüp (5) ol ‘avratı yorgandan taşra çıkarup kendüsi (6) anadan toğma olup cümle esbābın ol ‘avrata (7) giydürüp kendü çıplak erinüñ koynına girüp (8) kol kola dolayup şarmaşup yatdı (9) ve kıyumcı ‘avratı ol ‘arifte ‘avrata eyitdi: (10) Tiz ol durma bizi muhkem urğana şarıp (11) cümle benüm esbāblarım giyüp urğanı pek beline bağlayup (12) çağır zindancı seni yukarı çeksün hıçbir söz (13) kelecı etmeyüp ve ardına bakmayup var evine git (14) dedü. Hemān ol ‘avrat fırsat gānımetdür dēyüp (15) şarkan urğanı muhkem beline bağlayup ve anları (16) dağı birbirine şarup urğanıyla bağlayup (17) andan zindāncıyı çağırup bir yol urğanı [38b] silkti. Hemān zindancı kapu ağzında hazır idi (2) ‘avratı ol urğanıyla çeküp taşra çıkardı. (3) ‘Avrat bir söz söylemeden çıkup evine vardı, (4) hemān kapusın açup içeri girüp işkilsiz (5) fāriğu ‘l-bāl olup yatdı, rahat oldu. (6) Çün şabāh oldu, hemān cemā‘at şabāh namāzın (7) kılıp imāmın ve cemā‘atın bıyıkların balta kesmez alay (8) ile gelüp zindāndan kıyumcıyı ‘avratıyla birbirinde (9) şarılı çıkarup yorganıyla döşegiyle şal (10) üzerine berkidüp alup doğır kādī efendi-(11)nün huzūrına getürüp kodılar. Hemān

⁸⁰ Sayfanın ilk satırı önceki sayfanın son satırının tekrarıdır.

(12) imām ilerü gelüp kâdıya hay sultānum maħallemüz-(13)de bir ‘ārifte ‘avrat vardur, elinden ‘āciz ve fūrū-(14)mānde kalduğ, bir nice kerre gözetdük, içerü yād kimse (15) alur, hemān cemā‘at ile ħapusına varup açdurup (16) içerü girdigümüzde hīç ħanda kaçırır ve nereye şağlar (17) bilinmez. Āħir bu gece bu herīf gelüp içerü girdi, [39a] biz eyitdük eger şimdi yine eglenmeyüp içerü girersek (2) yine bir yere şağlar bulamazız, biz gitdükden soñra (3) çıkarup ‘ālem eder. İmdi buña zerāfet ve (4) tedbīr oldur kim muħayyed olmayavuz tamām yeyüp içüp (5) yatdıklarından soñra dēyü aradan aşup ola kim (6) şarmaşup yaturlarken hīç davrandurmayup (7) örtüleriyle şarup şarmalayup şala berkidüp (8) zindāna iletüp şabāħ efendinüñ ħuzūrına iletüp (9) ol arada çözüp ikisin daħı anadan toğma (10) çıkaravuz dēyü tedbīr etdük. Vāqı‘ā dēdügümüz gibi (11) edüp uş ħuzūruñuza getürdük dēdiler. Hemān (12) kâdı efendi çözüñ imdi bārī görüp ħağları-(13)ndan gelem dēyüp hemān ketħudā fuzūlluğ edüp (14) cümleden ilerü gelüp bunlaruñ üzerlerinden ur-(15)ğanların çözdü ve üzerlerinden yorğanı (16) serpdı. Ķuyumcı ‘avratıyla döşekden kalkdılar, (17) hemān ‘avrat yorğanı arħasına alup yürüyüp [39b] kâdınuñ önüne gelüp feryād figān edüp ħuyumcı (2) daħı bir yanından hay devletlü sultānum hīç dost (3) dost evine varmasun mı ħelālüm ile dün (4) müsāferete varduğ idi. Aħşam olıncaya dek yēdük (5) içdük, aħşam oldu, ħoyuvērmediler anda ya-(6)tduğ. Dünle bu cemā‘at gelüp ħelālüm ile yaturken (7) dīvārdan aşmışlar, hīç duymaduğ. Hemān üstümüze (8) geldüklerin duyduğ, bre aşlı nedür dēyesiye ħalmadı, (9) berk organ ile ikimüzi döşegümüz ile şarup (10) aldılar, çağ zindānuñ dibine şarħıtdılar, şabāħa (11) dek bāğ-ı bend altında yatduğ, uş ħuzūruñuza getür-(12)diler. İmdi seccāde-i resūlde oturırsız (13) bugün bizüm ħağħumuzu bunlardan alıvērüp ‘adl (14) u dād ēyleyesiz dēyü ħuyumcı ‘avratıyla urdı (15) feryādı. Kâdı cemā‘ata ħışm edüp ol (16) imām efendi andan mü‘ezzini ve andan ketħudāyı (17) ağaca çekdiler. Ķalan cemā‘at iş ne yüzden [40a] olduğını duydılar andan anlar ağaçlanırken yab yab (2) çözdiler, bāğısın istediler, bulunmadı. Hemān ħuyu-(3)mcı ile ‘avratuna esbāb getürdüp giyüp eyitdiler: (4) Sultānum Allāh te‘ālā sizden rāzı ve ħoşnūd olsun (5) bizüm dādumuzu bunlardan alıvērdüñüz dēyüp du‘ālar (6) ēyleyüp ol aradan ‘avrat ile ħocası dönüp (7) eve geldiler. Ķuyumcı hemān gelüp ‘avratunuñ elin öpdı, (8) nice yıllar bunlar birbiriyle ‘ömürler sürüp zevğ şafālar (9) ēylediler.

‘Avratlarda böyle hileler çok olur. (10) Kışşadan murād ancak hişşedür, ‘ākıl şāhiblerine (11) hoş ma‘lumdur, biñ fehm eyle.

-IV-

Hikāyet: Öyle rivā-(12)yet olunur ki zamān-ı sābıkda benī İsrā‘īl zamānında (13) bir ‘ābid ü zāhid var idi ammā şöyle ‘ābid idi kim (14) gündizi şā’im ve gece kārīm idi dā’imā ‘ömrini (15) namāz ile ve şavm ile ve ‘ibādetle geçürmiş idi (16) ve biñ ay tamām ğazāsı var idi ve mücāhid-i fī sebīl-(17)illāh idi ve bir deve çeñesiyle ceng ederdi [40b] ve andan şāniyen her kaçan ol ‘ābidüñ karnı aç olsa (2) ol deve çeñesini ağızına alurdu, ol deve çeñesinden (3) dürlü dürlü cennet ta‘āmı ağızına gelürdi ve karnı (4) doyardı ve şusaduğı zamān da ol deve çeñe-(5)sini gine ağızına alurdu, dişlerinüñ içinden (6) āb-ı hayāt-mişāl şular akup kaniñca içerdi. Tamām (7) bu üslüb üzerine biñ ay küffār ile muķātele vü muhā-(8)rebe edüp her gün küffārdan bu kadar kāfir katl ederdi, (9) ašlā bu biñ ay içinde küffār bir kerre bunuñ üzerine (10) ğālib ve zafer bulmayup elinden ‘āciz ve fūrümānde olup (11) zār u zebün kalmışlar idi. Ol devletlü ‘ābid ü zāhidüñ (12) ism-i şerīfine Şem‘ün dērler idi. Bu Şem‘ün Allāh (13) sübhānehu ve te‘ālā hazretlerinüñ bir maķbül ve müstecābu’d- (14) da‘vāt kulu idi. Çünkü kāfirler ve bir vechile bu (15) Şem‘ünüñ elinden bī-dermān olup kaldılar, (16) ceng yüzinde buña muķāvemet edemediler. Bu (17) kāfirler ise ğayrı hīle semtine sālİK olup [41a] ve buña ne vechile ğālib oluruz dēyüp bu kāfir-(2)ler bir kaç gün meşveret edüp aħir sözi (3) ol araya kodılar ki bu Şem‘ünüñ bir cemīle ‘avratı (4) vardı, hüsn ü cemāde Zūleyhādan nişān vērir-(5)di. Bu Şem‘ün ol ‘avratı ğāyet pek severdi, (6) ašlā yanında bir sözi iki olmaz idi. Ol kāfirler (7) ittifāķ eylediler, varup Şem‘ünüñ ‘avratuna vāfir (8) māl ‘arz edelüm, bize ğece yaturken kocası Şem‘ü-(9)nı bağlayup bize teslim edüp öldürüp bārī (10) elinden kırtulalum dēyüp ittifāķile beş on (11) dāne adam ol ‘avratuñ yanına varup ol ‘avratı (12) eyitdiler: Bilür misin kadın biz saña niye geldük (13) dediler. Ol ‘avrat daħı eyitdi: Bilmem söyleñ (14) niye geldüñüz dedi. Bunlar daħı eyitdiler: Anuñ için (15) geldük ki saña māl-ı cevāhir vérelüm ve hem pādi-(16)şāhuñ ‘avratı olup devlete érersin dediler. (17) Hemān ol ‘avratuñ daħı göñli olup bunlara [41b] siz elem çekmen, ben anı bağlayup size haber véreyüm, ne (2) hālünüñ var ise görüñ dedi. Bunlar da dönüp ğitd-(3)iler Şem‘ün daħı ğazādan dönüp yorğun evine (4)

gelüp yatup uyudu, hemān ol mel'üne 'avrat (5) uyurken zāhidūñ elin ve ayağın muhkem bend édüp (6) bağladı. Bir zamāndan şoñra Şem'un uyandı, anı (7) gördi kim eli ve ayağı muhkem bağlayup gördi kim ya-(8)nında 'avratdan gayrı kimse yok dëyüp 'avrata eyitdi: (9) hātūn beni kim bağladı. 'Avrat dañı dëdi ki ben bağladum, (10) senūñ kuvvetin degmek için dëdi. Şem'un bir kerre yā Allāh (11) dëdükde bendlerini kütür kütür kırdı. Birkaç günden (12) şoñra ol zāhid gine küffār ile gāzāya gidüp (13) küffārile muhārebe édüp gine gāzādan yorgun ve ar-(14)ğün gelüp yatup uyudu, gine hemān ol maħalde (15) ol mel'üne 'avrat zāhidūñ zencirlerle elin (16) ve ayağın muhkem bend édüp zencire çekdi, (17) yine Şem'un uyanup gördi kim eli ve ayağı **[42a]** muhkem zencire çekilmiş. Zāhid gine 'avrata eyitdi: (2) Beni kim zencire çekdi dëdi ol mel'üne 'avrat (3) eyitdi: Gine ben bağladum senūñ kuvvetin degmek için, (4) baqayum demür zenciri dañı kırabilür misin dëdi. (5) Ol maħalde dönüp Şem'un 'avrata eyitdi: Bre hey (6) aħmak 'avrat, beni dünyāda bir şey' zabt etmez illā (7) meger başumda saçum ola dëdi. 'Avrat bu sö-(8)zi işidüp gayrı ebsem oldı hemān gine (9) Şem'un bir kerre yā Allāh dëyüp ol demür zenciri (10) kütür kütür kırup bırağdı. Hele aradan birkaç (11) gün geçdükde yine zāhid küffār ile gāzā eyleyüp (12) yorgun gelüp yatup uyudu, hemān ol (13) mel'üne 'avrat ol 'ābid u zāhidūñ saçından (14) bir miqdār kıl kesüp Şem'unın elin ve ayağın muhkem (15) bağlayup bend etdi. Andan ol 'ābid Şem'un (16) uyğudan uyanup bakup gördi kim eli ve ayağı (17) bağlu. 'Avratuna eyitdi: hātūn beni kim bağladı. **[42b]** 'Avrat eyitdi: Ben bağladum, kuvvetin degmek için göre-(2)yüm bu saçı da kırabilür misin dëyü. Şem'un eyitdi: (3) Bunu kırmağ elümden gelmez dëyüp nice kerre zor édüp (4) gördi, ol saçūñ bir telini bile aşlā kopara-(5)madı. 'Avratdur bu hāli görünce tiz taşra çığdı. (6) Meger bir miqdār kāfirler ol arada yaqın yerde puşu-(7)ya girmişler idi. Hemān ol hāalde ol mel'üne vefā-(8)sız 'avrat fil-hāl varup ol kāfirlerle ħaber vër-(9)di ol kāfirler dañı segirdişüp gelüp zāhidūñ (10) evinūñ içine girüp Şem'unı bend ile görünce hemān (11) tutup keşān-ber-keşān pādişāhları katına getür-(12)diler. Ol mel'un dañı tiz emr édüp zāhidūñ (13) burnın kesdiler, andan emr etdi kulağların (14) kesdiler, andan sāniyen ol 'ābid zāhidūñ mübārek (15) gözlerin oyup çıkardılar, andan ol küffārile (16) ceng édüp kāfirleri kırdığı ellerin ve gāzāya (17) gitdüğü ayakların kesüp pāre pāre etdiler **[43a]** ve ol etmek ħāyini mel'üne 'avrat kocasınıñ (2) böyle olduğını gördükde aşlā ve kaṭ'ā merħamet (3) ve şefkāt etmeyüp seyrine bakardı. Hele andan (4) şoñra hātifden bir āvāz gelüp ey benüm kulum dile benden

(5) ne dilersin revā edem dēnildükde hemān ol maḥalde (6) ol zāhid niyāz ēyledi kim yā Rab dilerüm senden (7) ki baña bir kuvvet vēresün ki şol kāfirleri helāk ede-(8)yüm dēdi. Hemān ol sā‘at zāhidün ol kesilen (9) ‘azāları gine evvelki gibi sağ ve sālīm olup (10) yérine gelüp kuvveti daḥı yérinde oldı. Meger bu kā-(11)firlerün oldıkları yér bir ev içi olup ve andan (12) mā‘adā ol evün ortasında bir direk dikilmiş (13) idi. Hemān ol maḥalde ol zāhid-i ‘ābid bir kerre (14) ol evün ortasında olan direge dest urup (15) yā Allāh dēyüp çeküp yérinden kıparınca ol direk (16) ol maḥalde onda olan kāfirlerün üzerlerine ve (17) yıkılıp ol kāfirlerün cümlesi hep **[43b]** helāk olup⁸¹ (2) ol mel‘üne ‘avrat daḥı ol kāfirler ile (3) bile helāk olup ētdüğünü buldı.

İmdi benüm (4) cānum ‘avratlar gör ne mertebe merḥametsiz ve şefkat-(5)siz olur imiş. Yētmış yıl ol ‘ābid u zāhid ile (6) bir yérde ‘ömr sürmüşler de ve bu kadar nān u ni‘metün (7) yemiş iken gine tuz etmegi başup kıcasını ne (8) hāle giriftār ēdüp ašlā merḥamet ētmeyüp āḥir (9) pāre pāre ētdürince çalışup kendü daḥı ētdüğünü (10) buldı. Ma‘lüm oldı ki ‘avrat kısmında vefā yoḫdur (11) vefā olmak daḥı mutaşavver degüldür ve daḥı cihānda üç (12) şeyde vefā yoḫdur biri ‘avrat biri kılıç biri at (13) biñ fehm ēyle bu da bunda tamām oldı.

-V-

Ḥikāyet: (14) Rāvīler şöyle rivāyet ve bu yüzden ḥikāyet ēdüp (15) eydürler kim diyār-ı Hindistān ve Çīn Maçīn cez-(16)irelerinde bir pādīşāh-ı nāmdār ve şehriyār-ı (17) kāmķār varıdı adına Şehriyār dērler idi, **[44a]** bütün memleketlere ḥükm ēderdi. Bu Şehriyāruñ iki oḫlı (2) vardı birinün adına Melik Cabbār ve birinün adına Melik (3) Zēnān dērler idi. Büyük kıarındaşı Melik Cabbār Hindistā-(4)na ve Çīn vilāyetlerine ḥükm ēder idi ve küçük kıarında-(5)şı Melik Zēnān Semerķand vilāyetine ḥükm ēder idi. (6) Bu iki şehzādenün nām ü nişānı bütün ‘āleme şāyi‘ (7) olmışdı. Bunlar sā‘ir pādīşāhlardan bāc u ḥarāc (8) alurlar idi. Eṭrāf şāhları her yıl bunlara (9) hedāyā ve peşkeş gönderürler idi. Dūnyā cihetinde (10) bunlaruñ bir şeye ašlā ve kıat‘ā müzāyākaları yoḫıdı, (11) her tarafları ma‘mūr idi, māl ve ḥazīneleri daḥı (12) firāvān idi. Rāvī eydür: Melik Cabbāruñ kıalbine (13) küçük kıarındaşı Melik Zēnānuñ muḥabbeti düşüp (14) anuñla görışmek ārzü ēyledi. Ğayrı artuķ şabra

⁸¹ Burada birkaç kelime tekrar edilmiş.

(15) mecāli almayup emr yleyüp tīz Melik Zēnāna bir muabbet-(16)nāme yazalar. Fermānı űzre vezīrleri bir muabbet-(17)nāme yazılup andan Melik Cabbāruñ eline vērüp [44b] ba‘de‘l-mütāla‘a űzerine műhr urup andan (2) bir vezīrűñ eline vērüp vezīre eyitdi: Bu arada (3) Semeranda var ve bu muabbet-nāmemi arındaı ‘az-(4)īzűm Melik Zēnāna getűr kendi eline vēr daı lisānen (5) kendűye selāmumuzu ve hűlűşumuzu ‘arz ve kendűye (6) kemāl mertebe muabbet ve itiyāumuzu i‘lām yle (7) ve bundan mā‘adā yērine bir kām-maām nab dűp (8) kendűsi murād yledűgi adar adamla Hindistāna (9) gelsűn, bu ‘ālem-i fānīde kendű ile bira gűn zev (10) ű muabbet ve ‘ay u ‘iret edelűm. Zīrā bu rűzgār bā-(11)kī ‘űmr pāydār degűldűr dēyűp daı lisānen sipāri (12) edeceğini tamām tdűkde bir gűn vezīr kırk elli (13) adar adam ile Hindistāndan gűç dűp ona (14) gűçre yēye ie derbend ahrā gee andasın Semer-(15)and dēyűp yola revāne oldu. Hele gűnlerde bir (16) gűn Semerand ser-addine adem baup gelűp ehr-i (17) Semeranda dāil olup ba vezīrűñ sarāyűñ [45a] su‘āl dűp doru gelűp ba vezīrűñ sarā-(2)yına indi. Andan ba vezīr ile gűrűşűp Hindistān (3) pādīāhı Melik Cabbārdan gelűp ve ne iűn geldűğini (4) bildűrűp ve hāl hātır oridılar. Ba‘dehu ba (5) vezīr Hindistān pādīāhı Melik Cabbāruñ vezīr-i (6) hāı geldűğini pādīāhı Melik Zēnāna talī (7) yleyűp Melik Zēnān āh daı emr yledi: Vezīr-i (8) hāı atına getűreler. Hemān ba vezīr Hindistān (9) pādīāhınuñ vezīrinűñ űñine dűşűp dīvān-(10) pādīāhīye getűrűp vezīr daı hűzűr-ı pādīā-(11)hīye girdűkde ā‘ide űzre űç yerde ba (12) zemīne dűp andan gelűp tatın bisātın bűs (13) dűp durdı ve Melik Cabbāruñ lisānen sipāri (14) yledűgi cevābları bi‘l-cűmle sűyleyűp ve bāī cevāb (15) nāmededűr dēyűp hāműş oldu. Ol maalde (16) hemān Melik Zēnān āh emr dűp nāmeyi dīvān (17) hűvācesi eline vērűp kırā‘at olındıda [45b] nāmenűñ mefhűmı ma‘lűm-ı pādīāhī olduından (2) ayrı cűmle vűzerā ve erkān-ı dīvānuñ daı ma‘lű-(3)mları oldu. Cűmle bildiler ki ne iűn gelmidűr. Andan (4) āniyen vezīr Melik Cabbāruñ arındaına gűnderdűgi (5) tufe vű hedāyāları ‘arz dűp mabűle geűp (6) ba‘dehu vezīre vűzerā afında yer gűsterdiler, geűp (7) arār yledi ve dīvān ta‘āmı bir bir ekilűp (8) andan ta‘āma alā dēnildűkde bilűp űkri dēnilűp (9) andan ba vezīr Hind pādīāhı Melik Cabbāruñ ve-(10)zīrini alup sarāyına geldiler. Bu tarada Zēnān (11) āh daı arındaı Melik Cabbār ile gűrűşmege rāıb (12) olup hemān emr yledi, ehirde tara otaların (13) ve sāyir hāyme vű hārgāhların urdılar ve yērine de (14) ba vezīrűñ kām-maām nab dűp ve vilāyet (15)

umürünü kendüye sipariş edüp ve ehli vü 'iyâliyle (16) vedağlaşup andan şāniyen bir gün bir mübārek sâ-(17)'atde Melik Zenān Şāh şehir-i Semerkānddan göç [46a] edüp kandasın Hindistān dēyüp yola revāne (2) oldılar. Hele bir menzil kaç' edüp gelüp ol (3) gün bir münāsib maħalle kondılar ve karar ēylediler. (4) Rāvī-i şīrīn-kelām Melik Zenān Şāh ol (5) konağda otururken kendüyi bir harāret alup (6) hātūnı hātırına gelüp bī-ihtiyār ağladı (7) ve nār-ı muħabbetle yüregın dāğladı. Hele kendü kendü (8) ile bir miqdār tefekkür edüp eyitdi: Bārī bu gece (9) varup 'avratumla muħabbet edüp bir kerre daħı (10) yüzün göreyüm dēdi. Zīrā 'ammüm kızıdır ve hem (11) gözüm açdum anı gördüm ve andan şāniyen dünyāya andan (12) altı evlād getürdüm ve andan mā'adā on beş yıl (13) koynumda büyütdüm baña anuñ pek muħabbeti vardır ve bilü-(14)rem ki şimdi benüm kasāvetüm çeker ve benüm derd-i firā-(15)kumdan gözlerine uyku girmez ve gidecegüm daħı (16) Hindistān memleketidür ve andan şāniyen Hağ te'ālā (17) bilür ne vaqt gelürem. Bārī varayum bir kerre daħı [46b] hātūnumuñ gül cemālūñ göreyüm dēyüp hele aħşam (2) daħı olmuşdı. Ğayrı artuğ şabra mecālī kalmayup (3) hemān ol sā'at bir çapğuna binüp kandasın (4) sarāy dēyüp gece içinde gelüp sarāyına dāħil (5) oldu. Hele çapğundan inüp ve kimse haber da-(6)ħı ētmeyüp 'ale'l-ğaflehu hemān harem-i hāşına girüp (7) doğru olduğı odaya doğrulup ve oda-(8)nın kapusına gelüp gördi kim daħı mumlar yanar. (9) Hemān 'acele ile odaya girüp ne gördi? Anı (10) gördi kim ol muħabbetle yanup yakıldığı 'ammisi (11) kızı bir aşçı oğlanıyla pādīşāhuñ kendü cāme-(12)h^vābı içinde gömlekcek şarılup yatur-(13)lar. Ammā benüm cānum öyle rivāyet ēderler kim ol (14) aşçı oğlanı şöyle çirkin kim yüzine bağanın 'ömri-(15)nde işi rāst gelmez. Çün Melik Zenān Şāh (16) 'avratını bu hālde göricek biraz gerü çekilüp (17) durdı. Şāh Zenān ol maħalde bir miqdār fikr [47a] edüp eyitdi: Be cānum ben dünyāda böyle güzel (2) olup bütün şehriñ erkegi ve dişisi benüm hüsnüme (3) 'aşık olup Hağ tebāreke ve te'ālā şun'ı kudretinde (4) baña bu mertebe hüsn ve güzelliğ vemiş iken ve hem ya-(5)şum da yigirmi beş yigirmi altı olup ve andan (6) şāniyen bu kadar devlet ve saltanata mālīk olup (7) ve ben daħı şehirden henüz bir hoş ayrılıp gitmedün (8) bu benüm cān u gönülden muħabbet ēylediğüm 'avratum (9) böyle iş ēde dēyüp bu fikr ile biraz daħı şabr (10) edüp durdı. Ammā bu 'avrat ile oğlanın (11) Zenān Şāhuñ geldüğinden ašlā haberi yoğ. (12) Hemān ol çirkin oğlan ol maħalde 'avratun baca-(13)ğların kaldurup [silinmiş] ol maħalde ol (14) oğlan 'avrata dönüp eyitdi: Benüm cānum beni (15) mi pek seversin yoğsa kocan Zenān

(16) Şāhı mı pek seversin dēdükde ‘avrat oğlana (17) eyitdi: Bre hey efendim ben seni üç yıldur severem [47b] cānum sen efendimūñ yolına fedā olsun ve ben seni (2) öyle biñ dāne pādişāh Zēnāna degişmem. Dünyāda (3) sencileyin güzel bir dağı var mıdur ve sen benüm kendi (4) efendimsin ve her kaçan sen benüm ile bir yere gelseñ (5) on iki veyā on beş kerre sikersin pādişāh ise (6) beş altı kerre sikerdı andan soñra uyurdu (7) bir de şabāh kalker idi. İmdi benüm cānum ben seni (8) seveli pādişāha bir dağı huzūr [silinmiş] vērmedüm (9) ve her vērışde cefālar ēderdüm ve ‘aqlum ve fikrüm (10) dā’imā sende idi ve andan ‘avrat eyitdi: Āh benüm (11) efendim bolay kim kocam Melik Zēnān gitdüğü yerde (12) sağlık ile gelmesün, inşāllāh kara haberi (13) geleydi de sen efendiye varırdum. Ammā eger pādişāh (14) ölmeyüp sağ gelürse ben anı zehirleyüp sen (15) efendime varıram, öyle biñ pādişāhı senūñ (16) yolına fedā ēderdüm dēdi. Ammā bu arada oğlan (17) dönüp inşāf ēdüp ‘avrata eyitdi: Bak a cānum [48a] senūñ kocañ Melik Zēnān gibi güzel dünyāda gelmiş (2) degüldür güyā Yūsuf-ı şānī kendidür ve hīç benüm cānum ne (3) mümkündür ben anuñ barmagına beñzemem ve ben işte bir kirli (4) işçi oğlanam ve ben hem kendümi pek bilürüm gā-(5) yet çirkinem ve hem sen efendime yine pādişāha ‘avrat (6) olmağa yaraşursın ve benüm ne haddüm vardır (7) senūñ gibi sultāna lāyık olam. Hemān Haq sübhānehu ve te‘ā-(8)lā hazretleri seni pādişāhumuza ve pādişāhumuzı (9) saña bağışlaya dēyüp yine biri birine şarılıp nānuñ (10) yolından h‘āba vardılar. Bundan soñra Melik Zēnān (11) ğayrı artuq şabr ēdemeyüp kendüye ğayret (12) alıvērüp hemān belinden ğaddāresin a‘lā ğılāfindan (13) ‘uryān ēdüp cāme-h‘ābda yaturalariken iki-(14)sini dağı katlı ēyledi. Hemān yine gece içinde hare-(15)mden taşra çıkup andan çapķuna binüp (16) a‘lā yine gelüp otağına dāhil oldu. Hele (17) ol gece geçüp çün şabāh oldu, pādişāh [48b] Melik Zēnān ol menzilden göç ēdüp kandasın (2) Hindistān dēyüp yeye iče kona göçe tayy-ı menā-(3)zil ve kaṭ‘-ı merāhīl ēdereğ günlerde bir gün (4) ser-ħadd-i Hindistāna kadem başdılar. Hele Hindistā-(5)nuñ tahtġāhı olan şehre dört beş menzil (6) yer kalduğdā hemān Melik Cabbāruñ vezīri Zēnān (7) Şāh öñinde baş koyup zemīn-būs ēdüp ilerü (8) gitmege izin alup Melik Cabbāra müjdeye gidüp (9) gelüp şehre dāhil olup doğru Melik Cabbā-(10)ruñ sarāyına varup atından inüp doğru (11) pādişāhı Melik Cabbāruñ huzūrına varup (12) zemīn-būs ēdüp qarındaşı Zēnān Şāhın (13) geldüġin ve üç menzil yere yakın geldüġin Melik (14) Cabbār Şāha haber vērüp müjde ēyledükde Melik (15) Cabbār dağı gelen vezīre bir ağır hil‘at giydirüp (16) ve kendüye bir sancağ arbaluğ vērüp andan şāniyen (17) emr ēdüp şehruñ

öñinde bir mesîre yere [49a] otaqlar qurdurup ve andan şāniyen Melik Cabbār Şāh (2) daħı cümle vüzerāsı ve erķān-ı devletle binüp bir menzil (3) yere dek qarındaşı Melik Zēnān Şāhı istiķbāl edüp (4) Zēnān Şāh daħı Melik Cabbāra yaķın geldükde kendüsin (5) atından aşığı atup Melik Cabbār daħı atından (6) zemîne inüp iki ĥasret birbirine şarılıp ķo-(7)cuşup görışdiler. Ba‘dehu atlarına binüp iki (8) mu‘azzam pādişāhlar at başı berāber otağa doğrıldılar. (9) Andan şāniyen cümle vüzerā vü erķān-ı devlet selāma du-(10)rup bunlar daħı iki tarafta selāmlayup gelüp (11) otağa inüp iki qarındaşlar bir taħtuñ üzerine (12) çıķup karar edüp tekrār ĥāl ü ĥātır şori-(13)şdılar ve andan nüzül ni‘met gelüp yēnüp ve şükri (14) dēnüp a‘lā buĥūrılar tütürüp andan şerbetler (15) içildükden şoñra atlara binüp şehre sarāya (16) gelüp nüzül eyledi, karar eylediler. Hele bir iki (17) ay bu minvāl üzre Melik Cabbār qarındaşı [49b] Zēnān Şāha ‘azīm ziyāfetler edüp gāh u bī-gāh (2) şahrāya eve gidüp bu minvāl üzre ‘ayş u ‘işret (3) ve zevķ ü muĥabbet ederdı ammā ne yer ve ne içerdı, (4) dā‘imā ġam u ķasāvetde ve düşünmede idi. Ammā kim (5) Melik Cabbār dā‘imā qarındaşı Melik Zēnānuñ bu aĥvā-(6)lini görüp eyderdi ki āyā bunuñ fikri ve ġamı (7) ‘acabā ne ola dēyüp ne ķadar ise müsāfiridür belki (8) ĥātırına bir yer gelür dēyü su‘āl etmezdi. Āĥir (9) günlerde bir gün tenhā oturup muşāĥabet eder-(10)ler iken Melik Cabbār dönüp qarındaşı Zēnān (11) Şāha eyitdi kim benüm cān birāderüm qarındaşum senden (12) bir şey‘ su‘āl etmek isterem velākin benüm qarındaşum ĥā-(13)tır-ı şerīfe bir yer gelür dēyü muķayyed olmadum dēdükde (14) Melik Zēnān daħı eyitdi kim: Buyuruñ su‘ālīñüz ne ise (15) cevāb vèrelüm dēdükde ol maĥalde Melik Cabbār (16) eyitdi: Baķ a birāder sen benüm şehrumde gelüp ve bizü-(17)mle görüşeli gerçi benümle muĥabbet u ‘işret [50a] edersin. Velākin benüm cānum dā‘imā ġam u ķasāvetden ĥālī (2) degülsiz ve benüm qarındaş-ı ‘azīzüm bu ġam u ķasāvete sebep (3) nedür ve benüm cānum beni daħı ol esrāra vāķıf eyle ki (4) ben daħı senüñle böylece ġam çekeyüm ve seni böyle ġamda (5) gördükce benüm daħı ne geçem gece ve ne günüm gündür (6) yoĥsa benüm qarındaş-ı ‘azīzüm vilāyetden (7) ve memleketden ayrıldığına mı ġam u ķasāvet çekersin (8) zīrā görürem benüm qarındaşum günden güne beñzüñ (9) şararup şoldı canumdan ‘azīzüm söyle der-(10)düni elümüzden geldügi ķadar derdüne ‘ilāc ede-(11)lüm zīrā derdin söylemeyüp şaklayan dermānde (12) ķalmışdur dēdükde hemān ol maĥalde Zēnān Şāh eyitdi: (13) Ĥayır birāderüm mizācum şöyle bir ġam u bir ķasāvet (14) ķaplayup ġayrı ĥiçbir elemüm yoķdur dēyüp ġayrı (15) nuķ edüp bir söz söylemedi. Hele bunuñ üze-

(16)rine birkaç gün geçdi günlerde bir gün Melik (17) Cabbār bir tarafa ava gitmek murād eyledi, Zēnān [50b] Şāha eyitdi: Birāder buyuruñ bugün bizümle ma'an (2) bilece ava gidelüm ve hem benüm birāderüm mizācuñuz (3) ve tabi'atuñuz açılır ve hem seyr u şikār daħı éde-(4)lüm dedükde hemān ol maħalde Zēnān Şāh eyitdi: (5) Birāder sizler buyuruñ benüm bugün mizācum pek zağīmdür (6) dēyüp ol gün Melik Zēnān gitmedi ammā Melik (7) Cabbār gitdi. Meger bu Zēnān Şāhuñ oturduğı (8) odanuñ bir penceresi varıdı, bāğçeye baķar idi. (9) Zēnān Şāhdur pencere bāğçeye baķup seyr éder (10) iken anı gördi kim bāğçe kapusından içeri yigir-(11)mi kadar 'Arab cāriyeler anlaruñ ardınca yigirmi (12) kadar beyāz cāriyeler ve andan sāniyen Cabbār Şāhuñ (13) ħatunı ortalarında gelüp bir ħavzuñ kenārında (14) şoyunup andan sultāndur geçüp taħt-ı 'ālīde (15) karar eyledi. Andan soñra meclis müheyyā olunup (16) 'ayş u nüş ve zevķ u şafā eylediler andan sāniyen (17) meger ol kara 'Arablaruñ cümlesi erkek imiş hemān [51a] ol maħalde sultān işāret eyledi, ol kara 'Arablar (2) ol beyāz cāriyeleri ellerinden tutup her biri bir cāriye (3) ile bir köşeye gitdiler ve ol beyāz cāriyeleri altlarına (4) alup 'amele mübāşerete başladılar. Ammā benüm cānum ve cānı (5) 'azizüm çünkim sultān ol ħavzuñ başında yalnız (6) kaldı hemān ol maħalde bir kerre yā Maş'at dēyü çağırdı, (7) hemān bir yerden bir siyāh zift çehreli bir 'Arab zāhir (8) oldu. Hele ol da gelüp ħavzuñ kenārında taħtuñ (9) üzerine çıkup andan iki bırağmayup ol maħalde o-(10)l daħı sultānı altına alup işin görmege başladı (11) 'Arabdur tamām işini gördi, ol ħavzdan ġaşl (12) édüp gine ol geldikleri kapudan çıkup gitdiler. (13) Çünkim Melik Zēnān Şāh bu aħvāli gördükde (14) bir miķdār gönli tesellī bulup biraz mesrūr olup (15) bir zamān daħı fikrlenüp ve kendü kendüye eyitdi: (16) Eyvāh meger rüzgār hükmi böyle imiş ve dünyā (17) bu ħālden ħālī degülmiş, karındaşum Melik Cabbār [51b] benden ziyāde meziyyetde imiş dedi ve andan mā'adā (2) meger 'avrat kısmında vefā yoğımış dedi ve andan (3) ne ya bu 'avrat kısmı devlete bakmaz imiş, amı olan (4) 'avrat vallāhi vèirmiş meger kim amı yanında (5) olmaya dedi. Hele andan soñra karındaşı Melik (6) Cabbāra aħşama karīb avdan gelüp yine karında-(7)şı Melik Zēnān ile cān muħabbetin eylediler. Ammā (8) benüm rūħum efendim Melik Cabbār görir kim karında-(9)şı Melik Zēnān evvelki gibi ġam u ķasāveti yokdur (10) ve rüyında beşāseti var, hele birkaç gün bu ħāl (11) üzre zevķ u şöħbet étdiler. Bundan soñra (12) Melik Cabbār karındaşı Zēnān Şāh da aşlā (13) bir zerre kadar elem ve ķasāvet görmedi. Ammā (14) benüm cānum Melik Cabbār günlerde bir gün Melik (15) Zēnāna su'al édüp eyitdi: Be cānum sen

evvel (16) böyle degül idüñ ğam alur idüñ benüm qarındaşum (17) şimdi görürem feraḥ bulup beñzüñ yerine **[52a]** geldi ve ašlā ğamuñ ve kašāvetün yoḡ ve benüm qarındaşum (2) beni elbetde bu aḥvālden ḥaberdār èyle ve cānum qarı-(3)ndaşum dèyüp çoḡ niyāz èyledi. Āḥir Melik Zenān (4) Cabbār Şahuñ ilḥāḥ u ibrāmına dayanamayup (5) başladı kendü ‘avratı olan ‘ammisi kıızı (6) ile ‘aşçı oĝlanı mābeyninde olan macerāyı ve (7) andan sāniyen şabr èdemeyüp āḥir ikisin daḥı katl (8) èdüp andan şoñra Hindistāna gelüp dāḥil (9) olduĝın cümle bir bir naḡl ètdi ve andan eyitdi: (10) Benüm cānum qarındaşum gerçi sizüñle görüşüp (11) ‘ayş u ‘işret ve zevḡ ü muḥabbet èderdüm ammā ol (12) mel‘ün ‘avratumuñ ètdüĝi ḥıyānet ašlā ḥāḡır-(13)mdan gitmeyüp dā‘imā elem ve kašāvet üzre oldu-(14)ĝum ol idi. Ammā o ğün kim benüm cānumdan ‘azizüm (15) qarındaşum siz sa‘ādetle ava geçüp ben sarāy-(16)da ḡalmış idüm, pencereden bāĝçeye baḡup seyr (17) èderken anı gördüm ki ḡapudan berü yigirmi ḡadar **[52b]** ‘Arab cāriyeler geldi bāĝçeye anlaruñ ardınca yigirmi (2) beyāz cāriyeler daḥı gelüp ve bunlaruñ netice ara-(3)da olan ef‘āl-i ḡabīḥlerüñ ve aḥvāllerini cümlesini (4) bir bir naḡl u beyān èyledi. İmdi benüm qarındaşum eger ki (5) baña inanmaz iseñ yarın gel yine ava gidüp yalñız (6) gel, tebdīl-i şüret èyle. Andan şoñra bu pencereden (7) seyr ü temāşā ile baḡ gör ki saña olan (8) şey‘ ve rüsvāyılık baña olandan biñ beterdür dèyüp (9) ḥāmüş oldu. Benüm rüḡum ammā çünkim Melik (10) Cabbār qarındaşından bu mevḥüş ḥaberi işidicek (11) bir zamān fikre varup düşindi andan şoñra (12) yine ‘ayş u ‘işret ve zevḡ u şoḡbet èylediler. Çün (13) ol gece geçüp şabāḥ oldu, hemān ol maḡalde (14) Melik Cabbār ben ava giderem dèyüp ḥāzır olup (15) ve nāzik yolından atlara binüp ol ḡarīḡ ile şehir-(16)den taşra çıḡdılar. Andan şoñra Melik Cabbār (17) tiz tebdīl-i cāme èdüp vüzerāsı cümle **[53a]** ‘asker ile şahrāya teveccüh èdüp ammā Melik Cabbār (2) tebdīl-i şüret dönüp qarındaşı Melik Zenān (3) olduĝı pencereci odaya dāḥil oldu. Ol (4) pencerede ḡarār èdüp ma‘hūd bāĝçeye bakmaĝa başladı. (5) Anı gördi kim ol ḡapudan iḡerü mu‘tād-ı ḡadīm (6) üzre yigirmi ḡadar ‘Arab cāriyeler ferāceleriyle (7) girüp anlaruñ ardınca yigirmi ḡadar beyāz cāriye-(8)ler ol cāriyelerüñ orta yerlerinde sultān (9) varup ḥavzuñ kenārında ferācelerüñ a‘lā (10) çıḡardılar sultān daḥı gelüp biñ nāz u (11) istiĝnā ile ol nāzenin şofaya çıḡup ḡarār (12) èylediler. Andan emr èyledi, meclis müheyyā olup (13) ol nāzenin cāriyeler birkaç ḡadeḡ ol bāde-i (14) erĝuvāniden doldurup sultāna vèrdiler (15) hemān sultān daḥı sevdā-yı ‘aşḡdan biñ (16) nāz ile alup nüş èyledi. Tamām bādeyi keyfile (17) germ-ā-germ olup èrişdükte

hemān ol ‘Arablara [53b] işāret ēyledi, ol beyāz cāriyeleri (2) ol zişt bed-likā murdār ‘Arablar alup tenhā-(3)ya çekeler. ‘Arablar daḥı birer cāriyenin ellerinden (4) tutup birer bucağa varup cāriyeleri altlar-(5)ına alup ‘amel etmege başladılar. Çünkim Melik Cabbār (6) bunları seyr ü temāşā ēyledi, hemān ol maḥalde (7) sulṭān yalnız kalup şofadan bir kerre yā Maş‘at (8) dēyü çağırdı anı gördi kim bir taraftan (9) bir siyāh mefret ‘Arab zāhir olup gelüp (10) ol köşkūn üzerine çıkup andan sāniyen (11) meclis başında sulṭānuñ yanında diz-be-diz (12) oturdu. Hemān kendü eliyle ol ‘Araba bir-(13)kaç kadeḥ bāde-i erguvānī şunivērup (14) ‘Arab daḥı alup nūş ēyledi. ‘Arabuñ der-keyfi (15) tamām mertebe geldükde hemān-dem sulṭānı kenāra (16) çeküp birkaç nāzlı şulu şeftālūsin (17) alup ba‘dehu sulṭānuñ ayaklaruñ kaldurup [54a] Melik Cabbāruñ gözi karşusunda sulṭānın (2) ferc-i kabīhine zātu’l-‘amūdını güç ile yerleşdü-(3)rüp ‘amel etmege başladı. Tamāmdur işi bitdi, (4) andan soñra kalkup ol havzdan a‘lā yolından (5) ğaşl edüp ve andan bir tarafa alup yürüyüvēr-(6)di, ol maḥalde sulṭān ve cāriyeler daḥı ḥareme alup (7) yürüyüverdiler. Çün Melik Cabbār bu aḥvāli (8) kendü göziyle görüp ğayretinden helāk ola-(9)yazdı, andan soñra şabra mecāli kalmayup do-(10)ĝru ḥaremine varup ol mel‘ūn cāriyeleri (11) ve ol ḥāyin ‘avratları ve ḥaṭunını bi‘l-cümle katl (12) ēyledi. Andan soñra qarındaşınıñ yanına çıkup (13) eyitdi: Birāderüm ‘ahdum olsun bir daḥı ‘avrat (14) almayayum dēyü yemīn ēyledi. Andan soñra qarındaşı (15) Melik Zenān ile bir miqdār muşāhabet edüp (16) eşnā-yı muşāhabetde Melik Cabbār qarındaşı Zenān (17) Şāha eyitdi: Gel birāder senūñle tebdīl-i cāme [54b] edüp bir zamān şu ‘ālemi geşt u güzār edelüm, (2) baḳalum āyine-i devrān ne şūret gösterir ve bu dünyā-(3)da daḥı bizüm muşībetümüzden ziyāde bir muşībet bir kimse-(4)de daḥı var mıdur dēyüp iki birāderler tebdīl-i (5) cāme ihtiyār edüp andan bir yolu tutup (6) gitdiler. Bu minvāl üzre yigirmi otuz gün (7) kadar gitdiler. Benüm cānum günlerde bir gün (8) bir deryā kenārına gelüp bir ağacın sāyesinde bir (9) miqdār raḥat olup diñlendiler. Nāĝah anı (10) gördiler kim bir taraftan bir patırdı ve bir ‘azīm (11) gürüldi zāhir oldı, iki qarındaşlar birbir-(12)lerine eyitdiler: ‘Acabā bu gürüldi ne ola dēyüp (13) kendülerine dehşet alivērup tīz ol (14) ağacın üzerine çıkup yapraklar arasında (15) gizlendiler. Anı gördiler, deryādan bir mehīb (16) dīv çıkup başında bir şanduk ol ağa-(17)cın dibinde şandugı başından indürüp [55a] yere kōdı ve andan ol şandugın kapaĝın açup (2) içinden bir maḥbūb fitne-i zamān bir kız çıkarup (3) biraz ol kızını öpüp ve kōcup andan ol (4) kızın dizine başın kōyup a‘lā yolından uyu-(5)di. Ammā

kız dīvūn başını yere koyup oraya buraya (6) nazar şalup olacak var, ol maḥalde ol
 kızın (7) çıkacak gözi ağaç üzerinde Cabbār Şāhla (8) Melik Zenāna ilişdi, hemān ol
 maḥalde bunlara eyitdi: (9) Tīz oluñ aşağa inuñ yoḥsa şimdi (10) dīvi uyandırırım
 sizūn işūñuzi bitürir dēyince (11) derdmend pādişāhlar ḥavflarından beñizlerinde kan
 (12) kalmayup ağaç başından yere indiler andan gelüp (13) kızın yanında durdılar kız
 eyitdi: Tīz oluñ beni (14) sikin dēdi bunlar nā-çār bu iki birāderler bu kız (15)
 [silinmiş] édüp birkaç kerre siküp ba‘dehu kızuñ (16) murādı tamām ḥāşıl olduḡda
 bunlara eyitdi: (17) Getürüñ parmaḡuñuzda olan yüzüklerüñuzi **[55b]** vērüñ dēdi.
 Bunlar da nā-çār parmaḡlarından (2) yüzüklerin çıkarup vērtiler bu kız ol (3) nāzenīn
 ḥātem yüzükleri alup bir kīsenin içine (4) koyup dönüp bunlara eyitdi: İşte bu
 yüzükler (5) ile tamām toḡsan toḡuz yüzük oldu. Her ne (6) zamān bu dīv beni böyle
 bir yere çıkarırsa elbetde (7) ben böyle bir adam bulup görüşürem ve benüm cān-ı (8)
 ‘azīzüm her görüşdüḡüm kimselerüñ parmaḡlarından (9) bu yoldan altun ve cevāhir
 yüzüklerüñ aluram (10) ve bu dīv beni ağacın başında getirir ki kimse (11) ile aşlā
 ve kaṭ‘ā görüşmesün dēyü ve ādem daḡı (12) sikmesün dēyü beni böyle şanduk
 içinde (13) taşır. Benüm cānum ben daḡı bir pādişāhuñ kızıyam (14) bu dīv beni
 kapup böyle gezdürür. Aḡmāk bilmez dünyā-(15)da her gün ‘avratlar ile başa
 çıkılmaz ve ‘avratlaruñ (16) mekrlerine qarār olmaz ve ‘aḡıl erişmez dēdi. Andan
 (17) şāniyen bu iki birāderler ol aradan dönüp **[56a]** Melik Cabbāruñ taḡtgāhı olan
 Hindistān (2) şehrine geldiler. Bu iki birāderler bu dīvūn muşibeti (3) bizüm
 muşibetümüzden daḡı ziyādedür dēyüp kendü-(4)lerine bir miḡdār tesellī verdiler.
 Melik Zenān birkaç-(5)çgün daḡı Melik Cabbār ile şoḡbetler édüp bir gün (6) eyitdi:
 Birāder gelmek irādet gitmek icāzet dēyüp (7) andan alup fi‘l-cümle levāzımın ve
 mühimmātın dü-(8)züp Hindistāndan göç édüp Melik Cabbār (9) daḡı üç menzil
 Zenān Şāhı vūzerāsıyla gö-(10)nderüp andan birbirlerine şarı olup bir zamān (11)
 ağlaşup andan vedā‘laşup yola revāne oldu, (12) gitdiler. Melik Cabbār taḡtgāhına
 dönüp Melik (13) Zenān Semerḡanda revāne oldu. Hele benüm rūḡum (14) revānum
 mūrūr-ı eyyāmla gelüp taḡtına dāḡil ēy-(15)ledi şükrāne ḡurbānlar kesüp fuḡarāya
 taşadduḡlar (16) édüp qarār ēyledi. Bundan şoñra bir daḡı (17) ne Melik Cabbār ve
 ne Zenān Şāh ‘avrat almadılar. **[56b]**

Benüm cānum kışşadan murād olan ‘aḡıl (2) şāhiblerine hişşedür aşlā ve kaṭ‘ā
 ‘avrat (3) tayfasında vefā yoḡdur ve ‘avrat tayfası (4) güzel dēmez ve çirkin dēmez

ve andan şāniyen zengīn (5) dēmez ve zügürt dēmez hemān eline fırsat giricek (6) ğayrılar ile konuşup ve sikişir. Beyt:

Güzel (7) çirkin dēmez ‘avrat eline giricek fırsat (8)

Gözün aç pek şaķın ‘avratuna vērme ruşat⁸²

(9) ve benüm cānum çün kim bunu böyle bildün pek ziyā-(10)de başiret üzre olup ‘avratını pek ziyāde (11) gözet ve fehm èyle. Zīrā dēmişlerdür şuya (12) inanma ‘avrata dayanma. Hikāye daķı bu arada (13) hatm oldu.

-VI-

Rāvīler rivāyet ve bu yüzden (14) hikāyet ederler: Hāzret-i ‘İsā şalavātullāhi (15) ālā nebiyyinā ve ‘aliyye hāzretlerinün zamānında benī (16) İsrā‘ilden bir yigit varıdı. Ğāyet ‘ābid (17) ü zāhid idi. Andan şāniyen rüz u şeb Tañrı [57a] te‘ālāya ta‘āt ve ‘ibādet eder idi, dünyādā (2) endişesi zühd ü taķvā idi. Bu yigidün bir ‘ammi-(3)si kızı var idi, tarīķ-i Meryemi tutup (4) ol mertebe pārsā idi kim aşlā ve kaţ‘ā nā-mahreme (5) ve kimseye ard eñegin bile göstermiş degül idi ve benüm (6) rūh-ı revānum ve benüm sultānum ol kızuñ pārsālığı (7) ve ‘ābide vü zāhideliği meşhūr olmışdı. Yine (8) każā ile günlerde bir gün ol yigidin gözi (9) ol kızuñ cemāline düş oldu. Kızuñ cemālün (10) görünce ol yigit ğayrı ‘inān u ihtiyāri (11) elden gidüp cān u gönülden ol kızuñ (12) meftünı ve ‘aşık-ı şūrīdesi bülbül-i efgende-(13)si oldu. ‘Āķıbet ol yigid şabrı metā‘ın (14) bāda vērüp ‘aklı fikri fi‘l-cümle tār u mār o-(15)lup ğayrı ihtiyāri elden gidüp ve nēyleye-(16)cegin bilmedi ve bundan şoñra araya elçiler naşb (17) édüp ‘ammisinden zevcelik ol kızı taleb [57b] èyledi. ‘Ammisi ne şīr-i bahā istedi ise tamāmen (2) vērüp kızın aldı ve şāniyen zifāf oldu-(3)ĝı ma‘lūm-ı sa‘ādetdür. Ol gece kız bu yigide (4) rām olmadı. Yigit su‘āl èyledi eyitdi: Ey (5) ‘ammüm kızı baña niçün rām olmazsın yoķsa (6) benden bir murādın mı var söyle benüm cānumdan ‘azīzüm (7) sultānum efendim göreyüm dedi. Kız eyitdi: Murā-(8)dum budur ki yeminle ‘ahd edesin. Eger ben senden (9) evvel vefāt edersem benüm üzerüme ğayrısın (10) evlenmeyesin ve andan şāniyen yerüme ‘ahd eyle kim ayr-(11)uķ ‘avratları getürmeyesin ve Allāh te‘ālā hazre-(12)tleri göstermesün. Eger sen de benden evvel (13) bir hāl ölürsen ben de böyle şart ederüm dedi. (14) Ol nāzenīn yigit bu kelāmı müveccih görüp (15) a‘lā tarafından şart

⁸² İkinci mısraın vezni bozuktur.

bulsun, ‘ahdi muhkem (16) étdiler. Andan kız yigide rām oldu. (17) Hele benüm cānum çün bunlaruñ mābeynlerinde **[58a]** mäh u sāl mürür èyledi, bir gün kız Allah emrine (2) vāşıl olup merhūm oldu. Çün ol yigid (3) sağ kıldı, hele mevtāyı ğaşl édüp mezāristāna (4) medfūn kıldılar. Çünki ol yigid mezāristāndan (5) döndükde āh vāh èderék iki sene ol èyledügi (6) ‘ahdi üzre ol sini kocup zār zār édüp (7) ağlardı, gözinden dünyāyı iħrāç édüp leyl u nehār (8) ol sin üzre ağlardı. Yine eydür idi, dünyā vü (9) māfihāda bu benüm ehlüm olan kız gibi haķīkat şā-(10)ħibi bulunmaz dēr idi. Hattā ol yigidüñ akırı-(11)bāları bir yere cem’ olup bu kadar naşīhat ède-(12) gördiler kābil ü imkān olmayup dā’imā müddeher (13) ağlar idi. Günden güne ol yigidüñ ğam u efkā-(14)rı müşetted oldu, hattā ölüm mertebesine bir parmak (15) varup dayandı, yine ol yigidüñ kabilesi (16) naşīhat èylemekden ‘āciz oldılar. Ammā günler-(17)de bir gün Hāzret-i ‘Īsā ‘aleyhis-selāmuñ **[58b]** yolu ol gūristāna uğradı. Baķup gördi, (2) bir feryād var. Hele Hāzret-i ‘Īsā nażar kıldı, ol (3) yigit bir tāze sini kocup sağular sağup (4) ağlar ve feryādı evc-i semāya çıķmış. Hemān Hāzret-i (5) ‘Īsā yanına gelüp ol yigide selām verüp hāl (6) ü hātır su’āl èyledi. Ol yigit felekden (7) şikāyet édüp ağladı, aħvālın beyān èyledi. (8) Hāzret-i ‘Īsā ‘aleyhisselām eyitdi: Gel yigit bu (9) sevdādan fāriĝ ol zīrā bunlarda vefā olmaz dēdi. (10) Ol yigit söz kabūl ètmedi. ‘Īsā (‘a.m.)⁸³ dönüp (11) eyitdi.: Yigit gel imdi ben du‘ā èdeyüm sen āmin (12) dē Allāh sübhānehu ve te‘ālānuñ ğudretini kemāl mertebe (13) izhār édüp anı diri èylesün dēyüp (14) hemān ol maħalde ol yigit bu sözi ma‘kūl (15) görüp Hāzret-i ‘Īsā ‘aleyhisselām du‘ā (16) èyledi, ol dili mecrūh yigit āmin dēdi. (17) Du‘ā tamāmında el yüze sürdiler. Hāzret-i **[59a]** ‘aleyhisselām eyitdi: *Ķum bi-iznillāhi te‘ālā* dēdi (2) hemān kabir içre yatan haţun mezārın bi-iznillāhi (3) te‘ālā durı geldi. Ol yigit bu hāle şād (4) oldu ve dönüp hātūna eyitdi: Ey benüm cānum (5) şimdi sen ‘uryānsın, böyle seni eve iletemem (6) bārī benüm cānum ben varup evden saña esbāb (7) getüreyüm dēdi, çıķup gitdi. ‘Avrat mezā-(8)ristānda böyle ‘uryān durmada, beriden Hāzret-i (9) ‘Īsā ol yigit esbāb getürince mezāristānda (10) maķberenüñ birinde İncil oķumağa meşĝül (11) olup ol yigide muntazır oldu. Ammā bu tara-(12)fdan üstād rivāyet édüp eydür: Meger ol (13) zamān benī İsrā‘il kabilesinde bir tāze civān (14) varıdı, hūblardan ħurşīd-i cemāl-i tābdārı ħüseyn (15) idi. Yolu ol civānın nāĝāh ol mezāristāna (16) uğradı, baķup gördi kim bir sin

⁸³ “‘aleyhi’s-selam” ifadesinin kısaltılmış şekli.

üzerinde (17) bir maḥbūbe-i ‘ālem ‘uryān olup kabristān üzre **[59b]** oturmuş ve baş zemīne şalmış. Ammā öyle (2) maḥbūb-ı zamān bu kim mişli dünyāda bulunmaz ve andan (3) ğayrı medḥe lāyık yok. Cenāb-ı Rabb‘ül-ālemīn ahsen-i (4) taḫvīmde Rabb-i Kerīm bunu hüsn şāhibi yara-(5)tmış. Hemān ol yigit bu maḥbūbı görünce biñ (6) dil ü cān birle ‘āşık-ı üftādesi oldu, bir za-(7)mān dem-beste vü ḥayrān olup bakup kaldı ammā (8) beriden ol ḥātūn da ol yigide bakup kaldı. (9) Benüm cānum rūḥ-ı revānum, ol yigit ilerü vardı (10) bu oturan ḥātūna selām vērüp ve su‘āl (11) édüp eyitdi: Bak a ey tañrı te‘ālānuñ kulu (12) seni böyle ‘uryān bu mezāristān içinde yalnız (13) kim kodı gitdi, āh efendim sultānum senüñ (14) gibi ḥūrīyi böyle tek tenhā ḳomaḳ ne şekil (15) merḥametsiz zālīm işdür. Allahdan ḳorḳmaz mı (16) imdi buyuruñ bizüm ḥāne-i bī-minnete gidelüm, (17) Tañrı emriyle seni kendüme menküḥe édeyüm **[60a]** dedı. Ol ‘avrat fi‘l-ḥāl ol yigide mülāyemeti (2) gösterdi ve yigit daḫı ol ‘avratuñ meyl tarafın (3) müşāhede édicek ziyāde ibrām éyledükde dö-(4)nüp ‘avrat eyitdi: N‘ola senüñle böyle gidem (5) her emir üzerine efendim sultānumsın ve lākin (6) böyle ‘uryān nice gideyüm ve nice yürüyem. ‘Avret (7) yerlerüm cümle āşikāre, baña bir kisve getür gidelüm andan (8) benüm cānum ben senüñ sen benüm olasın dedı. (9) Ol yigit bu kelāmı ve bu sözi ve bu ḥāli ‘avratda (10) görüp şād u ḥandān oldu ve ziyāde (11) mesrūrluğundan fi‘l-ḥāl arkasından bir ḳafta-(12)nın çıkarup buña giyürdi ve tiz yanına alup (13) yürüyüverdi. Nā-gāḥ ḳarşudan ol ḥātūnın (14) ḳadīm olan eri ol araya çıka geldi ve ḥātūnın (15) böyle görüp ilerüye varup ḥaṭunına eyitdi: (16) Ey ‘ammüm kıızı hay saña ne geldi kim beni bir laḫza (17) beklemedüñ fi‘l-ḥāl varup ğayrıya baş ḳoşduñ **[60b]** ve anuñ ḳaftanın alduñ bu mertebe elem ve derd üzre (2) derd urdun. Benüm cānum ḳanı senüñ ile olan (3) āşināluḳ ve dil-rubāluḳ ve ‘ahd u amānuñuz arada nice (4) oldu ve benüm cānumdan cānumdan ‘azizüm efendim (5) yoḫsa beni unuttın mı ya meger ölüm ḳorḳu-(6)sından kendüne meger ‘aḳıl perīşānlığı mı oldu (7) baña beyān éyle dedı. Kıız eyitdi: Ey cānumın cānı (8) bak a ey ‘ammüm oğlu ben senüñ ile ḳavl u ḳarār (9) éyledüm gerçi birbirimizden ölince degin cüdā olmaya-(10)lum déyü ‘ahd éyledüm ve yine ‘ahduma durdum. Velākin (11) ben ḥālā ölüp yine dirildüm bundan soñra ‘ahd (12) fülān ḳalmadı. Şimdi gözüm bu yigidi görđi (13) ve cānum sevdi ve göñlüm şimdi aña meyl éyledi, (14) ben de ḥālā bunu dilerüm dedı. Ol yigid eyitdi: (15) Bak a ‘ammüm kıızı iki senedür ben senüñ ‘aşḳın (16) ucından taş düşüp toprak yaşlanurum (17) ve senüñ yas ve mātemüñ tutaram, sen böyle **[61a]** édüp beni

yabana atmak düşer mi deyüp miskîn (2) yigit zâr u zâr ağladı. ‘Avrat aşlâ merhamet (3) etmeyüp yine ol yanındaki yigide eyitdi: Benüm cānum (4) yûri gidelüm dēdi Hāzret-i ‘Īsā ‘aleyhisselām (5) ol arada bir maḳberede oturup İncil oḳur-(6)dı hemān ol yigit varup öñinde ağlayup (7) eyitdi: Yā nebīyallāh benüm ḥālī perīṣānum pek düşvār (8) oldu göre ‘ammüm kıızı fi’l-ḥāl baña el vèrmeyüp (9) ve benden ḡayrıya meyl edüp beni terk etmek ister. (10) Senden ricā ederem, yine du‘ā eyleyesin, Hāḳ (11) te‘ālā rūḥımı ḳabz eylesün, baña gerekmez dēdi. (12) Hāzret-i ‘Īsā ‘aleyhisselām el ḳaldurup du‘ā (13) eyledi. Ol dem bi-emr-i Hūdā Hāzret-i ‘Īsānuñ du‘āsı (14) yine ḳabül edüp ol ḥātün tecdīd-i ‘īmān (15) edüp rūḥımı teslīm eyledi. Hemān ol maḥalde ol (16) yigit getirüp evvelki ḳabrine medfün ḳıldı (17) ve andan soñra bildi, ‘avratlarda ḥaḳīḳat [61b] olmayup vefā me‘mül olunmaduḡın fehm ü (2) idrāk edüp irṣād oldu. Dünyānuñ ḡav-(3)ḡāsından el çekdi, ḡüşe-niṣīn oldu. (4) Andan benüm cānum ol yigit varup aḳrībālarına (5) buluşup cümlesinüñ pend ve naṣīhatlerini cānına (6) minnet bildi ve tenhāsında ṫā‘at u ‘ibādet üz-(7)re oldu.

Bundan ‘ārif-i billāh olanlar nice ‘ibret (8) alurlar, dünyāya daḡı meyl etmezler. Zīrā dünyā da hemān (9) ol ‘avrata beñzer. Kişi ‘avrat ḳısmına i‘timād etmemek (10) lāzımdur. Zīrā anlar mekkārelerdür, nice ḡāfiller ‘avrata (11) i‘timād sebebinden baş cān terkin urmıṣlar-(12)dur. El-ḡāṣıl ‘avrata i‘timād yoḳdur bu da bunda tamām. (13)

-VII-

Rāviyān-ı aḡbār ve nāḳılān-ı āṣār ve muḡaddiṣān-ı silsile-i (14) rüzḡār şöyle rivāyet ve bu yüzden ḡikāyet eder-(15)ler kim benī İsrā‘īl zamānında bir ṣālīḡ kimse varıdı. (16) Benüm cānum bu ṣālīḡ kimesne günlerde bir gün düşinde (17) bir āvāz işidüp ḳulum senüñ üç du‘ānı [62a] ḳabül ederem, her ne murāduñ var ise dile deyü. (2) Birḳaç def‘ā böyle rū‘yāsında emr olındı ammā (3) benüm cānum ol ṣālīḡ kimse de bu şey‘i evinde ‘av-(4)ratına söyleyüp ifāde eyledi. Çünkim ‘avrat (5) ol şeyi işitdi hemān ḳocasına yalvarup (6) eyitdi: Cānum Çelebi çünkim du‘ān maḳbüledür, benüm (7) cānum du‘ā eyle zekerüñ büyük olsun dēdi. Ol (8) adam daḡı du‘ā edüp zekeri büyük olup (9) ‘avratuñ fercine şıḡmaz oldu. Benüm rūḡum hemān (10) yine ḳocasına yalvarup niyāz edüp eyitdi: (11) Cānum ḳoca yine du‘ā eyle bir endāze küçük (12) olsun dēdi. Yine ‘avrat sözine uyup (13) du‘ā edüp bir endāze küçük olup

ğaldı ammā du‘ānuñ (14) ikisi gidüp bu kerre ‘avrat gine ħaz ėtmeyüp yine (15) eyitdi: Cānum ħoca du‘ā ėyle gine evvelki gibi büyük olsun (16) dēdi. Du‘ānuñ üç de tamām oldı ammā bir du‘ā-(17)sı da bir maşlahata yaramadı.

Benüm cānum bağ imdi ‘avrat [62b] *nāķısatu’l-‘aķldur*, ‘avrat sözine uyan kimse-(2)ler gör kim nice siki belāsına uğrar. Çün (3) bunu böyle bildük pek şaķın ‘avrat sözine (4) uymamağ gerekdür biñ fehm ėyle. Bu ħikāye-i ‘azīme (5) dağı bu arada tamām oldı.

-VIII-

Rāviyān-ı aħbār (6) ve nāķılān-ı āşār ve muħaddişān-ı silsile-i rūzgār (7) şöyle rivāyet ve bu yüzden ħikāyet ėderler kim (8) Ĥazret-i Dāvud nebī ‘aleyhissalātu ve‘s-selām (9) zamānında bir şāliħ kimse varıdı. Günlerde bir (10) gün hātifden bir āvāz işitdi: Ey benüm şāliħ (11) ħulum dünyāda senüñ üç du‘ānı ħabül (12) ve mağbül ėyledüm, dile benden ne dilersin. (13) Ol kimse de bu sözi ‘avratuna söyleyüp (14) ‘avratı da ol kimseden ricā ve temennā ve niyāz ėyledi (15) eyitdi: Cānum sultānum ħoca du‘ā ėyle kim ben (16) dünyāda şöyle mağbüb olam mişlüm cihānda (17) bulunmaya dēdi. Ol kimse du‘ā ėyleyüp şöyle [63a] oldı ki Züleyhā-i şāni vü bāķidür ol zamānda andan (2) güzel ve andan ra‘nā vü ħüb ‘avrat bulunmaz (3) idi. Bir gün bu ‘avrat eline ayna alup (4) aynaya baķup eyitdi kim: Be cānum çak ben (5) böyle güzel ve böyle mümtāz olam da bu kimsenüñ (6) neden lāyıkıyam ben pādişāha lāyıkam dēdi. Çün (7) ‘avrat kendüyi gördi dönüp eri zāhide (8) eyitdi: Ben seni istemem ve benüm lāyıkum ve küvfüm de-(9)gilsin dēyüp hemān ol mağalde bu ‘avrat ol (10) erini ħapudan taşra ħodı. Bu ħaber tā pādişāhuñ (11) ħulağına girüp ve pādişāh dağı ol ‘avratı eri-(12)nden boşadup kendüsi niķāħ ėdüp aldı. (13) Hele birkaç günden sonra ol şāliħ bu ħāli (14) müşāhede ėdüp tekrār du‘ā ve niyāz ėdüp eyitdi: (15) Yā Rab senden dilerüm şol ‘avratı şöyle mundār (16) ve çirkin ėyle ki şu dünyāda andan çirkin ‘avrat (17) olmaya. Hemān ol şāliħ yine Ĥağ te‘ālāya niyāz ėdüp [63b] du‘ā ėyledi, yine ol sā‘at ol kimsenüñ du‘āsı (2) ħabül oldı ve ‘avratı şöyle çirkin oldı kim (3) olmaz. Bu taraıdan pādişāh bu ‘avratı böyle çirkin (4) gördükde kendüden i‘bā ėdüp ‘avratı (5) ħapudan taşra ėyledi. Yine ol ‘avrat ėtdügi (6) işe nedāmet yēyüp ammā çe fā‘ide. Andan (7) şāniyen ėl u küllhān bucağlarında ölüp gitdi (8) ve bu ėtdügi du‘adan bir fā‘ide ħāşıl ėtmedi. (9) Çün benüm cānum

‘avrat sözine uyan kimse bö-(10)yle hā’ib ve hāsir olur yine bu hikāye bunda (11) tamām oldu.

-IX-

Rāviyān-ı aḥbār ve nākılān-ı āṣār ve muḥaddi-(12)ṣān-ı silsile-i rūzgār şöyle beyān ederler kim i-(13)ttifāk bir ‘avrat bir yigidi begenüp sevdi. Eyitdi: Ey (14) yigit benüm cānum seni sevdi ben saña Allahuñ emri (15) üzere nikāḥ ile varıram ammā benüm üç şartım (16) vardur eger ol qabül ederseñ. Ol yigit (17) söyle üç şartı baqayum nedür dēdi. Ol ‘avrat **[64a]** eyitdi: Evvel şartım oldur ki hīç qahve içmeyesin (2) ikinci şartım oldur ki qarpuz yemeyesin üçüncü (3) şartım mermer taş üzerine oturmayasın. (4) Andan soñra bu yigit bu üç şartı qabül eyledi (5) ve bu şartlarıñ hilāfını etmek üzerine der-uhde (6) eyledi, ol ‘avrata nikāḥ edüp gerdek oldu. (7) Birkaç sene bu ‘avrat hüsn ve zindegānī zevk (8) ve ‘işret eyledi birbirlerine muḥabbet üzere geçind-(9)iler. Bir gün ol yigit kendü kendüsiyle fikr edüp (10) eyitdi: Baqayum şol şartları bozayum nice (11) bilür dēdi. Bir gün bir taş üzerine bir sâ‘at (12) miqdārı oturup ve qarpuz yēdi ve bir fincān (13) qahve daḥı içüp andan soñra kalkup (14) eve geldi. Çün aḥşam oldu cāme-ḥVāba (15) girüp ba‘dehu mücāma‘ata şürü‘ eyledi. Hemān (16) inzāl olduqda ol ‘avrat bu yigide bir tepme (17) urup döşekden taşra edüp derdmend **[64b]** yigid bildi kim ol qahpe-i rūzgār duyup añladı. (2) Étdügi işe nādım ve peşimān oldu ne çāre étmiş (3) bulundu elden ne gelür. Varup bir köşede büzü-(4)löp yatdı ammā efkārdañ aṣlā gözlerine uyku (5) girmez. Çün şabāḥ oldu, hemān ‘avrat yerinden (6) durup başuna cārın örtünüp ve ferācesin (7) giyüp ol yigit ile maḥkemeye varup kādī (8) efendinüñ hużūrında durdılar. ‘Avrat dönüp (9) kādīya eyitdi: Efendi emr-i şer‘inüñ ben cāriyeñ (10) bu yigide üç şart ile vardum bu daḥı ol (11) üç şartı qabül eyledi, birkaç senedür ol (12) şartlar üzere durdı. Şimdi ol şartları (13) bozdı ba‘de‘l-yevm ben bu adama ‘avrat olmam, (14) beni hużuruñuzda boşasın dēyince ḥākim (15) ol şartları şordı. ‘Avrat daḥı bir bir dēyü-(16)vērüp dünki gün hem taş üzerine o-(17)turdı ve hem qarpuz yēdi ve hem qahve içdi **[65a]** dēyince Çelebinüñ ḥātırına geldi, ammā inkār edüp (2) ḥaberüm yokdur, ben étmedüm dēdi. ‘Avrata ve (3) Çelebinün inkār eyledigünden ey efendi (4) ben bilürüm cümlesin étmişdür dēdükde efendi (5) neden bilürsin dēdi. ‘Avrat işte duḥān (6) içince şöyle olur ve ayakları şovuk şuya (7) şokınca böyle olur ve mermer taş

üzerinde (8) oturunca şöyle olur ve kahve içince böyle (9) olur deyüp bi'l-cümlesini bildürince efendi (10) ta'accüb eyleyüp toğrısı sen de ey 'avrat (11) mekkāre imüşsin dedi. Bu söz 'avratuñ (12) ziyāde gücüne geldi. Hele etrāfda olan (13) efendiler ve sārileri dañı çelebeye merħamet (14) edüp 'avrata ricā eylediler 'avrat hoş imdi (15) bir dañı öyle etmesün dedi. Hele 'avratı (16) çelebî ile barışdurdılar ammā efendinüñ (17) bu kadar halkuñ içinde buna böyle söylediği [65b] 'avratuñ göñline yer eyledi. Döndi efendiye (2) ey efendi sizden bir su'ālüm vardur (3) baña cevāb vēr dedükde efendi de söyle (4) dedükde 'avrat ey efendi et midür (5) siñir midür kemik midür dedükde efendinüñ (6) böyle söz işitdüğü yok, şaķalın (7) eline alup fikre vardı. Döndi (8) 'avrata eyitdi: Şimdi bu mes'eleye (9) cevāb hātırında yokdur, aħşam eve (10) varup kitablara baķayum, şabāh gel saña (11) cevāb vereyüm dedi. 'Avrat n'ola (12) deyüp eve geldi. Aħşam efendi (13) evine varup ortaya ta'am geldi, (14) efendinüñ ise bu su'al ziyāde müşkil (15) oldu. Ta'am yerken kendü kendüye şimdi (16) kañğı kitablarda böyle nesne yokdur (17) siñir midür kemik midür et midür deyüp [66a] fikrde iken ammā on altı on yedi yaşında bir kıızı var-(2)ıdı. Babasınuñ böyle eliyle şaķalın tutup fikr (3) eyledüğü gördükde cānum baba niye fikr edersin (4) dedi. Efendi bre kıız var git sen de bizi kendi hālümüze (5) ko dedi. Kıız cānum baba söyle nedür deyü ibrām eyledi. (6) Döndi efendi 'avratuñ su'ālün söyledi. Kıız (7) gülüp n'olacak baba ne var ol kadar fikr edecek. İşte (8) kemik midür otuz yaşında kemik midür dedüğü adam. On (9) yaşından otuz yaşına varınca kemikdür otuz yaşından (10) altmış yaşına varınca siñirdür altmış yaşından (11) soñra etdür dedi. Andan efendi aşlın bildi, (12) şād olup şabāh ne zamān olur deyüp şunu ol (13) 'avrata cevāb vereyüm deyüp. Çünkü şabāh oldu, (14) efendi kaķkup maħkemeye geldi. Bir zamān soñra (15) 'avratdur gelüp selām vērüp efendi su'ālüme (16) cevāb buldın mı dedükde efendi de belī buldum. Kemik midür (17) dedüğü on yaşından otuz yaşına varınca kemik [66b] imiş otuzdan altmışa varınca siñir imiş altmışdan (2) soñra et imiş deyince meger bu efendinüñ kıızı (3) ziyāde 'ārifte imiş. 'Avrat bu kızuñ böyle (4) olduğı bilürdi maķşüdü dañı bu idi (5) ve bu cevābları kızuñ vördüğü bildi. Dönüp (6) āferin efendi bend-i belā olsun ki bu cevābları (7) veren kaħbe ki bunları bilüp gezmedüğü yer (8) yoğmuş deyüp efendiyi cümle halkuñ içinde (9) efendi hacil edüp oradan 'avrat (10) evine gelüp Muħammed Şāh ile bāķi (11) 'ömürlerin zevķ ile (12) geçürdi deyü naķl (13) ederler ma'zür.

5.3. TIPKIBASIM

SUPL.
TURC
1407

Supplementum
11 1407

4169

(10)

کتابی سواد بنامه او فروز ایچی بلوک صادر به

Supplémentaire 1407

مخطوطه به سواد او از نندوبیا به شیخی احمد افغانی

۱۱۰۱۶

حالا اسناد نه علیه ده سرف احمد فرزند تقی محمد محال سواد به شیخی
عاد تلوجا فرزند ناشی نیک قورافند قهو حوسه حافظ سعید بن افغانی

قرانت الکتند

۱۱۰۱۶

۱۱۰۱۶

کتاب

عمید علی و مقام اولی کا سواد
مقاله سواد به شیخی احمد افغانی

طاوله عیالیه عیبه ده بنجه قابله سواد او از نندوبیا به شیخی احمد افغانی
کتابی افغانی است اینست و سواد او از نندوبیا به شیخی احمد افغانی

مهر کورزانه

راویان اخبار و ناقلاوات آثار و صحفان روزگار
 اوایل و وایت این که شهر حضرت شهریه بر شمس
 باشی و ایدای بجزه سنت عسفس باشی اولوب
 سکرزنان حقیق جوق شی تحصیل نشی ایدی
 اتفاق بر کون شهر مسک ایجینی دور اید و کن
 ایجا فدی بو - بلوب بر استراحت این جلد
 کوکله بقارکن کور دیکی بر کوکله لوی بره بر طازن
 صوفه شکره بر شی امتلر همان اول طاشی
 صوفه نلک اوزرینه جفوب بر مقدار استراحت
 ایلری و اوتور دکن کند و بر مقدار غفلت
 الدی اثنای خوابه ایکن اکستر دن اوزرینه
 بر نشنه دوشدی همان اویقو دن اویقوب
 بقویب کور دی بر کیسه اغزی بغاوها شمس
 باشی کیسه اجوب ایجنه التوت وار صابوب

کوردی

۲

کوردی یوزا التوت همان چون یاننه جفوب
 کوزکز ددی عجیب کیم بر اقدی دیوا صلا
 هیچ کسه کوردهدی بقیب ایدوب قالفوب
 کندی او لکیجه یا توب صباح اکندن بینه
 شهرک دور کندی دویوب و افزکز دی
 تمام ایجا ق بصدک بینه اول طاش صوفه
 اوزرینه فرا ایلری غایت یور عون ایدی
 همان اول اثنا دینه اویقوب وار دی ابقوره
 ایمن بینه اوزرینه بر نشنه دوشدی بینه
 اویا توب کوردی بینه یوزا التوت اطل فنه
 نظر صالدی کور دی کیم هیچ کسه کور غز نجیب
 ایلری همان اوزرینه قالفوب اوبینه کندی
 فکر ایدوب عجیب بو التوت بتم اوزرینه انا
 کیم اوله رمل دی بر اوله همان ایشی بو دی که
 بر دخی وار دقد اویو سیوب کوز دیم اکرینه
 اتاسه کیم اوله و عین کور دی و رمل دی نه
 اوله و عین خیر الورم دیوب ایظام یا توب

یوزینه نظر ایلدی کورد بیکم بر جمیله کبویه
نه مانند کویا کیم بر صورتی حق سبحانه
حسی جمال قابینه د و کوب اوکشی بر اعشی
فدای سدر سمنه بکنده فنلاری ابر و کانه
بکوز الهی ایل بدینه بکوز لطیف بو عورت
بو حسن جمال ایله کند و به زینت و برود
دیب و زیباری غرق ایشی بو عورتی بو
قیامتیه کورت اگر جنتی اکر انسان د م
پسنه و حیران قانور چون عسفس باشی
بو عورتی نان نیدی بو هیبتنه کور چلن
اولجه عقلی بریشات اولوب بجز بریشات
اولسوت بو قدر مد تد مص شهر نشانی
عسفس باشی اولوب بو قدر عورت
فوشوب کور شمشی والا بو حسن جمال
بو یله عورت کور عشی ایدی هله عقلک
باشنه جمع ایدوب اول عورت ایتدی
ای جانک جان نه باغلی کلی دن بو کستانک

بو کتاب انور قیوده ابقی بکلمه قرئوسنده الحاج محمد افغانه نکلده قرات اولمشدور
بله فنا او سزایمش
صباح بینه یر نون طوب و رب اولدن طشم
جقوب شهری مصری دور کندی بر مقدار
دور ایدوب قباوق خلق اولدق بینه ایچارت
بو کلوب کلوب اول مهور صنفیه جقوب
اونور دی دخی مشهور مشلار قور د بر کوه
قار نین طیور و رب ادری طفقوز طولشور
هله بر مقدار نفست ایدوب بینه غفلت
الدق بوز او یویوب اقا دیور و اوروب
من غنور شکلی اولوب کوز التند کوزنگ
بشاری ناگاه اخی کور دیکه بر سر دین بر
ناز ال ظاهرا و لری والنه بینه بر کیمه
کتور و رب عسفس باشک اوزرینه اوب
الین جکلن محله عسفس باشی اول الی
بلکنن قور بوب ضبط ایلدی امالی
کویا بینه ایچنه کوملاری کور دیکیم بر ما
عنده الماس یوز کلر و قولنده جو اهر
زیکر اتا عسفس باشی اندر عورتک

سینلی رفتنی بجه نك بلیلی سی ونه حالته
کشتی سین وین و نسین بنم سنگله ارانه
مقدم بر اشنا لغز اولیوب دفا بیله
بین احسان کز اولدی هیچ بر وجهله
بنی بلنم اجتی بوتوقی بکا ویرمکل
عرض و مراد نذر اشنه مکن مرتبه
ایزدن کلدی قدر سی ایله لم دیدی
هات دویوب اول عورت ایتدی بن بر
ضعیفه عوره تم افتاق برکوت بر حاقده
برکوت قاضی اند بنگ قرین کور و
انک عشقنه مبتلا اولدم و اشقنه
شوریه سی اولوب بیک دل و جات
ایله کورکل و شردم محبتی کورکوسه بیر
ایلدی اول قینان دخی بکا میلی محبتی
حزن افزون اولوب بو قیزی سوب
ما بلیغم ده عهد و بینار قلداق اقاخیلی
زمانده اول نازنینی کور مدم و شویله

سید

سید سن قاضیک اوینه کیر ملک
و وار سق مکن دکل اول قیزک عشقی
و محبتی بی دلی دیوانه قیله یور
تقییب ایله ارینه کیر و ب اول نازنینی
کور و ب بر مقدار صحبت فلم تانه کورکله
اشکله الفت طنوب عشقم بر مقدار فکیر
اوله دیدی چوت غمسی باشی اول
عورتک سوز لرینی دکلیوب ایتدی
ای جاغ بو اشدن مرادک و مقصودک
نذر و بجه تد بیر قلیق کرک در تانی کورکون
دبله دیک برینه کله دیدی عورت ایتدی
سوزک دیرم بو ایشیدن بکا معین اوله
سین بی قاضی دینه انه سین دیدی
شمسی باشی ایتدی بندن قده سخی قاضی
اوینه ایلمک قده اوله دیدی و دویوب
عورت ایتدی بلور سکی سی بی اندک
ایلت من سینی بر صیله ایله بی انه ایلمه

امید و محفوظ در وایو پیر در
کلام بواران صفند صبح قلقوب
اویه کیدم اوش سز کلا یکن احوال بود در
فخک سوزنی بن او ز عیده کی لباسی کو دود کده
صو با شیه ایده سز کو بو حاقون کشی بو حسن و
حالیه و بقدر جو اها انجو ایله بو یله سو قافده
قیوب کتک اولمز دیر احتمال بر او غوی حر مزاده
کلوب بو عورتی صویا ول و احتمال مالی حاطر
چون هلاک اید و لر صکاره سلطان طرفدن بلایو
اغریوب دخت حکله یوز بکنی بو عورتک یا نته
بو بکی قویا لم صباحه دت بو بی بو نده بکسون ویا
خود را حنا دایله یکن معتمد کتکی نک او یته قیالی
حق ساهمت صباحه داخل اوله لکن بو محله قاصو
محله سیدر و بو خایون اولور اولمز او ه قوندر
انجی قاصی افند یکن او هر وجهه محفوظ اند
اوندن امین ییر اولمز هان بو خایون کتکی قاصی
افند یکن او یته امانته قویه سز نه سو با شیه

ایله بلور سیر و پیدی عسفس باشی
ایتدی هر نیجه حیلله ایدر یکن
ایله بن سنی اندک ایلتیم و کلامی
اویچ و بیخه هان عورت ایتدی
بن بو نیجه التونلی و انجولی اسبابلر
ایله کند و می سزین ایله دم و واروب
قاضینک اوی و کنده او تورایم نجنگیم
سی صویا باشی ایله اول ارایه کلیم
وینی اننه بوله سیر و نه حالق کتکی
سیر دیو سز اول این سیر بن ایله
بو کون قلمور بری کند ی ایتم ایله
شهر اندم انده ایتمی قمام کوم روپ
کخ قالمش قلمونه وار نیجه قلمو قیور
قیما کشی و و تورب شهر اندم انجی بر بلوب
کورد و و کیم اشنا یو قدر که او یته و ارام
بو کیجه یتمام بعضی کشیلر دن صوردم
بو محله قاصی افندی محله سیدر

امید

عسل ایلد قاضی افندی نیک فیزی

دشویب مراد م حاصل اولور اخیوق

مقصود اولنان بو فده جله دردی
صون علسس باشی عورتی بو حوابن اشندی
ایتدی ایی جانج بوسهل اشندر دیوب آلیسی همان
یوقول اوزره اتفاق ایدوب تدریلر بس اضم
اولدی طعام نیوب یا ستو وقتیکدی اذنی صکه
صوباشی و علسس باشی معاقولاجه قوب تام
شهری مصری طواف ایدوب دیوب ایلد کی قاضی
مکانه سنه کلوب صون عورت اولدی بره قهر
کلاید مسک عنبر قوقوسی بو ناک دماغلری
معطر ایلدی بو ندر ایتدی عجباً بو کوزل قوق
سنه دن کلور اولدیوب اطرافلرین نظر اید کی
قوشودن کوزلریننه بر حیا لکی لینه کورندی
صوباشی ایتدی کوزلر شوقل قوشوده کورون
قرالوتنه اولدی همان علسس باشی ایلر و
دوب کوزلر بر جمیله عورتلر الون اخیوق و

وز ساله

وز سالره غرق اولمش بر کوشده سگمش دور

همان علسس باشی عاها لدرن کلوب اول عورت ایتدی
ای حایون سن خانون کندی سین بو حسن جمالله
بو قدردی جواهر ایلد بو کجه و فنده بو اراده
نه دور سین ددکده اول عورت دخی مقدمه کور
تدور دن عدس باشیه اصهار لدری کبی احوالک
خبر و پردی عدس باشی و دیوب صوباشیه ایتدی
ای قوزلش بو بر جمیل عورت الون و جواهر و
قیمتو لیا سله غرق اولمش اوی قلعه ده اعش
بو کوز بر مصاحبت اخیوق نغمه انیوب الینی ناله
کوردوب کج فالش فلعیه و ادجه قیو لرقبا غش ایدی
صوباشی قز حلا صافلو و عدس باشی قزه صفالو
تورن قول جون علسس صوباشیه ایتدی ای
یلدر عزیزم شمدی بو خانون کندی طشره ده
قلمش و بر بیوب کور دوکی دوستی دخی بو غمش
بو کجه اوبینه واده بو محله قاضی محله سید
امین بر ددی بو کلوب بو ایلد محض افتخ بو ناک

له

Handwritten notes and signatures at the bottom of the page, including a large signature and some smaller text.

باشنک جو ابني مناسب کوردوب هان قاضي افنديک
قيوسن ققديلا اول دماده قاضنک حادي کلوب کي بي
اجادي اول طانوقني حاديه امانت ويرد ديلر حاددم دمي
اول عورتي اجرو الووب قيوبي قبادي اول ارادرم صو
باشني و علس باشني دورايديه دک اول ريک کيد و
ياتاديلر جون اول کيجه روشن عميري کي کلوب صباح
اولدي کونش طلوع ايدوب عالی نوويد منور ايلدي
همان علس باشني برندن دوروب صوبا شنک اوسيه
وادور کوروي قاضي افندي فرياد فغان ايديه راد
صوبا شنک اوسيه کلوب ايتدي بحر مزاده عورتي دو
زن ايله سوزومه امانت قوش سيز بويکجه سز صندو
غير اجنده مال اتمام التي بيک قلووي واردي
اول عورت صند وغي اجوب الووب کتمش البته بو
لغو کرکدور و خسه وادوب سزوب سلطان شنکاي
ايديه رم ددي صوبا شتي قاضي افندي ص . کلوب و
قاضي علس باشنيک بوزينه نقدي البته بوعورت
بولون مال اتمام خصيل اولغنه ليدر ددي ماما

بهره برده ايه ازا
بهره برده ايه ازا
بهره برده ايه ازا
بهره برده ايه ازا
بهره برده ايه ازا

باشنه برکيمه بکي قيوب صياحه دک نکلوب
احق اللاد برحو امزاده بوعورته فصد ايدوب
صوبه يا حود مالي حاطري اجون اولدو ده صکره
سلطان مصور و ويوب بزه غضب ايله اراده دجنت
کيکور و يا صود بر امين اعتماد اولوز او امانت
قويوم و ديويکجه انده يا قوب صباح قلعو باونه
کيده ددي صوبا شتي علس باشنه ايتدي سن
سؤال ايتک سن ال بوعورتي اولکه کتور بويکجه
لک سنده امانت دورسون صباح وادوب اوونه
کتون ديجه علس باشني ايتدي معاد الله
اوعيده بونک کي امانت اولوز اولي اولوز بورد که
بوعورتي امانت قوياحق بياحق قاضي اويدر
ديراقاضي هر وجهل امين در اگاهر وجهيل
صبر اصابت ايتخو هر قاضنک اوي اولکده بو
لندي و هر اولدنده نقدر فحتلو باسلرک
وجواهر لوي ضايعده اولور سه بزه قهمت
بري اولوز دوي صوبا شتي دخي علس

باشنک

اصحی المومنين

حالا بيه قصاب
حالا بيه قصاب
حالا بيه قصاب
حالا بيه قصاب
حالا بيه قصاب
حالا بيه قصاب
حالا بيه قصاب
حالا بيه قصاب
حالا بيه قصاب
حالا بيه قصاب

عسلس باشيك دم نفسی توللوب اصلا بر بطقه قاد
اولوب غی وعضه در یاسنه طلوب خبه اید و جکین
بلمدی اول محلا ه قاضی سوزونی تکرار ایدوب عسلس
باشنه جواب ایتد یک بوایش کسک ایتی دکلا در الا
سکدر تیز اول هان اول عورتی بولوق کر کسین ددی
بیس عسلس باشی قاضیک جوانه فرشو لوق بر عیندی
سوز بولوب ایتدی افندی بونک کی برایش و اقع
اولدی ایتده اوله کلشدر بر قاجکون مهل و بر لر
اکرا و غری بولور سه و فیها بولخسه اذن صکر ضمان
لازم اولور بزه دخی او جکون مهلات ویرک یابولای
بوله ملدیغز تقدیرجه ضمان حکله لوردی قاضی دخی
عسلس باشیه او جکون مطه مهلت ویردی هان
عسلس باشی صوب باشیک یانندن قاقوب افکار یله
اوینه کندی و اوندن جفوب مصر شهرینک اچی
سوقاق به صفاق محله به محله قیوب قیوب اول عورتی
ارامغه بشلادی عضه دن و ملالندن مصر شهری
باشنه طار و کیک دنیا کندی و بند ان ایلدی قام

الک

ایکی کون بی ایلدی کوردی اصلا بر نام و نمانک بوله مدی
حال بولک اول عورتی کوردی ده بی ایدی و نه حالو
عورت اولد و غندن خبر دار اوله مدی حون او
جخی کون اولدی عسلس باشی یه شهری و ویرلدوب
کر کین کند و کند و م عتاب ایدوب ایتد یکیر حج
بندن ابله و بندن احق آدم اولیه بر کشتی بی استر
تکر بولیا دزم و بولوب کوردی دخی بلزم بولیم
ایشو کی عجد ر اذن صکر و هر کیه صورت و بر بلیم
لر و بن بوقدر رند جی هان کچر کین بولیه بر عورتک
مکر و حیلیم لرینه ال ائوب باشی بولیم و رطبه اوغز
اندیم دیوب طاقی طاق اولوب بر طرفه دخی کندی
ضام اولیم وقتی یقین اولشدی عسلس باشی بوا افکار یلم
و غیلیم بر سوقاقی اوکته الوب و بولوب کید کین بولیم
اول حرمز اده او ج کون بون بون و ادادوغی اوبک
اوکته اوغزادی اول عورت دخی بیخه ده او بولوب
سوقاقغه بقور کین اتفاق اول عورت دخی عسلس
باشی بیخه دن کوردی دیکه در دمنده افکار یلم

کوردی

باشه یه قرو کل دیو اشادت ایلدی عسلس باشی دخی
 هان اولدم نروبانه قدم باصوب جاردانغه جقدی
 اولدم اول ناده نین عسلس باشینک الیز الیه الوب
 صدره کجوردی و حال طاطرین صورتی اقا
 عسلس باشی اول حالتی اصله بلدی دو یوز اول
 عورت ایلدی وای جانک جانی معوذور اولسون
 بی سنی بله مدم کیمین ددی هان دو یوز اول
 عورت ایلدی بر شول عورتی که بی قاضی اوینه اما
 نت قومشد ک ددی بس عسلس باشی ایلدی ای حا
 یون عجب ایشی قلد کیم بنی باشی و رطه دن ورطه
 اوغرا اندک اولدم مکه مستحق قلد ک ددی دو
 یوز عورت ایلدی سن مصرکی شهرک عسلس
 باشی سی اولوب تمام سجاغت برله موصوف
 و بها درله اچنده مذکور سین یوقدر جه ایشدن
 او تورده غر و افکار جکر سین آیکی کوندن سنی یوا
 دن سکر دملد و افکار یله کجه و کئی کور دم اصلا
 مفید اولدم بو کون خیر الدم قاضی سکا او کون

ادینه بقیوب سر عتله کلور کیدر هان بلدیکه کندو
 ارار عورت ایلدیکه هیز و عیار لوق اولد کیم عسلس
 باشه کندومی بلدوره یه اکر نیدن او توری کندویه
 برست اولش ایشه کندوی اول ستمدن قور تاروب حلاص
 ایده یه دیوب هسان عسلس باشی عورتک او توری دوغ
 نجره نلک بر اربینه کلدی کچرکی عورت یوقودون برول
 فهفها ایلد کولدی جون عسلس باشی عورتک کولدی
 کنی ایشدوب برکزه باشین قلد دیوب یوقو و بنجه به
 بقیوب کیدر اوله بو کولون دیوب نظر اندکده کوری
 عورته دوش اولدی عورت عسلس باشی یوقو
 کل دیو اشادت ایلدی عسلس باشی کندوی ایلدی
 عجب بو عورت کیم اوله و بی یوقو و جاعز مدد
 مقصودی نه اوله البته یونده برسر و حکمت وارد
 بقه لور اینه دوران نه صورت کوستور هان کلوب
 قیودن اچر کیم دی کوردی بر عظیم یوکسک جار
 دا ق بر ناز نه نین عورت یوقو دهنه دیان باشنده
 دور مستر کندویم تقار هان اول عورت عسلس

(Handwritten notes and signatures at the bottom of the page, including a large signature on the right side.)

اگر قاضی سوزیلیم سوزوزوم بر ابر او له جاف
اولو رسنه سوزیلیم ددی دکلک ایدی سوزیلیم
کچی کجه ده قاضی افندنگ اونه بر عورت
اهانت قودوم اوزر نده بیک الیو بلفدن زیا
ده بزه کی وادی اول عورت قاضی اوندن در
حقیادی نام نشانلی نابود اوباید اولوب کندی
و جنوری بلندی سخی قاضی افندی کادی
اللی بیک الیون مال انام کندی دیوب دعوا
لر آیدر بو تعجب ایشد اول عورت بونک او
نده حیانت لک بر لیتدی کندی بلکه قاضی افند
نیک اویک ایجر وسی ازانه احقاد در عورت
بر نشان سی بولنه اگر سوزوزوم کرم حکم اولو
عی اول محله بللو اولو ددی سین اول نشانده
قاضی سدان بوسوز لری ایشد بچک طلاوق اذ
ایجر البنده کل او عی اویه سین ایت بن یا لک
واد ما زوم نائب صوبایلی بلیه کلسون لر لدن
سیده و داییمه سین اذن صکره اول اویک

بیطریقیله بنی خلاصه آتکه بر چارک وادیه انی کور
ددی عورت ایتدی بن کسک قید بن کور دم دیکه
عسلی باشی ایتدی ای حلقون بن قیدم کجه کور دن
کویا دین اوج نیام اولور بنو ایشد بر حج بو بنو
ایشک تد برینه ندر بلزم ددی جون عورت دو
نوب عسلی باشیه ایتدی بو بر سهل اشدر جون
صباح اوله قاضی سوزیلیم اوینه کله سنکله منان
عه قله سن هر کز سوزیلیمه قاضی هر تقدیر سکا سو
یلیه سن حج سوزیلیمه واصله جواب و بر مه هینقد
فجن صوباشی سکا البنده سوزیلیمه یا چون سوزیلیم
سن و جواب و بر مزین دو کده سن ایت کجه جواب
ایده بر اول قاضی اولو کشیدر اگه کس بار دم
ایدر و اما اولو بو قدر بن بر ضعیف کنیم نصرت
و فرصت اولور سه نده اول وقت سوزیلیمه بر
وهو قاضی سوزیلیم سوزوم کجه بر ابر اولو حقد
سن سوزیلیم دیک قاضی ایله صوباشی سکا ایله لر
سوزیلیم ند جوابن همان اول محله ده سن ایت
اگر

باز

تاریخ

همان عسین باشتی آید ی چون نکا کلاک میلک وارد
آیدی بو مالینه سده دوسون قاضی ایلد اینخیز
بر طرف ایلدکه آکرا جلان امان اولورسه کله
و کوهو و سکا نکاح ایدوب کردک اولام بو
محلده عسین باشتی زیاده حماق ناق ایلدی عورت
ایتدی خوش شیدن صکره سن بخرب سنک بند چی
مالیم دخی هب سنکد ر دیوب بو یون دن عسین
باشنیک علقاک او غور لادی عورت بوت بو صرت
حماقت کنه تعجب ایدوب بالضروری بو کلا و ح
ایدوب بادی کید و سین بنر قاعده ن بو شکتی
دیوب کتوب دیوب او کتده آکون الفون فون ب
ایتدی بلکه سکا لادم اولور یا ننده بو لورن
آکدی سکا الفیه افتضا ایدر سه بنر قاعده کله
سین لادم اولدوغی قدر الفون دخی ویره م
ددی هان عسین باشتی الفون دی حلنده اند
دیوب شاد و خندان اولوب اول عورته و داء
ایدوب سور و ب اوینه کله دی چون کجه اولدی

ایچ و سین نیام ادا ایم سنه بولمخه هان زار
یلوق قلوب نصره و عددن لر د لیه سین اذن صکره
اودن طنز ه حقا جق وقت فبوند ایچ بون دده
بر فرق آکوی لیحی یبر و ادر اده صوکوب دی کو
ملور اول بره دفت ایلد نظر ایلد بر دن او جی
حقیق بر باده بز کوره سین و دور ک شون دده ب
سنتی کور و یوز دیوب صوباشید نانی و اده او
لن خلق جا غزوب ایلد ک یا ننده اول بری سه ل
قازی و بر اول بر دن بو فجه ایلد بر از اسباب حفته
ایچ طلوقان و سنی ا دکی و شیا غم و کله حکم بالکله
آنک ایچده اوله اول وقت قاضی افندی نه ادر سنک
دو ادر سنک سوزک اذن اوست کله و اناک اوز رینه
غالب اوله سین و اذن اسان و جهله غالب اوله س
ددی عسین باشتی چون عورت سوز لر نی اشدوب
وند برینه تعجب ایدوب موجه کوردی و اول حیل
مخیر و خیر ان فادی سی فصد فله کله کید و عورت
آیدی صوت کید رسین ال بو الفون کی ایلد کیت ددی

حکایات حاکم منان انوار ایلدی

یا یوب او یوب دی راحت اولدی بس صباح اولدی
 کون یوریلد عالی منور قادی عسلس باشی هاش
 یریدن دوروب و سوروب صوباشنیک اوینه و
 دی کو دیکر قاضی افندی کلسش خوب صوباشنیک
 یا ننده قرا رایشن هان قاضی عسلس باشی کو
 رچک صوباشنیک ایلدی بتر حصوی کلسون
 کوره لومالی نه ایلدی خبر و یوسون دیوب
 هان عسلس باشنیک حطاب ایلدی عسلس باشی
 اول عورت خصله کارک نتهی اوزده اصلا جواب
 و برمه دی قاضی عسلس باشنیک کندی جواب
 و برمه دوکنه غضبه کلوب ایلدی کور ایلدی
 یوایی جواب دخی و برمه بن سو یلم اول اصلا
 سو یلم یادی و رای سلطان احوالیم عرض حال
 ایلدی سلطان دخی کوسون نکانه ظلم اوتلند
 دچک صوباشی عسلس باشنیک ایلدی بخون جواب
 و برمه سینی قاضی افندی جواب استر دیکده هان
 عسلس باشی دخی نطفه کلوب ایلدی حواری

و برمد و کمدن مرادم بود که بنه سوزوم ایلد
 قاضی افندی نک جوابی بر دکلاد بنی عضه و حوز
 بچوده ایلد و بطاقتی طاق اولمشد اول سلطان
 قاضی سی بن بر حور حقیق کیم قاضینک هر کس
 معا و نیدر آک سوزوم دخی دکلور حق زاهر
 اولور ددی هان قاضی بنه غضبه کلوب ایلدی
 ای اصلی بدخس بودنه حق ظهوری دخی عجه او
 لور عسلس باشی ایلدی اوج کوزدر کیم قاضی افندی
 نیک کیجه ایلد اوینه بر عورت امانت قودم اوز
 نده نیک التوندن دیار و بزه کی و ایلدی و چکو
 ندر اول عورتدن نام و نشان بلورده دی حیانتلار
 ایلد اول عورتی مال حاطر بخون تلف ایلدی آک
 قاضی افندی نک او بنی اول سدر نک اول عورت بر
 نشان سی ظهورده کلورده دی ددی هان قاضی عسلس
 باشیدن بوجوایی استند کده کویا بر قران اسجاق
 صوبی باشندن اشاعی دیکدیله قاضی غضبه کلور
 طلاق ایلدی ایجان صفاظ ایلدی و سوزوم

حکایات حاکم منان انوار ایلدی

هر بری بر دور لوسوز سو بیاید بدهان قاضی مجاره
صوبانیه و عسلی باشیه و او بضر عار و نیاز لر
ایدوب عدوز کر دیدی و حلی مال و بر دی و ایندی
لطفی ایلیک بوسی بر کبیه فاش اتمک دیوب در
دمنند قاضیینه تکرار و افر عدوز لر دیدی صوبانیه
شی و عسلی باشی قلای بی یوتاد بدهان صکره
حقوق کتد بده عسلی باشی اول عورتک حلیه سی
تفریسه قاضیک الدن خلاص اولدی قاضی
دردمند هر یوقدر مالدن جقدی و هر خلق
ایچنده دسوا ای اولدی صوبانیه و عسلی باشی
کلوب اولرینه اونور دید چون اوردن او حکون
کتدی همان عسلی باشی برندن دوروب واده
اول عورت نکاح ایدوب اله همان اوردن طشره
جقوب قنده سن عورتک اوی دیوب کتدی
چون عورتک اوی فیوسنه کلاد بده کور و پاک
قویکلدی لوطرافنده اولن قونشو لر در صور
دی بو اوتک صاحبی طایون قنده کتدی

ایندی مولانا سوم بده غیاد کر حکمید ز شمدی
جماعت و نایب حضور دنده الحمد لله تعالی زاهر اولدی
سن حکم صاحبی سلطان قاضی سی اوله سن امین
سین دیوب یوقدر مالید بر دور دمنند عورتی امانت
قویا ماده امانته حیانتک ایدوب مالی او حذرت
اول عورتی هلاک ایدوب مالی اکل و بلع ایده
سن بو اینش بو یک اشدر بو اینش بن سلطان عر ضحاک
اتمک کر کده دالینه و دیوب لار زده اینش اولد من
راق خراده صغیر بو اینش صکره سلطان طرفندن
دیوب اولده بن باشند جقاریم دیوب بر مقدان
قیا قاضی ایلدی و استند و کی قادر انوب تو تادی
دردمند قاضی نه او غار دین بلیوب دمسینه
و حیران اولوب غاج کبی دکلوب قادی خاق ایچنده
دسوا ای حیل اولدی بیلن بلیوب کرجک قیاس
ایدوب اول واره صوبانیه دیوب انتدی بو نکل
اشدر بویله ککه کور مش و اشخمش و کلاد دیوب
و افر سوز تیلر ایلوب نایب و خلق طشره جقوب

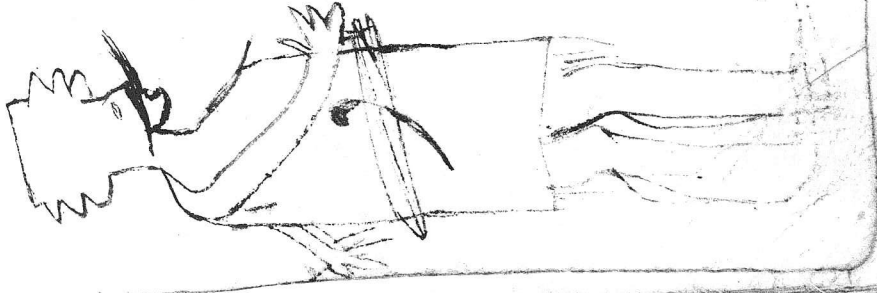

بوکون بر ما منت صدق قیوب کندی اینجده نه
 واداید وکن بلزم اویم خراب شیادی بر بو صندو
 غمی بودند بو بیلد یا لک یوق بو یوب کید رسو احتیالدا
 بر حرمزاده اولک بر ندر ز دیوب کبروب صندو
 غی الور سه صکده اول بیکده نه جواب ویروم
 دی، جوی جوی غری حلجا به بوجوای ویردی حلجا
 هها ضند و غنک یا نه کلوب بر یو لایندی کورد
 بیدر کتو ر مکه قابل آیدی های انا جیغیر مدد برن
 بو صندو غی کتوده ایم سنکله بیه او الهه بیر تک
 لطف و کرم ایله بخله بیه کل زما عورتک حالی
 یک خرابدرو والی غایت یکدر اول اولیمک قا
 دی آیدی کل ایدی کتو صندو غی کیده لور سنکله
 یکی انا اوغل اولداق و حانونک دکو جکد زینت
 المده بیودی هر دایر بو دور دی نو ند قجه بن
 وادوب علاج آیده رم وکن شمدی سوید بینه
 کورده یک واده بکزد زینما یک بر ما زدر دور
 فنجک حرکت ایله غیری او یوقو کوز لور نه حرام

حلجا

او دردی فریادی جانجا دود مند عورتن بو حبا
 لنی کوروب هها قیوسین کلید لوب سکد زوب
 اول قوجه فرینک اونه کلوب قیوبی دق ایلدی
 هها قیو ججه قادی ایچرودنه عجبیا کیدر قیوبی
 ققاز دیوب قیوبه کلوب احدی کوردی قیوب
 او کتده جوحا دودر خوش کلک اوغل نه جنر
 دوری اول راده جلجا دودر مند آیدی های
 انا جیغیر مدد ایله بلیش عورتک حالی خرابدر
 آکر ایشی ایسک اولوب دور دی اندر اول قری
 آندی فالله اوغل بن واد یارم الکر کزدردی
 اما اول حر یفکر عورتک اویناشی آیدی اول
 قوجه قری اول اویناشی بر صندو ق ایچنه قیوب
 کلید لمت آیدی او ناده حاضر دور دوری خلجا
 آیدی های انا جیغیر لطف و کرم ایله سنکله آکر
 اینجیه سین اول عورت هها ز اولور دیوب
 اغلا مغه لیلندی اندر اول قری آیدی های
 اوغل بر یجه و ایم بر او غول لغیر واردر بکله

صوکتوروب دخی برانگی بپودی مقبره کند
 طبراق کتو دمک کتو دتیز جلجا دردمند بوناری
 آیی آتکین بلنه صو قوب اولک قیوسین اوز لوبین
 کلید لوب کتدی عودت دخی دوشکد ز قلفقوب
 دیب دری اولدی اصلا اغبی قلمدی های قیوب
 بی محکو قیابوب اوینا شنی صند و قدض جفاروب
 بربر لوبینه صاد بوب باب یاب عالی آنکه بنلاید
 تاکه جلجا کلنجه قیوبه کلدو کتدی حریفه بنه صندو
 غه قیوب قیابین قیابوب اوز دینه کلیدین او
 روب بانشندی بنه آلیوب فریاده جلجا در کلوب
 صویی و طبراقی کتو روب میداده قودی اول
 قوجه قادی دخی قالفقوب اول صویی و طبراقی
 بربر بنه قایوب همان اصلی بوقا عورتک بینه
 و کورکینه اوزوب و سوروب اوز دینه برائی
 یورغان اوز بوب جلجا به ابتدی ادیف وار
 اینک استه بوحا تو جلجا به اواز راحت
 ایدوب در لسون ددی جلجا دخی و ایدوب

اولور و اوبو روب دور اما ندی دلجا ابتدی
 های ناجیم جاق دید کتک کتدی دبوب هلم
 صند و غی اوز ته باندن بر اور غا ز یاد بیلوب
 صاله صیرت ایدوب قاری او کتجه جلجا در دخی
 جوز اوه کلد بیلر جلجا دردمند صند و غی به قیوب
 قیوسنک کلید ز جوب صند و غی جاق اوینا کلنجه
 عورتین اولد و غی بره کتو روب قودی اما عورت
 جوز قوجه سنک و قادیکن کلدو کن انشد جان بولر
 کلوز دن مقدم او جاق باشند به بر ووشنک برفقندی
 های صوبوب دوشک کتو ب حاضره اولندی
 اوینا سنک کلنجه باقر دی های اول محله بصدی
 فریادی واه بوبه کیم مدد بولر مدد باین اولدی
 های کتدم های دیوب اوردی فریادی تیز اول
 قوجه قری دیوب های قری دخی قوالدی بصفه
 بوب عورتین بوز کتو طوب ابتدی های قزم
 بودر سنی بنه می نویدی انجی بنجادی اولکلدن
 بلن تو قمتن سیر او غا بولر بو کتور کور دخی قیوسن

کتدیله مکر احتشام بقین ایدی جلجا صیدتده صندق
 اغر اولوق ایدی یاب یاب کیددی دی اغر یوردیلوب صندو
 عی ارقاسندن بر یوکسه جک بره فیوب بر اورد کلندی
 قادیك ایسه جلجانک و کلند کتدی خیمدی یوق
 اوکجه تک تک کیددی دی جلجا فتلاز ~~مخ~~ قن ایسه
 بن او بیلوروم فوکسور دیوب مقید اولمادی
 بر طمنه کلند کد ~~صکره~~ بیه صند و عی ارقاسنه
 الوب کیددی کن احتشام اولامایه یولی شناسنور
 بر عیدی یوله کیددی وب باقوب کور دیکور یولی شا
 ستر مشور و وفکیشلادی احتشام و عی کجوب کور
 کورزی کورمز اولادی دو یوب اوینه و عی کیمکه
 یولی یولایوب ~~ها~~ یوقلی کیددی کن ناکا یولی
 عسلس بائینک قه ناغی سمته و ادوب بر یولک عسلور
 اوزرینه اوغرا دی عسلور کور دیو بر حریف ارقا
 سده بر صندوق التذه آیکی قات اولش بو کلوب
 کیددی ~~ها~~ عسلور یولی کورجک بر برینه لیددی
 عی و کل بو حریفک و عی یولکیشلادی و ادوب یولور

شاه حافظ عمر زوی افندی فرانس المظفر
 کتدیله

دوزکاهنه کوروب اسغله کم باسنادی بمانه انلندی
 عورت اوینانید عالمک استدکده همانم
 جلجا در و صندی بریر دزدخی وار فلا ~~ص~~
 سنی و کتور دیو کوزده سله ایددی ~~ها~~ جلجا فیه
 بی کلید لیوب کیددی عورت بیه اوینا شن جنفا
 دووب غلام ایددی لادی تا جلجا فیه کلنجه جلجا
 قیوم کلنجه تبه خرفی صند و غنه قیوم بار لردی و ~~ها~~
 صل یونک اوردینه بر هفتنه کجدی بر هفتنه دتصکره
 عورت دیب ددی اولوب یوناددی تمام صرا ~~ا~~
 ده ذوق و عالی ایدیلر بر هفتنه د ~~صکره~~ عورت
 ابووجه اولدی قوی ایدی اوغل بر هفتنه در سنده
 او یجه وار مدام بلکی امانت صاحبی کلند
 بنی ارا یول مزاییدی لطف و کرم ایله بو صندو
 عی بینه بغه او یجه ایلویور دیو جلجا دی انا جمع
 بائیم او تنه دیوب ~~ها~~ صند و عی بیه ارقاسنه
 اوروب قیوسین کلید لیوب قاری اوکجه جلجا
 نک صندوق ارقاسنده اوردیجه باب یاب

کتدیله

ویرمک کرد که با شتر قوتارم دیوب هم از دیوب
 بوزله جلای ایدی بن حقه بارم تو کون تحت القعه
 ده هنگامه ایدم بو صند قده اولاحقه بار
 اسبابی بوسادید ددکه بونل ایداید یا بوزمان
 قده یادک بونل یا لکز قده کیدرسن ایدی
 هنگامه صکره سناکردمی اودایم کوند درم
 بعض بوسا دیم کلام کله صند وخی دخی
 اله کله دی غیری اخشامده اولدی تا صار
 کوردم کلور کیدریوقها خضد وخی ارقام
 الوب کیدرکن مسافرم یال یا کلام قوناغک
 سخی یا ووقدم تو کلور کیدرکن اشته سجدی
 اوش سزه داست کلام ددی بونل ایدید
 علس سویله سن خرامی سین خیرلی خریفه
 بکده مزین دخی سنک بولدا اشترک وارد سیز
 بو صند وخی اواجوب اوغلاصن سوزد بریلی
 ایدی هاشریونی علسن باشنه کتوره لولیه
 بوئی علس باشی سویله در دیوب هاشر

کلام وریونکی ادر
 وکلامه جیفار واداع

براوه کیروب او اجمندر در بو صند و غک ایجنده او
 لاشهب قوماش اولق کورکد ر بونک البته بریتاف
 بر لری اولق کورکد ر بوز یفک بولدا اشدری ویتاف
 بر لری عجب قنده اوله بس بللو بونک بولدا اشدری
 بو صند وخی بو کایو کلامدوب اول تیاق اولاشیره کتوق
 در لهر بری بر طرفاده نز اول معهور اولدا قلدی بره
 وادر لر عجا اشکل کیمسند اوین اجمندر در بونک سولای
 اولق کورکد ر دیوب هاشر علسلر جولخانک اوکین
 الوب دور بره حیف بو کجه وقتده صبر تکده بو
 صند ووق نزه به کورکد سین ونه اشکل کیمسه ناک اونی
 اجایدک و بولدا اشترک فنده در و معهور اولدا و غک
 او فنده در دیم کل نزه کوستر بو صند و غن اجنده
 نه وار دین سویله دیوب در دمسند جالخانک
 تقاسند یا بونوب دور غوز دیلر هاشر جالخانک
 بن جان باشنه صحرایوب نه جواب و بره کتور بله
 میوب دمسته اولوب هاشر تیز به عهک یا سنه
 جمع ایدوب کولمندا شتر ایدی بولدر بریون خوجوب

بوکجه شناکه دم بونده یوق و دایم و بعضی سباد
 لوم دخی آکان و صندوق دخی کلید لومفتاخی دخی
 شناکه دمده اقا بو صندوق ایله بوسا دایم بونده
 سوزک یا نکرده دوسو سوزین اودا مده واره م
 صباح شناکه دمی و بعضی لازم اولاجاق بوساد
 لوی الام اند کلوب بر حوش بولند اوینا بوب
 سوزله سیم و قاشا اندوریم ددی های عسلسر
 باشی قاقیوب برند خړوکلوب الینه بر بالظه
 الوب ابتدی التیده یا بوسند و غی اچ اوینا قاشا
 ایله لوی بوحسه بو بالظه ایله سند و غی باره لوم
 باره باره اولور ددی بوکجه صندوق ایچنده
 حریف ایله های مدد نجیب حاله اوغزاد م
 آکر شمدی بو حریف بالظه ایله بوسند و غی
 اورقوب باره لوسه صندوق باشی اوینا بوز
 ویا الحیاق میدانه حقیوب بو غازی الله و پرو
 دم / و عسلسر باشی صودسه بر حریف بوب
 صندوق ایچنده نه اوارا سیم دیکان نه حویب

سوزله سیم
 و قاشا اندوریم

ایله ایچر و کیدر کن مکر اوده نک بخره سند عوزنک
 اولدوغی اویک ایچی کورینور ایدی اول محالده
 صندوق ادا قاشنده ایچر و کیدر کن کوزی بخره دوز
 ایچر و راست کلوب اولور نک اوینا باشی جبالاق
 ایله یوب کوب ایچنه قویلا و غی کوروب ایچاز
 قوردی بقالی ایننه ، دورا نرخی نه صورت کور
 ستر ددی برو و عسلسر باشی ایچر و عورتناک
 یانته کیردی های عورت ایله های افندی هج بو
 وقت اوه کلدو کین یوق ایدی نه روز کار اسدی
 بوکجه کلاد یکر دکلده عسلسر باشی ابتدی بخر
 حوق سو کور هر یاب بخر یا بنجه قاقو دک عسلسر
 باشی اولدک تکابرا و یوغی ویا بر حقه باره مکر
 کور دک دیر ایدک افش بر اوستاد حقه باره
 ایله کیردی کور دم اوینا سیم سیر و قاشا
 ایله ددی همان عسلسر باشی حلجا بر ابتدی دی
 امدی اوینا اوسته حقه باره ددی اقاتا بر یابو
 سیم و قاشا کور ستر دکلده حلجا ابتدی افندی

ابتدای های مد و ستول در دمنده ک صند و غنک
 او شاد و بوب کا ذور اغنه بکا بو محاده حقه بار
 سیری کر که بو در دمندی فو بو بر او دانسه که
 سو صباه بنه شا کردنی و بعض اکس اوله
 شیرینی دخی الوب کتو د سو صو بر ادم کبی اوینا
 سو سیر و قاشا ایده لور ددی و عسلس باشیه بلوار
 دی جاده اولادی عسلس باشیک المذ به بالطه البته
 باصند و غن اج اوینه بو ضنه بو بالطه ایله ضدوغن
 او شاد دم دو بوب عور تنه ابتدای بنه صکره بکا اید
 سن حقه باره کتو در کده قادر اوله دک اوینا
 در معنه دیو بکا نقاضا ایدر سین البته اوینا سین
 ددی عورتی سیه سیر و قاشا ایلمک طائنه صند
 اما کوبیا مجنده اوله خر یغ صیدانه حقاد سه سیری
 فاش اولور ابدن او توری بن حقه باره استه عم
 دیو عسلس باشیه بلوادی و بر دخی بوبه لر
 اولو سوز بن حقه باره استه صیر و بوبلوار دی
 و الماصل بو مجادله ده ایکن ها حلالها و صول

و برورم دیوب بوبه و استغفار اید و ب نصرعه
 باشادی و بوره کی طاوولی با و کبری کبی بوب بوب
 انکه باشادی بو بکا د حلالی ابتدای های بکا لطف
 و کرم ایله شول ضد و غی و شاعنه بن برور ویش
 کتیه برین دخی الماغنه کوجوم بخر ددی بو کره در
 عسلس باشی مضر اولوب ابتدای بوق البته یا بو
 ضد و غی اج اوینا باحو و او شاد دم دیو ابرام
 ایلادی بسن جالحا کور دی بر وجهه صام شد رمو
 ممکن اولدی های اول محاده جالحا و بوب
 ابتدای افندی آرسن بنو ضد و غی او شاد رسن
 ابر ووق الماد زنده کلز بن دخی اشو دور از کوبی
 او شاد دم ددی های عسلس باشیان عورتی
 جالحا بوجوبی اشید بیک تمام بلد بکا کید
 اوینا شنی کوب ایجنه قویا و غنی کور صفت البته
 فوجه سی صند و غی استار رسه بوجو عرف دخی
 کوبی او شاد تاده اوینا غی مبدان حقیقوب
 سیرم فاش اوله حقه های عورت دو بوب

حاله خوب باشد باز بستی ضایع بر او باد اینها سبب طوره از خود تراست ایله ضعیف

ایله صدوغن یا تنه واروب بربول کلیده ال
اوردی اولاد نده کلید الی ملاحضه بر جورک
کلید ایمنی هاشمیری الینه کلادی جلیانی کوریک
بربول بقالیم بو صدوغنی ایچده نه وارودوب
از احوی صدوغنی قیاقنی فالادریک کوریک
ایچده بر حلاله و حریف بودوب یانورهار
الهاجی قیاقنی قیابوب کند و کند و سنه ایندی
کور دخی عورتلرده و فایوقدر دید کلیدی ک
جلک ایمنی صاقان کورده صوب و و سوز دید کلیدی
صحیح ایمنی بن عودنی نه قدر صاقنوردم و کور
ذمدانز قنوزدم و قیوی اوزده دند کلیدی ک
دم و حمامه کته بیه کیدردم احوی کند و الاله
کورددم اوینانی اویمه ایلمتی و کور کور دبو
دنه و ناک اوینتی و بسلس باستی دخی بنر اوینر دو
غنه اوینر مشی هی واه دیوب کند و کند و مامتی
حیریم یوق دیوب کند و بن اول اولاد از خلاصنه
ببجد امان فکینه واروب هاشمیر جلیان دیوب

دو حافی نیزی طوطی قوی ابرج مکده و کله بو طوطی و خربیت اوینر سکین سینه
بذروه ابرج

عسس باشنه ابتدای های افندی قایوقب عصفه
کله اوغلا ز صدوغنی کلید له حش اوش کلیدی
احلادی اعدی سن ابریر یکزه او نورک سن لرور
بر و عجاب سیر اده و ده که هم بر نه مارده بر حقه
باز دخی سیر اندر حش و اوینر حش اوله و بند حشی
عشر مرده بو یله حقه باز نه کسه بن اوکده اوینر ما
منی و کجه دخی بو یله سوری عجیبی کور حش اوله
ددی عسس باستی ابتدای اشته بنر دخی مرادم اوله
در دیدی و الاله بالطه ای بره قیوب عودتله
کجوب فراد ایله یلر و جلیان عجبا شکل سوز عجاب
شی کور سیر دبو د و د یلر عسس باشتیک عو
تنک بر مقداد جانی برینه کلادی اندر جلیان اندی
بنر غز باله یوقدر بکار بنی کورک بار ای جلیان
ددی هم عسس باستی مر ایله جلیان لور بنی
کور د یلر هاشمیر اول تلبی الیه الوب دی اعدی
سوز سیر امانک بن بر ادم سوز صدوغنی
و بر ادم سوز کور بد حقیق ایم ایکدی سوز

شالاج

فانگرده جليل اوليم وايش بغلا غشون اجلوم
 ذرا بونو ايدو جغرايشي به بر زمانده بر حقه
 ناز اغش دکلا در دنجه عسل باشي امرالدي
 جاريه لر جمه فوري اجدير جلا النده نبي
 جالغه باشلوب شجدي جقار عجايب هاي
 غرايب عجايب شجدي جقار غرايب ديوب ضدو
 غك قباغن اجينه اجند نازا دظو غه بر
 دم جيقوب هاي نينلدي يوره بوره او نيامو
 عسل باشي عورنه ايندي ابو اوشتا حقه باز
 ايش عجيب کوبد دني جقاروب فرسو بو شتو
 او نبادر دهي اوله ده ده عورت ايندي ضدو
 فاد جقار دي کوبد دني جقار مو کرکلر
 اگر کوبد دني جقار رسه عجايب بشيرانه
 همن اولور دردي جولا النده نبي اور
 تاره کلوب اند کوبک يا نه کلوب هاي
 شجدي جقار عجايب کوبد دني غرايب هو
 عجايب غرايب کل کوند سيندي جوق عجايب

دکلا درها خيالوت کونستر صاقوب لود فحه
 هد باق به کوزل سير کونسه کرکه رهاش
 سحر و نفاش الله دنجه عورت باک بر مقدار بوره کي
 برينه کلادي عورت برده فکرا ايدر دیکه کوبد
 حريف جقار فاده اگر عسل باشو ديار سه نه جوب
 کوبد و روم اولدي بوجوب و بوه جاک سوزنوله
 مدی خوش امدی هد بقال ايش نه بوزدن
 اولور ديوب ايسر اولوب دوردي اما عسل
 باشه ايه حقه باز ضدو غي و کوبی افون
 ايدر قياس ايندي سوجلا دو يوب کوبد
 ياندر نيسي جلا راق اورته بیره کلادي
 و در يوب جلا عسل باشه ايندي افندي
 سوبک جاريه لر اوک قبوسن اجسوتلر کرجه
 ضدو نه و کوبد افون ندين غام اللدم لکر
 بوک سهره جلا راق اورته بیره کلادي
 اجو کرک تا کرک ايش بر حوش اجيلوب
 فانگرده جليل اوليم ايش بر حوش اجلوب

اولاد کی کند و لی دخی خله ص ایله بو صنه ا
 نلرک بیه جکی بور دو غانی سن بر سین دیوب
 اقا غنسی باشی جلیانک آند و کی اینه خیرات
 اولوب کند و کند و یه ابتدی جوق حقه باز کوردم
 اما بو حقه با زک ایلد و کی صنعتی حج عمر مده کور
 مدم کند و بن صند و غند بر آدم جفاره و بسند
 کو بعد بر آدم جفاره بو هه جز جوق هنر و بو
 صفت جوق صنعت و کیسه دخی کورد مش و
 کلدر و بو یزد بر شی اکلایه میوب کجکلدر جلی
 لات قیاس ایلدی و عظیم فکره و اددی هله
 جلیان فطیر و ادر الک ایلد یکه عسلس باشی کند و
 بن ایلد یکی حیلله یانه و صنعتنه عقل ابر سندر
 میوب خیرت و اددی هله اول محله حله
 ابتدی اغا افند و بد و صند و قد
 آدم جفاره موق هنر کلدر و بو صنعت بر هنر
 دکلدر هنر اولدر که بنجادی و ادم طشر
 دشر برینی موق و برینی شبک ادا و کتور و

دکلده مکر عسلس باشی عورتنک کو به فواید و غنی
 او یاشی بر فضا ب یکیدی ایش ها اولجلد
 کو بد انا طوعنه جفوب و نشوب فر شو
 اعلا یو لند یوزده و او یامغه بشلد یاسر
 عسلس باشی عورتنه ایته صافین نور فیه بم
 جانز بو نلر کجکلدر کل صیا لاند و ددی جوب
 کو بد فضا ب یکیدی دخی جفدی بو نلر او یاش
 معنه بنلیوب او یاش دخی جلیان بو نلر فیه جوق
 کدک دیو اشارت ایلدی اکی عورتنک او یاش
 اور تارده او یاش کورکن جوش جلیانک اشارت
 کو ددی یوها فر صت غنیمتدر دیوب فالق
 شراق و صحر شراق یاب یاب فبور طریفه و
 دیوب اذن طشره اولوب فبور اوجها
 اولاد ادر طبیا قالدروب فبور طشره اولوب
 بو طشره صولوقلرک مکا نلر فده الیدر بر لاند جلیان
 کوردی ادر خلاص اولدی لیکند و کتور و سنه
 ایته دی اولدی حیلله ایضا ص افک هنر و کلدر

شک می آید یوحسه اشک می آید ددی
 عسلی باشی آیدی اشک مجون ایله مناسی یو
 قدر شیک ایله ددی حلما آیدی ایدی سزی سیر
 ایلک کوردک نه فضل ادوت هنر کوستور کور
 کدر که سزی ددی عجبیه قالدوب بکابند ایله سیز ددی
 هاش عسلی باشی آیدی دی ایدی کور دیم
 سنی ددی هاش حلما آیده نسی صجرا یاراق
 ولجلا راق قیودن ططره اولوب هاش کلخوب
 نر داند اشاغی انوب اند قیودن ططره
 اولوب آیده ددی ایلنخوب طباقالدوب
 بر باش صولوغی آونده الوب قیوسین اجوب یاجرو
 کبروب اول ساعه عورتنه طلاق و پروب کدو
 ایشنه متغول اولدی بو طرفد عسلی باشی
 بکلدی کور دیکر کلو رکیدر یوق عورتی دودی
 حلما ناک فرار ایلد و کنی اما هاش طخوب اجما
 قودی و حلما یه کولکند ددعالر و اوزینار
 ایلدی عسلی باشی غیر بیلوب ایلان دیکر

بو کتاب فور قیور ناسنه قران اولمیشدیر

قوتو کورده او ییادم اشته سیر بو سیر در یو ایله
 حکم صغنه ددی خیر اقاله سز دد کده هاش
 عسلی باشی هاکور م سنی اوسته حقه از هاش
 ایش کور سکا بو آدی تک صنعتو مقابله سنده
 بخشیش ددی و پروم د یجه عورتی آیدی والله
 افندی بو حقه باز اوستار و ددی صنعتده ماهر
 و کامل حقه باز ایش کور لداک سیر اند کور سز
 دی اگر بود دیکر صغنی ده کور سیر ایه جوف
 هنر در و عظیم احسانه مستحقدر ددی عورتی
 بو سوز لرد مرادی عسلی باشی هوسلندوب
 بر یول حلما ططره جفوب و طباقالدوب کیده
 کدو سزی فاش اولیه هاش عسلی باشی آیدی
 هاکور م سنی هاش ایش کور ددی حلما کولکند
 آیدی هلد بر کور ططره جفا لبر اول دما سز
 ده کور سز سیری دیوب بر کور بجافدین صفا
 یوب دیوب عسلی باشی آیده آیدی اغا افندی
 عجب اول آیکی ادماک برین معیوبترین ددی

وادمی ددی قیومی دخی وادد - افندم دیوب
 دونوب صند وخی اجوب ایچند بر مناسب
 کویب حقاودوب عورت طرفه دونخه عورت
 کدوب خضالو قالمشها فیو عینک جان
 باشنه صحر ایوب نغودو کاندن اشاعی ایوب
 عجب شوطره قمی کندی اوله دیوب ایرو کدی و
 بر ازیر ارایوب بولامادی دونوب دکانه کلای
 امعاج الی باشنه وایشنه واد میوب کولای
 بروجهلم ارام اعنوب هما نزهاتین دونوب
 و دکاشن قیایوب سیرانه کندی اختام اولجه
 کزوب نقرح ایلدی جوی اختام اولدی
 سیراند دونوب ملول و محزون اوینه کلای
 عورتی غایت صمیر شناس ایدی اویک ملول
 برخمال اکلویب ایلدی های افندی سینه ملول
 اولمش سین ددی عورتنه حج جویب
 و بر میوب هما ووشکینه کدیوب یادی
 عجب صباح فخر اولور دیو کوز سینه اویمو

حکایت

حرفی قندی سینه برشی اکلای مدی بو انقاد و اصلان
 برشی فخر آیده مدی سبز جان قصه د صراد
 اولان حصنه در عورتش او ززینه غایت پاک
 صفید اوله و تکده بوش قومده دیرا کوی کوی کلان
 حاصل اولمشدر پاک دوغزلادی دیرساک ویاور
 هما حق سجان و تقالی براماز لوزیک حقد
 ند کاله و بوضنه یاد امان الله باشنه حقدان
 و یاد امان لوزیده حق تقالی اصلاح ایلله قصه
 لوی مشهور در حکایت زمانه سابقه بصره
 شهرنده بر او استاد قیومی و ایدی صنعتنده غا
 یته ایلله ماه ایدی و فتنده دنیاده سیاه کامل
 ایدی بیکو دو کاندده او نوزوب ایمن اشدر
 ناکاه بقبوب کوی ددی کوزش و سیرانان نین
 عورت کوی کلای بغا فلی جقیه کلوب هما شوقی
 بونک دکانه کلوب دکان او کنده دوردی
 هما شوقی قولا قهرین اجوب اوسته قیومی
 حج مشول قولا قلدیریه مناسب اوجه کویک

الی وارد میوب تیزیه دوکانین قبا یوب سیران
 کردی اختتامه دک کزوب تفوج ایلدی جوی
 اخفام اولدی سیرانده دو نوب اونه کلدی
 نینه ملول هجی ون یوزی اصلا کولوز عودتی کوز
 دی نینه ادینک یوزی کولز ملول ایلدی بره کنی
 ایکی کجه در کراوه ملول کلوز سین بدر بونک
 در دک بو فته بر کسپی هی سو دسین ویا حوز
 ایکی کوز دوز ارا غلکی مار لک هینه ایه بکا
 سو یله بنده یله ملول اوله بن آکر بر کیه عا
 شق اولد کسه اکوزده بر جاره ایدر آکر بو
 جک وارد ایه ویرمه یو میدر بو خسه قتلا
 ندر مه لجدر اکا کوزه ایش اده لور آکر بازار
 اولد یسه اکلنه ملول اولور سو بو کوز
 اولد یسه یارین اولور دک کده فیه هجی نینه عو
 دتیه هجی جواب ویر میوب هاشه صوبینوب دو
 شکه کیر فوب یا ندی کوز لوزی صبا کوز لوزی
 جوی صبا اولدی بر ندی و روب دک کانه

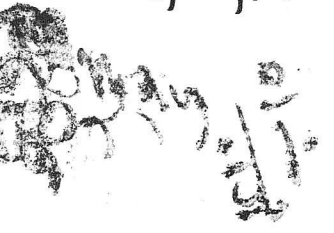
کیر میوب طشره سن کوز لوزی جوی صبا اولدی
 کونش قلنه قافله باش قالاد روب عالی نوزید
 منور اولدی هاشه فیه هجی اوند جیفوب و
 سکر دسینه دک کانه فاروب اجوب اشته مشغول
 اولدی اوما کوز لوزی یول کوز لوزی عجا اول
 نازه نین بو کوز لوزی کلور می اوله دیوب اطرا
 فته بقا کن ناکاه کوز لوزی اول وونکی دل ادا
 و نشود زاهر اولوب دوغز و کلوب نینه فیه
 هجینک دک کانی اوکنه کلوب دور دی هاش
 بو اجوب اوسته فیه هجی هجی شول بیو
 غه مناسب التون مرصع زنجیرک وار میدر
 ددی فیه هجی وارد سن اظانر دیوب دور نوب
 صدق قاد جقا رجه با فته کوز سه اول
 عورت نینه غای اولش بیور دک کانه اشنا
 عی اینوب عجب شول طرفی کدی اوله دیوب
 اشنا عی بو فیه وار ایوب نینه بر نام و نشتان
 بو لیوب هاشه دک کانه کلوب اشته کوز خه

الله الوب ایچنده برشی وار اجوب کوردیکور
 ایچنده بغدادی واریم و صجک و نخورد و بقلم وات
 بوفی و صغری بوفی و ر و د بوفی بو جمله سبب برینه
 انفلمنده قیومچی کند و کند ویم انیدی کیم بیلدیکیم
 در و شمشند در دیوب اول بزی بغلیوب بیارنه
 اندی هار و کاشنی قبا یوب سیران کاهه کیدوب
 اخشامه دت تفزج ایدوب جو اخشام اولدی
 بنه ملول و محز و نیورغیز و یوزنی کوزنی الی
 اونه کلادی هار عورت بوکزه دخی اربنی بو بیله
 ماول کوروی هار عورت ایتدی بره فوجه بند
 بوستک حالک نه حالدر اوج کجه درکمر بنه
 بنور دیکر اش بنغز کو بکلوره دو کلور نیز البنده
 احوالکی بکاسوبله یا صود بنی بو نشان ددی قیومچی
 دخی عورتنی بک سود ایدی و غایت ایلله محبتی
 وار ایدی حریف اخنا جا و اولوب ایتدی های
 عورت او بکوندر کور بنور و کاغنه بر عورت
 کلور اول کلاد و کچی کو شایکی قولا فلور سیر

بکلامه نغمه کلامه انقلبه
~~بکلامه نغمه کلامه~~

کلوب اجوب ایتنه او تور ووب اشکلک او تور دی
 بینه الی ایتنه وادما یوب کورد لوی بولور کوزنگه
 باستلدی عجب اول اوت دور انینه کلور می بو
 دخی و بری اخی اباد ایده می دیرکن ناکاه و نشور
 کلوب هار قینالی طبو عین قیومچینک و کانی اوکنه
 قیوب اوسته قیومچی شول بنو طبو قد عیده
 مناسب خلخالک و ارمی ددی حریف و ایدر
 کندای اقدم دیوب صند و قد خلخال جفا
 ر و سیر و دیوب بقیجه بقوب کورد دیکور عورت
 بینه غیب اولمش هار دود کا ندر اینور
 عجب شول طرفه می کندای اوله دیوب بران
 اشانی بوفی و سکر و دیوب اول عورت دینام و
 نشان بر اتر بوله مدی هار بینه کلوب الی ایتنه
 واد میوب و کولکی فراد قلمها یوب دو کابن دو
 سز مکه بنلادی ووشور کن کوردی او تور دخی
 بر د برین با زجه سی با غلو یا تقه م اوله دیوب

اویقوی که مادی جو صباح اولادی فلقوب دکا نه
 وادو مک که ندر کجوب اینه اوتور دم کوز لرم یول
 کوز در عجب بو کوز نه کلور می دیرکن نا گاه ویشو
 دیشیه ز اها اولادی بینه دو عیرو دو کاش او کینه کلچاک
 برکه فغالی طبو قدرین قال دروب دکانن اوسته فوب
 ابتدی اوسته هوستول طلبه قلبه مناسب خانجا
 لدرین و آدمی بن آیتکم وادور افندم دیوب دیوب
 صدقد حلحال جقا دعبه فچی تقدم کور دم بینه غایب
 اولش برنده بلدراسر کنه وادوب انشاعی بو فو
 کزدم بر نام و نشانن بولا میوب وینه دکا نه کلادم
 الیر اینه وادمدی صبر و قادم قلبیوب تیز دکا
 فی دو شتور ووب سیرانه کتدم اولش اخنمام اولدی
 او ه کلادم بلز که بنجر احوال عجه اولسه کز کدم
 فبوجی فی احتر اغلادی عودت ابتدی به جا بنجر
 بو کوز اوج که ندر کلور کبدر مش اول سکا
 فو بقدرین سیرانه مش نا یا بو یوسف سیرانه
 مش نا لانا طبو قدرین سیرانه مش تمام کوز کالت

اجوب اوسته ستول فو لقلریه مناسبا یوکو بن
 واد میدر ددی بندی وادود دیوب صند و قدر
 کوبه و جقا دعبه تقدم کوز دم کخش دور دم ار
 دنه دو شتدم فچی جانیه کتد و کین بیله مادم
 بینه دکا فغه کلادم الیر اینه وادمدم دکا فی قباوب
 سیرانه کتدم اخنمامه دک کزوب تفریح اندم
 اخنمام او ه کلادم ایرته سی کونکوز و نکوز کوز
 بذر صباح قدر فلقوب بینه دو کانه وادوم کجوب
 او یور دم بینه فوشود ز اهر اولادی کله کله
 تمام دکا فغه کلوب بر کزه بو یوسف اجوب ابتدی
 اوسته بو یوسف مناسب التوفیق خیرک وادمی
 ددی واددر بن افندم صند و قدر جقاوب
 دیوب تقدم بینه کخش هاشا غه انوب
 اد دینه دو شتدم بینه بولا میوب کلوب دفکا
 نه اینه او یور دم بینه الیر اینه وادمدی هاشا
 دکا فی قباوب بینه سیرانه کتدم اخنمامه دک
 تفریح اندم جوا اخنمام او ه یا توب کوز مده

بولدوغن بزلک ایچنده بغلو اولان بغدادی اربه
 مر حاکم نخود وبقلم وات بوقی دوه بوقی صفغوبو
 فی بوجام سی عخیل با دادانه جمع اولور غیری برده
 جمع اولن ایصدی صباح ارنکده خاقوق کین قی
 نشا سیرا ایدو رک عخیل با دادانه واروب
 دور اول عورت هر فنده ایسه سنی کوزده دور
 سکا التاده بر زمن وانشاد ایلر اندا صکره کل
 بکایو و بر آنک زمنینه کوه بنده بره صلیحت
 ایدمک واروب بولنه سین دینجه هاشم فیو عی
 عورتک جو ابن معقول کوروب بر مقدار کور کل
 شاد و حرم اولدی و الحاصل عاک یدیلر یکدن
 صکره عورت دوشاک بر اقدی یاتد یار جوج صبار
 اولدی حریف هاشم ندر دور و کلوب قفتان
 کیوب اعلا یولند و اولیندا صبار نیوب کورون
 سورمه لیکوب کند و و جاکوب جو بر ووب دو
 دن قوشندی تکلی عادت دناره در اندا صکره
 اولد خجقوب یاب یاب عخیل با دادانه واروب

المشیح بو او کویچنده بر دور لو انشارت
 مشادقن و یا صود بر دمنین دو عیادعی ددی قیو
 عی ایدی دو عیاد م ددی امانت کور ادرینه دو
 شوب بولا ما نیوب ننه دکانه کلادم کوردم اونور
 دو غن بر دهر بربار و سی یانور عجب کیمده
 شمش اوله دیو ایجه الاده سانه انا م کوردم او
 چنده بر دوی کور وار نه اوله دیو جود م ایچنده
 بقدم بغدادی واربه وبقلمه و خفود و مر حاکم و بوکر
 خانت بوقی صفغوبو فی دوه بوقی بوجام سین بر
 بره بغلندر کور بیلور کیمده دو شمشد ر بانه ادم
 غیری بر سنی کور مدم ددی هاشم عورت ایدی
 اول سکا کوزل زمن انشارت ماسن دو عیاد مستر سن
 ددی هاشم فیو عی بیکره عورتک الینه ایغنه دو
 سوب اغلادی و عورت بوقی ارنیک بوجام لنده
 اجنوب ایدی دره مندا اول عورت سکار مز
 ایدوب دینکده بزم او عیاد با دادانه دنده در دیش
 قیو عی ایدی ندی بلدک عورت ایدی اول

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين
الذين بعثهم في
أمة لا نبي بعدهم
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين
الذين بعثهم في
أمة لا نبي بعدهم

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين
الذين بعثهم في
أمة لا نبي بعدهم
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين
الذين بعثهم في
أمة لا نبي بعدهم

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين
الذين بعثهم في
أمة لا نبي بعدهم
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين
الذين بعثهم في
أمة لا نبي بعدهم

صکوه هر کسی اول زینه کند پله ها اول محله قیو
مجنان عورتی کند و با اصار لدوغی سهو خاطرینه
کلوب بر یول زند انچه جانغردی و ندانجی کلوب
ابتدی نه استوسن بره حریف ددی قیو محی ابتدی
اشته سکا بر النون و بره نیم وار لطف ایله بخر اوام
اهلیجه بنو اجالاد خبر و بر و لکن واد و فده کج و
وت قیو قافجه ها **اشکد اوج طاش الوب اول**
برنی طام اوز زینه و در اند **صکوه** برنی دخی
قیو اول اند **صکوه** برنی دخی بجه **د**
دخی اوق برنی سهو بله کلکیت دیوا صا بله و ها **اشکد**
دخی النوی الوب صالغاله وادوب او **یو یولوب**
قیه مجنات دید و کی کی الله اوج طاش الوب برنی
طام اوز زینه بر افادی عورت صورت او **یو صا یوب**
قیو لای طشره ده ایدی **طام اوج** زینه بر افادی
طاشکاد دوشند و کین اشند و ب بلد تاکه **فوجه** سهو
طرفدان خبر دین زینه **دور و ب** بر جاریم سهو
و ارایدی اما جانغوب ابتدی بره قین تغیر **ند**

پزدن دور و ب قفتان ارقاسنه الوب اما اول
محله عورنی ابتدی سکا بر سودم واد و رشتا باد اول
اراد و عنک عورت مستهو و در **د** **اشکد** **له** **سند**
اول بر یجه سین دخی **تو** **دوب** **قیو** **نشمس** **اوله** **و کدر**
مش اولوب اندی کوزه **دوب** **اله** **سنی** **کتور** **در**
ایدی انانکی باشنه بر حال واقع اولدوغی کبی
نذر سان ایله بکا بر خبر بلدر ها **اشکد** **د** **و کو**
نذر دینه بکا بر خبر کونادر واد ایم سنی جلا صا ایله
پزدی اما کلن ادمه اصار له **ک** **وقت** **کلور**
قیو قافجه سین ها **اشکد** **اوج** **طاش** **الوب**
طام اوز زینه ایله **اشکد** **د** **برنی** **قیو**
اوز سو **اشکد** **زنده** **ان** **الوب** **قیو** **فقر** **در**
فصار قدر لایله اول طاشک برنی دخی
بیکره **د** **اشکد** **د** **برنی** **دوب** **ایله** **قیو**
دک بله جقدی اربنی کونادر **دوب** **عورت** **قیو**
قیو ب ایجر و کیدوب ایته مشغول اولدی
قیو محی **د** **طشره** **حقوب** **طاش** **قلدر**

آنگون ز لرینه تکرده ایم دخی واروب او کیده لیر
 ددی دنداجی التونی الوب عودتن بلینه برابر بغلیوب
 قیوی صارفتدی عودت هات قیوین دینه اندوکی
 کی تیز بونلرک اور لرند اور غانجی جوزوب
 اول عودتی بویر غاند طنشره جقاروب کندوک
 اناد خطوغنه اولوب جمده اسابن اول عودتته
 کیدر ووب کند و جلاوق ادینک قویسنگه کروک
 قول قهله دوله یوب صارماشوب یاندی
 و قیوی عودتی اول عارفته عودت ایتدی
 تیز اول دورمه بزی محکم اور غانیه صارب
 جمده سب اسبابرم کیوب اور غانجی بک بلینه بغلیوب
 جاعر دنداجی سنی یوق و حکم و حجاج سور
 کلجی اعتموب وار دینه بظا یوب وار دینه کیت
 ددی هات اول عودت فرصت غنقدرد یوب
 صار فن اور غانجی محکم بلنه بغلیوب والدی
 دخی برینه صاروب اور غانجه بغلیوب
 اندر دنداجی جاعر ووب ببول اول غانجی

دوروب بر جاری سی واریدی اکلانغروب ایتدی
 بره قیز تیزر ندی دور افندی لوق عثمان ددی
 دنداجی طاشن برینی هتی قیوی اور بجه عودت
 ایتدی تیز اول قیز افندی کی دندانه التمشار ددی
 دنداجی قار و بر طاشنی دخی بخیره د ایچ و انوب
 غیر و بر مغوز کلجی اعدا د و نوب کندی هتی
 عودت جارد بر ایتدی بره قیز افندی دنداده جاق
 شوک دینه بر افشندو دیوب تیز کیوب قوشانوب
 هات فراجه سین کیوب کجه ایچنده بالکد یول
 دوروب دندانه لوب دنداجیه ایتدی هج یارد
 یله طو تلتش بر عودت کتوب دیر ددی دنداجی
 ایتدی کتور دیر عودت ایتدی اول بیز ار مده
 هوز ماسنه نال کارددم صفتی اول عوبت الیه
 قونشوب کور شیه سنی بر کون با صوب بقار
 لیر هج سوز لیر عی عینه الماز دی ایتدی سسکا
 بر آقون و بیه یو ادری صوفی طنشره جقار من سین
 باری بنی اشانجی صارفت ایسه یور آکینی بر دده

اولدوغنی هودیدیلر اندانلر اغاجلارکن بابیاب
 جودلایدلر باقی سین استایدلر بولمندی هاشمیو
 بی ایله عورتنه اسباب کتوردوب کیوب ایلدیلر
 سلطان الله تعالی سزدر اضی و حشون اولمیز
 بزم دادیزی یونلرد البویردیک دیوب اذعالر
 ایلیوب اولار ادر عورت ایله قوجاسی دونوب
 اوه کلایدیلر قتیو بی هاشم کلوب عورتک این اولدی
 یخه یلر بولر بر بیلد عمر لر سوروب ذوق صفار
 ایلدیلر عورتلر ده یولیه حیللر جوق اولور
 قضه دشر ارجق حصته در عاقیل صاحبانیه
 خوش معلوملر دیک فخر ایله حکایت اولدیلر
 بت اولتورکه زما سببقده بنی اسرائل زماننده
 برعاید و زاهد و ادایدی افاتنوبله عابد ایلدی
 کوندری صهار و کجه قایغ ایدی واقاعه رخ
 نواز یله و صوم ایله و عبادتله کجور مثل ایدی
 وینک ای قام غراسی و ادایدی و مجاهد فی سبیل
 الله ایدی و برود و جگله حنک ایلدیلر

حکایت
 نقل اولمیش
 کلام الله
 سوکاسا
 بیله
 دگر اولتور
 سور
 کس
 اول

قاضیک اوکنه بفراد فغانلرید و بقیو بی
 دیر یانلر شاهی سلو سلطان بی و دوست
 دوست اینه و ارماسو غی حلاله ایلدیلر
 مسالنه واردرق ایدی اخطامه ایلدیلر
 اجدک اخطام اولدی قیو و برمدیلر ایلدیلر
 تادی دونلر بوجاست کلوب خالو ایلدیلر
 دیواردر اشمندیلر و دیواردی هاشم اوستومز
 کلدرین دیواردی بره اصلی ندر دیر سیه قلدی
 بیلد اور غانیم ایلدی و دوشه کیم ایلدیلر
 الیلر جاق زندانلر دینه صادقتلر بار صباه
 دن باغ بند التده یاتدی اوش حشون لکیزه کون
 دیلر ایلدی سخاده و سولده اولتوردر
 بو کونلر خمیزی بولدر البویرو بعبدل
 و واد ایلله سز دیو قتیو بی عورتلر اولدی
 فزیادی قاضی جماعته حشون ایلدیلر اولد
 ایلد ایلدی اند صونلی و ایلد کتخد
 اغاجکلدی قلدیلر جماعت اینی یونلردیلر

اولدوغنی

و بولكا نو جهيله غالب اولور ز دنيوب بولكا فر
 لور قاجكه مشهورت اولوب اخ سون ك
 اول ادايم هوديدن كم بوشمكونك برجهيل عورتي
 و ادردي حسن و جمالده ذليخاد شيناش و بير
 دي بوشمكون اول عورتي غايت باك سورددي
 اصلا يابنده برسوزي ايكي اولن ايداي اول كال اولر
 اتفاق ايدايلر و ادروب شمكونك عودتنه و افر
 مال عرض ايدايله لور بوز كجه يا بوز كن فوجه سي شمعو
 ني بغلوب بوزه تسليم ايدوب اولد و روب باردي
 اند فورتو لاليم ديوب اتفاقيله بش اولن
 دانه ادم اول عورتك يابنده و ادروب اول عورته
 ايددي لوبيلور ميسين قادين بزي سكلينه كلادك
 دودي لوب اول عورت دختايددي بله سونيلك
 نيه كلاديك ددي بونددي ابتدا يانك انك انك
 كلادكي سكال مال و جواهر و بر ليه و عور باد
 شاهك عورتي اولوب دولته ابر سعي دودلر
 عاشر اول عورتك دختي كوكل او لوب بوندده

و الله ثانيا هم في اول عابدك قارخي اج اولسه اول
 دوه جكسي اغزينه الوردی اول دوه حكند
 دورله دورله جنت طعامي اغزينه كلوردي و قرني
 دوياردي و صوصا دورغي زمانده اول دوه حكه
 ستي كنه اغزينه الوردی ديشلر بلك انجند
 ان حيات مثال صور اقبوب فانيخه ايجردني تمام
 بو اولسلوب و زرينه بيك اي كفار ديلم مفا تلم و حيا
 زيه ادروب هر كونه كفار ديو قدر كافر قتل ايددي
 اصلا بوسلن اي انجند ه كفار بوزخوره بونك او زرينه
 غالب و طفف بولوب اند عاجزو و فومانده اولوب
 زانوز بوز قلمشدر ايداي اول دولتاو عابد و زاهدك
 انسي شرفنه شمعو ديز لوب ايداي بوشمعو ان الله
 سكالنه و بقالي حضرتلر نيك بر مقبول و مستجاب
 الدعوة قولي ايداي جوككه كافر و بوجهم بوشمعو
 شمعونك اند نيزي دي ماشر اولوب قتل ايداي
 خلك بوزنده بولكا مفا و صمت ايداي مادي بوشمعو
 كل اولرينه غيري حيا ستمنه سالانك اولوب

محاکم زنجیره حکمش نا همدکنه عودته ایتدی
 بنی کو زنجیره حکدی ددی اول ماعون عورت
 ایتدی کن بن بغلام سنک فوه تن دکلمات اچوس
 بقایو د مورد زنجیری دخی فوه سلور سین ددی
 اول مکلده دویوب شعو عورت ایتدی بره می
 اچاق عودت بنی دنیا ده برشی ضبط اعز الا
 مکر باشمده صاحی اوله ددی عورت بو سو
 زی انشاروب غیری اسی اولدی هاشکنه
 شعو بزکوه بالله دیوب اول د مور زنجیری
 کتو دکتو رفیر وب بر اقدی هله انا د شوق
 کون کجدا کله بنه زاهد کفاد بیله غنا ایلوب
 بو رفیر کلوب یا یوب او یودی هاشاول
 ماعون عورت اول عابد و زاهدک صاحبده
 بر مقدار قبل کتوب شعو من ان و یا عن حکم
 بغلیوب بناد ایتدی اند شاول عابد شعو
 او یقود او یا یوب یقوب کتو دیکوالی و یا عن
 بغلو عودتنه ایتدی حاقو بنی کو بغلامی

محکم

سن الحرام حکمات بن الی بغلیوب سزه خبر و بره یوب
 حالکن و ادا سته کورت ددی بونله ده دویوب کتو
 بلر شعو دخی عزاد شردویوب یور عو شاول
 کلوب یا یوب او یودی هاشاول ماعون عورت
 او یورکنی زاهدک الین و یا عن حکم بناد الوب
 بغلامی بر زماند شکره شعو او یا ندی انی
 کور دیکوالی و یا عن محکم بغلیوب کور دیکوالی
 ناده عودتد شغیری کجه یوق دویوب عورت ایتدی
 خانوز بنی کی بغلامی عودت دخی ددی بن بغلام
 سنک فوه تن دکیم اچو ددی شعو بزکوه بالله
 ددکله بناد لر بی کتو کتو فوه بر قاقا کونند
 صکره اول زاهدکنه کفاد ایله عزایه کید ف
 کفاد بیله محادیم ایدوب کتو عزاد شردویوب
 عو کلوب یا یوب او یودی کتو هاشاول مکلده
 اول ماعون عورت زاهدک زنجیر لر ایله الین
 و یا عن محکم بناد الوب زنجیره حکدی
 بنه شعو او یا یوب کور دیکوالی و یا عن

سوال ایدوب دوغو و کلوب باش و زینک سوا
 ننه ایدی اندیش و ذیر ایلد کور و شوب هندستان
 بادشاهی ملک جبار د کلوب و ننه ایجه کلدو کنی
 بلد ووب و حال حال طر صو د شد یلر بعد به باش
 و ذیر هندستان بادشاهی ملک جبار د و ذیر
 حاضی کلدو کنی بادشاهی ملک زنانه خلیص
 ایلوب ملک زنانه زنانه دخی امر ایلدی و ذیری
 حاضی فائته کتوره لور هاش باش و ذیر هندستان
 بادشاهی و ذیر زینک اوکته دو شوب دیوار
 بادشاهی کتوره و ذیر دخی حضور بادشا
 هیه کتور د کده قاغیده اوزنه اوج یر ده باش
 زیننه ایدوب اندیش کلوب تختن بساطین بوس
 ایدوب دو ددی و ملک جبار د کلنا سبادش
 ایلدو کنی جو ایدی بالجاء سو بیوب و با فی جبار
 نامه دده و ذیر حاموش اولدی اول محله
 هاش ملک زنانه شاه امر ایدوب نامه در بوز
 جواجه سی الله و یروب قزاق اولند قلده نامه

بعد المظالمه اوزین صهر اوردوب اند
 بر و زینک البینه و یروب و زینه ایدی بو اراده
 سمر قلده و اوردوب محبت نامی فرزندانی عز
 نیم ملک زنانه کتور کند و البینه و یر دخی لسانا
 کند ویم سلا عزیزی و حلوص عزیزی و کند ویم
 کمال مورته محبت و انتباه عزیزی اعلام ایلد
 ذیر ناد ما عید ایزینه بر قالی مقام و نصب ایلد
 کند و سی مرزا ایلد و کی قدر آدمم هندستان کل
 کلسو زوعالی فایده کند و ایلد بر قاجو زوق
 و صحبت و عیش عشق ایلد لور ذیر یوروب و ذیر ایلد
 فی عمر با یلار د کلدر د یوب دخی لسانا سبادش
 ایلد یکنی تمام اندکده بر کوز و ذیر فوق الی
 قدر آدم ایلد هندستان کوز ایدوب قون
 کوز بیه ایجه در بند صحرا کله قلده سمر
 قلده دیوب یولم روانه اولدی هله کونلورده بر
 کون سمر قلده سرحدینه قدم با صوب کلوب تهری
 سمر قلده داخل و یوب باش و زینک سواد

سوال

ایدوب فداه سینه هندستا دیوب بوله روانه
اولدیلر هلم بر منزل قطع ایدوب کلوب اول
کوب بر مناسبت محاله قوندیلر و فدا ایلدیلر
واوی شیرین کلام مملک زناشینه اول
قونا قده اوتورورکن کند و بر خارت الوب
خاتونی خاطرینه کلوب بی احتیاد اغلادی
وناری محبتله بورکن د اغلادی هلم کند و کلد و
ایله بر معذرت تفکر ایلدوب ایندی بادی بوکیجی
واروب عور غلم صحبت ایدوب برکته دخی
بوزین کوردم ددی زین اعمه زیدر و هصر
کوزم اجدم انی کوردم و اند زناشینه دنیایم اندن
اللی اولاده کوردم و اند ما عدا اون نشینیل
قونجده بیو تدم نکا انک بک محبتی و اودد و بیلو
رملکی شمدی بنرفتا و تر حکر و بیو م درد فرما
فدا کوز لوبینه اویقو کیرمز و کده حکر دخی
هندستا محبتی در و اند زناشینه حق نغالی
بیورم وقت کلورم یاری و ارا بر برکته دخی

نامه نك مفهومی معلوم بادشاهی اولدوغندن
عبری جمله وزرا و اراکانی دیوانک دخی معلو
ملدی اولدی جمله بلدی که نه اچو کل مندن ایلد
ثانیا وزیر مملک جنبارک فرزند اشنه کوند و دخی
مخفته و هدا ایلدی عرض ایدوب مقبوله کجوب
بعده و دخی و وزرا صفنده برکوستر دبلر کجوب
بعده و دخی و فراد ایلدی و دخی ایشطعای بر بصلکوب
اند زطعامه صلاه دینلده کده بیانوب شکری دلوب
اند زباش و دخی همد بادشاهی مملک جنبارک و
دخی بی الوب سر اینه کلایر یو طر فده ذنا
سناه دخی فرزند اشنی مملک جنبارک کوروش که زان
اولوب هلم ایلدی سطر و خطره اوتا فریز
وسایر حیمه و خر کاهلری فرود دیلر و برینه در
باش و زبرک قایم مقام بضایا دیوب و ویلاست
امور بی کند و بی ساروش ایدوب قاهلی و عمالده
بود اغلنوب اند ز ثانیایر کوروش مبارک سناه
عنده مملک دناشینه سطر سحر قند دخی کوروش

ایدوب ایدی به جا نین دینا ده بویلم کوزل
 اولوبتو شهنشیرک ارکلی و دیشی سی بنو حنجه
 عاشق اولوب حوینارک و تقالی صنع و قد ننده
 نکا بو صربه حسن و زلک و برصنن ایلن و هوریا
 شخده یکدی می بش یکدی می التی اولوب و اند
 ثانیانو قدر دولت و سلطنته مالک اولوب
 و بدخی شهنشیرک و حنون بر حوش اریلوب کتبه ده
 بونین جا و کولکد صحبت ایلدیکو عورت
 بویلم ایش ایده دیوب بوقدر بله بران دخی صبر
 ایدوب دوردی اقا بو عورت ایله اوغلا نین
 زنا شاهان کلد و کند اصل خبری بویلم
 هان اول جگن اوغلا و اولجاده عودن جبا
 قدرین قدر و اول جگن اول عیاده اول
 اوغلا عورت و دیوب ایدی بنو جا نین بی
 می پاک سور سین یوصنه قوجا زنا ن
 شاه می یک سور سین ددکده عودت اوغلا ن
 ایدی بره می اقدم بن سنی اوج بلدر سوردم

حا قو نك كل جمالك كورده بر دیوب هله اخنام
 دخی اولمندی غیری اریوق صبره محالی قلوب
 هان اول ساعت بر جا بقون نبوب قنده سین
 سرای دیوب کیجه اچناده کلوب سراینه داخل
 اولدی هله جا بقوندا اینوب و کیمیه حنر
 حی اغیوب علی العفله هان حرم حاصنه کبروب
 دوغرو اولدوغی اودام دوغرو کلوب و اودا
 نین قیوسنه کلوب کور دیکو دخی موملر نارا
 هان عیاده ایله اودایم کبروب نه کور دی انی
 کور دیکو اول محبتام یا یوب یا قلدوغی عیلمی
 فزی بر عیلمی اوغلا نینله بادشاهان کتد و حاصه
 حوایی اچنده کوملک جاک صاد یلوب یاقور
 لر اقا بنو جانر اوله روایت ایدر کور اول
 عیلمی اوغلا نین شو یلم جگن کور یوزینه بقانن عمر
 نده اینی راست کلمر جو نملک زنا شاه
 عورتی بو خالده کور کبرک براد کبر و حنلوب
 دوردی زنا ن اول محله بر مقدار فکر

سحره انون البر
 سرای هان یوزده
 لایوب قابوده صراج
 لر تالوت اقی
 کسوی اشریف
 کشلاندیک و اقد
 او قندی قایت
 حضرت اولندی
 کتله

47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60

سناك فوق جاك ملك زمانه كجى كوزل دنيا ده كلش
 دكلاد كونا يوسف ناي كنديد روج بنه جانور
 مكنند بن آنك بر ما غنه بگزه هم و بن اشته بر كرك
 اشجى او غار بنه و بن هوه كند و مى يك بيلور دم غا
 يت جركنه و هو سن افند يه بنه باد شاه عورت
 اولغه بر استنور سين و بنو نه حد يم واد در
 سناك كى سلطان لابق اولر هاشوخو سجانه و نعا
 لى حضرت ندرى سنى باد شاه موزه و باد شاه موزى
 سكا بقلبه ديوب بنه برى برينه صا ريلوب ناك
 بولند خواجه و ار ديار بونده صكره ملك دناط
 غيرى ارفوق صبره ايد ه صوب كند و يم عبرت
 الوب روت هاش بيلند بغداد ه سين اعلاه غلوه فنده
 عربا ايد و بجامه خايد يابور لرايكن الوب
 سنى دنى قتل ايدى هاش بيلجه امجد ه حر
 مد خطنوره حبهوب اند خايقونه نبوب
 اعلاينه كلوب او طاعنه داخل اولدى هاش
 اول كجه كجوب صوب صباح اولدى باد شاه

جانور سنى افند يك يولنه فدا اولسو و بن سنى
 اولد بياك دانم باد شاهى زمانه دكشمى دنيا ده
 سخلمس كوزل بردنى واد صيدار و سنى بنو كندى
 افند م سن و هو فنى سن سنى الم بريره كلشاك
 اون ايكى و يا او بنش كند باد شاه ايسه
 لبش التى كره ~~صا ريلوب~~ صا ريلوب و او يور دى
 برده ضياح قانقار ايدى اعدى شو جانور بن سنى
 سوه لى باد شاهه بردنى حصو دنا و او يور دم
 و هو و بر شده جفال ايد در دم و عصب و فكم
 داغاسند ه ايدى و اند عورت ايدى اه بنو
 افند م بولا كوفوق جام ملك زمانه كند و كى پردى
 صاغوغ ايله كل سويه انشا الله فزه جنورى
 كلبدى ده سن افنديه واد در دم امنا كرا د شاه
 اوليوب صاغ كلور سه بن اى و هو ليوب سن
 افنديه واد ريم اولد بياك باد شاهى سنك
 بولنه فدا ايد در دم ددى امنا بو اداد ه او غلاد
 ذوقوب انصاف ايد و ب عورت ايدى بقه جانور

او تا قدر قور دوروب و اند شاهان ملك جبار شاه
 دخی جمله وزدانی و او گانی دولت نام خوب بر منزل
 پوره دك فرزندانی ملك زنا شاهی استقبال ایلب
 زنا شاه دخی ملك جبار یقین کلا کده کتا وین
 اتد اشاعی ایوب ملك جبار دخی اتد
 دمنه ایوب ایکی حسرت برینه صا دیوب قو
 جو خوب کور شد یلر بعده انده بن خوب ایکی
 معظی بار شاهان باشی برایی او تا فنه دوغز لایار
 انده زانیان جبار و ذرا اواد کادولت سلا مده دو
 دوروب بو نردخی ایکی طرفه سلا ملیوب کلوب
 او تا فنه ایوب ایکی فرزند اشلو بر جنتک او ذرینه
 جفوب فراد ادوب تکر ارضال و حا طر صو
 شد یلر و انده نزول بغت کلوب خوب و شکو
 دیوب اعلاه بخوب یلر بو نوروب انده شترین
 ایجاد کده سکره انده خوب شهره سر ایب
 کلوب نزول ایلبی فراد ایلب یار مده بر ایکی
 ای بو صفوال او زده ملك جبار و زده

او تا فنه

ملك زنا اول منزلد کوچ ایدوب قنده
 هند شاه دیوب بیه ایجه قون کوجه طی منا
 ذل و قطعه مر اخل ایدو دك کونارده بر کون
 سر خدی هندستان قدم بصد یار هلم هند کتا
 نك تحت کامی اول شاه شهره دودت بنش منزل
 بیرو فالاده هها ملك جبارك و زوری زنان
 شاه او کنده باش خوب دمنه یوس ایدوب ایدو
 کتکه اوزلوب ملك جبارده مزید کده و
 کلوب شهره و اخل اولوب دوغز و ملك جتا
 دك سر ایبه و اوزوب اتد ایوب دوغز و
 بادشاهی ملك جبارك حضور بن و اوزوب
 دمنه یوس ایدوب فرزندانی زنا شاه
 کلا و کنی و اوج منزل بیه یقین کلا و کنی ملك
 جبار شاهه خیر و خوب مزده انده کده ملك
 جبار دخی کلن و ذرک بر افر خلو کتک دود
 و کتا و بر سنجاق ارباق و پروب انده زانیان
 امر ایدوب شهرک او کنده بر مستیره بیه

او تا فنه

ایدرسین و لکن بنو جانی و اغانم و قسا و نذ خالی
 د کلسن و بنو قزند اشنی عزیزم بوغنی و قسا و نه سبب
 نذر و بنو جانی بنی دخی اول اسرا ده و اوقف الکه
 بنادخی سنکلم بیاجه غوچکه بر و سنی بوید غما ده
 کورد و کجه بنوردی نه کجه کجه و نه کون کونده
 یو حنه بنو قزند اشنی عزیزم و یاد بناد
 و عملکنند اینلد بغنه می غنی و قسا و ت جاکرسین
 زیرا کو و درم بنو قزند اشنی کون بکرت
 صرادوب صولادی جامع غزیزم سو یلم در
 دینی العز د کلدی کی قدر در دینه علاج ایده
 لمر زبیر اندردین سو بالمیوب صقلین در مایده
 فاللندر د دکلاه هان او الحاده زنا شناه اتدی
 خیر برادر م مزاجی بنویلم بر عمر و بر قسا و ت
 قبلوب غیر ی هیچ بر اله صی یو قدر تو بنی
 نطق ایوب بر ستوز سو یلمادی هلم بو ناک اور
 رینه بر قاجکو خجلی کوندر ده بر کو سملک
 جتار بر طرفه او ه کتاک مراد ایلیدی زنا سن

ایدرسین

زنا شناه عظیم ضیا فتلر ایدوب کاه ویم کاه
 صحیام اوه کیده وب بو سوال اورده عینل عشرت
 و در فوق صحبت ایدر دی اما بنیر و نه ایجودی
 دالمتاغی و قسا و ت ده و در بنده ایدی اما کی
 مالک جتار د افا قوزند اشنی مالک زنا ناک بو احوالی
 لئی کوردوب ایدر دیکه ایا بو ناک فکری و غنی
 عجمان اولم دیوب نفا د ایسم مسافو یایدر بلکه
 خاطرین بر بیر کلور دیو سوال اعز دی اجز
 کوندر ده بر کو سملک منها او نور ووب مصباحیت ایدر
 لمر ایکن مالک جتار دو یوب قوزند اشنی زنا
 شناهه ایدر بکو بنو جانی دروم قوزند اشنی سنکین
 برشی شو ال اتک استرم و لکن بنو قزند اشنی حو
 طری شریفه بریر کلور دیو مقید اولادم دکلاه
 مملک زنا ندرخی ایندی بکیر بو دک سوال کونر ایسه
 جواب و بره لمر دکلاه اول محلا ده مالک جتار
 ابتدای بقه برادر سن بنو شهر عیوه کلوب و بر
 ماله کور و سنه لی کرجه بنملم صحبت و عشرت

اول الحاده سلطان شادرت ایلدی اول قوه عربده
 اول یاز جادی لری الیزند قطوب هربری بر جادی
 ایلد بر کوشیه کتد بیلر اول یاز جادی لری التدرینه
 آلوب عماد مباحثه بشلاید بیلر اما بنر جانز و جانز
 عزیزم جو نکر سلطان اول خوضک باشنده پاکیز
 قلدی هار اول حاده بر کوه با مصصوت دیو جانز دی
 هار بنیر بر سیاه و ذفت جهده لی بر عرب ظاه
 اولدی هلم اولده کلوب حوضک کتادنده تخت
 اوز دینه جفوب اندر لکی بر اعنوب اول حاده و او
 لدخی سلطان فی الینه الوب اینین کوه و مکده بنلادی
 عربدر بهام اینی کوه دی اول حوضک عنای
 ایدوب کینه اول کلاد کلری قیود جفوب کتد بیلر
 جو نکر صلاک و ناسر شاه بو احوالی کور دکلده
 بر مقدر اول کوهی تنای بو لوب بر از مسرور اولوب
 بر زمانز دخی فکر لوب و کتد و کتد یه ایتدی
 ایوای مکر دوز کلا و کلر حکمی بو بیله اعیش و دنای
 بو حالده حاللی د کلمش قو نذ اشتر ماک حصار

شاهه ایتدی بر ادر بورت بو کوه بنر مملد معا
 بیلجه او کیده لره و هو بنر بر ادرم من اجکر
 و طبعه کتد اجیلور و هو سیر و شکار دخی ایده
 لره دکلده هار اول صحاده و ناسر شاه ایتدی
 بر ادر سیر لری بورت بنر بو کوه من اجر بک ضعیفله
 دیوب اول کوه نزلک و ناسر خدی اما مملک
 جبار کتدی مکر بو ناسر شاهک اوتور دوی
 اوده ناک بر بنر ه سی و ادریدی بجه به بقای ایدی
 و ناسر شاه در بنر و با عجبیه با قوب سیر اندر
 اکان ای کوه د بکر با غجه قیوسند لری بنر و بکر
 می قدر عرب جادی لره اندر لک ادر غجه بکر می
 قدر بیاز جادی لره و اندر ناینا جتاد سناهک
 حاقوبی اورتا لرنده کلوب بر خوصک کتارنده
 صوبیوب اندر نسلط اندر کجوب سخت عالیده
 قرا ایلدی اندر نکره محاسن مصهیا اولوب
 عبیش و نوبش دوق و صفا ایلد بیلر اندر ناینا
 مکر اول قوه عرب لری کجی اولکنا عبیش هار

کلادی و اصلا و غم و فتاوتی بوف و سیر و نداشتی
 بنی البده به احوال خبر در ایله و جانی فر
 نداشتی و بوب جوف بنیان ایله ای اخی ملک ذنانه
 حیات سنا هک الحاج و ابرامنه دایانا صوب
 بشادی کند و عورتی اولای عمیسی فیزی
 ایله عشیقی او غلامی ما بینده اولای ماجرای و
 اند نانیانیا صبره ایله مبوب اخی ایکسین دخی قتل
 ایدوب اند صکیره هند ستانه کلوب داخل
 اولد و عینی جمله بر بر نقل ایدی و اند ایله ایدی
 سیر جانیه فرزند اشیر کریمه سن کله کو رو سنو
 عییش و عورت و ذوق صحبت ایددم اقا اول
 ماعو عورتک اند یکی خیانت اصلا حاطر
 مدد کنجوب دانمالم و فتاوت اوزره اولد
 عورت اول ایدی اما او کو نک سیر جانیه غریزیم
 فرزند اشیر سوزم دادنه او کیمه و ب بن سزای
 ده فلهتن ایدیم بخره دایا عجبیه بقوب سپر
 ایدر کن اخی کو در تنک بقود سیر و یک و غدر

بند زیاد مصیبتده ایس ددی و اند صلحا
 مکر عورت فرستده و فایو غمیش ددی و اند
 نیابو عورت فسی دولتته نهار ایس اهی اولو
 عورت و الاهی و بر رمش مکر کیم اهی باننده
 اولبه ددی هله اند صکیره فرزندانی ملک
 جباره احشاهه قریب او د کلوب بنه فرزند
 سنی ملک ذنانه ایله جاسحب بن ایله یلر اما
 سنی دو خم افند مملک حبار که در کفر فرند
 سنی ملک ذنانه اولدی کبی غنچه و فتاوتی بوفد
 و رووینده بنفاندنی وار هله بر قاجاکو بوق حال
 اوزره ذوق و صحبت اندیلر بوند صکیره
 ملک حیات فرزندانی ذنانه شاهه ماصلا
 بر زده قدر الحرف و فتاوت کور مددی اوتا
 سیر جانیه ملک جهتاد کونلر ذره بر کوزم ملک
 ذنانه سوزال ایدوب ایله بی جان سیر اولد
 بویله دکل ایدک عورت ایدک منور فرزند سیر
 سغدی کورورم فرح بوقوب بکر کتیریم

عسکر یله صحرایه توجه ایدوب اما ملک خیار
 تید بای صورت د و نوب فرزند انی ملک زمان
 اولاد و غنی بخیره لی اولاد داخ اولدی اول
 بخیره ده قران ایدوب معهور بخیره باقمغه بنادی
 انی کورد بکیر اول قیلد ایچر و معنادی قدیم
 اوزده بکیر می قد رعب جازیه لی قرانجه لوتیه
 کبروب انلک اد د نجه بکیر می قادی بیان جازیه
 لور اول جازیه لولک اورتم بر لور نده سلطانی
 وادوب خوصنک کناننده فر اجه لولک اعزاز
 جقار دید ساطا دخی کلوب بیات ناز و
 اتغنا اید اول ناز نه نین صغینه حیوب فرار
 ایلدیلر اند امر ایلدی مجلس مهتا اولوب
 اول ناز نه نین جازیه لور بر قاج قاج اول باره
 ادغوا تید دولدر ووب ساطان ویر دیلو
 هان ساطا دخی سو داء عشق دخی بیات
 ناز ناله لوب نوش ایلدی تمام باده کیفیه
 کر ما کریم اولوب ایر سناد کده هان اول عریله

بیا نام کسکری و حار قد حاضر کسکری
 عسکر یله صحرایه توجه ایدوب اما ملک خیار
 تید بای صورت د و نوب فرزند انی ملک زمان
 اولاد و غنی بخیره لی اولاد داخ اولدی اول
 بخیره ده قران ایدوب معهور بخیره باقمغه بنادی
 انی کورد بکیر اول قیلد ایچر و معنادی قدیم
 اوزده بکیر می قد رعب جازیه لی قرانجه لوتیه
 کبروب انلک اد د نجه بکیر می قادی بیان جازیه
 لور اول جازیه لولک اورتم بر لور نده سلطانی
 وادوب خوصنک کناننده فر اجه لولک اعزاز
 جقار دید ساطا دخی کلوب بیات ناز و
 اتغنا اید اول ناز نه نین صغینه حیوب فرار
 ایلدیلر اند امر ایلدی مجلس مهتا اولوب
 اول ناز نه نین جازیه لور بر قاج قاج اول باره
 ادغوا تید دولدر ووب ساطان ویر دیلو
 هان ساطا دخی سو داء عشق دخی بیات
 ناز ناله لوب نوش ایلدی تمام باده کیفیه
 کر ما کریم اولوب ایر سناد کده هان اول عریله

ملك جبار كه كوزي قريشو سناد و ساطران
 فرجی قبحنه دات العمودینی کوچ ایله برلسناد
 دویب عمل انکه سنادی بناماد را ایشی بتدی
 اند صکیره قلعقوب اول خیفند اعلا بولیزه
 عنای اید ووب واندا بر طرف الوب بو ووب ووب
 دی اولجاده ساطان و جباریه لودخی خر مه لوب
 بو ووب ووب و دیلر جوجو ملك جبار بواجو الی
 کند و کوزیم کو ووب غیر تاد هزارک اول
 یازدی اند ضکیغ صبره محالی قلمیوب دو
 غزو و خر منه واروب اول ماعو جادیوب
 و اول حابن عربیوری و حابوننی بالجاده قتل
 ایله دی اند صکیره قریزدا انشاک یانه جفوب
 ابتادی برادرم عهدم اولسو بر دخی عورت
 المایایه دیو عین ایله دی اند صکیره وینداسی
 ملك زنا ایله بر مقدا او مصاحبت الایوب
 انشاء مصاحبتده ملك جبار قریزدا ایشی زنا
 نشاهه ابتدی کل برادر سنه بتدی بل جاسم

ملک

انشاد ایله دی اول سیار جاریه لوری برینتی
 اول دشت بد نقاص دار عربی الوب تنها
 به جکه لر عربیور دخی برر جاریه بن الابد
 طنوب برر بو جاعنه واروب جاریه لوری النار
 بنه الوب عمل انکه باشلایدیلر چونکه ملك حبار
 بو ندری سیر و قانیفا ایله دی های او الحیاده
 ساطان یا کوز قلوب صوفیه دخی تکریه یا مصوف
 دیو جاغودی اخی کوز دیکر بر طرف
 برسیاه صفرت عرب زاهرا و لوب کلوس
 اول که شکاک اوز رینه جیفوب اند زانی
 محلیس باشلده ساطان یاشنده دینه بیز
 او نوردی های کنده و الیام اول عربیه بیز
 قاج قاج بادیه ادغوانی صوفی ویر ووب
 عرب دخی الوب نوبش ایله دی عربیات دخی کیفی
 بنام مرتبه کلاد کلاه ها اندم ساطانی کناده
 جکوب بر قاج نازنی صولوشفنا لوسیر
 الوب بعد ساطانک ایفا رت قالد ووب

پره قودی و اند اول صند و غن قباغن اخوب
ایچند بر محبوب فتنه، و نماز بر قیز جفا ووب
بر از اول قزی او بوب و قوجوب اند اول
قیزین دینه باسن قیوب اعلا بولند او بی
دی انا قیز دیک باسنی بره قیوب او دانه بویام
نظر صالحوب اوله جق و ارا و لمخلده اول قز
جفا جق که ذی اغاج او زونده جنار شها
ملاک زنانه ایندی هاش و لمخلده بوناره اند
تیز او لوک اشاه غه اینوک بوخسه شهادت
دیوی او یاند و درم سزک اشکزی بوردی
در و مند باد شها جوق قدرند یکز لینه قله
فامیوب اغاج باشند بیه اند بیل اند کلوب
قینه باشند وورد بیل قین ایندی تیز اولک بی
کلی ددی بولن نا جاز بوی که بر اد لر بوقیزی
ایده بوب بر قجاج که عیاده قینک
مرادی تمام حاصل اولداده بونده ایندی
که ذک بار ملنگ ده اول بوز کلر یکیزی

ایدوب بر ذما شو عالی کشت و کز اولده لور
بقالی اینده دورانه صورت کوستر و بونیا
ده دخی بزم به صبح خود دنیا ده بره صفت بر کسه
ده دخی وار صیدر دیوب ایچی براده و لرتید با
جامه اختار ایدوب اند بر بولی طوق
کناد بیل بوسنوال اوزده بکرمی او بوز که لرت
قدر کناد بیل بنو جاز که نارد به بر که
بر ددر با کنادینه کلوب بر اغاجن سایه سنده بر
مقارار د اخت اولوب دکناد بیل نا کاه انی
کور د بیل کی بر طر فد بر با ددی و ب عظیم
کور لادی ظاهرا اولدی اوکی و نداد سنده بر بر
لرینه ابتدا بیلر عجب بوی که ولدی نه اوله دیوب
کنند و لورینه د هفت الویر ووب تیز اول
اغاجن اوز دینه جقوق بیلر اقد اول سنده
کز لند بیلر انی کور د بیلر دیاد بر مطیب
دیو جقوق با سنده بر صند و ف اول اغا
عین دنده صند و غی باشند اند بوب

ملک جتادک تختک هی اولاد هندستان
شهرینه کلاک یار بو ایکی برادر بو دیوکه صیتی
بزم هصیتزدخی نی یاده در دیوب کند و
لرینه برمقد اوستای و بر دیار ملک زنا سیرقا
حکومدخی ملک جتادیلد صحبتیار ایلد و ب برکوه
ایته برادر کلاک اود کتک اه جادت دیوب
اناد خالوب فی الحماه لو اذ مین و مهماتن دو
دوب هندستاند کوچ ایلد و ب ملک جتاد
دخی اوج منزل زنا شناهی و زنا سیه کو
ناده دوب اناد بریر لرینه صادیلوب بر زنگن
اغشوب اناد و اعلشوب یول زوانه اولدی
کتد یار ملک جتاد تختک همنه دو یوب ملک
زنا سمرقند و دوانه اولدی هله سیر و رحم
دوانه مورو ایا ملک کلوب تختنه داخل اولد
لادی شکرانه فریاند کسوب فقر ایضا قلم
ایلدوب فراد ایلدی بو ند صکره بر دخی
نه ملک جتاد فته زنا شاه عورت المایلد

ویرک ددی بو تارده ناچار مار ما قدرند
بوز کلرین حقا ووب ویر دیار بو قین اول
ناده نین خانز بو زکاری الهوب بر کیه بن اجینه
قیوب دو یوب بو تارده ایته ای اشته بو یوز کلر
ایله تمام طقسا طقوز یوزک اولدی هرنه
زما بو دیوبنی بو یار بریره حقا و سه ایته
بن بو یار برادرم بو یوب کو ووشورم و سز جان
عزیزم هر کو رشاد یکیر کسیرک بار مقولرند
بو یولده التوج و جوا هر یو ز کلرک الورم
و یوب دیوبنی اتاخو باشنده کتو دو که کیمسه
ایله اصلا و قطفاکو رشده سن دیو و ادم دخی
طاش سوز خا نوبندخی بر بادشاهک فین
بو دیوبنی قابوب بو تکه کوز و راجاق بز دنیا
ده هر کوز عورتلر ایلد باشنه جفاران و عورتلرک
مکر لرینه فراد اولور و عقلا بر سخره دی اند
ناینا بو ایکی برادر لر اول اداد و یوب

تعالی به طاعت و عبادت اید و ایدی دنیا ده
 بلند سی زهد و تقوی ایدی بو تکبیرک برعمو
 نی قیزی و ادا ایدی طریقی مرغی طوب
 اولر نیم بار سا اید یا کو اصاره و قطعانا محرم
 و کیمسه اود اکن بیده کوستر من کل ایدی و نیم
 روخی و وانو و بنو سلطان اول قیزک باسالی
 و عاید و زاهد لکی مشهور اولشدی ینه
 فضا اید کونلر ده بر کو اول یکید کوزی
 اول قیزک جاننه ووش اولدی قیزک جمالک
 کو دخیه اول کین غیری غنا و احتیادی
 ال کید و جب جان و کولاد اول قیزک
 مثنوی و عاشق شه عیده سی بیلی اقلند
 سی اولدی عاقبت اول یکید صبری متاعین
 یاده ویزوب عقلی فکری فی الجمله تاد و ماری
 یوب غیری اختیادی ال کید و ب و نیلی
 جکن بلدی و یوند کسکه ایلیره الجید بصیر
 ایلوب عی سده زوجه ک اول قیزی طریک

عالی

بسم بنو جانیه فضه د مراد اول اعقل
 صاحب لرینه حصه در اصاره و قطعاً عورت
 طایفه سنده و فایوقدر و عودت طایفه سی
 کوزل دغی و جکن دغی و اید ثانیاً ز تکبیر
 دغی و ز و کورت دغی ها الیه فرصت کیرجک
 غیر بلی ایله فو نشوب و سکت بلیت کوزل
 جکن دغی عورت الینه کیرجک و ز صفت
 کوزک آج باک صقین عورتنه و پر مه حصت
 و بنو جانیه جو تکمیر بونی بویه بلدک باک دنیا
 و نه بصیرت اوزده اولوب عورتی باک زیاده
 کوزت و فقه اید فیراد عینار در صویله
 اننا غده عورته دغی حکایه دغی بو ارا ده
 حتم اولدی راقید روایت و بویون در
 حکایت اید لر حضرت عیسی صلیوات الله
 علی نبیا و علیه حضرت نذک زهانتاده بخ
 اسر ایلد بر کینت و ایدی غایت عابد
 و زاهد ایدی ادر تا یا و ز سنسب تکری

حکایت

ماه و سال مرور ایلدی بر کون فین الله امرین
 واصل اولوب مرحوم اولدی جو اول یکیه
 صانع قاددی هدموتاجی عمل ایلوب مزراستانه
 مدافوف قلد بلجوتکه اول یکید مزراستانده
 دوندکده او و ایلده ده که ایکی سنه اول ایلدی و کی
 عهدی اوزره اول سنی فوجوب زادان ایلوب
 اغردی کوزند دنیا اخراج ایلوب لیل و نهار
 اول سین اوزره اغردی بینه ایلدی ایلدی دنیاوی
 ما فیها ده بو سیر اهل اول فین کی حقیقت صا
 حی بو لغاز دیر ایلدی حی اول یکید که افره
 بالری بریره جمع اولوب بوقاد نصیحت ایلده
 کور دیار قابل و امکا اولیوب دایم مدهر
 اغرا ایلدی کوزند کون اول یکید که عمر و افکا
 ری منت اولدی احتی اولوم مرتبه سنه بره مواف
 و ادوب دیانندی بینه اول یکید که قلم ک
 نصیحت ایلکده عاجز اولدیله اما کونلو
 له بر کون حضرت علی علیه السلام

دری و کون
 دریم سده
 دریم سده
 دریم سده

ایلدی عیبسی نه شیر بهار استادی ایسه تمام
 ویروب فین الدی و نایاز قاف اولدو
 عی معلوم سعادت ایلدی اول کجه فین بو یکیده
 رام اولدی یکیت سوال ایلدی ای ای
 عمری فیزی بکاجه رام اولاد سین بوضنه
 بنده بمرا دعی وار سو یاد بجو جاغاد عزیزم
 سلطان افندتم کور یرودی فین ایلدی مرا
 دم بو دوکه بغله عهد ایلده سین اکون بند
 اول وفات ایلدی سین بجو عزیری سین
 اول خیه سن واند ثانی بر یه عهد ایله کون
 وفق عورتلری کتی وصیه سن والله بقالی حصن
 تلوی کوستن مسو اکون بند اول
 بز حال اولور سن بند ه بویله شطر ایله دم دد
 اول ناره نن یکیت بو کلامی موجه کون ور
 اعلام طرفند شطر بو للوب عهدی صحکون
 ایلدی یلر اند فین یکیده دم اولدی
 هاه بجو جان بجو بوتلر که مباشیر ایله

علیه السلام ابتدا می فرماید ان الله تعالى بدی
 هات فیما یحییہ یا تا خانیق صراط یا ان الله
 تعالی دوری کلادی اول یکیت بو حاله سناد
 اولادی و دو یوب خانقونه ابتدای ای بنو جانر
 بنیادی سن بریا سنین بو یابه سنی او ه الله صر
 باره بنو جانر بن و ادوب اور سکا اسباب
 کتوره بو دوری جفوب کتدی بو دورت مز
 رستانده بو یابه عربا دور ماده بر یاب حضرت
 علیی اول یکیت اسباب کتوره بخه مزارستانده
 مقبره ناک برنده انجیل اوفو مغه مشغول
 اولوب اول یکیده منتظر اولادی اما بو طر
 قه اوستاد و روایت ایدوب ایدر مکر اول
 زمانه بنی است اعیل فیما سنده بر تاده جواس
 و اد یادی ضویا در خیش جمال تابد اری جیبین
 ایدی یولی اول جوانن نا طاه اول مزارستانه
 اوغز دی بقوب کوره و کمر بر سین اوز سنده
 بر محبوبه عالمه عربا اولوب قیرستان اوزده

علیه

یولی اول کورستانه اوغزادی بقوب کوردی
 بو فریاد وار هلم حضرت عیسی نظ قلا دی اول
 یکیت بر تازده سنی فوجت صافه لر صاعوب
 اغار و فریادی اوج سحابه جفتن هان حضرت
 عیسی یانته کلوب اول یکیده سلام و بر و بحال
 و حاطین سخال ایلدی اول یکیت فلاك در
 شکایت ایدوب اغلدی احو الین بیلان اللدی
 حضرت عیسی علیه السلام ابتدای کل یکیت بو
 سوزاد فان اول نرا بو ندره و وفا اولوز دوری
 اول یکیت سوز فیه ل ایلدی عیسی م دو یوب
 ابتدای یکیت کل ایلدی بن دعا ایده بو سن امین
 دی الله سبحانه و تعالی ناک قد نسی که مال مرتب
 اظهار ایدوب اتی دیری ایلو دیوب
 هان اول حالده اول یکیت بو سوزی معقول
 کور و یوب حضرت عیسی علیه السلام دعا
 ایلدی اول دیلی محو یکیت امین ددی
 دعا تمامنده ال یوزده سوز دیوب حضرت

ددی اول عورت فی الحال ~~مرد~~ کده ملا می
 کوستردی ویکیت دخی اول عورتک میل طرف
 متهاده ایدی جاک ذیاده ایام ایلدکده دو
 نوب عورت ایدی نوله سنکله بیله کیدم
 هر امر او زینه اوندم ساطا نوسن و لکن
 بویله عی ~~یا~~ بخه کیده ایم و بخه یو دویز عود
 برلام محمد اشکاده بکایر کوه کتور کیده لواندا
 بنه جانیه بن سنک سن نیم اوله سین ددی
 او تکد بولامی و بوسیدی و یو صالحی عورت زده
 که زویب شاده و خندا اولدی او دیا ددی
 مسرور لغند فی الحال او فاسکند بر ففتا
 تن جقار ووب بولکوردی ویتن یانه الو
 بود و یو ویدی ناکاه فی شود اول حاقون
 قادم اولای ادی اول ای جفته لادی و حاقون
 بویله کوردی ایرویه واروب صافو بنه ایدی
 ای عمر فیزی های سکانه کلا بکیر بنی بر خطه
 بگله ک فی الحال واروب غیره باش قوشدات

او یورمتن و باش زمینه صالحش اما اولد
 محبوب زفا بویک مشای دیناده بولمی و اندیز
 غیره مداحه لایق جناب دب العالمین احسن
 و تقوی عیده رب کرب بونی حسن صاحبی بر ا
 عشق هان اول یکیت بوی محبوبی که درخه بیگ
 دل و جانی لده عاشقی افناده سی اولدی برب
 ملازمسته خبر اولوب محبوب قلده ای اما
 بر یاد اول خاتونده اولدیکاره با قوب قلدی
 بنه جانیه روحی و فانی اول یکیت اید و واروی
 یو او تورنا خاتون سلام و بروب و سنوال
 ایدوب ایدی بقیه ای تگری بقالبک قولی
 سنی بویله عویا بومزار ایچناده بالکن
 کیم فیه دی کدی او افندم ساطا نوسن
 کبی حوری بویله ناکتها قوفاق نه شکل
 مر حمتدیر نظایم ایشاد و الیه فوق فحاز
 هی اید بویروک بزیم خانه بی مننه کیده لوی
 تگری امور بویله سنی کدی عده منکوصه ایده یو

منه علی کل یوم
 ددی
 ددی

ایادوب بنی بیان اتفاق دوش می دیووب مسکین
بکیت ذاروزا راقلدی عورت اصدا مر حمت
اغیوبینه اولیاینده کی بکیاده ابتدی بنجر جام
یودی کیده لجرودی حضرت غیبی علیه السلام
اول اراده بر مصیبه ده او یوروب انجیل اوقور
دی های اول بکیت و اووب او کتده اغیوب
ابتدی بانی الله بنجر حالی بر بنیان بک دوشوار
اولدی کوره عمر قیزی فی الحال بک الویر میوب
و بنده غیری بر میل ایادوب بنی ترک اتفاق است
سند و جایدده دمینه دعا ایلیه سینی حقی
بقالی و وحی قبض ایلیه نکا کوز کوزدی
حضرت عیسی علیه السلام ال قلدر ووب دعا
ایلدی اولدم بامر خدا حضرت غیبی ناک دعا
ینه قبول ایادوب اول خانق تجدید ایادوب
ایادوب و وحی تسلیم ایلدی های اول و حلالده اول
بکیت کتودوب اولکی قیزی مده فوف قلدر
فاند صکره بادی عورتارده حقیقت اولوب

واناک قضا بن الدک بو مرتبه الورد و اورده
درد او درک بنجر جانق قنی سنک ایله اولاد
اشنالق و در بالق و عهد و اما ناک اراده بنجر
اولدی و بنجر جانق جانق بنجر اولدم
یو جنسه بنی او نوندی بامکر اولوم فوف
سند کند و بن مکر عقل بر بنیانده می اولدی
بکایا نایله ددی قیز ابتدی ای جانق جانق
بقیه ای عمر او غلی بن سنک ایله قول و قورار
ایادوم کوجه بر بنجر و اولیجه دکن جدا اولیه
لجر دیو عهد ایلام و بنجر عهد بده و دردم و لکی
بن حال اولوب بنجر دیر لدم یوندر صکره عهد
فلا قلمدی سنجدی کوزم بو بکیادی کوزدی
و جانق سودی و کوا کوا سنجدی اکامیل ایلدی
بنده خالا بونی دیرم ددی اول بکیادی
بقیه عمر قیزی ایکی سنه در بن سنک عشقات
او جند طاشم و سنوب طیارق باصا بنجر
وسنات یاس و ما ناک طو تا بم سن بو یاده

ایلدی

فنول یاده دم صر من ادك وادیه دیله دیو
 بر قاج و فقه بو یلم و قیاسنده امر اولندی اقا
 بن جان اول صالح کسه ده بو شیء اولده عو
 رتنه سویلیوب افاده اولدی جو تکو عورت
 اول شیء اشندی هافو جاسنه یلواروب
 ابتدای جان جایی جو تکو دعا مقبوله در بشر
 جانی دعا الله ~~تسبیح~~ اولسون ددی اول
 ادم دخی دعا ایدوب ذکر ی بیوک اولوب
 عورتا ک فرجه صفهان اولدی پیور و وحی
 سه فیه جاسنه یلواروب بنا اولوب ابتدای
 جانی فوجیه تنه دعا اید بر ائزاده کوجات
 اولسون ددی یینه عورت سوزینه او یوب
 دعا ایدوب بر ائزاده کوجات اولوب قلدی اما انما ک
 ایکی کدوب بیکه عورت کینه حظ اغیوب یینه
 ابتدای جان فوجیه دعا اید کناه او کوجی بیوک اولوب
 ددی دعا ناک و جیده تمام اولدی اقا بر دعا
 سیاده بر مصلحته یا مادی سخر جان باقی ایددی عورت

اولطوب و فاهما مول اولخاد و عین حضر
 اودا ک ایدوب ارشاد اولدی دسانا ک عو
 غاسندال جکدی کورنه نشین اولدی
 اند ~~نیم~~ جان اول بکیت وادوب افر بالینه
 بو لنتوب جمه سنک بند و نصیحتی بی جانیه
 منت یادی و تنظاسنده طاعت و عبادت اوز
 ده اولادی بوند عارف بالله اوللا بخ عورت
 الوری دنیایه دخی میا عزیز بر ایداده هرل
 اول عورته بکوز کئی عورت فتنه اعماله ایمک
 لازمد زبر انکر مکاره لور دخی غافلده عورته
 اعتماد سبند باش جا ~~تو کز~~ اور مستند
 در الحاصل عورته اعتماد بو قدر بو ده بونده تمام
 راویا اخبار و نایفلا ~~اشاره~~ و محمد تاغ ~~سایه~~
 دوز کار نشوبده روایت و بو یوزد ~~حک~~ سلطه
 کریم بنی اسرا ئل دما ننده بر صالح کسه و ایددی
 سخر جان بو صالح کسه کوز نلر ده بکوز ~~و~~ فتردد
 بر افاز ایشدوب فوق لوم سنک اوج دعایف

حکایت
 ۷

اولد که در اینجا تانی و با تعسیر را اول زمان داده اند
که اول و اول و عا و خوب عودت بو لغت
ایده بی تو بو عودت البته اینده الو
ایده به با خوب ایده که به جان جاف
باید که اول و بو یاد ممتاز اول آمده بو کسک
ند لا یعنی بیرون باد شاهه لا یعنی دوری عودت
عودت کند قه که دوری دوری عودت آری ز اهده
ایندی بی نشی استه می و بی لا یعنی و که غیر
طین دیوب ها اول جمله بو عودت اول
ارینی قبود طینه قوری بو خبر تا باد شاهک
قولا غنه کتوب و باد شاه دخی اول عودتی ار
نار بو شان و ب کند و سی کطاح ایدوب لادی
هله بی قاصکوند ~~ص~~ اول صالح بو حاک
مشاهده ایدوب که ار دعا و بی از اید و بی ایدی
بارت سند دیدم شول عودتی بشوید متدار
و جری ایله که بشود بناده اند ~~ج~~ عودتی عودت
اولیه ها اول صالح بنه حق نقالیه نیاز ایدوب

نور

ناقضات العقلا ر عودت سورینه او با کس
لو که در کجغه سکی با رسنه او عزاز ~~ج~~
بونی بو یله بلادک باک صقین عودت سورینه
او عا مق کر که ربک فهر ایله بو حکایه عوزینه
حکایت دخی بو اراده تمام اولدی او با ~~ج~~
و ناقاره اثار و محادثه سلسله و روزگار
شویله روایت و بو یوزد حکایت ایدوب که
حضرت دلاوردی علیه الصلوات و السلام
زماننده بر صالح کسه و ایدوب که یوزد و
کو ~~ها~~ نقد بر اواز اشغای ای شو صالح
قویوم دیناده سینه اوج دعای قبول
و مقبول ایدوب دیدله بنده نه دیار سیم
اول کسه ده بو سور ~~ج~~ عودت سورینه ایدوب
عوره بنده اول کسه ~~ج~~ عودت سورینه ایدوب
ایندی جان سراطی و قوجه دعا ایله کسرت
دیناده شویله محبوب و لور منجر جهارنده
بو لغنه ددی اول کجغه دعا ایدوب شویله

حوب

حکایت

دعا ایلهدی بنه اول ساعت اول کسه نك دعا
قبول اولدی و عورتی بنویله جوکن اولدی که
اولار نوز طرفه بادشاه بو عورتی بو یله جوکن
کو در کده کند و در عجبا ایله و عورتی
قبول ظنره ایلهدی بنه اول عورت اندوکی
انسه نذامت بیوت ایاجه فاعده اید
ثانیا ایل و کولجا نوجا فله نده اولوب کندی
و بو ایله و کی دعایه فانده حاصل آغدی
جو نوجا عورت سو زینه او یا کسه بو
یله خاتب و خاسر اولور بنه بو حکایه بونده
تمام اولدی و او یا خار و ناقار ازار و محم
نا سلسله و روز کار بنه ایله ایله کندی
تفاق بر عورت بر کند ی بکوب سو دی ایله ای
بکنت نوجا سنی سو دی بن سکا اللها امری
اوزه نگاه ایله و ایدرم امان اوج شرطی
و ادره اگر اول قبول ایله سکا اول بکنت
سو یله اوج شرطی بقایه ندر و دی اول عورت

سادی

ایلهدی اول شرطی اولدی کی فهمه اجمه سن
آنکی شرطی اولدی کی فر بو زیمیه سین او جی
شرطی مرمر طاش اوز زینه او یقه میه سین
انام سکره بو بکنت بو اوج شرطی قبول ایلهدی
و بو شرطی که خله فنی انکه اوز زینه در عهد
ایلهدی اول عورت نگاح ایله و کرب کردن اولدی
بر فراح سنه بو عورت حسن و زینت کافی دوف
و عورت ایلهدی بر بر بنه محبت اوزره کجند
یاد بر که اول بکنت کند و کند و سینه فکر ایله و
ایلهدی بقایم شرطی بوز ایو بیجه
بیاوردی بر که مطاش اوز زینه بر ساعت
مقداری او یقوروب و فریونیدی و بر فجرا
فهمه دخی بکوب اند سکره فالقویب
او کلادی جو خشم اولدی جامه صواب
کیم و یبعده مجامعته شرطی ایلهدی هله
انزال اول فله اول عورت بو بکنت بر بنه
اودوب و سکا ظنره ایله و یب در دهند

دینچه جلی نك حاطینه كلری تا انكار بیرون
 خیرم یوقدی بن ایتمم دیوی عورتی ر
 جلی نك انكار ایلدی کینت ای افندی
 بن بلوتم جمله کیی اعشیر دیدکی افندی
 نزن بلورسن دیدی عورت اشته دخان
 ایچینه شوریل اولور وایقلری صوف صوی
 صوقنچه بویلم اولور و مرطاش ارزنه
 اوتور چنه شوریل اولور و مهن ایچینه بویلم
 اولور دیوب بالچله کیی بلدی برنجه افندی
 یخت ایلیوب طوغریسی سنه ای عورت
 مکنان اعشی سن دیدی بوسوز عورتک
 زیاده کوجنه کلری هله اطرافه اولان
 افندیلر و سائزلی دخی جلیبه مساحت
 ایروب عورته رجایلدیلر عورت خوشدی
 بر دخی ایله اتسوت دیدی هله عورتی
 جلی ایله بارشلا ر دیلر اما افندی نیک
 بو قدر خلقل ایچنه بونه بویلم سویلدی

دینچه

یکنه بلدی کول فحسه و در کار دیوب اکلادی
 ایتمدی کی اشته ناد م و بنجا اولدی نه حاره افندی
 یولندی الدننه کلور فاروب برکوب سندن بوزو
 لوب یانادی اما افلا در اصلا کوزلرینه او یوق
 کدر مزاجو صباه اولدی هماغه عورت برند
 دوروب باننه حاد بن اورتوب و فاجه سین
 کیوب اول بکت ایله محکمه به و ادوب قاضی م
 افندی نك حضور دنده و و دیلر عورت دیوب
 قاضیه ایندی افندی امرش عینک بن جاربات
 بو بکیده اوج شیطله و ادم بودخی اولدی
 اوج شیطی قبول ایلدی بر قیاح سنه در اولدی
 شیطله اوظفه و و دیوی شیطی اول شیطدی
 بوددی بعد ایوم بن بودمه عورت اولام
 بنی حضور بکیزده بو سنه سین دینچه حاکم
 اول شیطدی صورتی عورت دخی بر بروبو
 و یوب و و نکی کوهی طاش او زینده او
 یوردی وهی یوز بیدی وهی فیهو ایچدی

فکره ایکی اتا اوله اتی اون بیری یاشندن برقیزی وانی
 ایلی بیبا سنله بویله اییله صفالیی طنوب فکر
 ایلی وکیی کور دکور جانم با اینیه فکرین رسین
 دیدی فنندک بر قیزی وار کیت سنه بزی کندی حالین
 قور دیدی قیزی جانم با سویله نرس دیو ابرام ایلی
 دوردی فنندی عورتک سوزلاک سویلی قیزی
 کولوب نوله جوق با ننه وار اولقدس فکر ایی جل اشته
 مککیدار نوز یاشندن مککیدار دیدیکی دم اون
 یاشندن ارتوز یاشنده وار چنم ککله ارتوز یاشندن
 التشی یاشنده وار چنم ککله والتشی یاشندن
 صکره اندر دیدی انده فنندی اصلین یلدی
 شاد اولوب صیاح نه زمان اولور دیوب شوونی اول
 عورت نه جواب دیریم دیوب چونم صیاح اولور
 فنندی قافلوب محکیمه کلری بر زانله صکره
 عورتند کلوب سلام ویروب فنندی سوزلاک
 جواب بولورخی دیدکی فنندی بی بی بولورم مککیدار
 دیدیکی اون یاشنده ارتوز یاشتم وار چنم کلک

فکر

نه کورد نه فیکرد نه دردی
 همه عالم زنده مشرکی

دو هانی بنانی و طوفی و
 سکه نهمی و

صدیاف یلک اولور دیکلوب دورنجه
 شاپر شاپر ایدر جزده قوینجه اون برهانی
 کوردی جو بونجی و ادیف بوز نیه دورنجه اولمخس بر سازه

عورتک کوکلنه بر ایلیدی دوردی فنندی
 ای فنندی سوزدن بر سوزلام واردر
 بجا جواب دیر دیدکی فنندی بی سویله
 دیدکی عورت ای فنندی اتمیدی
 ککله سیدس مککیدار دیدکی فنندی
 بویله سوز اشندن وکی یوق صفالیی
 ایتمه الوب فکر واردری دوردی
 عورت ایتمدی شدک بوسنله بیله
 جواب حاطمه یوق قدر اختام او
 واردر کتا بلن بقایم صیاح کل کل
 جواب دیریم دیدی عورت نوله
 دیوب او کلری اختام فنندی
 اوینه واروب او تابه طلام کلری
 فنندی ایله بوسنوزال زیا ده فلک
 اولدی طلام برکن کند و کند وید شدکی
 قنقی کتا بلورده بویله نشنه یوق قدر
 ککله سیدر ککله سیدر اتمیدی دیوب

